

ALGEMENE PRACTISCHE RECHTSVERZAMELING

Leo LINDEMANS

Advocaat bij het Hof van Beroep
te Brussel

ROGER GUNS
ADVOCaat
Dirk Martensstr. 22, AALST

TAALGEBRUIK IN GERECHTSZAKEN

TWEEDE OPNIEUW BEWERKTE UITGAVE

1973

WETENSCHAPPELIJKE UITGEVERIJ
E. STORY-SCIENTIA P.V.B.A.
GENT - LEUVEN

In deze verhandeling werd de stof bijgehouden tot 31 augustus 1973.

VUL 48959.

© 1973 by E. STORY-SCIENTA GENT

No part of this work may be reproduced in any form by print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk Depot: D. 1973/0009/56

INHOUD

LIJST VAN AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN	IX
BIBLIOGRAFIE	XI
	Nrs.
TITEL I ALGEMENE BESCHOUWINGEN	
HST. I	Korte historiek 1- 6
HST. II	Grondkenmerken van de wet van 15 juni 1935 . . . . . 7- 13
HST. III	De taalstreken 14- 20
AFD. I	Begrip 14- 15
AFD. II	Grenzen 16- 20
HST. IV	Taalgroep en taalstatuut van de rechtscolleges 21- 24
HST. V	Akten onderworpen aan de wettelijke taalregeling 25- 44
AFD. I	Akten van rechtspleging 25
AFD. II	Buitengerechtelijke akten 26- 28
AFD. III	Akten van magistraten als openbare ambtenaren 29- 34
AFD. IV	Bestuurlijke akten van gerechtelijke overheden en diensten 35- 39
AFD. V	Notariële akten 40- 44
HST. VI	Gebruikelijke talen in de rechtspleging 45- 48
HST. VII	Rechtsvergelijking 49- 53
TITEL II TAALGEBRUIK VOOR DE BURGERLIJKE RECHTSCOLLEGES IN EERSTE AANLEG	
HST. I	Toepassingsgebied van de wettelijke voorschriften 54- 75
AFD. I	Toepassingsgebied volgens de aard van het rechtscollege 54- 58
AFD. II	Toepassingsgebied volgens de aard van de rechtspleging 59- 74
	§ 1. Willige rechtspleging 60- 65
	§ 2. Berichten en mededelingen, akten van rechtspleging 66- 67
	§ 3. Tuchtzaken 68- 73
	§ 4. Strafzaken en burgerlijke epuratie 74
AFD. III	Toepassingsgebied in de tijd 75
HST. II	Taal van de inleidende akte 76-108
AFD. I	Algemeenheden 76- 85
	§ 1. Eentaligheid van de akte 76- 77
	§ 2. Vertaling van de akte 78- 81
	§ 3. Taal van de rechtbank en taalstreek van de verweerder 82- 84
	§ 4. Dwingend karakter van de voorschriften 85

	Nrs.	
AFD. II	Inleidende akte voor de rechtbanken met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut	86- 87
AFD. III	Inleidende akte voor de rechtbanken met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut	88- 89
AFD. IV	Inleidende akte voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie	90-102
	§ 1. Tweevoudige taalregeling	90- 92
	§ 2. Bevoegdheid <i>intra muros</i>	93-101
	§ 3. Bevoegdheid <i>extra muros</i>	102
AFD. V	Inleidende akte voor de rechtbanken van de Frans-Duitse taalgroep	103-108
	§ 1. Rechtbanken met eentalig Duits rechtsgebied	104-105
	§ 2. Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied	106-108
HST. III	Mogelijke wijziging van de rechtspleging na de inleidende akte en eventuele verwijzing van de zaak	109-155
AFD. I	Algemene regelen	109-127
	§ 1. Taal van de rechtspleging en taal van de partijen	109
	§ 2. Wijziging van de taal van de rechtspleging op verzoek van de partijen	110-114
	§ 3. Verwijzing naar een ander rechtscollege	115-118
	§ 4. Bepaling van de taal van tussenvorderingen	119-120
	§ 5. Wijziging van de taal van de rechtspleging wegens samenvoeging van verschillende vorderingen	121-126
	§ 6. Dwingend karakter van de voorschriften	127
AFD. II	Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut	128-133
AFD. III	Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken te Tongeren en Doornik	134-139
AFD. IV	Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut	140-146
	§ 1. Toepassing van artikel 7, § 1	140
	§ 2. Toepassing van artikel 7, § 1 <i>bis</i> (vredegerechten te Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen)	141-143
	§ 3. Toepassing van artikel 7 <i>bis</i> (vredegerechten te Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem)	144-146
AFD. V	Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie	147-153
	§ 1. Bevoegdheid <i>intra muros</i>	147-150
	§ 2. Bevoegdheid <i>extra muros</i>	151-153
AFD. VI	Bijzondere regelen in de rechtspleging voor de rechtbanken van de Frans-Duitse taalgroep	154-155
	§ 1. Rechtbanken met eentalig Duits rechtsgebied	154
	§ 2. Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied	155
HST. IV	Toepassing van de taalregeling op de verdere rechtspleging	156-172
AFD. I	Taalgebruik door de particulieren	156-159
AFD. II	Taalgebruik door het openbaar ministerie	160
AFD. III	Taalgebruik voor de pleidooien	161-164
AFD. IV	Taal van de geschreven akten van rechtspleging	165-171
AFD. V	Dwingend karakter van de voorschriften	172

Nrs.

TITEL III		TAALGEBRUIK TIJDENS OPSPORINGSONDERZOEK EN ONDERZOEK, VOOR DE STRAFRECHTBANKEN VAN EERSTE AANLEG, EN VOOR DE HOVEN VAN ASSISEN	
HST. I	Taal van de processen-verbaal betreffende de opsporing en de vaststelling van misdrijven		173-177
HST. II	Bepaling van de taal van de rechtspleging en eventuele verwijzing van de zaak		178-213
AFD. I	Rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken, zetelend in eerste aanleg, met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut		178-190
	§ 1. Algemene regel		181-187
	§ 2. De afwijking van artikel 23		188-190
	§ 3. Afwijkende regelen in de rechtspleging voor de correctionele rechtbanken te Tongeren en Doornik		191-193
AFD. II	Rechtspleging voor de politierechtbanken met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut		194-198
AFD. III	Rechtspleging voor de correctionele rechtbank te Brussel, zetelend in eerste aanleg, en voor de politierechtbank te Brussel		194-196
	§ 1. Algemene regel		197-198
	§ 2. Afwijkingen		
AFD. IV	Rechtspleging voor de correctionele rechtbank te Verviers, zetelend in eerste aanleg, en voor de politierechtbanken van de Frans-Duits taalgroep		199-204
	§ 1. Politierechtbanken met eentalig Duits rechtsgebied		200-201
	§ 2. Politierechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied		202-204
AFD. V	Rechtspleging voor de krijgsraden		205-207
AFD. VI	Rechtspleging voor de hoven van assisen van de Vlaamse en van de Waalse provincies		208-210
AFD. VII	Rechtspleging voor het hof van assisen van Brabant		211-213
HST. III	Toepassing van de taalregeling op de rechtspleging		214-227
AFD. I	Taalgebruik door de particulieren		214-217
AFD. II	Taalgebruik door de magistraten		218-221
AFD. III	Taalgebruik voor de pleidooien		222-223
AFD. IV	Taal van de geschreven akten van rechtspleging		224-226
AFD. V	Dwingend karakter van de voorschriften		227
TITEL IV		TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN BEROEP ZETELEND IN EERSTE EN LAATSTE AANLEG	228-230
TITEL V		TAALGEBRUIK VOOR DE RECHTSCOLLEGES ZETELEND IN HOGER BEROEP	
HST. I	Toepassingsgebied van de wettelijke voorschriften		231-232
HST. II	Algemene regel		233-239
HST. III	Verwijzing van de zaak		240-242
TITEL VI		TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN CASSATIE	
HST. I	Rechtspleging wanneer de bestreden beslissing in het Frans of het Nederlands gesteld is		243-248
HST. II	Rechtspleging wanneer de bestreden beslissing in het Frans en het Nederlands gesteld is		249

	Nrs.
HST. III Rechtspleging wanneer de bestreden beslissing in het Duits gesteld is	250-253
HST. IV Rechtspleging na het arrest	254
TITEL VII TAALGEBRUIK BIJ VONNISSEN EN ARRESTEN	255-259
TITEL VIII DE NIETIGHEID BEPAALD BIJ ARTIKEL 40	260-263
TITEL IX TAALGEBRUIK BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN GERECHTELIJKE BESLISSINGEN	
HST. I Taalvoorschriften	264-267
HST. II Gerechtelijke beslissingen waarvan de tenuitvoerlegging aan die voorschriften onderworpen is	268-270
HST. III Akten onderworpen aan die voorschriften	271-278
HST. IV Dwingend karakter van die voorschriften	279
TITEL X TAALKENNIS VEREIST VAN DE LEDEN VAN DE RECHTSCOLLEGES EN VAN DE GERECHTELIJKE AMBTENAREN	280
HST. I Magistraten in en bij de rechtscolleges van eerste aanleg	281-289
HST. II Notarissen	290-292
HST. III Advocaten bij het Hof van Cassatie	293-295
HST. IV Gerechtsdeurwaarders	296-297
HST. V Rechters in sociale zaken of in handelszaken	298-299
HST. VI Gezworenen	300
HST. VII Magistraten in en bij de militaire gerechten	301-305
HST. VIII Magistraten in en bij de hoven van beroep en de arbeidshoven	306-308
HST. IX Magistraten in het Hof van Cassatie	309-310
HST. X Griffiers	311-316
HST. XI Algemene regels	317-319
 ZAAKREGISTER	 blz. 215

AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN

<i>Adm. Lex.</i>	Administratief Lexicon
<i>Ann. Not. Enr.</i>	Annales du Notariat et de l'Enregistrement (tot 1970)
Arbh.	Arbeidshof
Arbrb.	Arbeidsrechtbank
<i>Arr. Cass.</i>	Arresten van het Hof van Cassatie
<i>Arr. R. v. St.</i>	Arresten en Adviezen van de Raad van State, Afdeling Administratie
art.	Artikel(en)
<i>a.w.</i>	Aangehaald werk
B.	Boek
<i>Belg. Jud.</i>	La Belgique Judiciaire
Besl. Regt.	Besluit van de Regent
Besl.W.	Besluitwet
<i>B.R.H.</i>	Belgische Rechtspraak in Handelszaken - Jurisprudence Commerciale de Belgique
Brussel	Hof van beroep te Brussel
<i>Bull. Ass.</i>	Bulletin des Assurances
<i>Bull. Dir. Belast.</i>	Bulletin van de Directe Belastingen (Ministerie van Financiën)
<i>Bull. Féd. Avoués</i>	Bulletin de la Fédération des avoués
B.W.	Burgerlijk Wetboek
Cass.	Hof van Cassatie
Corr.	Correctionele rechtbank
e.v.	En volgende
Genl	Hof van beroep te Gent
Ger. W.	Gerechtelijk Wetboek
G.W.	Grondwet
<i>J. Comm. Br.</i>	Jurisprudence Commerciale de Bruxelles
<i>J. Comm. Fl.</i>	Jurisprudence Commerciale des Flandres
<i>J. Liège</i>	Jurisprudence de la Cour d'appel de Liège
<i>J. Port. Anv.</i>	Jurisprudence du Port d'Anvers
<i>J.T.</i>	Journal des Tribunaux
K.B.	Koninklijk Besluit
Kh.	Rechtbank van Koophandel
K.I.	Kamer van inbeschuldigingstelling
Kort ged.	Kort geding
Krijgsr.	Krijgsraad
Krijgsh.	Krijgshof
Luik	Hof van beroep te Luik
<i>Nov.</i>	Les Nouvelles
<i>Omnil.</i>	Omnilegie
<i>onuitg.</i>	Onuitgegeven

<i>Pand. B.</i>	Pandectes Belges
<i>Pand. Pér.</i>	Pandectes Périodiques
<i>Parl. Besch., Kamer</i>	Parlementaire bescheiden, Kamer
<i>Parl. Besch., Senaat</i>	Parlementaire bescheiden, Senaat
<i>Parl. Hand., Kamer</i>	Parlementaire handelingen, Kamer
<i>Parl. Hand., Senaat</i>	Parlementaire handelingen, Senaat
<i>Pas.</i>	Pasicrisie
<i>Pasin.</i>	Pasinomie
<i>Pol.</i>	Politierechtbank
<i>p.v.</i>	Proces-verbaal
<i>R. Adm.</i>	Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique
<i>Rb.</i>	Rechtbank
<i>R. Crit. J. B.</i>	Revue Critique de Jurisprudence Belge
<i>R. Dr. Pén.</i>	Revue de Droit Pénal et de Criminologie
<i>Rec. Gén. Enr. Not.</i>	Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat
<i>Rép. P. Dr. B.</i>	Répertoire Pratique du Droit belge
<i>R.G.A.R.</i>	Revue Générale des Assurances et des Responsabilités
<i>R.W.</i>	Rechtskundig Weekblad
<i>Scheidsr. besliss.</i>	Scheidsrechterlijke beslissing
<i>Staatsblad</i>	Belgisch Staatsblad
<i>Sv.</i>	Wetboek van Strafvordering
<i>Sw.</i>	Strafwetboek
<i>t.a.p.</i>	Ter aangehaalde plaats
<i>T.</i>	Titel
<i>T. Best.</i>	Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen
<i>T. Gem.</i>	Tijdschrift voor Gemeenterecht
<i>T. Not.</i>	Tijdschrift voor Notarissen
<i>T.P.R.</i>	Tijdschrift voor privaatrecht
<i>T. Vred.</i>	Tijdschrift voor Vrederechters
<i>Tw.</i>	Trefwoord
<i>Uitg.</i>	Uitgave
<i>vgl.</i>	Vergelijk
<i>Vred.</i>	Vrederechter
<i>W.</i>	Wet, Wetboek
<i>W.R.</i>	Werkrechtersraad

BIBLIOGRAFIE

CUSTERS, J.L., *De taalregeling voor de Brusselse agglomeratie*, R.W., 1955-56, 173.

DE COCK, M., *Une impasse linguistique*, J.T., 1972, 93.

FONTIGNY, A., *L'article 16 de la loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire*, J.T., 1963, 93.

HAYOIT DE TERMICOURT, Raoul, *Beschouwingen over de wet van 15 juni 1935*, R.W., 1935-36, 34 (de verwijzingen in de tekst worden aangeduid als volgt: HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*; de vermelde bladzijde verwijst naar R.W., 1935-36).

HAYOIT DE TERMICOURT, Raoul, *L'emploi des langues en justice*, *Pand. Pér.*, 1936, 22.

HAYOIT DE TERMICOURT, Raoul, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, R.W., 1935-36, 414.

LINDEMANS, L., *Het gerecht en de taalwet in bestuurszaken*, *T. Best.*, 1957, 384.

MARCK, H., *Het ontstaan en de toepassing van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken*, R.W., 1955-56, 162.

VANDEKERCKHOVE, M., *Het verlijden van notariële akten in de taal der streek*, R.W., 1960-61, 1863.

VAN DURME, *Langues en matière criminelle*, *Nov.*, Tw. *Procédure pénale*, II, 2, blz. 305-332.

VAN HOOREBEKE, Antoine, *L'emploi des langues en justice*, Brussel, 1936.

VICTOR, R., *Taaltoestanden in het militair gerecht*, R.W., 1960-61, 1879.

Uit de voorbereidende werken van de wet van 15 juni 1935:

Verslag MARCK, H., *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1932-33, nr. 136.

Aanvullend verslag MARCK, H., *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1933-34, nr. 135.

Verslag DECLERCQ, F., *Parl. Besch.*, *Senaat*, 1934-35, nr. 86.

Tweede verslag MARCK, H., *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1934-35, nr. 135.

Behoudens andere vermeldingen zijn de artikelen, in de tekst aangeduid, die van de wet van 15 juni 1935 op het Gebruik der Talen in Gerechtszaken.

TITEL I

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

HOOFDSTUK I

KORTE HISTORIEK

1 Krachtens artikel 23 van de grondwet is het gebruik der talen in België vrij, en kan het slechts door de wet geregeld worden voor de handelingen van de openbare overheid en in gerechtszaken.

Een besluit van het Voorlopig Bewind van 16 november 1830 had op een summere wijze dit taalgebruik geregeld. Artikel 6 van dit besluit bepaalde dat in gerechtszaken door particulieren slechts Nederlands zou mogen gebruikt worden, indien de rechter, het openbaar ministerie en de advocaten die taal kenden. Van het gebruik van het Nederlands door de magistraten en advocaten was helemaal geen sprake.

In de praktijk werd het gebruik van het Nederlands ontzegd aan de particulieren die er om vroegen, zelfs in strafzaken. De magistraten weigerden uitleggingen in het Nederlands te aanhoren. Zij deden Nederlandstalige stukken in het Frans vertalen op kosten van de partij die zulke stukken overlegde (VAN BAUWEL, *Burgerlijk Procesrecht*, II, nr. 582).

Coucke en Goethals konden in 1860 nog tot de zwaarste straffen veroordeeld worden door een rechtscollege dat de door de beschuldigten gesproken taal geheel onmachtig was. De beroering, door deze en dergelijke zaken teweeg gebracht, steunde de pogingen die van Vlaamse zijde ondernomen werden om het Nederlands tenminste in de rechtscolleges in de Vlaamse gewesten ingang te doen vinden.

In 1840 werd voor de eerste maal een Vlaams petitionnement gericht tot de wetgevende macht, en het is wel kenschetsend dat dit er toe strekte, te bekomen dat de magistraten in het Vlaamse land de „Vlaamse” taal zouden machtig zijn, en dat deze taal door de partijen en de beklagden zou mogen gebruikt worden voor de rechtscolleges zetelend in de Vlaamse provincies en in de arrondissementen Brussel en Leuven.

In 1856 werd door de regering een commissie ingesteld teneinde het taalvraagstuk in de rechtspleging te onderzoeken. De besluiten van de commissie kunnen als volgt samengevat worden:

- 1° de magistraten behorend tot een rechtscollege waarvan de zetel gevestigd is in een Vlaamse gemeente zouden beide landstalen moeten machtig zijn;
- 2° de rechtspleging zou voor die rechtscolleges, volgens de keuze van eiser of beklagde, in het Frans of het „Vlaams” kunnen geschieden;
- 3° de advocaten zouden moeten pleiten in de taal van de rechtspleging.

Het wetsvoorstel, in 1867 door de heer Delaet bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediend wilde althans het eerste besluit van voornoemde commissie tot wet maken. Het voorstel werd echter afgewezen (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 35).

2 De wet van 17 augustus 1873 was een eerste Vlaamse verovering op gerechtelijk gebied, maar had enkel betrekking op strafzaken. Zij voerde het Vlaams in als principiële voertaal voor de strafrechtspleging in het Vlaamse land, met dien verstande dat de rechtspleging in het Frans kon gevoerd worden met de instemming van de beklagde. Die instemming kon worden afgeleid o.m. uit het feit dat zijn raadsman besluiten in het Frans neerlegde (Corr. Gent, 9 november 1882, *Pas.*, 1883, III, 43).

De wet van 3 mei 1889 (gewijzigd door de wetten van 4 september 1891 en 22 februari 1908, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 16 september 1908) steunde op hetzelfde principe: gebruik van het „Vlaams” voor de strafrechtscolleges in het Vlaamse land. Zij vormde evenwel een logischer geheel dan de eerste taalwet

betreffende gerechtszaken. De grondregel waarvan de wet uitging, werd evenwel aanzienlijk beknot, o.m. door volgende afwijkingen:

— de beklaagde kon voor de Vlaamse strafrechtbank de Franstalige rechtspleging bekomen, indien hij daartoe de wens uitdrukte;

— de deskundigenverslagen en de onderlinge mededelingen van de magistraten mochten verder in het Frans gesteld worden;

— er mocht verder in het Frans gepleit worden;

— het openbaar ministerie mocht in het Frans requireren, wanneer de beklaagde verkozen had in het Frans verdedigd te worden, d.w.z. bijna altijd (PRAYON-VAN ZUYLEN, A., *De Belgische Taalwetten*, Gent, 1892, blz. 223-344, 462-476; PYFFEROEN, O., *Het gebruik der talen in burgerlijke zaken*, Gent, 1895).

3 De wet van 2 oktober 1918 betreffende het taalgebruik voor het militaire rechtcollege, was de eerste taalwet die streefde naar een evenwichtig gebruik van beide landstalen. De principes van deze wet werden trouwens overgenomen door artikel 18 van de wet van 15 juni 1935.

De enige feitelijke toegeving ten voordele van de Franse taal, betrof de pleidooien van de beklaagde en de burgerlijk aansprakelijke partij, die naar keuze van de pleiter in het Frans of het Nederlands konden geschieden. Het openbaar ministerie requireerde bovendien in de taal door de verdediger van de beklaagde gebruikt.

Het koninklijk besluit van 4 oktober 1925, gewijzigd door dat van 4 juni 1928, regelde het taalgebruik in strafzaken in de kantons Eupen, Malmédy en St-Vith. Wanneer de beklaagde woonachtig was in een Duitstalige gemeente, geschiedde de rechtspleging in het Duits, evenwel met het voorbehoud dat de beklaagde het gebruik van het Frans voor het behandelen van zijn zaak kon aanvragen, dat zijn verdediger steeds in het Frans mocht pleiten, en, wanneer deze in het Frans pleitte, dat het openbaar ministerie en de burgerlijke partij eveneens het Frans gebruikten.

4 In 1928 werd door de hh. Van Isacker, Van de Vyvere, Poulet, Van Cauwelaert, Van Dievoet en Marck in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsvoorstel ingediend, dat ertoe strekte het gebruik van het Nederlands in burgerlijke zaken te regelen (*Parl. Besch., Kamer*, 1927-28, nr. 138; *R.T.*, 1928, blz. 191, 217 en 331).

Op 12 maart 1930 werd door de hh. Romsée en Borginon eveneens in de Kamer een wetsvoorstel neergelegd met hetzelfde voorwerp (*Parl. Besch., Kamer*, 1929-30, nr. 200; *R.T.*, 1930, 509). Hetzelfde jaar legde de heer Janson namens de regering een ontwerp neer dat ertoe strekte het taalgebruik in gerechtszaken in zijn geheel te regelen (*Parl. Besch., Kamer*, 1929-30, nr. 149; *R.T.*, 1930, 502). De commissie van Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers nam de drie voorstellen in overweging en gaf opdracht aan de heer Marck een nieuwe tekst op te stellen, die de hoedanigheden van die voorstellen zou verenigen (VAN BAUWEL, *a.w.*, II, nr. 583).

Aldus ontstond de wet van 15 juni 1935 (vgl.: MARCK, H., *Het ontstaan en de toepassing van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken*, *R.W.*, 1955-56, 162).

Pas door deze wet werd een geheel van voorschriften uitgevaardigd, waarin het taalgebruik voor alle rechtscollages in geheel het land geregeld werd, uit-

gaande van het beginsel van de volstreekte gelijkheid tussen de Nederlandse en de Franse taal. De tot dan toe in zwang zijnde wettelijke bepalingen betreffende het taalgebruik in gerechtszaken werden afgeschaft door artikel 67 van deze wet.

- 5 De wet van 15 juni 1935 werd herhaaldelijk aangevuld en gewijzigd:
- 1° door de wet van 20 juli 1939 (betreffende de taalregeling in de taalgrensstreek);
  - 2° door de wetten van 14 augustus 1947, 8 maart 1948 en 20 juni 1953 (betreffende de rechtspleging voor het Hof van Cassatie);
  - 3° door het besluit van de Regent van 31 december 1949 en de wetten van 15 februari 1952, 20 december 1957 en 15 februari 1961 (betreffende de taalkennis van de magistraten);
  - 4° door de wet van 9 augustus 1963.

Deze laatste wet bracht heel wat grondigere wijzigingen aan de wet van 15 juni 1935. De rechtsgebieden van de rechtscolleges — uitgezonderd de werkrechtscollèges — werden in overeenstemming gebracht met de bestuurlijke taalgrens, zoals deze werd bepaald door de wet van 8 november 1962. Nieuwe regels werden voorgeschreven voor de rechtspleging in de kantons Komen, Moeskroen en Sint-Martens-Voeren enerzijds, en in de kantons Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem anderzijds. Ook de voorschriften inzake taalkennis van de magistraten werden aanzienlijk gewijzigd.

- 5° door de wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek.

Door de oprichting van arbeidsrechtbanken in elk arrondissement verdwenen de bijzondere taalvoorschriften voor de werkrechtscollèges. In de bijlage bij het Gerechtelijk Wetboek werd de indeling van 's lands grondgebied in arrondissementen en kantons helemaal herzien, hetgeen in de taalgrensstreek en in het arrondissement Brussel een aanpassing van de door de wet van 15 juni 1935 en de wet van 9 augustus 1963 beoogde rechtscolleges met een bijzonder taalstatuut met zich bracht.

In de wijzigingsbepalingen van de wet van 10 oktober 1967 werd andermaal de wet van 15 juni 1935 grondig gewijzigd. De voornaamste wijzigingen betreffen de benoemingsvoorwaarden van de magistraten, de taalregeling in fiscale zaken, de taalkaders in de rechtbanken van het arrondissement Brussel, in het hof van beroep te Brussel en in het Hof van Cassatie, en de bijzondere regels van de rechtspleging voor de rechtbanken van het arrondissement Brussel, wanneer deze zetelen in zaken waarover zij territoriaal bevoegd zijn uit hoofde van een Vlaamse gemeente van het arrondissement.

- 6° door de wet van 2 juli 1969 (betreffende de taalkennis van de magistraten in en bij de militaire gerechten).

6 Het taalgebruik voor de Raad van State werd geregeld door regentsbesluit van 23 augustus 1948 (zie: WIGNY, P., *Droit administratif*, 1953, nr. 528; VAUTHIER, M., *Précis du Droit administratif de la Belgique*, I, nr. 85; CAPART, M., *Droit administratif élémentaire*, Brussel, 1950, nr. 226; VELGE, H., *La loi du 23 décembre 1946 instituant en Belgique le Conseil d'Etat*, Brussel, 1947, nrs. 24 en 29-32; SOMERHAUSEN, M., en VANHAESSENDONCK, E., *Bevoegdheid van de Raad van State*, Brussel, 1950, nrs. 71-72, 79-80). De vraagstukken die hiermede verband houden zullen behandeld worden onder het trefwoord *Raad van State*.

GRONDKENMERKEN VAN DE WET VAN 15 JUNI 1935

7 De aandacht werd reeds gevestigd op het verschil tussen de wet van 15 juni 1935 en de voorheen bestaande wettelijke bepalingen: toepasselijkheid op alle rechtscolleges van gans het land, en volstreekte gelijkheid tussen het Nederlands en het Frans. Het komt er nu op aan te onderzoeken op welke basis het stelsel van de wet uitgewerkt werd.

De volgende grondbeginselen dienen onderscheiden te worden: de eentaligheid van de gerechtelijke akten en van de rechtspleging, de territorialiteit bij de rechtspleging in Vlaanderen en Wallonië, de personaliteit bij de rechtspleging in de Brusselse agglomeratie (zie evenwel verder, nrs. 10-11), de vrijheid van taalgebruik voor de burgers en het dwingend karakter van de voorschriften van de wet.

8 De eentaligheid van de rechtspleging en van de gerechtelijke akten wordt doorgaans beschouwd als het voornaamste kenmerk van de wet (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 39 e.v.; VAN DURME, *a.w.*, nr. 7). De wetgever heeft gewild dat de rechtspleging, vanaf de dagvaarding tot en met de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen, in eerste aanleg zowel als in beroep of cassatie, in dezelfde taal zou geschieden.

In de grote meerderheid van de gevallen stuit deze regel op geen moeilijkheden en wordt hij natuurlijkerwijze toegepast. In sommige gevallen echter, bijvoorbeeld voor de Brusselse rechtbanken (zie verder, nrs. 147 e.v. en 194-198) of in strafzaken (zie verder, nrs. 181-186) moest de wetgever uit overwegingen van billijkheid in de mogelijkheid voorzien, dat de rechtspleging in een andere taal dan die waarin zij werd aangevat zou worden voortgezet. Evenzo wilde de wetgever, uit eerbied voor het eenparig verlangen van alle partijen, hen de mogelijkheid laten, om in een bepaalde zaak een andere taal voor de rechtspleging te bekomen, dan die door de wet voorgeschreven (zie verder, nrs. 128-139); het blijft bij die ene mogelijkheid, zodat de eerbied voor de eenparige wil van de partijen bezwaarlijk tot de grondprincipes van de wet kan gerekend worden (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 5; *anders*: HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 42; VAN DURME, *a.w.*, nr. 8).

Erom bekommerd het principe der eentalige rechtspleging in de mate van het mogelijke te handhaven, bepaalde de wetgever trouwens een dubbele rem ter bestrijding van misbruiken: de wijziging van de taal van de rechtspleging moet *in limine litis* aangevraagd worden en kan enkel bij beslissing van de rechter, of tenminste onder zijn toezicht, bekomen worden. Die ongetwijfeld strakke regeling bevestigt de opvatting, dat men hier slechts met uitzonderlijke afwijkingen van de regel te doen heeft.

Of de taal van de rechtspleging ongewijzigd blijft of niet, alleszins mag elke akte van rechtspleging afzonderlijk slechts in één taal gesteld worden. Twee- of meertalige akten zijn nietig (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 39; Rb. Antwerpen, 18 okt. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 24; *R.W.*, 1935-36, 210; Kh. Brussel, 25 nov. 1935, *R.W.*, 1935-36, 476; Kh. Aalst, 12 okt. 1937, *R.W.*, 1937-38, 507). Toepassingen van deze regel zullen gevonden worden in elk stadium van de rechtspleging.

Nochtans staat de taalvrijheid van de burgers — een ander grondbeginsel van de wet — de volstreekte eentaligheid van de rechtspleging en zelfs van iedere afzonderlijke akte in de weg. De verklaringen bijvoorbeeld van getuigen of van een beklagde worden afgelegd en geakteerd in de door hen gebezigde taal, onverschillig welke de taal van de rechtspleging weze.

Men mag evenwel niet beweren, zoals VAN HOOREBEKE (*a.w.*, nrs. 9, 14, 26, 44 e.v.), dat door de erkenning van het vrij taalgebruik door de particulieren, niet alleen noodgedwongen afbreuk wordt gedaan aan de eentaligheid van de rechtspleging, doch bovendien de rechtspleging tweetalig kan worden, met als gevolg dat alle andere akten van rechtspleging geldig kunnen gesteld worden in de een of andere taal, naar keuze van de partij van wie de akte uitgaat. De beschouwingen, door deze auteur gewijd aan de wet van 15 juni 1935, steunen voor een groot deel op deze initiale vergissing omtrent de draagwijdte van de wet, zodat zijn werk haast geheel onbruikbaar is in de praktijk.

Het lijdt bovendien aan een zichtbare vooringenomenheid tegen de doelmatigheid van de wet (VAN BAUWEL, *Burgerlijk Procesrecht*, II, nr. 593) en kon, gezien het ogenblik waarop het verscheen, niet steunen op de rechtspraak die de strekking van de wet herhaaldelijk en op een standvastige wijze heeft toegelicht. Gezien het louter historische belang van de stellingen, op dit punt door VAN HOOREBEKE verdedigd, zal daarop niet teruggekomen worden bij het behandelen van iedere bepaling van de wet (zie nochtans verder, nrs. 94, 129, 143, 156, 157, 159, 163, 194 en 233).

9 De wetgever heeft gestreefd naar vaste normen die de taal van de rechtspleging zouden bepalen. In Vlaanderen en in Wallonië waren die aanwezig. Het beginsel van de territorialiteit werd reeds gehuldigd door de wetten op het taalgebruik in bestuurszaken en in het onderwijs, respectievelijk van 28 juni en 14 juli 1932. Ontegensprekelijk vormden deze wetten samen met de wet van 15 juni 1935 een sluitend geheel, waardoor in gans het openbaar leven de streektaal als enig gebruikelijke voertaal voorgeschreven wordt.

De wet van 30 juli 1963 betreffende de taalregeling in het onderwijs en de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken hebben die grondregel niet alleen bevestigd, doch op een meer konsekvente wijze doorgedreven dan in 1932 het geval was geweest.

Het stelsel van de wet neemt dan ook als uitgangspunt: Nederlandse rechtspleging voor de rechtbanken in Vlaanderen en Franse rechtspleging voor die in Wallonië. Sinds de wet van 8 november 1962 de grenzen van de provincies en van de bestuurlijke arrondissementen heeft aangepast aan de taalgrens, en sinds de wet van 9 augustus 1963 een zelfde aanpassing heeft doorgevoerd wat betreft de grenzen van de gerechtelijke kantons en arrondissementen, dekken de termen „Vlaanderen” of „Nederlandse taalstreek” en „Wallonië” of „Franse taalstreek” duidelijk afgelijnde gewesten, en dit ten aanzien van alle Belgische taalwetten.

Men streefde naar de eentaligheid van de rechtbanken, zoals men de eentaligheid op bestuurlijk gebied en in het onderwijs had ingevoerd. Alhoewel de burgerlijke rechtbanken in Vlaanderen in feite samengesteld zijn uit magistraten die het Frans voldoende machtig zijn, is het hen toch niet geoorloofd een zaak in het Frans te behandelen, zelfs wanneer b.v. alle partijen dit uitdrukkelijk zouden verlangen: de rechtbank in Vlaanderen kan dan enkel de zaak verwijzen naar een rechtscollège met het Frans als voertaal.

Aanvankelijk kon men voorhouden dat de eentaligheid van de rechtbanken in Vlaanderen en Wallonië een van de pijlers was waarop gans het wettelijk stelsel

rustte (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 39). Die eentaligheid lag zeker in de bedoeling van de wetgever. Maar de rechtspraak interpreteerde artikel 23 van de wet in ruime zin, zodat iedere strafrechtbank, wanneer zij de andere landstaal machtig is, en de beklaagde de voertaal van de rechtbank niet kent, kan rechtspreken in de andere landstaal (zie verder, nrs. 181 e.v.).

Bovendien bepaalden artikelen 55 en 56 van de wet dat de rechtscollèges waarvan het rechtsgebied zich over de taalgrens heen uitstrekt, naar gelang van de woonplaats van de rechtsonderhorige, verweerder of beklaagde, in de een of de andere taalstreek gelegen is, een van beide talen voor de rechtspleging konden gebruiken. Deze afwijking verdween pas, wat betreft de vrederechten en de rechtbanken, bij de wet van 9 augustus 1963, die evenwel nog een beperkte tweetaligheid moest toelaten voor de vrederechten van Sint-Martens-Voeren (in Vlaanderen) en van Komen en Moeskroen (in Wallonië). De afwijkende regeling van voornoemde artikelen 55 en 56 bleef zelfs nog langer voortbestaan in de werkrechtscollèges, meer bepaald tot bij de oprichting van de arbeidsrechtbanken in uitvoering van de wet van 10 oktober 1967.

Het beginsel van de eentaligheid van de rechtbanken vertoont derhalve nog steeds enkele afwijkingen. Het principe van de territorialiteit integendeel heeft zijn volledige uitwerking: het is de zetel van de rechtbank, die haar „taalstatuut” in Vlaanderen en Wallonië bepaalt (zie verder, nrs. 22-24).

10 Een derde grondkenmerk is het beginsel van de personaliteit. De door de wet van 28 juni 1932 op het taalgebruik in bestuurszaken bedoelde tweetaligheid van de Brusselse agglomeratie noopte de wetgever van 1935 tot het treffen van gelijkaardige taalregelingen in de rechtspleging voor de rechtbanken, waarvan het rechtsgebied uitsluitend samengesteld was uit gemeenten van deze agglomeratie.

Aanvankelijk gold het beginsel van de personaliteit voor de rechtbank van eerste aanleg en de rechtbank van koophandel van Brussel, alsook voor de werkrechtscollèges van Brussel en Halle (bevoegd over Vlaamse maar ook enkele Waalse gemeenten), voor de vrederechten met zetel in de Brusselse agglomeratie (zelfs wanneer het kanton ook gemeenten buiten deze agglomeratie omvatte) en voor het vrederecht te Halle.

Nadien evenwel werd de toepassing van het beginsel van de personaliteit geleidelijk beperkt, zodat thans alleen de Brusselse agglomeratie en, in zeer beperkte zin, zes randgemeenten van deze agglomeratie aanleiding kunnen geven tot de toepassing van dat beginsel.

De wet van 9 augustus 1963 lichtte alle gemeenten, die niet behoorden tot de Brusselse agglomeratie, uit de kantons met zetel in deze agglomeratie. Zij lichtte bovendien de (twee) Waalse gemeenten uit het rechtsgebied van het kanton Halle. Zodoende werd het personaliteitsbeginsel in de rechtspleging voor het vrederecht streng beperkt tot de Brusselse agglomeratie. In zes randgemeenten integendeel bleef het personaliteitsbeginsel behouden ten behoeve van de Franstalige inwoners van die gemeenten in de rechtspleging voor de vrederechten van Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem.

Door de wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek, werd het

personaliteitsbeginsel in de rechtspleging voor de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel te Brussel, in zijn toepassing beperkt tot die zaken waarover deze rechtbanken bevoegd zijn *ratione loci* uit hoofde van een gemeente in de Brusselse agglomeratie.

Binnen deze perken hangt de taal waarin het inleidend exploit moet gesteld worden in de rechtspleging voor de Brusselse rechtscolleges voor een deel af van de woonplaats van de beklagde of de gedaagde, en wel wanneer deze in de Nederlandse of in de Franse taalstreek is gevestigd. Maar uiteindelijk wordt de keuze van de taal van de rechtspleging toch overgelaten aan de beklagde of gedaagde, zelfs wanneer hij in de Nederlandse of Franse taalstreek woont. Uiteindelijk weegt dus het personaliteitsbeginsel beslissend door, niet alleen voor de inwoners van de Brusselse agglomeratie en van de zes randgemeenten, maar ook voor alle gedaagden of beklagden, waar ook hun woonplaats weze in België of in den vreemde.

Wanneer de wetgever de taalkeuze aan een van de partijen heeft overgelaten, dan bedoelde hij echter niet loutere willekeur. Later zal erop gewezen worden dat die taalkeuze geschiedt onder de controle van de rechtbank. Op die wijze heeft men kunnen bereiken dat de taal van de rechtspleging zoveel mogelijk de taal is die uitsluitend of het best door de gedaagde of de beklagde wordt begrepen.

11 Het personaliteitsbeginsel wordt bovendien toegepast ten behoeve van de inwoners van de kantons Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen, in de rechtspleging voor de vredegerichten van die kantons en voor de rechtbanken te Doornik en Tongeren.

Een andere toepassing treft men aan in de Oostkantons en de rechtbanken van Verviers, met dien verstande dat de gedaagde of beklagde daar de keuze heeft tussen het Frans en het Duits.

12 De wetgever behield het vrij taalgebruik van de burgers. De grondwettelijke vrijheid van taalgebruik zou inderdaad geschonden worden, indien de taalregeling verder reikte dan de magistratuur, de gerechtelijke ambtenaren, en de balie. De partijen, zelfs de vreemdelingen, wanneer zij in persoon voor de rechter verschijnen, de beklagden in strafzaken, de getuigen, enz., gebruiken de taal van hun keuze, zelfs een vreemde taal, in elk stadium van de rechtspleging, welke ook de taal van de rechtspleging of de voertaal van de rechtbank weze. Naar gelang van het geval zal de rechtbank, indien zij de taal door de burger gesproken niet machtig is, hetzij een beroep doen op een tolk, hetzij de zaak verwijzen naar een rechtscollege van het andere taalgebied.

Die vrijheid kan nochtans de akten van rechtspleging niet aantasten. Wanneer de burger zelf zulke akte opstelt, b.v. een conclusie of een volmacht, dient hij de taal van de rechtspleging te gebruiken (zie: Rb. Brussel, 28 april 1937, *R.W.*, 1936-37, 1501).

13 Tenslotte dient de nadruk te worden gelegd op het dwingend karakter van de voorschriften. De meeste en belangrijkste artikelen van de wet zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid, van ambtswege uit te spreken door de rechter. Deze strenge sanctie heeft van meetaf de stipte toe-

passing van de taalwet in gerechtszaken verzekerd, in tegenstelling met de andere taalwetten, die zulke doeltreffende waarborg niet kennen (art. 40; zie verder, nrs. 260-262).

HOOFDSTUK III

DE TAALSTREKEN

AFDELING I

BEGRIP

14 De wet van 15 juni 1935 onderscheidt vier taalstreken (verklaring van de heer JANSON, *Parl. Hand., Kamer*, 1933-34, 15 mei 1934, blz. 1455: de Vlaamse, de Waalse en de Duitstalige gemeenten en gemeenten van de Brusselse agglomeratie.

Het begrip taalstreek werd ontleend aan de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken, die de Belgische gemeenten rangschikte in de Vlaamse, de Waalse of de Duitstalige streek, naar gelang van de uitslagen van de laatste tienjaarlijkse volkstelling, terwijl zij anderzijds de gemeenten van de Brusselse agglomeratie *ex lege* bepaalde. Sinds de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, die voornoemde wet van 28 juni 1932 heeft afgeschaft, zou men beter spreken van vier taalgebieden: het Nederlandse, het Franse, het Duitse en Brussel-Hoofdstad (W. 2 aug. 1963, art. 2).

Hieruit volgt dat er geen vijfde taalgebied in het land bestaat, noch in de kantons Sint-Martens-Voeren, Moeskroen en Komen, noch in de zes randgemeenten van de Brusselse agglomeratie. Zowel in bestuurszaken als in gerechtzaken kennen deze gemeenten een bijzondere regeling ten behoeve van de anderstalige minderheden. Maar de zes randgemeenten van de Brusselse agglomeratie en de gemeenten van het kanton Sint-Martens-Voeren behoren tot het Nederlands taalgebied, terwijl de kantons Komen en Moeskroen behoren tot het Frans taalgebied.

Artikel 42 van de wet van 15 juni 1935 nam de maatstaven van de wet van 28 juni 1932 over. Het bepaalde *ex lege* welke gemeenten behoren tot de Brusselse agglomeratie, en zegde dat onder Vlaamse, Waalse of Duitstalige gemeenten dienen verstaan te worden, de gemeenten waar, volgens de jongste tienjaarlijkse volkstelling, de meerderheid van de bevolking meest respectievelijk Nederlands, Frans of Duits spreekt. Deze gemeenten dienen aangewezen te worden in een koninklijk besluit. Dit geschiedde bij koninklijk besluit van 11 september 1935.

Het eerste lid van artikel 42 van de wet van 15 juni 1935 en het koninklijk besluit van 11 september 1935 zijn lange tijd blijven voortbestaan, spijts de nieuwe volkstelling van 31 december 1947, en hoewel de wet van 8 november 1962 een einde had gesteld aan de rechtsgevolgen op bestuurlijk- en onderwijsgebied van de tienjaarlijkse tellingen van 's lands bevolking naar de gesproken talen (*Parl. Besch., Kamer*, 1961-62, nr. 194, Memorie van Toelichting). Het koninklijk besluit van 11 september 1935 werd pas opgeheven bij de wet van 10 oktober 1967. Zodoende werd het eerste lid van artikel 42 van de wet van 15 juni 1935 buiten werking gesteld. Dit artikel-gedeelte was evenwel reeds impliciet afgeschaft bij de wet van 9 augustus 1963, en zelfs reeds bij de wet van 8 november 1962.

Door het geheel van de taalwetgeving 1962-63 werden de taalgebieden in het land wettelijk vastgelegd. Hun grenzen kunnen niet meer gewijzigd worden door de wisselvallige uitslagen van een volkstelling.

Het behoort zeker niet aan de rechter, onder voorwendsel dat de tienjaarlijkse tellingen werden afgeschaft, op eigen houtje andere beoordelingselementen op te sporen, om te bepalen tot welk taalgebied een bepaalde gemeente behoort, zelfs wanneer deze paalt aan de Brusselse agglomeratie (*anders: Kh. Brussel, 26 dec. 1962; J. Comm. Br., 1963, 58*). Hierdoor zou de rechter zich in de plaats van de wetgever steilen.

Bij de grondwetsherziening van 24 december 1970 werd een artikel *3bis* in de Grondwet ingevoegd, waardoor het bestaan van vier taalgebieden in België helemaal vaststaat. De grenzen van de vier taalgebieden kunnen slechts gewijzigd worden bij een wet aangenomen met meerderheid van stemmen in elke taalgroep, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen twee derde van de uitgebrachte stemmen bereikt.

15 Het bepalen van de taalstreken, m.a.w. de vraag of een bepaalde gemeente een Vlaamse, een Waalse of een Duitstalige is, of behoort tot de Brusselse agglomeratie, is hoofdzakelijk van belang om na te gaan:

- in welke taal de rechtspleging moet ingeleid worden voor de rechtbanken gevestigd in de Brusselse agglomeratie (art. 4);
- of de rechtspleging in het Duits kan geschieden voor de rechtbanken te Verviers (art. 5);
- in welke taal een proces-verbaal in strafzaken moet opgesteld worden (art. 11);
- of een vertaling bij de originele betekende akte moet gevoegd worden (art. 38).

AFDELING II

GRENZEN

16 Luidens artikel 42, tweede lid, van de wet bestaat de Brusselse agglomeratie uit volgende gemeenten: Anderlecht, Oudergem (Auderghem), St.-Agatha-Berchem (Berchem-Ste-Agathe), Brussel (Bruxelles), Etterbeek, Evere, Vorst (Forest), Ganshoren, Elsene (Ixelles), St.-Pieters-Jette (Jette-St-Pierre), Koekelberg, St.-Jans-Molenbeek (Molenbeek-St-Jean), St.-Gillis (St-Gillis), St.-Joosten-Node (St-Josse-ten-Node), Schaarbeek (Schaerbeek), Ukkel (Uccle), Watermaal-Bosvoorde (Watermael-Boitsfort), St.-Lambrechts-Woluwe (Woluwé-St-Lambert) en St.-Pieters-Woluwe (Woluwé-St-Pierre).

Sinds de wet van 2 juli 1954 stemt deze omlijning van de Brusselse agglomeratie overeen met haar begrenzing door de bestuurlijke taalwet die aanvankelijk de gemeenten St.-Agatha-Berchem, Evere en Ganshoren niet onder de Brusselse agglomeratie begreep.

17 Door het feit dat het eerste lid van artikel 42 zonder uitwerking is geworden (zie boven, nr 12), bevat de wet van 15 juni 1935 geen nadere omschrijving meer van wat zij begrijpt onder de Vlaamse taalstreek, de Waalse taalstreek en de Duitstalige streek. Maar vermits het voorschrift van artikel 42 duidelijk verwees naar de omschrijving van de taalstreken zoals deze was geschied door de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken, moet men aannemen dat de taalstreken voor de toepassing van de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken dezelfde zijn, als deze omschreven door de wet van 2 augustus 1963, die immers de wet van 28 juni 1932 heeft afgeschaft.

Zodoende vallen de grenzen van de taalstreken samen met de gebiedsgrenzen van de rechtscolleges van de Nederlandse taalgroep (art. 2 en 3) en van de rechtscolleges van de Franse taalgroep (art. 1). Maar de Duitse taalstreek ligt in het gebied van de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep.

18 Tot de Nederlandse taalstreek behoren (wet 2 augustus 1963, art. 3, § 1):

- 1° de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen;
- 2° het arrondissement Halle-Vilvoorde (provincie Brabant);
- 3° het arrondissement Leuven (provincie Brabant).

Aan deze opsomming diende een 4° toegevoegd te worden, met name de zes gemeenten van het nu afgeschafte bijzonder arrondissement, opgericht bij artikel 7 van de wet van 2 augustus 1963: Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, St.-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem. Dit bijzonder arrondissement van de zgn. „randgemeenten” werd door artikel 3 van voornoemde wet niet uitdrukkelijk bij het Nederlands taalgebied ingedeeld. Maar de wet heeft dit arrondissement evenmin bij een ander taalgebied ingedeeld. En het kan op zich zelf geen vijfde taalgebied uitmaken, want dit ware in strijd met hetgeen uitdrukkelijk bepaald is in artikel 2 van voornoemde wet, volgens hetwelk er vier taalgebieden zijn.

Het vloeit evenwel voort uit artikel 7 van voornoemde wet dat het bestuurlijk taalstelsel en het taalstelsel inzake onderwijs in de randgemeenten regelt, dat deze gemeenten in het Nederlands bestuurd worden (zie vooral art. 7, § 2, F en G) en dat de taal van het onderwijs er het Nederlands is (art. 7, § 3, A), doch met „taalfaciliteiten” voor de Franstalige inwoners van deze gemeenten.

De basis-taalregeling is het Nederlands regime, zoals in gans de Nederlandse taalstreek. De taalfaciliteiten behelzen enkel een „bijzondere regeling” die geen afbreuk doet aan het feit dat de streektaal van de randgemeenten het Nederlands is.

Normalerwijze moesten de zes randgemeenten vermeld geweest zijn in artikel 3 van de wet van 2 augustus 1963 en in artikel 8 van de bij koninklijk besluit van 18 juli 1966 samengevatte wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (dat de gemeenten aanduidt, die ter bescherming van hun minderheden worden begiftigd met een speciale regeling).

Deze anomalie kan niet verklaard worden door de eigenlijke voorbereidende werken van de wet van 2 augustus 1963, wel door de opeenvolging van onderhandelingen en nieuwe voorstellen, die zonder vermelding in de parlementaire bescheiden het goedstemmen van die wet zijn voorafgegaan. In het regeringsontwerp (*Parl. Besch., Kamer*, 1961-62, nr. 331/1) was bepaald dat in acht Vlaamse en in drie Waalse randgemeenten een uitwendige tweetaligheid zou worden in acht genomen. Aangezien dit op een vrij algemeen verzet stuitte zowel van Vlaamse als van Waalse zijde, riep de regering op 20 mei 1963 een „godsvrede” van 10 dagen uit, en maakte op 4 juni 1963 een nieuw voorstel bekend, behelzende de aanhechting bij de Brusselse agglomeratie van zes Vlaamse randgemeenten. Deze voorstellen leidden tot het tijdelijk ontslag van de regering op 2 juli 1963. De beroering steeg ten top en de regering besloot tot een „konklaaf” op het goed Hertoginnedal, waar op 5 juli een akkoord werd bereikt,

behelzende een statuut van beperkte faciliteiten in zes Vlaamse randgemeenten. Dit akkoord werd onder de vorm van regeringsamendementen samen met gans het ontwerp in de Kamer goedgestemd op 11 juli en in de Senaat op 25 juli. De beroering en de verwarring in die dagen, waar in een ijltempo teksten moesten aangepast worden aan de evolutie van het debat, zijn de redenen waarom de randgemeenten vergeten werden in de opsomming van artikel 3 van hetgeen de wet van 2 augustus 1963 zou worden.

Er is één wettekst die deze voor de hand liggende interpretatie formeel bevestigt, namelijk artikel 15 van de wet van 15 juni 1935. Dit artikel bepaalde aanvankelijk alléén dat de rechtspleging voor de politierechtbanken van het arrondissement Brussel, waarvan het rechtsgebied uitsluitend is samengesteld uit Vlaamse gemeenten, gelegen buiten de Brusselse agglomeratie, geschiedt in het Nederlands. Artikel 12 van de wet van 9 augustus 1963 heeft aan voornoemd artikel 15 een tweede lid toegevoegd, dat een afwijking aan de in het eerste lid gestelde regel behelst en wel ten behoeve van de inwoners van de zes randgemeenten. De wetgever bedoelde dus wel dat deze zes randgemeenten „Vlaamse gemeenten, gelegen buiten de Brusselse agglomeratie” zijn.

Het bijzonder arrondissement van „de randgemeenten” werd afgeschaft bij de wet van 23 december 1970, zodat de zes randgemeenten nu onbetwistbaar tot het arrondissement Halle-Vilvoorde en tot het Nederlands taalgebied behoren.

19 Tot de Franse taalstreek behoren (wet van 2 augustus 1963, art. 4):

1° de provincies Henegouwen, Luxemburg en Namen;

2° de provincie Luik, behalve de gemeenten van het Duits taalgebied (zie verder, nr. 20);

3° het arrondissement Nijvel (provincie Brabant).

20 Tot de Duitse taalstreek behoren de volgende gemeenten, alle gelegen in het arrondissement Verviers (wet van 2 augustus 1963, art. 5):

Eupen, Eynatten, Hauset, Hergenrath, Kelmis (La Calamine), Kettenis, Lontzen, Neu-Moresnet, Raeren, Walhorn, Amel (Amblève), Büllingen (Bullange), Butgenbach, Crombach, Elsenborn, Heppenbach, Lommersweiler, Manderfeld, Meyerode, Recht, Reuland, Rocherath, Sankt-Vith (Saint-Vith), Schoenberg en Thommen.

TAALGROEP EN TAALSTATUUT VAN DE RECHTSCOLLEGES

21 De indeling van de rechtscolleges in taalgroepen heeft tot doel, ze te rangschikken volgens de taal of de talen, die eigen zijn aan de rechtsplegingen die voor hen gevoerd worden. De taalgroep van het rechtscollege bepaalt dus welke zijn voertalen zijn.

De indeling van een rechtscollege bij een bepaalde taalgroep heeft voor gevolg:

1° dat de rechtspleging er in de regel zal geschieden in de taal of in een van de talen, overeenstemmend met die taalgroep;

2° dat de magistraten en gerechtelijke ambtenaren, gehecht aan dat rechtscollege of in zijn rechtsgebied hun ambt uitoefenend, de taal overeenstemmend met die taalgroep zullen moeten kennen, en ingeval het rechtscollege behoort tot een meertalige groep, in ruime mate ook tweetalig zullen moeten zijn;

3 dat zij in aanmerking komen om kennis te nemen van een zaak in de taal of in een van de talen van die taalgroep, op verwijzing door een rechtscollege van een andere taalgroep.

In de artikelen 1 tot 5 heeft de wet de burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg ingedeeld in verschillende taalgroepen: de Nederlandse, de Franse, de Nederlands-Franse en de Frans-Duitse taalgroepen. De indeling van de strafrechtscolleges van eerste aanleg in de artikelen 14 tot 17 geschiedt op dezelfde wijze; de krijgswraden echter worden alleen door artikel 18 bij de Nederlands-Franse taalgroep ingedeeld, terwijl de indeling van de hoven van assisen (art. 19) weerom aansluit bij de rangschikking op geografische grondslag van artikelen 14 tot 17.

De taalgroep van de rechtscolleges van beroep wordt in de wet niet nader bepaald. Doch, gezien artikel 24 bepaalt dat de rechter in beroep de taal die in eerste aanleg gebruikt werd, moet bezigen, moeten de rechtscolleges van beroep behoren tot een taalgroep die hen toelaat alle zaken, waarvan zij van nature in hoger beroep kennis moeten nemen, te behandelen in de taal van de eerste rechter. Indien van het rechtsgebied van het rechtscollege in beroep slechts rechtscolleges van eerste aanleg van dezelfde taalgroep afhangen, dan zal het rechtscollege van beroep eveneens tot die taalgroep behoren. Telt men integendeel in dat rechtsgebied rechtscolleges van eerste aanleg van verschillende taalgroepen, dan zal het rechtscollege van beroep tot een meertalige taalgroep behoren, derwijze dat het geen enkele zaak moet verwijzen om taalredenen. De rechtbanken, het arbeidshof en het hof van beroep te Brussel, alsook het krijgshof moeten kennis nemen van de Het hof van beroep te Gent neemt van nature slechts kennis van Nederlandstalige zaken; nochtans had de wetgever voorzien dat dit rechtscollege uitzonderlijk ook Franstalige zaken zou te behandelen krijgen, door de toepassing van artikel 23 (zie verder, nrs. 180-185) in strafzaken, van artikel 26 (zie verder, nr. 245) wat betreft hoger beroep tegen scheidsrechterlijke beslissingen, en door het feit dat alle zaken, ingeleid vóór het van kracht worden van de wet van 15 juni 1935 tot in hoger beroep

moesten afgehandeld worden in de taal waarin zij ingeleid werden (art. 68; zie verder, nr. 70), d.w.z. ook in de Vlaamse provincies zeer dikwijls in het Frans. Aldus werd het hof van beroep te Gent een rechtscollege van de Nederlands-Franse taalgroep. Artikel 51, § 1, bepaalt immers dat in de drie hoven van beroep kamers voor Franstalige en kamers voor Nederlandstalige rechtspleging zullen gevormd worden; die bepaling geldt dus ook voor het hof van beroep te Gent, alhoewel zij mettertijd zonder praktische draagwijdte valt. Het arbeidshof van Gent integendeel behoort tot de Nederlandse taalgroep.

Men onderscheidt de volgende taalgroepen:

1° De rechtscolleges van de Nederlandse taalgroep, die gevestigd zijn in de provincies West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg, en in het arrondissement Leuven (art. 2). Daarmee zijn gelijkgesteld de rechtscolleges, gevestigd in de kantons van het arrondissement Brussel, buiten de Brusselse agglomeratie, en bestaande uitsluitend uit Vlaamse gemeenten, nl. in de kantons Asse, Halle, Herne, Kraainem, Overijse, St.-Genesius-Rode, St.-Kwintens-Lennik, Vilvoorde, Wolvertem en Zaventem (art. 3).

Op deze regel maakt uitzondering het hof van beroep te Gent (zie verder, 3°).

2° De rechtscolleges van de Franse taalgroep, die gevestigd zijn in de provincies Henegouwen, Namen, Luxemburg en Luik, alsook in het arrondissement Nijvel (art. 1).

Doch niet alle rechtscolleges van de provincie Luik behoren tot deze taalgroep, spijs de tekst van artikel 1, nl. de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep in het arrondissement Verviers (zie hierna, 4°), en die van de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep (zie hierna, 5°).

3° De rechtscolleges van de Nederlands-Franse taalgroep, die gevestigd zijn in een der gemeenten van de Brusselse agglomeratie (art. 4). Tot deze groep behoren ook het hof van beroep te Gent, het krijgshof en de krijgsraden.

4° De rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep: zij worden opgesomd in artikelen 4 en 17: het zijn de rechtbanken van Verviers en de vredegerichten en politierechtbanken te Aubel, Eupen, Limbourg, Malmédy en St-Vith.

5° De rechtscolleges van de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep, dit zijn het hof van beroep en het arbeidshof te Luik.

22 Men dient evenwel de taalgroep van de rechtscolleges duidelijk te onderscheiden van hun taalstatuut.

De taalwetgeving van 1962 en 1963 aanvaardde het bestaan van taalkundige minderheden in bepaalde gemeenten van de Nederlandse taalstreek: met name in zes randgemeenten van de Brusselse agglomeratie, te weten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, St.-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem, alsook in de zes gemeenten van het kanton St.-Martens-Voeren.

Diezelfde wetgeving wilde de taalkundige minderheden in bepaalde gemeenten van

de Franse taalstreek beschermen: met name in de gemeenten van de kantons Komen en Moeskroen.

Te dien einde bepaalde de wet van 9 augustus 1963, in haar artikelen 9 tot 13, dat de gedaagde of de beklagde, inwoner van één van voornoemde gemeenten, de wijziging en de voortzetting van de procedure in de taal van de minderheid zou kunnen vragen. Zodoende kan de rechtspleging in het Frans voortgezet worden voor de vrederechter en de politierechtbank te Kraainem, St.-Genesius-Rode, Wolvertem (onder welk kanton Wemmel ressorteert) en St.-Martens-Voeren, en kan zij in het Nederlands voortgezet worden voor de vrederechter en de politierechtbank te Komen en Moeskroen.

Men moet evenwel onderstrepen dat het hier om een uitzonderingsregime gaat, dat enkel geldt voor de gedaagde of beklagde die woont in een gemeente met een beschermde minderheid. Voor de rechtscolleges van de Nederlands-Franse, de Frans-Duitse en de Frans-Nederlands-Duitse taalgroep, kan integendeel eenieder de voortzetting van de rechtspleging in zijn taal vorderen zonder acht te slaan op zijn woonplaats.

Dit uitzonderingsregime brengt niet met zich dat de voornoemde rechtscolleges overgaan naar een andere taalgroep, de Nederlands-Franse of de Frans-Nederlandse.

Vermits de wet het gebruik van een andere taal dan die van de groep waartoe voornoemde rechtscolleges behoren, slechts toelaat in duidelijk omschreven gevallen, komen zij niet in aanmerking om, op verwijzing door een rechtbank van een andere taalgroep, op grond van de wet van 15 juni 1935, kennis te nemen van een zaak in een andere taal, dan die van hun taalgroep (Pol. Landen, 4 mei 1956, *J. Liège*, 1955-56, 271).

23 Aangezien zowel de taalgroep als het taalstatuut van de rechtscolleges bepalend zijn voor de taalvoorschriften in de rechtspleging, moet men om praktische redenen bij de uiteenzetting van die taalvoorschriften, een onderscheid maken tussen volgende groepen van burgerlijke rechtscolleges:

1° Burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg met zuiver Nederlands of zuiver Frans taalstatuut.

A. Hebben een zuiver Nederlands taalstatuut de rechtscolleges gevestigd in:

- de provincie Antwerpen;
- de provincie Oost-Vlaanderen;
- de provincie West-Vlaanderen;
- het arrondissement Leuven;
- het arrondissement Hasselt.

Bovendien moeten hierbij nog gerekend worden:

- de vredegerechten te Asse, Halle, Herne, Overijse, St.-Kwintens-Lennik, Vilvoorde en Zaventem (in het arrondissement Brussel);
- de vredegerechten te Bilzen, Borgloon, Bree, Genk, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas en Tongeren (in het arrondissement Tongeren);
- de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank te Tongeren.

B. Hebben een zuiver Frans taalstatuut de rechtscolleges gevestigd in:

- de provincie Luxemburg;
- de provincie Namen;
- de arrondissementen Charleroi en Mons;
- de arrondissementen Huy en Luik;
- het arrondissement Nivelles.

Bovendien moeten hierbij nog gerekend worden:

- de vrederechten te Ath, Lessines, Leuze, Péruwelz, Quevauchamps en Doornik (in het arrondissement Doornik);
- de vrederechten te Herve, Spa, Stavelot en Verviers (in het arrondissement Verviers);
- de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank te Doornik.

2° Burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut:

A. Met Nederlands-Frans taalstatuut:

- de vrederechten te Kraainem, St.-Genesius-Rode en Wolvertem (in het arrondissement Brussel);
- het vrederecht te St.-Martens-Voeren (in het arrondissement Tongeren).

B. Met Frans-Nederlands taalstatuut:

- de vrederechten te Komen en Moeskroen (in het arrondissement Doornik).

3° Burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg van de Nederlands-Franse taalgroep, nl. deze gevestigd in de Brusselse agglomeratie (zie boven, nr. 18, 3°).

4° Burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg van de Frans-Duitse taalgroep, nl.:

- de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank te Verviers;
- de vrederechten te Aubel, Eupen, Limbourg, Malmédy en St.-Vith (zie boven, nr. 18, 4°).

Voor de strafrechtelijke colleges van eerste aanleg geldt dezelfde indeling, met dien verstande dat aparte voorschriften gelden voor de krijgsraden en voor de hoven van assisen.

Voor de rechtscolleges zetelend in beroep en voor het Hof van Cassatie gelden bijzondere taalvoorschriften.

24 In bepaalde rechtscolleges van de taalgrensstreek wordt bovendien van zekere magistraten de kennis van een tweede taal vereist.

De inwoners van de taalgrensgemeenten spreken soms uitsluitend of bij voorkeur een andere taal dan die van de streek. Dit is het geval ook in de gemeenten die noch op bestuurlijk noch op gerechtelijk gebied „faciliteiten” voor de taalminderheid genieten.

Teneinde een vlotte werking van de rechtsbedeling te verzekeren, zonder regelmatig een beroep te moeten doen op vertalers, wordt aan bepaalde magistraten in die rechtscolleges persoonlijk de kennis van de andere taal opgelegd. Dit betekent niet dat die rechtscolleges kennis kunnen nemen van een zaak in deze andere taal. Het heeft alleen tot doel te beschikken over magistraten die een getuigenis of een dokument in die andere taal volledig kunnen verstaan.

Deze bijzondere regels aangaande de taalkennis van magistraten wijzigen derhalve geenszins de taalgroep of het taalstatuut van het rechtscollege.

HOOFDSTUK V

AKTEN ONDERWORPEN AAN DE WETTELIJKE TAALREGELING

AFDELING I

AKTEN VAN RECHTSPLEGING

25 Alle akten van rechtspleging zijn aan de beschikkingen van de wet onderworpen. Men verstaat onder akten van rechtspleging, alle akten uitgaande van de rechter of van de partijen en strekkend tot beslechting van een geschil (Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 553; Luik, 5 juli 1955, *Pas.*, 1957, II, 62; *J. Liège*, 1955-56, 33 met noot M.H.; *Bull. Féd. Avoués*, 1956, nr. 4, blz. 27; *Ann. Not. Enr.*, 1956, 236).

Deze regel geldt algemeen, zowel voor de mondelinge als voor de schriftelijke akten, en onverschillig of zij uitgaan van de rechter of van de partijen persoonlijk, als van diegenen die in opdracht van de rechter of van de partijen optreden: gerechtelijke ambtenaren, advocaten, gerechtelijke deskundigen, curatoren, enz.

Nochtans heeft de wet in haar artikelen 30 tot 33 het beginsel van de taalvrijheid van de particulier, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, in de maat van het mogelijke geëerbiedigd (zie verder, nrs. 156-159 en 214-217).

De akten van rechtspleging beginnen niet noodzakelijk met de dagvaarding en het is niet volstrekt nodig dat ze eindigen met het vonnis of het arrest. In burgerlijke zaken zijn de akten van willige rechtspleging onderworpen aan artikel 9 van de wet (zie verder, nrs. 60-65). In strafzaken begint de rechtspleging bij het opsporingsonderzoek (zie verder, nrs. 173 e.v.).

Krachtens artikel 37 zijn de akten die de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten betreffen, zoals deze laatste aan de voorschriften van de wet onderworpen; tot hoever deze akten zich uitstrekken, wordt betwist (zie verder, nrs. 271 e.v.).

De wet van 15 juni 1935 is enkel toepasselijk op de akten van rechtspleging die strekken tot de oplossing van een gerechtelijk geschil. De akten van rechtspleging in bestuurlijke geschillen, die behoren tot de bevoegdheid van bestuurlijke rechtscolleges, zijn niet onderworpen aan de voorschriften van de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken. Aldus b.v. de rechtspleging inzake uitkering van werkloosheidsvergoedingen (Commissie van Beroep Werkloosheid Brussel, 14 dec. 1966, *R.W.*, 1967-68, 657; Advies Vaste Commissie voor Taaltoezicht, samenvatting DE KEMPENEER, *R.W.*, 1966-67, 1510, nr. 36; *anders*: Klachtencommissie Werkloosheid Brussel, 17 nov. 1964, *R.W.*, 1964-65, 1374 met noot I.D.W.), of inzake vergoeding voor oorlogsschade (*anders*: R. v. St., 28 maart 1963, *Arr. R. v. St.*, 1963, 280).

AFDELING II

BUITENGERECHTELIJKE AKTEN

26 Iedere akte die slechts betrekking heeft op een rechtspleging waarvan het gerecht geen of nog geen kennis heeft genomen, omdat geen dagvaarding daartoe betekend werd noch een rekest ingediend, is een buitengerechtelijke akte. Het onderscheid tussen de buitengerechtelijke akte en de akte van eigenlijke rechtspleging geeft geen aanleiding tot moeilijkheden. Het onderscheid met de akten van willige rechtspleging doet echter dikwijls betwistingen ontstaan.

De buitengerechtelijke akten, hetzij ze uitgaan van een gerechtsdeurwaarder, of van een particulier, vallen buiten de toepassing van de wettelijke taalregeling (Luik, 5 juli 1955, *Pas.*, 1957, II, 62, *J. Liège*, 1955-56, 33 met noot M.H.; *Bull. Féd. Avoués*, 1955, nr. 4, 27; *Ann. Not. Enr.*, 1956, 236; Kh. Brussel, 15 april 1960, *R.W.*, 1961-62, 754; *J. Comm. Br.*, 1962, 225; *anders*: Rb. Hoei, 26 jan. 1955, *J. Liège*, 1954-55, 230; Kh. Antwerpen, 4 dec. 1957, *J. Port. Anv.*, 1959, 94).

Zij kunnen gesteld worden in om het even welke taal, zelfs een vreemde taal; wanneer evenwel die akte het voorwerp moet uitmaken van een formaliteit bij een openbare overheid (registratie, overschrijving bij de hypotheekbewaarder, neerlegging ter griffie, enz.) is het door de praktijk geboden er een vertaling aan toe te voegen in een van de nationale talen, bij voorkeur de streektaal van die openbare overheid (*vgl. Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaires*, nr. 1578).

27 Aldus aanziet men als buitengerechtelijke akte, het proces-verbaal van pandbeslag zonder toelating van de rechter en het voorafgaand bevel (Vred. Halle, 23 okt. 1936, *T. Vred.*, 1937, 238). Inderdaad, de tussenkomst van de vrederechter wordt slechts vereist voor het eigenlijk beslag, dat gewoonlijk op het pandbeslag volgt, maar een rechtspleging op zich zelf uitmaakt. Men heeft deze zienswijze bestreden (*Rép. P. Dr. B., Tw. Saisie-gagerie*, nr. 124) op grond van de beschouwing dat het proces-verbaal van pandbeslag bestemd is om later deel uit te maken van een rechtspleging die niet aan de toepassing van de wettelijke voorschriften inzake taalgebruik kan onttrokken worden. Die overweging leidt wellicht tot het besluit, dat een leemte in de wet dient aangevuld te worden, doch verandert intussen niets aan het feit, dat die akte geen deel uitmaakt van een rechtspleging voor een rechtcollege.

Moeten ook beschouwd worden als buitengerechtelijke akten:

— het exploit van beslag onder derden, betekend zonder toelating van de rechter, en het exploit van tegenaanzegging aan de derde (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 80);

— de aangifte van een schuldvordering in een faillissement, zolang deze niet betwist wordt. Zulke aangifte staat gelijk met een ingebrekestelling (Kh. Sint-Niklaas, 15 jan. 1963, *R.W.*, 1963-64, 1771; *Pas.*, 1965, III, 65, met noot ACHEROY). Aangiften van een betwiste schuldvordering moeten integraal beschouwd worden als een dagvaarding (zie verder, nr. 52);

— het bevel dat de intussen verdwenen rechtspleging van dadelijke uitwinning voorafgaat: de eerste akte van rechtspleging is het verzoekschrift tot aanstelling van een notaris (Rb. Gent; 14 april 1937, *J. Comm. Fl.*, 1937, 61; *R. P. Not.*, 1938, 672) en niet de neerlegging van de akte en het lastenkohier (*vgl.*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 79). De akte en het lastenkohier kunnen inderdaad gesteld zijn in een andere taal dan die, voorgeschreven voor de rechtspleging, doch precies omdat zij geen akten van rechtspleging zijn;

— de pleegvormen die de inleiding van het geding tot echtscheiding bij onderlinge toestemming voorafgaan, met name de inventaris, de regeling van de weder-

zijdse rechten der echtgenoten, van het verblijf van de vrouw en van de bewaring der minderjarige kinderen, de vroeger vereiste toelating van de ascendenten. Volgens sommigen is de eerste akte van rechtspleging: het proces-verbaal van verschijning voor de voorzitter van de rechtbank (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nr. 826). Anderen gaan verder en betogen dat de rechtspleging pas begint met het proces-verbaal, bedoeld door art. 1294, 1295 en 1296 Ger. W. (*vgl. Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nr. 1594); inderdaad de rol van de voorzitter van de rechtbank bij de eerste verschijning der partijen (art. 1289 Ger. W.) blijft beperkt tot een tussenkomst van louter formele aard, om de pleegvormen de vereiste plechtigheid en waardigheid bij te brengen; hij trekt de rechtspleging niet tot zich; vroeger waren het de notarissen die het proces-verbaal van die verschijning opmaakten; hij leent zich alleen, als openbaar gezagsdrager, tot een pleegvorm, zonder dat daardoor de zaak bij hem ingeleid is; hij verleent noch bevel, noch toelating;

— het proces-verbaal van neerlegging, afstand en vernietiging inzake fabrieks- en nijverheidsmerken (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 80);

— de protestakten in het wissel- en zeerecht (VAN HOOREBEKE, *t.a.p.*; Kh. Brusel, 15 april 1960, *R.W.*, 1961-62, 754; *J. Comm. Br.*, 1962, 225); zij vallen onder de toepassing van de wetten op het taalgebruik in bestuurszaken (Advies van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, 20 april 1972, nr. 3285/I/P);

— de akten van afstand van de gemeenschap of de nalatenschap, de akte van aanvaarding van de nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving;

— de betekeningen die volgens de bijzondere huur- en pachtwetten vóór het aanhangig maken van een geding moeten geschieden;

— de akten van iedere minnelijke „rechtspleging” b.v. onteigening, afpaling, deskundige opdrachten, enz.

28 Vanzelfsprekend moeten ook tot de buitengerechtelijke akten gerekend worden, de akten die door geen enkele wetsbepaling geregeld zijn en geen deel uitmaken van een rechtspleging. Het taalgebruik is dus gans vrij, wat betreft allerlei aanzeggingen, aanmaningen en betekeningen met bevel, waardoor een partij zich enkel een titel, bewijs of vermoeden wil verschaffen, allerlei processen-verbaal van vaststellingen, het proces-verbaal van verzet ten bezwarende titel tegen uitbetaling, enz.

AFDELING III

AKTEN VAN MAGISTRATEN ALS OPENBARE AMBTENAREN

29 De magistraten, en meer in het bijzonder de voorzitters van de rechtbanken en de vrederechters, zijn geroepen om in zekere akten tussen te komen, teneinde ze authenticiteit te verzekeren of ze de nodige plechtigheid bij te brengen. Zij oefenen in die aangelegenheden geen rechtsmacht uit. Die akten zijn derhalve geen akten van rechtspleging, en aldus niet onderworpen aan de bepalingen van de wet van 15 juni 1935. Sinds de wet van 2 augustus 1963 vallen deze akten onder toepassing van de taalregeling in bestuurszaken (zie verder, nr. 35).

30 Onder deze akten dienen gerangschikt te worden:

— de tussenkomst van de voorzitter der rechtbank, bedoeld door artikel 1289 Ger. W., ter zake van echtscheiding bij onderlinge toestemming (zie boven, nr. 28);

- de eedafleggingen buiten de rechtspleging (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 17);
- de akten van adoptie (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 18);
- de verklaringen voor de vrederechter in pachtzaken en inzake recht van voorkoop (art. 14, 45, 47 e.v.).

31 Artikel 9 van de wet van 15 juni 1935 heeft het taalgebruik voor de *f a m i l i e r a d e n* uitdrukkelijk geregeld. Er werd voorgehouden dat enkel bedoeld worden de vergaderingen van de familieraad, die deel uitmaken van de willige rechtspleging, zoals b.v. bij ontzetting (Rb. Hasselt, 26 maart 1947, *R.W.*, 1946-47, 1326), het stellen onder gerechtelijke raadsman, enz. Deze opvatting berust op een onjuiste notie van de draagwijdte van de willige rechtspleging.

Er werd aangetoond dat alle beraadslagingen van de familieraad handelingen van willige rechtsmacht zijn (zie: Tw. *Familieraad*, nr. 428). Ze zijn alle onderworpen aan de regeling van artikel 9.

32 Aanvankelijk werd geoordeeld, dat de rechtspleging tot het bekomen van *r e c h t s b i j s t a n d*, geen eigenlijke rechtspleging uitmaakt, daar de rechtscolleges hier slechts een administratieve opdracht te vervullen hebben. Thans wordt niet meer getwijfeld aan de toepasselijkheid van de wet van 15 juni 1935 op deze rechtspleging (zie verder, nr. 56).

33 In het *n o t a r i e e l* recht heersen belangrijke betwistingen nopens het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen enerzijds en de tussenkomsten van de rechter tot machtiging of tot bescherming en controle anderzijds (zie verder, nr. 42). Voor het notarieel recht is dat meningsverschil van belang, omdat de notariële akten, die de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen betreffen, onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet van 15 juni 1935, terwijl de notariële akten na eenvoudige tussenkomst van de rechter met deze wet geen rekening zouden moeten houden. Deze betwisting betreft evenwel ook gans de rechtspleging waarvan de notariële akte slechts deel uitmaakt. Daarvan hangt onder meer af, of de rechter zelf al dan niet de beschikkingen van de taalwet moet toepassen. Het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen en de tussenkomsten van de rechter tot machtiging of tot bescherming en controle, steunt op geen enkele wettelijke grondslag. Men kan wel onderscheid maken tussen de rechter, die gebruik maakt van zijn rechtsmacht, en de rechter, die zich eenvoudig leent tot een pleegvorm, zonder enigszins de zaak tot zich te trekken. In het eerste geval verricht hij een daad van eigenlijke of willige rechtspleging, en is de wet van 15 juni 1935 toepasselijk. In het tweede geval integendeel, treedt hij op als openbare ambtenaar, en is de wet niet toepasselijk (zie boven, nr. 29). Of de rechter nu een bevel uitvaardigt, een toelating geeft of een bekrachtiging verleent, wanneer hij zulks doet oefent hij rechtsmacht uit, en moet hij zich schikken naar de voorschriften van de wet van 15 juni 1935.

34 Men houdt voor, dat de akte van neerlegging van een eigenhandig of mystiek *t e s t a m e n t*, voorgeschreven door artikel 1007 B.W., aan de bepalingen van de wet van 15 juni 1935 ontsnapt, omdat de voorzitter van de rechtbank enkel tussenkomt om toezicht uit te oefenen en misbruiken te voorkomen (*Rép. P. Dr. B., Tw. Notaire*, nr. 825), of omdat het bevel-

schrift van de voorzitter verleend wordt op verzoekschrift (*Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nr. 1593).

Men mag niet zeggen dat de voorzitter van de rechtbank zich ter zake eenvoudig leent tot een loutere pleegvorm, zonder de zaak tot zich te trekken. Wel integendeel, de voorzitter maakt proces-verbaal op van de neerlegging, de opening en de staat van het testament; hij kan bevelen dat een fotokopie van het testament aan het proces-verbaal zal gehecht worden; hij duidt tenslotte bij bevelschrift de notaris aan, in wiens handen het testament zal bewaard blijven. Hier treedt de voorzitter op als drager van rechtsmacht, en is artikel 9 van de wet toepasselijk.

Zo beweerde men eveneens dat de intussen verdwenen verkoop bij dadelijke uitwinning aan de voorschriften inzake taalgebruik ontsnapt, omdat de voorzitter van de rechtbank enkel veiligheidshalve tussenkomt: hij kan slechts toezicht uitoefenen over de regelmatigheid van de rechtspleging, vermits de schuldenaar in de akte zelf onherroepelijk mandaat heeft gegeven om te verkopen. Terecht werd deze mening bestreden, door eenvoudig te wijzen op het feit dat de verkoop bij dadelijke uitwinning niet anders kon geschieden dan krachtens het bevel van de voorzitter, die dus wel degelijk gebruik maakte van rechtsmacht (*Pand. B.*, *t.a.p.*, nr. 1597; *Rép. P. Dr. B.*, *t.a.p.*, nr. 827bis). De rechtspraak volgt trouwens deze laatste zienswijze (Rb. Gent, 14 april 1937, *J. Comm. Fl.*, 1937, 61; *R. P. Not.*, 1938, 672).

Men houdt ook voor dat de toelating tot verkopen, door de voorzitter van de rechtbank op verzoekschrift verleend, aan geen taalvoorschriften onderworpen is, omdat de voorzitter niets beveelt, doch enkel machtigt (*Pand. B.*, *t.a.p.*, nr. 1591; *Rép. P. Dr. B.*, *t.a.p.*, nr. 828). Er werd zopas op gewezen dat deze zienswijze moet verworpen worden.

Om dezelfde reden is de toelating tot openbare verkoop van onroerende goederen toebehorend aan minderjarigen en onbekwamen, te geven door de voorzitter van de rechtbank, een gerechtelijke akte (*Pand. B.*, *t.a.p.*, nrs. 1585 en 1586), evenals de toelating tot beslag op goederen van foorkramers (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 80), en de toelating tot bewarend beslag op schepen en in handelszaken.

AFDELING IV

BESTUURLIJKE AKTEN VAN GERECHTELIJKE OVERHEDEN EN DIENSTEN

35 De wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, samengevat bij K.B. van 18 juli 1966, zijn toepasselijk op „de administratieve handelingen van de rechterlijke macht, van dezer medewerkers...” (art. 1, § 1, 4°, van deze wetten).

Artikel 1 van de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken sprak bij het bepalen van haar toepassingsgebied vrij onnauwkeurig over „de parketten en de rijkswacht”. Er werd evenwel aanvaard, dat deze opsomming slechts exemplatief was, en dat de wet toepasselijk was op al de bestuurlijke akten van de gerechtelijke overheden, van de politie, van de griffies, van de gerechtelijke politie van de parketten, van de diensten van de openbare veiligheid en van de andere gerechtelijke diensten (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Langues*, I, *Administration*, nr. 8).

Om na te gaan of de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, dan wel die van 15 juni 1935 toepasselijk zijn op een bepaalde akte, houdt men hoofdzakelijk rekening met de aard van de akte. Is zij van bestuurlijke aard, dan zijn in elk

geval eerstgenoemde toepasselijk, ook wanneer de akte uitgaat van het gerecht. Is zij van gerechtelijke aard, dan wordt de wet van 15 juni 1935 toegepast (zie boven, nr. 25). Enkel wanneer ernstige twijfel bestaat nopens de aard van de akte, moet men zich laten leiden door de bestuurlijke of gerechtelijke functie van diegene van wie de akte uitgaat (*Adm. Lex.*, Tw. *Gebruik der talen in bestuurszaken*, nrs. 10 en 11).

36 De voorschriften van de wet op het taalgebruik in bestuurszaken zijn aldus toepasselijk op:

— de mededelingen van de magistraten van het parket (VAN DURME, *a.w.*, nr. 102; SCHUIND, *Droit Criminel*, derde uitg., II, blz. 420);

— de mededelingen van het parket aan de tuchtkamers van notarissen (*Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nr. 4037);

— de mededelingen betreffende het inwendig beheer van de parketten, zelfs wanneer zij de rechtspleging betreffen, de nota's betreffende de overdracht van een document en de inlichtingenbulletins (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, eerste uitg., II, nr. 1939);

— de veroordelingsbladen verstrekt door de parketten (*Adm. Lex.*, Tw. *Gebruik der Talen in Bestuurszaken*, nr. 11);

— inzake eerherstel (zie verder, nr. 234): de attesten, afgeleverd door de gemeentebesturen, het moreel verslag van het bestuur van een strafinrichting, de verklaring van de ontvanger der geldboeten (BEKAERT, H., *La réhabilitation en matière pénale*, Nov., Tw. *Procédure Pénale*, II, 2, nr. 156), en na het arrest het bericht tot de burgemeester (*a.w.*, nr. 158; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Réhabilitation pénale*, nr. 83).

37 De taal die de gerechtelijke overheden en diensten, behalve deze van het Hof van Cassatie, moeten gebruiken voor hun bestuurlijke akten, is deze van de plaatselijke of gewestelijke bestuurlijke diensten, naar gelang het ambtsgebied van de gerechtelijke overheid of dienst zich beperkt tot één gemeente (of een deel van een gemeente) of zich uitstrekt over verschillende gemeenten (Wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, art. 9 en 32). Deze taalregeling kan als volgt samengevat worden:

1° De gerechtelijke overheden en diensten, waarvan het ambtsgebied uitsluitend uit gemeenten zonder speciaal taalregime van het Nederlands of het Frans taalgebied bestaat, gebruiken uitsluitend respectievelijk het Nederlands of het Frans (Wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, art. 10 en 33).

Het staat hen evenwel vrij, om met de particulieren, die gevestigd zijn in een ander taalgebied, briefwisseling te voeren in de taal waarvan de betrokkenen zich bedienen (zelfde wetten, art. 33, § 1, derde lid). Bovendien kan ieder belanghebbende, die er de noodzaak van aantoot een vertaling bekomen van getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen onder de in artikel 13, § 1, van dezelfde wetten bepaalde voorwaarden (art. 33, § 1, vierde lid).

2° De gerechtelijke overheden en diensten, waarvan het ambtsgebied gemeenten met een speciaal taalregime of gemeenten van het Nederlands en het Frans taalgebied omvat, of die gevestigd zijn in het Duits taalgebied, gebruiken uitsluitend de streektaal van de gemeente waar zij gevestigd zijn.

In hun betrekkingen met de plaatselijke diensten binnen hun ambtsgebied gebruiken zij evenwel de binnendiensttaal van deze plaatselijke diensten.

In hun betrekkingen met een particulier gebruiken zij de taal die de plaatselijke diensten van de woonplaats van betrokkene in dit geval moeten gebruiken. Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk zegt, dient uit de samenhang van al de wettelijke beschikkingen afgeleid te worden, dat deze regeling enkel slaat op particulieren die hun woonplaats hebben in het ambtsgebied van de betrokken overheden en diensten, en dat deze overheden en diensten de taal, gebruikt door de particulier, mogen gebruiken, waar hij ook gevestigd weze.

Formulieren, die aan het publiek worden afgegeven of voor het publiek bestemd zijn, moeten gesteld zijn in de talen, die voor dergelijke bescheiden worden voorgeschreven aan de plaatselijke diensten, wanneer het betrokken „publiek” gevestigd is in een gemeente met een taalregime dat afwijkt van dat van de gemeente waarin de gerechtelijke overheid of dienst gevestigd is.

Akten, getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen worden gesteld in de taal die de plaatselijke diensten van de woonplaats van de aanvrager moeten gebruiken. Bovendien kan ieder particulier, die er de noodzakelijkheid van aantoon, een vertaling van een dergelijk bescheid bekomen onder de in artikel 13, § 1, bepaalde voorwaarden (zelfde wetten, art. 34).

Worden beschouwd als gemeenten met een speciaal taalregime:

1° De zes randgemeenten van de Brusselse agglomeratie (zelfde wetten, art. 7).

2° De gemeenten uit „het Malmédyse” (*t.a.p.*, art. 8, 2°).

3° De taalgrensgemeenten (*t.a.p.*, art. 8, 3° tot 10°).

4° Eventueel de gemeenten van de platdijetse streek, voor dewelke de Koning een afwijkende regeling van het Frans taalregime zou voorschrijven (*t.a.p.*, art. 16).

Het parket van Tongeren gebruikt derhalve steeds het Nederlands, ook in zijn betrekkingen met het parket-generaal te Luik. Het moet enkel het Frans gebruiken in zijn betrekkingen met particulieren die gevestigd zijn in een taalgrensgemeente (b.v. St.-Martens-Voeren) en die van het Frans gebruik maken. Formulieren gesteld in het Nederlands en in het Frans moeten ter beschikking zijn van het publiek wanneer zij bestemd zijn voor inwoners uit de taalgrensgemeenten. Deze laatsten kunnen op hun verzoek bekomen dat akten, getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen afgeleverd worden in het Frans.

Deze regelen gelden eveneens voor het parket van de politierechtbank te St.-Martens-Voeren. Maar vermits deze rechtbank bovendien gevestigd is in een taalgrensgemeente moeten de berichten en mededelingen, gericht tot het publiek, gesteld worden in het Nederlands en het Frans.

Er valt op te merken dat de gerechtelijke overheden en diensten van Luik en Verviers er geenszins toe gehouden zijn, het Duits te gebruiken in hun betrekkingen met diensten en particulieren, gevestigd in het Duits taalgebied. Alleen de gerechtelijke overheden en diensten van Eupen, Malmédy en Sankt-Vith zijn daartoe wettelijk verplicht.

3° De gerechtelijke overheden en diensten gevestigd in de Brusselse agglomeratie (bestuurlijk arrondissement Brussel-Hoofdstad) gebruiken het Nederlands en/of het Frans, volgens navolgende regelen.

1. *In binnendienst, voor betrekkingen met de diensten waaronder zij ressorteren en met andere diensten van Brussel-Hoofdstad:*

A. Indien de zaak gelokaliseerd of lokaliseerbaar is:

1° uitsluitend in het Nederlandse of in het Franse taalgebied: de taal van dit gebied;

2° tegelijk in Brussel-Hoofdstad en in het Nederlandse of het Franse taalgebied: de taal van dat gebied;

3° tegelijk in het Nederlandse en in het Franse taalgebied: de taal van het gebied waar de zaak haar oorsprong vindt;

4° tegelijk in het Nederlandse en in het Franse taalgebied en in Brussel-Hoofdstad, wanneer zij haar oorsprong vindt in een van de eerste twee gebieden: de taal van dat gebied;

5° tegelijk in het Nederlandse en in het Franse taalgebied en in Brussel-Hoofdstad, wanneer zij haar oorsprong vindt in deze laatste: de hierna onder B aangewezen taal;

6° uitsluitend in Brussel-Hoofdstad: de hierna onder B aangewezen taal.

B. Indien de zaak niet gelokaliseerd of niet lokaliseerbaar is en:

1° een ambtenaar van de dienst betreft: de taal van diens toelatingsexamen of bij ontstentenis van zulk examen de taal van de groep waartoe betrokkene behoort op grond van zijn hoofdtaal; voor de magistraten is het criterium de taal van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten (zie verder, nrs. 281 e.v.);

2° door een particulier is ingediend: de door deze gebruikte taal;

3° geen van de gevallen onder 1° en 2° zich voordoet: de taal van het toelatingsexamen van de ambtenaar aan wie de zaak wordt opgedragen. Indien de ambtenaar geen toelatingsexamen heeft afgelegd, gebruikt hij zijn hoofdtaal.

Voor de magistraat aan wie de zaak wordt opgedragen geldt hier weerom als criterium de taal van zijn diploma van doctor of licentiaat in de rechten.

2. *De dienstorders en de onderrichtingen aan het personeel zomede de formulieren en drukwerken voor de binnendienst worden in het Nederlands en in het Frans gesteld.*

3. *De betrekkingen met diensten uit het Nederlands of het Frans taalgebied geschieden in de taal van dat gebied (zelfde wetten, art. 17).*

4. *De berichten, mededelingen en formulieren, die bestemd zijn voor het publiek, worden gesteld in het Nederlands en in het Frans (zelfde wetten, art. 18).*

5. *De betrekkingen met een particulier geschieden in de door deze gebruikte taal, in zover die taal het Nederlands of het Frans is.*

Er wordt echter aan een privaat bedrijf, dat in een gemeente zonder speciale regeling uit het Nederlandse of het Franse taalgebied gevestigd is, in de taal van die gemeente geantwoord (zelfde wetten, art. 19).

6. *De akten die de particulieren betreffen alsook de getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen, die aan de particulieren worden afgegeven, worden gesteld in het Nederlands of in het Frans, naargelang de wens van de belanghebbende (zelfde wetten, art. 20, § 1).*

38 De gerechtelijke overheden en diensten afhankelijk van het Hof van Cassatie, dienen gelijkgesteld te worden met uitvoeringsdiensten, waarvan de werkring het ganse land bestrijkt. Aangezien deze overheden en diensten gevestigd zijn in de Brusselse agglomeratie zijn zij aan de bestuurlijke taalregeling van de centrale diensten onderworpen (zelfde wetten, art. 44).

Praktisch komt deze regeling neer op de regeling voorgeschreven voor de gerechtelijke overheden en diensten, gevestigd in de Brusselse agglomeratie (zie boven, nr. 37, 3°), met deze bijzondere voorschriften evenwel:

1° de gerechtelijke overheden en diensten van het Hof van Cassatie moeten het Duits gebruiken in hun betrekkingen met de plaatselijke en gewestelijke diensten gevestigd in het Duits taalgebied (zelfde wetten, art. 39, § 2);

2° zij moeten, voor hun betrekkingen met de particulieren, gebruik maken van die van de drie nationale talen, waarvan de betrokkenen zich hebben bediend. Aan de private bedrijven, die gevestigd zijn in een gemeente zonder speciale taalregeling uit het Nederlandse of het Franse taalgebied, wordt echter in de taal van dat gebied geantwoord (zelfde wetten, art. 41);

3° de akten, getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen worden gesteld in die van de drie talen, waarvan de belanghebbende particulier het gebruik vraagt (zelfde wetten, art. 42).

39 De wet van 15 juni 1935 heeft zich echter op één punt bezig gehouden met bestuurlijke akten van de magistratuur. Artikel 39 regelt namelijk het taalgebruik voor de *algemene vergaderingen* der rechtscolleges. Hier geldt weerom als maatstaf, behalve voor het Hof van Cassatie, het hof van beroep en het arbeidshof te Brussel: de taalstreek van de gemeente, waarin de rechtbank of het hof zetelt.

De hoven en rechtbanken, behalve het Hof van Cassatie, het hof van beroep en het arbeidshof te Brussel, gebruiken voor hun algemene vergaderingen de taal, voorgeschreven door de wet van 28 juni 1932 aan de plaatselijke besturen van hun zetel.

De regel is toepasselijk op alle algemene vergaderingen, of zij openbaar zijn of niet (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 115). Voor het hof van beroep te Gent en voor de rechtbanken in het Nederlands taalgebied zal het Nederlands gebruikt worden, en voor het hof van beroep te Luik en voor de rechtbanken in het Frans taalgebied het Frans, niet op grond van hun taalgroep of -statuut, maar omdat zij hun zetel hebben respectievelijk in het Nederlands en in het Franse taalgebied.

De verwijzing naar de wet van 28 juni 1932 is, sinds de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken tot stand kwam, een anachronisme zonder praktische gevolgen. Men leze „wet van 2 augustus 1963”, in plaats van „28 juni 1932”.

Het Hof van Cassatie en het hof van beroep te Brussel gebruiken voor hun openbare algemene vergaderingen, destijds geregeld door de wet van 16 juni 1869, artikel 222, het één jaar het Frans, het ander jaar het Nederlands. Hier worden alleen bedoeld de openingszittingen van elk jaar, waarop door de Procureur-Generaal de openingsrede gehouden wordt (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Ministère public*, nr. 87), en die thans geregeld worden door artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek.

De andere algemene vergaderingen en de vergaderingen in verenigde kamers van het hof van beroep te Brussel, alsook de algemene vergaderingen van het arbeidshof en de rechtbanken te Brussel, vallen onder de toepassing van artikel 17 en volgende van de samengevatte wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, namelijk de taalregeling voorgeschreven voor de plaatselijke diensten van de Brusselse agglomeratie. De andere algemene vergaderingen, de vergaderingen in verenigde kamers en de voltallige zittingen van de kamers van het Hof van Cassatie, zijn onderworpen aan de taalregeling voorgeschreven voor de centrale administratie. De gebruikte taal

zal het Nederlands en/of het Frans zijn, in de zittingen van het Hof van Cassatie zelfs het Duits, naargelang de behandelde zaak of zaken (zie boven, nrs. 37 en 38).

AFDELING V

NOTARIËLE AKTEN

40 In principe zijn de notariële akten niet onderworpen aan de bepalingen van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken. De notaris is immers geen agent van de rechtspleging; nergens zeggen de voorbereidende werken, noch de bepalingen zelf van de wet, dat de notariële akten in principe aan taalvoorschriften zouden onderworpen zijn (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nrs. 808, 814; *Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nrs. 1573, 1582 en 1583).

De bestuurlijke taalwetten zijn er evenmin op toepasselijk, vermits de notarissen geen bestuurlijke overheden of ambtenaren zijn (*Pand. B.*, *a.w.*, nr. 1580).

Er werd met overtuiging gepleit voor de invoering van de regel dat alle notariële akten moeten gesteld worden in de taal van de streek (*vgl. VANDEKERCKHOVE, M., Het verlijden van notariële akten in de taal der streek, R.W.*, 1960-61, 1866).

De partijen kiezen dus vrij de taal, waarin de akte zal opgesteld worden, bij toepassing van artikel 23 van de grondwet en overeenkomstig de bij ons ingeburgerde traditie. Zij mogen zelfs een andere taal kiezen, dan die, welke in de streek gebruikelijk is. Zij mogen zelfs een vreemde taal kiezen, wanneer de notaris deze verstaat, zelfs voor een openbaar testament. De taalvrijheid, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, is inderdaad niet beperkt tot de nationale talen (*Pand. B.*, *a.w.*, nrs. 1573-1577). Wanneer de akte gesteld is in een vreemde taal zal de ontvanger van registratie evenwel van de notaris kunnen eisen, dat hij een vertaling in een nationale taal voegt bij de akte; Franstalige en Nederlandstalige akten worden in gans het land zonder vertaling geregistreerd (*Pand. B.*, *a.w.*, nr. 1578).

Het Duits werd in dit opzicht gelijkgesteld met een vreemde taal vóór de wet van 2 augustus 1963. Sindsdien moet het Duits als nationale taal beschouwd worden.

41 De notaris mag evenwel geen akte verlijden in een taal die hij niet kent. Zijn beroepsplichten gebieden hem in zulk geval te weigeren zijn ambt te verlenen. Volgens de heersende mening is het hem niet geoorloofd, een beroep te doen op een vertaler. De akte opgesteld met medewerking van een vertaler heeft geen waarde. Inderdaad de notaris moet de wil van de partijen vastleggen en niet de gezegden van een tolk (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nrs. 230bis, 677, 793-795; *Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nrs. 994-995).

De notaris mag echter zelf optreden als vertaler ten behoeve van de partijen die de taal van de akte niet zouden begrijpen. Hij is de natuurlijke vertaler van de betrokken partijen.

Volgens de practici moeten de getuigen, die optreden bij het verlijden van een akte, de taal van de akte niet machtig zijn. In de rechtspraak heerst de tegenovergestelde mening (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nrs. 727 en 734).

42 De vraag wordt in notariële middens betwist, of de notariële akte betreffende de tenuitvoerlegging van een vonnis of arrest, in de wettelijke taal van de rechtspleging moet gesteld worden krachtens artikel 37 van de wet van 15 juni 1935. Men neemt wel eensgezind aan, dat zij ontsnapt aan de toepassing van ieder taalvoorschrift, wanneer de partijen verklaren over te gaan tot de vrijwillige tenuitvoerlegging van het vonnis of arrest (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nr. 806; *Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nr. 1584). Die mening komt zeer betwistbaar voor, tenminste voor wat betreft de zgn. tenuitvoerlegging in de willige rechtspleging, die immers altijd vrijwillig geschiedt (zie verder, nr. 64).

Volgens een eerste mening is artikel 37 nooit toepasselijk op notariële akten. De wet zegt het niet; ook de voorbereidende werken van de wet zwijgen erover. De grondwetgever heeft bij het opstellen van artikel 23 van de grondwet zeker niet gedacht, de taal van de notariële akten vatbaar te maken voor een dwingende wettelijke regeling. De notaris is noch magistraat, noch ambtenaar belast met de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen. De notariële akte is geen gerechtelijke akte. De notaris kan niet verplicht worden een taal te gebruiken die hij niet kent (*Pand. B.*, *a.w.*, nrs. 1582-1583; *Rép. P. Dr. B.*, *a.w.*, nr. 808).

Volgens een tweede mening is artikel 37 toepasselijk op de akten, die de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing betreffen, doch niet op de akten die alleen volgen op die beslissing, b.v. een inventaris, die niet bevolen wordt door de rechter, of destijds de dadelijke uitwinning (*Pand. B.*, *a.w.*, nr. 1583; *Rép. P. Dr. B.*, *a.w.*, nrs. 810 en 816).

Volgens een derde mening moet men een onderscheid maken tussen gerechtelijke beslissingen gewezen op dagvaarding en die gewezen op verzoekschrift. De akten van tenuitvoerlegging betreffende de eerste zijn onderworpen aan het voorschrift van artikel 37; de andere niet. De vonnissen op verzoekschrift veroordelen noch bevelen, zij laten enkel toe. De medewerking van alle partijen is voor de tenuitvoerlegging vereist. Zulk vonnis verwerft geen kracht van gewijsde. De rechter mag het intrekken op verzoek van de partijen (*Pand. B.*, *a.w.*, nr. 1585; BAUGNIET, J., *La loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire et le notariat*, R. P. *Not.*, 1936, nr. 129). Aldus zou niet onderworpen zijn aan artikel 37, de tenuitvoerlegging van het vonnis dat de beslissing van de familieraad bekrachtigt tot verkoop van onroerende goederen, toebehorend aan minderjarigen; de veiling of verdeling bevolen bij vonnis, en de tenuitvoerlegging van het vonnis van bekrachtiging van het onroerend beslag zouden integendeel wel onder toepassing vallen van de taalwet.

Volgens een vierde mening is artikel 37 toepasselijk op alle notariële akten die de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing betreffen of eenvoudig op deze beslissing volgen, en dit zonder onderscheid te maken tussen de beslissingen op dagvaarding en deze op verzoekschrift (*Rép. P. Dr. B.*, *a.w.*, nr. 809; *Pand. B.*, *a.w.*, nr. 1583). De wet zou dus toepasselijk zijn op de inventaris na zegellegging, op de verkoop van onroerende goederen van minderjarigen of onbekwamen, op de neerlegging van een eigenhandig of mystiek testament, op de verkoop na onroerend beslag, enz.

43 In de praktijk komen deze betwistingen evenwel niet tot hun recht.

De notarissen zijn beroepshalve gehouden tot voorzichtigheid. In geval van twijfel kiezen zij de zekerste oplossing en passen artikel 37 toe (*Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 813; *Pand. B., a.w.*, nrs. 1587 en 1599). De taalvrijheid, gehuldigd door artikel 23 van de grondwet, biedt hen geen onbepaalde waarborgen: men moet dit artikel uitleggen volgens de bedoelingen die de wetgever zou gehad hebben indien hij thans leefde; de notarissen zijn ook openbare ambtenaren; de rechtbanken en hoven moeten artikel 37 toepassen op de notariële akten, zelfs wanneer dit indruist tegen de grondwet (*Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 811).

Anderzijds ontsnapt de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen in veel gevallen aan het toezicht van de rechter, en derhalve ook aan de nietigheid van artikel 40 (zie verder, nr. 279).

44 Als praktische gedragslijn wordt de notarissen voorgehouden artikel 37 in elk geval toe te passen, wanneer de notariële akte een uitgesproken akte van tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing uitmaakt (*Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 815; *R. P. Not.*, 1936, 127; *Ann. Not. Enr.*, 1936, 152). Doch men handhaaft dikwijls het onderscheid tussen een eigenlijk vonnis en de tussenkomst van de rechter tot machtiging of tot bescherming en toezicht (*Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 816; *Pand. B., a.w.*, nrs. 1597 en 1598) en soms ook het onderscheid tussen gerechtelijke beslissingen op dagvaarding en die op rekwes (*Pand. B., a.w.*, nrs. 1591 en 1593; *Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 828).

Dat die gedragslijn aan duidelijkheid te wensen overlaat, en tot tegenstrijdigheden leidt hoeft geen betoog.

Er werd reeds uiteengezet (zie boven, nr. 33), dat het voorgesteld onderscheid tussen gerechtelijke beslissingen en gerechtelijke tussenkomsten tot machtiging of toezicht niet kan verantwoord worden.

Het onderscheid tussen de gerechtelijke beslissingen op dagvaarding en die op rekwes dient integendeel wel onthouden te worden. Op de eerste is artikel 37 toepasselijk, op de tweede artikel 9 dat gans de willige rechtspleging betreft (zie verder, nrs. 62 en 256).

In elk geval is de notariële akte gebonden door de wettelijke taalvoorschriften, hetzij zij de tenuitvoerlegging betreft van vonnissen en arresten, hetzij zij deel uitmaakt van de willige rechtspleging.

HOOFDSTUK VI

GEBRUIKELIJKE TALEN IN DE RECHTSPLEGING

45 De Belgische rechtspleging geschiedt hetzij in het Nederlands, hetzij in het Frans, hetzij in het Duits. Zij aanvaardt dus het bestaan van drie nationale talen.

In dit opzicht verschilt de wet van 15 juni 1935 niet van de wetten op het gebruik van de talen in het onderwijs van 14 juli 1932 en van 30 juli 1963. Op de Duits-talige streek is hetzelfde beginsel als in de Vlaamse en de Waalse streken toepasselijk: streektaal, onderwijstaal (*Rép. P. Dr. B., Tw. Langues*, III, nr. 156). Sinds de wet van 2 augustus 1963 worden ook op bestuurlijk gebied drie nationale talen erkend. Dit was niet het geval ten tijde van de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken en is evenmin het geval met de nog steeds geldende wet van 30 juli 1938 op het gebruik der talen in het leger, die slechts twee nationale talen erkennen: het Nederlands en het Frans (*Rép. P. Dr. B., Tw. Langues*, I, nr. 3, en II, nrs. 134 e.v.).

46 In principe worden de drie nationale talen in de rechtspleging op gelijke voet behandeld. Er zijn nochtans uitzonderingen.

Dat het Duits slechts voor welbepaalde rechtscolleges gebruikelijk is, neemt niet weg dat deze taal een nationale taal van de rechtspleging is (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 21). Ook het Nederlands en het Frans zijn slechts gebruikelijk voor welbepaalde rechtscolleges.

Dat het Duits een nationale taal is, brengt mee, dat een verklaring of getuigenis mag aangehoord en geakteerd worden in de rechtspleging zonder vertaling, telkens wanneer de betrokken magistraten het Duits machtig zijn, in om het even welke rechtspleging voor om het even welk Belgisch rechtscollege (Luik, 22 juni 1938, *Pas.*, 1939, II, 63; *J.T.*, 1939, 113; *Pand. Pér.*, 1939, 162; *J. Liège*, 1938, 257; zie verder, nr. 157).

In verschillende opzichten wordt het Duits echter op ongelijke voet behandeld ten opzichte van de andere twee nationale talen:

- er kan geen rechtspleging in het Duits gevoerd worden voor het Hof van Cassatie (zie verder, nrs. 250-254);
- evenmin voor de hoven van assisen (zie verder, nr. 208);
- evenmin voor de krijgsraden (zie verder, nr. 205);
- men is nooit verplicht in het Duits te pleiten (zie verder, nrs. 164 en 223);
- het hof van beroep te Luik mag in een Duitse rechtspleging zijn arrest in het Nederlands of het Frans vellen (zie verder, nr. 255);
- in burgerlijke zaken kan op grond van artikel 7 de verwijzing niet gevraagd worden naar een Duitstalig rechtscollege (zie verder, nr. 128);
- de taalwijziging op grond van artikel 23 kan niet gevraagd worden in een Duitstalige strafrechtspleging, noch ingeroepen worden om de Duitstalige rechtspleging te bekomen (zie verder, nr. 181).

47 Het vrij taalgebruik van de particulieren, gewaarborgd door artikel 23 van de grondwet, wordt bevestigd door artikelen 30-32 van de wet. De particulieren gebrui-

ken naar goeddunken een der drie nationale talen of een vreemde taal (zie nrs. 12, 156, 157, 224, 225).

Zij kunnen in het geding stukken gebruiken, ongeacht de taal waarin zij gesteld zijn, mits er evenwel een vertaling bij te voegen, wanneer de rechter deze niet verstaat (VAN ROYE, *Manuel de la Partie Civile*, nr. 263).

Notariële en buitengerechtelijke akten kunnen eveneens gesteld worden in om het even welke nationale of vreemde taal (zie boven, nrs. 26 en 40).

48 De vreemdelingen genieten van en zijn onderworpen aan dezelfde taalvoorschriften in gerechtszaken als de Belgen. Slechts in het geval van artikelen 5 en 17 wordt de Belgische nationaliteit vereist, en wel om de Duitse rechtspleging te kunnen bekomen, wanneer de rechtspleging voor de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep in het Frans begonnen werd (Corr. Brussel, 4 febr. 1958, *J.T.*, 1958, 254; Gent, 2 maart 1961, *R.W.*, 1962-63, 1257; Rb. Brussel, 2 febr. 1960, *J.T.*, 1960, 311; zie verder, nrs 155, 202 en 204).

Een wetsontwerp tot opheffing van artikel 5, § 4, beoogt de afschaffing van deze discriminatie (*Parl. Besch., Kamer*, 1971-72, nr. 118).

De opvatting volgens dewelke de onderhorigen van de staten, die behoren tot de Europese Gemeenschap, het voordeel van artikel 23 niet zouden kunnen invoeren, is bovendien strijdig met artikel 220 van het verdrag van Rome van 25 maart 1957, ondertekend door België (Corr. Kortrijk, 2 okt. 1962, *R.W.*, 1962-63, 766; *J.T.*, 1963, 15).

HOOFDSTUK VII

RECHTSVERGELIJKING

49 De taalregeling in de Zwitserse rechtspleging mist de strakheid, die de Belgische wet van 15 juni 1935 kenmerkt.

Artikel 116 van de grondwet zegt dat er vier nationale talen zijn (het Duits, het Frans, het Italiaans en het Rhetoromaans) en drie officiële talen (het Duits, het Frans en het Italiaans).

De federale wet van 16 december 1943 op de gerechtelijke inrichting, bepaalt in artikel 1 dat de rechters en plaatsvervangende rechters in de federale rechtbank te Lausanne verkozen worden door de Bondsvergadering die er hierbij voor moet zorgen dat de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn.

De wet vereist geen evenredige vertegenwoordiging van iedere taalstreek. Iedere rechter bedient zich van zijn taal en van de anderen wordt verondersteld dat zij die verstaan (DUMON, F., *Overzicht van de rechterlijke organisatie in Zwitserland*, T. Best., 1948, 12). De arresten van de federale rechtbank worden gesteld in de officiële taal waarin de zaak onderzocht werd, en, bij gebrek aan onderzoek, in de taal van de bestreden beslissing. Uitzonderlijk mag hiervan afgezwegen worden, gezien de taal door de partijen gebruikt voor de federale rechtbank. Wanneer de federale rechtbank in eerste en laatste aanleg zetelt, wordt het arrest geveld in de officiële taal van de partijen; gebruiken zij een verschillende taal, dan geldt in principe de taal van de verweerder; zijn er verschillende verweerders, dan wordt het arrest opgesteld in iedere officiële taal, die door de verweerders gebruikt werd (Reglement van de federale rechtbank, 21 oktober 1944, art. 19).

Voor het overige gebruiken de rechter en de partijen in burgerlijke zaken naar keuze één der drie officiële talen; desnoods wordt een beroep gedaan op een tolk voor de vertaling van de mondelinge en schriftelijke rechtspleging (Federale wet op de burgerlijke rechtspleging voor de federale rechtbank van 22 november 1850, art. 80).

In de federale rechtbank voor verzekeringen te Luzern worden de rechters door de Bondsvergadering aangeduid, op zulke wijze dat de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn (DUMON, F., *a.w.*).

De federale strafrechtspleging kent een even soepel taalgebruik (Federale wet van 15 juni 1934 op de strafrechtspleging). De criminele kamer van de federale rechtbank bestaat uit drie rechters, onder wie de drie officiële talen vertegenwoordigd zijn (art. 1). Het hof van assisen bestaat uit de criminele kamer en twaalf gezworenen, verkozen voor ieder van de drie arrondissementen van assisen: het eerste arrondissement omvat de Franse en Italiaanse kantons, als ook de Frans- of Italiaanstalige delen van de andere kantons; het tweede en het derde arrondissement omvatten de Duitstalige kantons en gewesten (art. 3). Voor het hof van assisen geschiedt de rechtspleging in de taal van de gezworenen, voor het federaal penaal hof integendeel de taal van de beschuldigde, indien hij een van de drie officiële talen spreekt, ofwel de taal aangeduid door de voorzitter, in twijfelachtige gevallen of wanneer er verschillende beschuldigen zijn met verschillend taalgebruik (art. 97). De procureur-generaal gebruikt steeds naar keuze een van de drie officiële talen. Hij heeft voor elk van de drie taalstreken een plaatsvervanger (art. 16). Voor elk van de drie taalstreken benoemt de federale rechtbank bovendien een onderzoeksrechter en twee plaatsvervangers (art. 13). Voor het overige gebruikt iedereen de officiële taal van zijn keuze; desnoods wordt een beroep gedaan op een vertaler. De belangrijke verklaringen worden in de processen-verbaal opgetekend in de taal waarin zij afgelegd worden (art. 98).

Het taalgebruik in de rechtspleging is aan geen dwingende regeling onderworpen. Magistraten, advocaten en particulieren gebruiken om het even welke officiële taal; alle betrokkenen zijn min of meer twee- of drietalig; en is dat niet het geval, dan doet men een beroep op een tolk. De taalregeling in de federale gerechtelijke zaken is meer afgestemd op een gerechtelijke inrichting die uiteraard moet beantwoorden aan de taalkundige verscheidenheid van de Zwitserse bevolking. De kantonale rechtspleging in de drie Duits-Franse kantons houdt zich haast niet bezig met het

taalgebruik. In het kanton Bern kan de rechtspleging in het Frans of in het Duits geschieden (Kantonaal wetboek van Rechtsvordering, art. 106); voor de lagere rechtbanken wordt het Duits in de Duitse streken en het Frans in de Franse streken gebruikt; in hoger beroep gebruiken men om het even welke van beide talen. Het kanton Freiburg erkent ook die twee talen voor de rechtspleging: de geschillen „van de Duitse streek” worden voor de lagere rechtbanken in het Duits beslecht, die „van de Franse streek” in het Frans, en die „van de gemengde plaatsen” in een van beide talen volgens de overeenkomst van partijen of bij beslissing van de rechter; in de kantonale rechtbank wordt in principe het Frans gebruikt; wanneer men voorkeur geeft aan de Duitse rechtspleging moet men de rechter 24 uur op voorhand verwittigen (Kantonaal wetboek van Rechtsvordering, art. 136). Voor het kantonale rechtscollege van Wallis gebruikt iedereen Duits of Frans naar eigen keuze; de rechter kan, zo hij het nodig acht, een beroep doen op een tolk (Kantonaal wetboek van Rechtsvordering, art. 672).

50 De taalregeling in de Zuidafrikaanse rechtspleging is eenvoudig.

Artikel 134 van de Zuid-Afrika-wet van 1909 noemt als ambtelijke talen: het Engels en het Hollands (met inbegrip van het Afrikaans).

Het gebruik van twee officiële talen in de Zuidafrikaanse rechtbank wordt in de eerste plaats geregeld door de bepalingen van de grondwet die voorschrijft: (art. 108) „Afrikaans en Engels zijn officiële talen van de Republiek en worden op gelijke voet behandeld, en bezitten en genieten dezelfde vrijheid, rechten en voorrechten”. Deze bepalingen worden aangevuld door art. 8 dat bepaalt dat het Parlement in een zelfregerend bantoegebied een of meer bantoe-talen bijkomstig voor dat gebied als officiële taal kan voorschrijven.

De taalbepalingen ten opzichte van rechtbanken zijn vervat in de wet op de landdroshoven (Magistrates Courts) d.w.z. lagere rechtbanken van eerste aanleg, en de wet op het Hooggerechtshof die alle hogere rechtbanken en hoven van beroep en cassatie betreft, alsook de „regels” van het Hooggerechtshof die procedurebepalingen zijn met rechtskracht.

De wet op landdroshoven bepaalt uitdrukkelijk (art. 6) „... dat de een of de andere van de landstalen op enig tijdstip tijdens de verrichtingen in het hof gebruikt mag worden en dat getuigenissen worden aangetekend in de taal die gebruikt wordt”.

In strafzaken wordt er uitdrukkelijk bepaald dat de Voorzitter van de rechtbank tot opdracht heeft een tolk aan te duiden, om elke getuigenis in een taal die de beschuldigde niet kent, om te zetten in de taal waarmee deze laatste genoeg vertrouwd is. De taalvoorschriften zijn in het Hooggerechtshof slechts bij implicatie toepasselijk:

- a) krachtens de bepaling dat alle rechters geschikte personen moeten zijn die de Staatspresident aanstelt. De implicatie van tweetaligheid is in het begrip geschiktheid begrepen;
- b) doordat iedere rechter van het Hooggerechtshof een ambtseed aflegt waardoor hij „in zijn hoedanigheid van rechter van het Hooggerechtshof aan alle personen op gelijke voet recht zal laten geschieden zonder vrees, begunstiging of vooroordeel, overeenkomstig het recht en de gebruiken van de Republiek van Zuid-Afrika”. Hierdoor verbinden alle rechters zich natuurlijk tot de toepassing van de principes van de grondwet die taalgebruik insluiten.

De tweetaligheid van rechtspractici wordt verzekerd door de wetten op toelating van advocaten en procureurs onderscheidelijk.

Advocaten worden slechts toegelaten indien ze hun universitaire studies voltooid hebben, en deze omvatten (art. 3/2/a/II), „minstens een cursus in de Afrikaanse taal, minstens een cursus in de Engelse taal en minstens een cursus in Latijn”.

Procureurs moeten krachtens art. 10/c in de examens van de Afrikaanse en Engelse taal geslaagd zijn op het peil vereist voor de eindexamens in de Zuidafrikaanse scholen.

Samenvattend is de Zuidafrikaanse positie aldus dat een pleiter, beschuldigde, advocaat of procureur in de rechtbanken in ieder stadium van een zaak vrije keuze hebben om of de één of de andere officiële taal te gebruiken. Aantekeningen van de rechter moeten gemaakt worden in de taal van zijn keuze.

Een beschuldigingsakte in strafzaken of in burgerlijke zaken, worden gesteld in de taal gekozen door diegene van wie de akte uitgaat, zodat de andere partij genoeg moet nemen met die processtukken al zouden ze niet in de taal zijn gesteld die zij verlangt. De partij die de processtukken ontvangt kan natuurlijk repliceren in de taal die zij verkiest, zelfs wanneer de andere partij dit klaarblijkelijk niet wenst.

51 In Canada wordt het gebruik der talen in gerechtszaken hoofdzakelijk geregeld door *section 133* van de *British North America Act* van 1867.

Deze bepaalt dat het Engels en het Frans mogen gebruikt worden in de gerechtelijke debatten en akten voor en van de gerechtshoven van Canada, die worden ingericht door voornoemde *Act* (dit zijn: *The Supreme Court of Canada*, *The Exchequer Court*, *The Admiralty Court*, *The Bankruptcy Court* en de Militaire Gerechtshoven), alsook voor en van de rechtscolleges van de provincie Quebec.

Zoals voor de Zuidafrikaanse rechtbanken, gebruikt iedere partij de taal van haar keuze en worden de vonnissen geveld in de taal die de rechter verkiest.

Voor de *Federal Court* wordt evenwel in feite zeer weinig Frans gebruikt, zelfs door Franstalige pleiters en rechters (MARX, H., *Language rights in the Canadian Constitution*, in *La Revue Juridique Thémis de l'Université de Montréal*, 1967, blz. 258) terwijl het Frans overheerst in de rechtspleging voor de rechtbanken van Québec (*t.a.p.*, blz. 281).

In de overige provincies geniet het Frans de status van „toegelaten” taal in de rechtspleging, in zover geen provinciale wet het gebruik ervan uitsluit. Dit betekent enkel dat stukken gesteld in het Frans, zonder vertaling kunnen gebruikt worden.

52 In het Groot-Hertogdom Luxemburg wordt in de rechtspleging het Frans of het Duits gebruikt zonder enige beperking, noch voor partijen, noch voor de rechter.

De oude tekst van artikel 29 van de grondwet luidde: „Het gebruik van het Frans en het Duits is vrij. Het gebruik van deze talen kan door de wet niet beperkt worden”. Sinds de grondwetsherziening van 1948 luidt dit artikel: „De wet regelt het gebruik der talen in bestuurs- en gerechtszaken”. Intussen blijft evenwel de traditionele taalvrijheid voortbestaan.

53 De soepelheid van de buitenlandse wetgeving inzake taalgebruik in de rechtspleging steekt schril af tegen het dwingend karakter van de Belgische wet van 15 juni 1935. Dat verschil is hoofdzakelijk aan twee oorzaken te wijten: de ruime persoonlijke twee- of meertalenkennis en de afwezigheid in het verleden van een taalstrijd in die landen.

Met procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT (*Beschouwingen*, blz. 39-42) mag gewezen worden op het feit dat een tweetalige rechtspleging geenszins in strijd zou geweest zijn met de tradities in de Nederlandse provinciën, maar dat de ééntaligheid in de Belgische rechtspleging werd opgedrongen door het gebrek aan kennis van het Nederlands bij de Franstalige Belgen. Van Vlaamse zijde werd trouwens gestreefd naar een algemene tweetaligheid, zowel in gerechtszaken als op bestuurlijk gebied.

In Zwitserland en Luxemburg is de kennis van de nationale of officiële talen zo verspreid, dat men overal eenvoudig een beroep kan doen op de goede wil van alle betrokkenen, opdat niemand in de rechtspleging zou gehinderd worden door een wettelijk verplicht taalgebruik.

De Belgische wet van 15 juni 1935 draagt ook de sporen van een jarenlange taalstrijd, of beter gezegd van een moeizame ontvoogding van één der nationale kultuurgemeen-

schappen. De wet moest een gebroken evenwicht herstellen, en niet zoals elders traditioneel gegroeide gewoonten bevestigen. Vandaar de preciesheid en het draconisch karakter van de Belgische gerechtelijke taalwetgeving. Dat ter zake geen plaats was voor soepelheid bewijst de algemene kritiek tegen de onbestaande of gebrekkige toepassing van de andere taalwetten, die het sluitstuk van artikel 40 ontberen (zie: FAYAT, H., *Letter en geest van de taalwetgeving*, T. Best., 1954, blz. 343).

TITEL II

**TAALGEBRUIK VOOR DE BURGERLIJKE
RECHTSCOLLEGES IN EERSTE AANLEG**

HOOFDSTUK I

TOEPASSINGSGEBIED VAN DE WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN

AFDELING I

TOEPASSINGSGEBIED VOLGENS DE AARD VAN HET RECHTSCOLLEGE

54 De titel van het eerste hoofdstuk van de wet van 15 juni 1935 is niet zeer duidelijk. Taalgebruik voor de burgerlijke en handelsrechtbanken van eerste aanleg kan betekenen, dat van de burgerlijke rechtscolleges enkel de rechtbanken van eerste aanleg worden bedoeld, of nog dat de rechtbanken van eerste aanleg altijd, zelfs wanneer ze in beroep zetelen, aan de beschikkingen van dit hoofdstuk onderworpen zijn. Beide interpretaties zijn verkeerd.

Uit de voorbereidende werken (Aanvullend verslag MARCK, *a.w.*, blz. 1; Verslag DECLERCQ, *a.w.*, blz. 12) blijkt dat de wetgever volgende rechtscolleges heeft beoogd: „de vredegerichten, de rechtbanken van koophandel, de scheidsrechterlijke instellingen met publiek karakter en, in zover zij niet in beroep uitspraak doen, de werkrechtscolleges en de rechtbanken van eerste aanleg”.

55 Sinds het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek betekent dit dat het eerste hoofdstuk van de wet van 15 juni 1935 toepasselijk is op de vredegerichten, de arbeidsrechtbanken, de scheidsrechterlijke instellingen met publiek karakter, en, in zover zij niet in beroep uitspraak doen, de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel.

56 Wanneer de wet spreekt van „rechtspleging voor de rechtbanken”, dan dient men onder die termen te verstaan, niet enkel de gewone rechtspleging voor de rechtbanken zelf, maar ook de rechtspleging voor de voorzitter van de rechtbank.

De voorbereidende werken van de wet (Aanvullend verslag MARCK, *a.w.*, blz. 1; Verslag DE CLERCQ, *a.w.*, blz. 12) laten geen twijfel bestaan dat het Bureau van rechtsbijstand eveneens onder het woord „rechtbank” begrepen wordt.

Het is dus ten onrechte dat gevonnist werd, dat het bureau van rechtsbijstand geen wettelijke taalregeling kent (Rb. Gent, 30 nov. 1938, *J.T.*, 1939, 115; *Pand. Pér.*, 1939, 164; *J. Comm. Fl.*, 1938, 204; *R. Adm.*, 1939, 114; GRUNZWEIG, *L'emploi des langues en matière d'assistance judiciaire, Belg. Jud.*, 1936, 606). Deze mening steunde op de overweging, dat de voorbereidende werken van de wet van 29 juni 1929 op de rechtsbijstand laten uitschijnen „dat de burelen van rechtsbijstand geen eigenlijke tak van de rechtsmacht uitmaken” en behoren tot de louter administratieve opdrachten van de rechtscolleges. Doch het komt er hier niet op aan, te onderzoeken of zij een tak van de rechtsmacht vormen volgens de wetgever van 1929, maar wel of de wetgever van 1935 ze begreep onder de term „rechtscolleges”, en dit was onbetwist-

baar het geval. Sindsdien besliste de rechtspraak dan ook, dat de bureaux van rechtsbijstand aan de wet van 15 juni 1935 onderworpen zijn (Gent, 12 juli 1939, *R.W.*, 1939-40, 469). VAN LENNEP rechtvaardigt deze mening door aan te tonen dat de administratieve opdracht van de rechtbanken in dit opzicht ondergeschikt is aan hun gerechtelijke bedrijvigheid (*Belgisch burgerlijk procesrecht*, I, blz. 142, nr. 1).

Destijds moest men ook de verzoeningsbureaux van de werkrechtcraden begrijpen onder de term „rechtbank” (*anders: W.R. Luik*, 22 dec. 1961, *Pas.*, 1962, III, 2). Thans geschiedt de verzoeningsrechtspleging voor de arbeidsrechtbank zelf.

57 De scheidsgerechten ontsnappen aan de toepassing van de wet. Maar de scheidsrechterlijke instellingen met openbaar karakter, met name de scheidsgerechten waarvan de oprichting bepaald wordt door een bijzondere wet, zoals b.v. de wet op de arbeidsongevallen, worden met de gewone rechtscollcges gelijkgesteld en vallen onder de toepassing van de wettelijke taalregeling.

Bij de rechtspleging tot het bekomen van het exequatur moet de scheidsrechterlijke beslissing overgelegd worden in de taal die eigen is aan de rechtbank aan wier voorzitter exequatur wordt gevraagd. Desnoods moet de beslissing vertaald worden en de vertaling gehecht aan het verzoekschrift (Gent, 22 maart 1962, *R.W.*, 1962-63, 1633 met advies O.M.).

58 Wat betreft de rechtspleging voor de hoven van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg, zie verder, nr. 230.

AFDELING II

TOEPASSINGSGBIED VOLGENS DE AARD VAN DE RECHTSPLEGING

59 De eigenlijke rechtspleging is geheel onderworpen aan het eerste hoofdstuk van de wet. Hier moet evenwel bijzondere aandacht besteed worden aan de willige rechtspleging, de berichten en de mededelingen die deel uitmaken van de rechtspleging, de tuchtzaken, de strafzaken en de burgerlijke epuratie.

Op het verschil tussen de akten van rechtspleging en andere akten werd reeds gewezen (zie boven, nrs. 25-44).

De aangifte van een betwiste schuldvordering in een faillissement is geen akte van willige rechtspleging, doch dient met een dagvaarding gelijkgesteld te worden. Derhalve moeten zij gesteld worden in de taal van de rechtspleging, d.w.z. de taal van het vonnis dat het faillissement heeft uitgesproken (Kh. Kortrijk, 16 feb. 1957, *R.W.*, 1957-58, 674; Kh. Sint-Niklaas, 30 sept. 1958, *R.W.*, 1959-60, 1184; Kh. Sint-Niklaas, 9 aug. 1960, *R.W.*, 1960-61, 1253; Kh. Brussel, 17 nov. 1960, *J. Comm. Br.*, 1961, 7; Kh. Sint-Niklaas, 15 jan. 1963, *R.W.*, 1963-64, 1771; *Pas.*, 1965, III, 65 met noot Acheroy).

§ 3. Willige rechtspleging

60 Krachtens artikel 9 van de wet van 15 juni 1935 moeten de akten van de willige rechtspleging gesteld worden in de taal, bij artikelen 1 tot 8 van de wet opgelegd voor de akten van de eigenlijke rechtspleging.

Moelijkheden kunnen voorkomen wat betreft de akten van willige rechtspleging, die de inleiding van de eigenlijke rechtspleging voorafgaan. Aldus wat betreft de oproeping en de rechtspleging in verzoening, wanneer zij door de wet vereist wordt (arbeidsgeschillen, pachtzaken, enz.), de voorafgaande rechtspleging inzake echtscheiding, scheiding van tafel en bed, scheiding van goederen, enz.

De „tenuitvoerlegging” van de beslissingen van de willige rechtspleging heeft anderzijds aanleiding gegeven tot betwistingen.

De vorderingen ingeleid op eenzijdig verzoekschrift (art. 1025 Ger. W.), behoren vanzelfsprekend tot dit domein van de eigenlijke rechtspleging.

61 De akten van willige rechtspleging zullen desgevallend in een andere taal kunnen gesteld worden dan die van de daaropvolgende akte van rechtsingang en die van de eigenlijke rechtspleging, nl. in de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie *intra muros* (zie hierover verder, nrs. 90 e.v.).

Dit was ook het geval voor de rechtbanken met taalkundig gemengd rechtsgebied, bij toepassing van artikel 55 van de wet.

Wanneer de Brusselse rechtbanken zetelen *extra muros* (zie hierover verder, nrs. 90 e.v.) rijst het probleem niet: de akten van willige zowel als van eigenlijke rechtspleging moeten altijd gesteld worden in het Nederlands.

Artikel 55 had slechts betrekking op de rechtspleging vanaf de akte van rechtsingang, en trof dus niet de akten van willige rechtspleging, die deze voorafgaan.

Deze laatste bleven onderworpen aan het eerste hoofdstuk van de wet.

Aldus b.v. de rechtspleging tot onbekwaamverklaring van een krankzinnige woonachtig te Landen. De dagvaarding van de krankzinnige moest in het Nederlands geschieden voor de rechtbank van Hoei, omdat Landen een der taalgrensgemeenten is, bedoeld door artikel 55. De voorafgaande rechtspleging (verzoekschrift tot de voorzitter van de rechtbank, bevelschrift, enz.) evenwel, moest in het Frans geschieden, omdat Hoei in een Waalse provincie gelegen is en de rechtspleging er bij toepassing van art. 9 en 10 van wet in het Frans moet geschieden (Rb. Hasselt, 13 juli 1948, R.W., 1948-49, 913).

Maar het advies van de familieraad diende dan weer in de taal van de rechtspleging, d.w.z. in het Nederlands, gesteld te worden (Rb. Hasselt, 26 maart 1947, R.W., 1946-47, 1326).

Zo werd ook gevonnist dat de procedure van nationaliteitskeuze tot de eigenlijke rechtspleging behoort vanaf de inleidende akte van de procureur des Konings, en dat zij dus onderworpen is aan artikel 55 der wet, in tegenstelling met de voorafgaande rechtspleging; wanneer de optant te Moeskroon woont, een der gemeenten in artikel 55 bedoeld, dan moest het inleidend rekwes van de procureur des Konings in het Frans gesteld worden (Rb. Kortrijk, 26 sept. 1952, R.W., 1952-53, 1153).

Voor de rechtbanken, zetelend *intra muros* in de Brusselse agglomeratie, wordt de eigenlijke rechtspleging ingeleid, naar gelang van het geval, in de taal van de woonplaats van de gedaagde, of naar keuze van de eiser (art. 4; zie verder, nrs. 71-79). De

willige rechtspleging, die de inleidende akte van de eigenlijke rechtspleging voorafgaat, wordt echter altijd gevoerd in de taal die de verzoekende partij of partijen verkiezen; er is immers nog geen gedaagde in de zaak, die de taal van de rechtspleging zou kunnen bepalen (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 613). Aldus kan de taal van de willige rechtspleging een andere zijn, dan die van de daaropvolgende eigenlijke rechtspleging.

Aanvankelijk werd vrij algemeen aanvaard dat dit het geval kon zijn in de rechtspleging van echtscheiding of scheiding van tafel en bed (Rb. Brussel, 19 nov. 1954, *J.T.*, 1955, 163; Rb. Brussel, 6 mei 1958, *J.T.*, 1958, 526). Dit was een verkeerde opvatting, want artikel 4 zegt niet dat de gedinginleidende akte een dagvaarding moet zijn. Het spreekt alleen van een verweerder. Welnu het blijkt uit de voorbereidende werken van de wet van 15 juni 1935, dat de wetgever de rechtspleging op verzoekschrift, die de dagvaarding tot echtscheiding voorafgaat, beschouwd heeft als deel uitmakend van de eigenlijke rechtspleging. De taal van de rechtspleging moet derhalve het Nederlands zijn, wanneer de verweerder ten tijde van het indienen van het inleidend verzoekschrift zijn woonplaats had in een gemeente van het Nederlands taalgebied (Brussel, 24 juni 1968, *R.W.*, 1968-69, 263; *J.T.*, 1968, 473; *Pas.*, 1968, II, 277 met noot).

Sinds het ontstaan van het Gerechtelijk Wetboek, heeft deze betwisting veel aan belang ingeboet. Inderdaad, wanneer de rechtbank van eerste aanleg van Brussel kennis neemt van een verzoekschrift tot echtscheiding en de verweerder zijn woonplaats heeft in een gemeente van het Nederlands taalgebied in het arrondissement Brussel, zetelt de rechtbank uiteraard *extra muros*, en moet de rechtspleging in elk geval uitsluitend in het Nederlands geschieden, en dit „uiteraard” want uitzonderingen kunnen voorkomen.

Indien de laatste echtelijke verblijfplaats gevestigd was in de Brusselse agglomeratie en de eiser de bevoegdheidsregel *extra muros* niet heeft ingeroepen, kan de eiser zich beroepen op de bevoegdheid *intra muros* van de rechtbank. In dat geval behoudt het arrest van 24 juni 1968 zijn volle betekenis.

Hetzelfde geldt wanneer de verweerder zijn woonplaats heeft in een gemeente buiten het arrondissement Brussel, terwijl de laatste echtelijke verblijfplaats zich bevindt in de Brusselse agglomeratie. Volgens de regel voorgehouden door het vernoemd arrest heeft de eiser dan niet de keuze om het inleidend verzoekschrift in de een of de andere taal te stellen: het taalgebied van de woonplaats van de verweerder bepaalt deze taal.

Maar er dient onderstreept te worden dat, wanneer de rechtbank van eerste aanleg van Brussel *intra muros* zetelt, het recht op taalwijziging van de verweerder met zich brengt, dat niet enkel de dagvaarding, doch ook de hieraan voorafgaande rechtspleging op verzoekschrift geschieden in een andere taal, dan deze die ten slotte de uiteindelijke taal van de rechtspleging is geworden. De verweerder moet immers de taalwijziging vragen voor alle verweer en exceptie. Vermits hij zich pas kan verweren en excepties opwerpen na de dagvaarding, moet zijn verzoek tot taalwijziging slechts ingediend worden nadat de rechtspleging op verzoekschrift afgelopen is. Hij kan het vroeger indienen, b.v. ter gelegenheid van een verschijning in verzoening, doch hij is daartoe niet verplicht.

62 In het notarieel recht wordt ernstig betwist dat de zogenaamde tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen, geveld op verzoekschrift, zou onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet (zie boven, nrs. 33 e.v.). Men houdt voor dat zulke beslissingen niet vatbaar zijn voor een tenuitvoerlegging in de eigenlijke zin van het woord; de rechter beveelt niets, hij geeft enkel toelating; die beslissingen verwerven geen kracht van gewijsde; hun tenuitvoerlegging onderstelt de medewerking van alle partijen.

Deze mening moet gevolgd worden om te zeggen dat artikel 37 niet toepasselijk is. Men kan inderdaad niet betwisten, dat de beslissingen van willige rechtspraak geen vonnissen of arresten zijn, zoals bedoeld wordt door artikel 37 (zie verder, nr. 255). Hierbij verliest men echter uit het oog, dat gans de willige rechtspleging onderworpen is aan artikel 9 van de wet. Deze wetsbepaling maakt geen onderscheid tussen de willige rechtspleging voor en na de beslissing van de rechter. De akten van rechtspleging, uitgevoerd na de beslissing van de rechter, zijn geen buitengerechtigde akten (zie boven, nr. 26): integendeel, zij hangen geheel af van die beslissing, zonder dewelke zij niet geldig kunnen plaats vinden.

63 Aldus moeten de taalvoorschriften van artikel 9 toegepast worden op:

— de verkoop door de rechter toegelaten op verzoekschrift (*anders: Rép. P. Dr. B., Tw. Notaire*, nr. 818; *Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaires*, nr. 1591);

— destijds de verkoop op dadelijke uitwinning, na bevelschrift van de voorzitter der rechtbank (meningen verdeeld: *Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 827bis; *Pand. B., a.w.*, nr. 1597);

— de verkoop van onroerende goederen van minderjarigen destijds volgens de wet van 12 juni 1816, thans bij toepassing van art. 1186 Ger. W., na machtiging van de voorzitter der rechtbank (*anders: Rép. P. Dr. B., a.w.*, nr. 829; *Pand. B., a.w.*, nr. 1598). Soms wordt de mening vooropgezet dat de notaris de streektaal moet eerbiedigen, op grond van de principes van de taalwet, en dat de vrederechter artikel 9 moet naleven (*t.a.p.*). Hierbij verliest men uit het oog dat gans de rechtspleging op grond van de wet van 1816 (art. 1186 Ger. W.), een willige rechtspleging voor de rechtbank van eerste aanleg is. Het is de taal van deze rechtbank, die ook de taal blijft van de verkoop. De notaris en de vrederechter, die allebei optreden in die rechtspleging, moeten derhalve de taal van de rechtbank van eerste aanleg gebruiken.

64 In het notarieel recht wordt algemeen aanvaard, dat geen taalvoorschriften moeten nageleefd worden, wanneer alle betrokken partijen verklaren de beslissing van de rechter vrijwillig uit te voeren (zie boven, nr. 42).

Deze zienswijze mag niet gevolgd worden in de willige rechtspleging. Zulke verklaring wijzigd immers niets in de gang van zaken: de „tenuitvoerlegging” in de willige rechtspleging geschiedt steeds ongedwongen. De betrokken partijen kunnen niet, zoals in de eigenlijke rechtspleging, abstractie maken van de toelating van de rechter. Deze treedt niet op om de partijen te dwingen datgene uit te voeren, waarover zij akkoord gaan, maar om te beletten, dat zij in gemeenschappelijk overleg zouden handelen tegen de wet of de billijkheid in.

De vraag wordt ook gesteld of de betrokken partijen op grond van artikel 7 van de wet de taalwijziging en verwijzing van de zaak zouden kunnen bekomen (zie verder, nrs. 128 e.v.). Men acht dit mogelijk al is de te volgen weg niet duidelijk (*Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaires*, nr. 1594). Alle partijen zullen best doen de verwijzing te vragen vooraleer de rechter tussenkomt, b.v. in de rechtspleging tot echtscheiding bij onderlinge toestemming vóór de verschijning voor de voorzitter der rechtbank, bedoeld door artikel 1257 Ger. W.

65 Artikel 9 van de wet bevat afwijkende bepalingen betreffende de beraadslagingen van de familiëraden in het raam van de vrijwillige rechtspleging (zie boven, nr. 31). Het proces-verbaal der beraadslagingen moet gesteld worden in de bestuurstaal (d.i. de taal van de taalstreek) van de gemeente waar de voogdij opengevallen is. De rechter kan evenwel, wanneer de omstandigheden zulks rechtvaardigen, bij gemotiveerde beslissing afwijkingen op die regel toelaten (Rb. Haselt, 26 maart 1947, *R.W.*, 1946-47, 1326).

In de Brusselse agglomeratie bepaalt de meerderheid van de familiëraad in welke taal het proces-verbaal zal gesteld worden. Het proces-verbaal moet de taalkeuze vermelden. Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk zegt, wordt enkel een keuze tussen het Nederlands en het Frans gelaten: een andere interpretatie ware strijdig met de grondbeginselen van de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken en gerechtszaken.

De beslissingen van de vrederechter, als voorzitter van de familiëraad getroffen, zijn in taalaangelegenheden noch voor verzet noch voor hoger beroep vatbaar.

§ 2. Berichten en mededelingen, akten van rechtspleging

66 De berichten en mededelingen, aanplakbrieven en bekendmakingen, door de regels van een bepaalde rechtspleging voorgeschreven (b.v. inzake onbekwaamverklaring, inzake scheiding van goederen) maken deel uit van het geheel der akten van rechtspleging, en vallen derhalve binnen het toepassingsgebied van de wet. Zij zullen moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging, ongeacht de taalstreek waarin zij medegedeeld, betekend of gepubliceerd worden.

67 Artikel 10 van de wet betreft de berichten, oproepingen en voorstellen, waarvan de bekendmaking door de wet voorgeschreven wordt ter zake van gerechtelijk akkoord, faillissement en schorsing van betaling. Die publicaties geschieden in het Nederlands en het Frans in het arrondissement Brussel, in het Nederlands in de Vlaamse provinciën en het arrondissement Leuven, in het Frans in de Waalse provinciën en het arrondissement Nijvel, en in het Frans en in het Duits in de Duitstalige gemeenten van het arrondissement Verviers.

In de gemeenten van het arrondissement Brussel, die tot het Nederlands taalgebied behoren, geschieden die publicaties in beide landstalen.

De algemene bewoordingen van de wettekst laten niet toe een onderscheid te maken tussen de publicaties, uitgaande van de curator of van de rechter-commissaris, of tussen het faillissement op bekentenis en het gedwongen faillissement. Alhoewel die publicaties ongetwijfeld als akten van de rechtspleging dienen beschouwd te worden, worden zij door de bijzondere bepaling van artikel 10 beheerst en onttrokken aan de algemeen geldende regelen voor de akten van rechtspleging.

§ 3. Tuchtzaken

68 Artikel 4 van de wet van 4 september 1891 maakte de taalregeling, bepaald door de wet van 3 mei 1889 (zie boven, nr. 2), toepasselijk op de tuchtzaken, aanhangig gemaakt bij de rechtbanken van eerste aanleg en de hoven van beroep, wanneer de betrokkene zijn woon- of

verblijfplaats had of zijn ambt uitoefende in een Vlaamse gemeente. De tuchtzaken werden in taalopzicht gelijkgesteld met strafzaken, vermits de wet van 3 mei 1889 enkel betrekking had op de strafrechtspleging.

Had artikel 4 van de wet van 4 september 1891 wat betreft tuchtzaken enkel verwezen naar de wet van 3 mei 1889, dan had men misschien mogen beweren, dat die wetsbepaling niet afgeschaft werd door artikel 67 van de wet van 15 juni 1935. Maar dat artikel 4 bepaalt de voorwaarden, waarin de wet van 3 mei 1889 van toepassing is op tuchtzaken, en komt daardoor formeel in tegenspraak met de bepalingen van de wet van 15 juni 1935. Het kan dus niet betwijfeld worden dat het afgeschaft werd.

69 Sinds de wet van 15 juni 1935, moeten de tuchtzaken in taalopzicht gelijkgesteld worden met de burgerlijke aangelegenheden. De wetsbepalingen over de burgerlijke rechtsvordering zijn inderdaad op de tuchtzaken toepasselijk, indien de wet geen bijzondere regelen van rechtspleging voorschrijft (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 45).

70 Derhalve vallen volgende tuchtprocedures onder de toepassing van de wet van 15 juni 1935:

- de procedures ten laste van magistraten, gevoerd voor het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en de arbeidshoven (Ger. W., art. 409 en 410);
- de tuchtrechtspleging in hoger beroep ten laste van advocaten bij het Hof van Cassatie gevoerd voor dit Hof (Ger. W., art. 486);
- de tuchtrechtspleging tegen gerechtsdeurwaarders, gevoerd voor de rechtbanken van eerste aanleg (Ger. W., art. 532).

71 De vraag werd gesteld of de taalwet eveneens toepasselijk is op de tuchtzaken voor de raden der orde van advocaten en de orde van advocaten bij het Hof van Cassatie.

Er werd betoogd dat de tuchtzaken in de raden van de orde onderworpen zijn aan de wet van 15 juni 1935, vooreerst omdat die raden een volwaardig rechtsprekend college vormen, waarvan de beslissingen vatbaar zijn voor hoger beroep bij de hoven van beroep, vervolgens omdat de wet de raden van de orde begrepen heeft onder de strafrechtscolleges bedoeld door de tweede titel van de wet, en tenslotte omdat de tuchtzaken in de raden van de orde reeds onderworpen waren aan de taalregeling, voorgeschreven door artikel 4 van de wet van 4 september 1891, zodat de afschaffing van deze wetsbepaling door het van kracht worden van de wet van 15 juni 1935 noodzakelijkerwijze betekent dat deze laatste toepasselijk is op die tuchtzaken (VICTOR, R., *Het gebruik der talen in de Raad der Orde*, R.W., 1935-36, 1655-1661).

Die argumentatie weerstaat evenwel niet aan een nader onderzoek. Vooreerst is het argument, geput uit het jurisdictioneel karakter van de raden der orde, niet pertinent: er waren nog andere volwaardige rechtscolleges die niet aan de bepalingen van de taalwet onderworpen zijn, en wier beslissingen niettemin voor hoger beroep of cassatie vatbaar zijn, b.v. de scheidsgerichten en een aantal administratieve rechtscolleges. Anderzijds laat de titel van het tweede hoofdstuk van de wet niet toe, de raden van de orde te begrijpen onder de daarin bedoelde strafrechtscolleges: de termen „vooronderzoek en onderzoek in strafzaken, strafrechtscolleges in eerste aanleg en hoven van assisen” vormen geen algemeen begrip dat voor uitbreiding vatbaar is, maar een duidelijke omschrijving van de bedoelde rechtscolleges. Tenslotte is het argument gehaald uit artikel 4 van de wet van 4 september 1891 niet steekhoudend; dit artikel bepaalde een taalregeling in tuchtzaken betreffende magistraten, pleitbezorgers en gerechtsdeurwaarders, maar niet aangaande de advocaten; het treft immers enkel diegenen die een gerechtelijk ambt uitoefenen. Artikel 4 van de wet van 4 september 1891 werd trouwens nooit toegepast op tuchtzaken die advocaten betreffen, zoals R. Victor zelf vaststelt.

Het lijkt dus geen twijfel dat de wet van 15 juni 1935 niet toepasselijk is op de raden van de orde.

72 Het Gerechtelijk Wetboek regelt in zekere mate het taalgebruik in de Raden van de Orde der advocaten.

Artikel 498 wijst de Balies aan die respectievelijk tot het Nederlands en tot het Frans taalgebied behoren. Deze indeling volgt getrouw de grenzen van de taalgebieden vastgesteld door de samengevatte wetten op het taalgebruik in bestuurszaken (zie boven, nrs. 16 e.v.).

Hieruit mag afgeleid worden, dat de Raden van de Orde, ook in tuchtzaken, enkel de taal van hun gebied gebruiken.

Artikel 451 bepaalt dat de leden van de Balie te Brussel ingeschreven worden op de Nederlandse of de Franse verkiezingslijst, en dat minstens één vierde van de leden van de Raad van de Orde uit Nederlandstalige advocaten bestaat, en minstens één vierde uit Franstalige advocaten.

Hieruit volgt dat de Raad van de Orde der advocaten te Brussel het Nederlands of het Frans gebruikt in tuchtzaken, naargelang de taal van de betrokken advocaat. Er wordt verondersteld dat deze taal het Nederlands of het Frans is, naargelang de advocaat op de Nederlandse of de Franse verkiezingslijst is ingeschreven.

In de Balie bij het Hof van Cassatie werd de paritaire indeling in taalgroepen ingevoerd (zie verder, nrs. 293 e.v.). Hier ook werd verondersteld dat de Raad van de Orde een tuchzaak behandelt in de taal van de betrokken advocaat, namelijk de taal van zijn taalgroep.

Bij gebrek aan een uitdrukkelijk voorschrift in de wet, wordt het taalgebruik in de tuchtrechtspleging voor de Raden van de Orde niet gesanctionneerd door de ambts-halve in te roepen nietigheid.

Artikel 474 van het Gerechtelijk Wetboek schrijft integendeel uitdrukkelijk voor, dat de rechtspleging voor de tuchtraad van beroep wordt gevoerd in de taal van de beslissing waartegen hoger beroep. Van deze regel kan derhalve niet afgeweken worden noch door de betrokken advocaat noch door de tuchtraad van beroep.

73 De beschikkingen van de wet van 15 juni 1935 zijn evenmin toepasselijk op de rechtspleging voor de tuchtkamers van notarissen. In de praktijk wordt echter in ruime mate rekening gehouden met de grondbeginselen van die wet (*Rép. P. Dr. B., Tw. Notaire*, nrs. 1647 en 1796).

Evenmin als op de Raden van de Orde van advocaten is op de tuchtkamers van notarissen de wet van 4 september 1891, artikel 4, ooit toepasselijk geweest. Door deze wetsbepaling af te schaffen heeft de wet van 15 juni 1935 derhalve niets veranderd ten opzichte van het taalgebruik in de tuchtkamers van notarissen: het is geheel vrij gebleven.

Ten voordele van deze zienswijze haalt men nog aan, dat de notarissen geen magistraten zijn en dat de beslissingen van de tuchtkamers niets gemeen hebben met de gerechtelijke beslissingen (*Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaires*, nr. 4471).

§ 4. Strafzaken en burgerlijke epuratie.

74 In de uitzonderlijke gevallen, waar de burgerlijke rechtbank kennis neemt van strafzaken (delicten door ambtenaren van de burgerlijke stand bepaald in art. 50 en 79 B.W., door griffiers van vrederechten en door hypotheekbewaarders bepaald in art. 63 en 123 e.v., w. 16 dec. 1851, door notarissen bepaald in art. 54, w. 25 *Ventôse* jaar XI) zijn alle regelen van het burgerlijk procesrecht toepasselijk, en dus ook de bepalingen van de wet van 15 juni 1935.

Dit is ook het geval met de rechtspleging, ingesteld op grond van de wetten van 14 juni 1948 en van 29 februari 1952, op de epuratie inzake burgertrouw (Rb. Brugge, 3 febr. 1953, *R.W.*, 1953-54, 74).

AFDELING III

TOEPASSINGSGBIED IN DE TIJD

75 Artikel 68 van de wet van 15 juni 1935 bepaalt dat de bepalingen van de wet niet toepasselijk zijn op de rechtsgedingen, ingeleid vóór 15 september 1935. Het lot van de akten die de inleiding van het geding voorafgaan, werd daardoor niet geregeld. Aanvankelijk treft men nog toepassingen van artikel 68 in de rechtspraak aan (Cass., 3 okt. 1939, *Pas.*, 1939, I, 399; *J.T.*, 1939, 569; *Pand. Pér.*, 1939, 388). Mettertijd verliest die regel alle belang.

Onder de bewoordingen „ingeleid vóór 15 september 1935”, dient men te verstaan „waarvan de inleidende akte opgesteld en betekend werd vóór die datum”. Het al dan niet ingeschreven zijn van de zaak op de rol der rechtbank, komt niet in aanmerking (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 71).

HOOFDSTUK II

TAAL VAN DE INLEIDENDE AKTE

AFDELING I

ALGEMEENHEDEN

§ 1. Eentaligheid van de akte

76 De inleidende akte moet gesteld worden hetzij in het Nederlands, hetzij in het Frans, hetzij in het Duits. Twee- of meertalige akten zijn strijdig met de grondbeginselen van de wet van 15 juni 1935, en derhalve nietig.

Die regel werd door de rechtspraak zonder verzachting toegepast. Men aanziet als tweetalig en dus nietig: de dagvaarding waarvan essentiële vermeldingen in een andere taal gesteld werden (Kh. Brugge, 10 okt. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 201; W.R. Brugge, 25 nov. 1935, *R.W.*, 1935-36, 476). Men stelt eveneens met tweetalige dagvaardingen gelijk, het exploit waarvan een passus die er een integrerend deel van uitmaakt, in een andere taal gesteld werd, aldus b.v. *in specie* een rekeninguitreksel (Vred. Ronse, 5 aug. 1952, *J.T.*, 1952, 589; *T. Vred.*, 1953, 205) of de tekst van een wissel met protestakte (Kh. Aalst, 12 okt. 1937, *R.W.*, 1937-38, 507; *anders*: Kh. Gent, 29 nov. 1958, *R.W.*, 1958-59, 1169).

Werden die stukken integendeel eenvoudig gehecht aan het exploit, zonder er een integrerend deel van uit te maken, dan mogen zij gesteld zijn in een andere taal dan die van het exploit (Vred. Antwerpen, 7 juli 1954, *R.W.*, 1954-55, 586).

Niet-essentiële vermeldingen in een akte kunnen in een andere taal gesteld worden. Aldus beschouwt men een volmacht, waarvan de gedrukte tekst in de twee talen is gesteld, als een ééntalige akte: de tekst in de andere taal wordt als overtoellig aangezien (Cass., 22 juli 1959, *R.W.*, 1960-61, 1093; *J.T.*, 1959, 686; Cass., 9 nov. 1959, *R.W.*, 1959-60, 1305; *J.T.*, 1960, 355; *Pas.*, 1960, I, 298).

77 In de gevallen waar de wet de aanhechting van een vertaling van de akte voorschrijft, zal duidelijk moeten blijken, welke tekst van de dagvaarding de originele is, en welke de vertaling. Zoniet is de dagvaarding tweetalig en derhalve nietig (Kh. Antwerpen, 18 okt. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 210; *vgl.* Corr. Tongeren, 22 jan. 1936, *J.T.*, 1936, 171; *Pand. Pér.*, 1936, 290; *R.W.*, 1935-36, 878; zie ook J.V.J., *De wet betreffende het gebruik der talen en de gerechtsdeurwaarders*, *R.W.*, 1935-36, 202).

§ 2. Vertaling van de akte

78 Artikel 38 van de wet van 15 juni 1935 bepaalt in het algemeen in welke gevallen aan de akten van rechtspleging die betekend of waarvan kennis gegeven wordt een vertaling moet toegevoegd worden. Die voorschriften betreffen o.m. de inleidende akte in burgerlijke zaken: de vertaling wordt opgelegd, telkens wanneer de taal van de akte een andere is dan die van de taalstreek der gemeente waar de betekening of de kennisgeving geschiedt (toepassing: Rb. Verviers, 18 febr. 1936, *J. Liège*, 1936, 276; *R.W.*, 1935-36, 1013; Vred. Landen, 18 dec. 1959;

J. Liège, 1959-60, 127). Bij de betekening of kennisgeving in de Brusselse agglomeratie moet nooit een vertaling van de akte gevoegd worden, zelfs wanneer die in het Duits gesteld is (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 84): dit is een leemte in artikel 38 (*anders*: VAN LENNEP, *a.w.*, I, blz. 142-148; *R.W.*, 1948-49, 913).

Er dient opgemerkt te worden, dat het niet de woonplaats van de betekende is, maar de gemeente waar de betekening in feite geschiedt, die als maatstaf genomen wordt om na te gaan, of al dan niet een vertaling aan de akte moet toegevoegd worden (Rb. Brugge, 23 dec. 1961, *R.W.*, 1961-62, 1302; *vgl.* Pol. Nijvel, 22 april 1942, *T. Vred.*, 1943, 31). Het voorschrift van artikel 38 betekent dus niet zozeer een toegeving aan het gebrek aan kennis van de andere taal in hoofde van de betekende, maar veeleer aan het grondbeginsel van alle taalwetten: officiële taal, streektaal.

79 De kosten van de vertaling worden als gerechtskosten aangerekend (art. 38, zesde lid).

De vertaling is geen wezenlijk of bijkomstig bestanddeel van de akte van rechtspleging: het is een afschrift in de andere taal. Daarom zal een dagvaarding nietig zijn, wanneer haar essentiële vermeldingen (datum, sprekend met, naam en handtekening van de gerechtsdeurwaarder) in het origineel ontbreken, zelfs al komen ze voor in de aangehechte vertaling (*vgl.* Corr. Hasselt, 2 dec. 1935, *J.T.*, 1936, 10; *Pand. Pér.*, 1936, 289; *R.W.*, 1935-36, 511).

Anderzijds maakt de vertaling slechts deel uit van de rechtspleging, wanneer zij door de wet opgelegd werd. Is dit niet het geval, dan dient de vertaling als onbestaande aangezien te worden, hetgeen enkel voor gevolg heeft dat de kosten van de vertaling ten laste blijven van diegene van wie de vertaalde akte uitgaat (Rb. Hasselt, 13 juli 1948, *R.W.*, 1948-49, 913). De ongewettigde vertaling brengt geen nietigheid van de originele akte mede, omdat zij geen onderdeel is van die akte (Kh. Kortrijk, 27 nov. 1937, *J. Comm. Fl.*, 1937, 268).

80 De vertaling moet niet alleen gevoegd worden bij de betekende akte, zij moet zoals de akte zelf betekend en afgegeven worden (*vgl.* Pol. Geraardsbergen, 25 okt. 1936, *R.W.*, 1936-37, 1510).

De afgifte moet evenwel niet vermeld worden op straf van nietigheid. In feite dringt zich de noodzakelijkheid van die vermelding op, om het authentiek bewijs aan te brengen van de formaliteit der afgifte, die integendeel wel op straf van nietigheid voorgeschreven is (J.V.J., *a.w.*); HAYOIT DE TERMICOURT (*Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. VIII) geeft ter zake nuttige aanwijzingen.

81 De wet houdt geen voorschriften in om een degelijke vertaling van de akte van een gerechtsdeurwaarder te waarborgen (zie de kritiek bij VAN DURME, *a.w.*, nr. 96). Wellicht heeft de wetgever verondersteld dat alle gerechtsdeurwaarders voldoende de drie landstalen kennen om zelf de vertaling te bezorgen, of tenminste om het werk van een vertaler, door hen daartoe aangezocht, te kunnen beoordelen; het koninklijk besluit van 9 september 1935 regelt het examen van gerechtsdeurwaarder op zulke wijze dat hij in elk geval Nederlands en Frans min of meer voldoende zou moeten kennen. Er werd reeds vastgesteld dat dit een ijdele veronderstelling is gebleken, wat betreft de kennis van het Nederlands bij

vele Waalse gerechtsdeurwaarders (*Rép. P. Dr. B., Tw. Procédure civile*, nr. 599), zonder nog te gewagen van de kennis der Duitse taal.

In de praktijk, wanneer de gerechtsdeurwaarder de taal niet kent, uit dewelke of waarin de akte moet vertaald worden, doet hij een beroep op een vertaler. Deze werkwijze wordt „in feite” geduld omdat de wet die aangelegenheid niet heeft geregeld, maar zij is bedenkelijk. De gerechtsdeurwaarder draagt de verantwoordelijkheid voor de echtheid van de afschriften die hij bezorgt, dus ook voor de vertaling die hij bij de akte voegt. Welnu hoe kan hij voor die echtheid instaan, wanneer hij de taal waarin of waaruit vertaald wordt, niet begrijpt? Het gebrek aan taalkennis ontslaat ten andere de gerechtsdeurwaarder niet van zijn verplichting te vertalen (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w., nr. 78*).

Indien er een tekstverschil bestaat tussen de akte en haar vertaling zal de rechter zich laten leiden door de beginselen die gelijkaardige gevallen beheersen, met name gevallen van tekstverschil tussen de originele akte en haar afschrift. Hij zal de betekening nietig verklaren, wanneer de begane vergissing op een zakelijk bestanddeel van de akte slaat (Brussel, 22 april 1924, *R. Dr. Pén.*, 1924, 596; *vgl. Corr. Brugge*, 3 juli 1952, *R.W.*, 1953-54, 237). Geldt het integendeel een louter materiële vergissing, waardoor de betekende niet kon misleid worden omtrent de inhoud en de draagwijdte van de akte, dan blijft de betekening geldig (*HAYOIT DE TERMICOURT, Beschouwingen*, blz. 65; *VAN DURME, a.w., nr. 101*).

Aan het verzoekschrift, inleidende akte in de procedures bedoeld door artikel 1025 Ger. W., dient uiteraard geen vertaling gehecht te worden, vermits het door de verzoekende partij niet moet worden betekend. Evenwel wanneer er door de griffier kennis van gegeven wordt aan de verwerende partij, b.v. ter gelegenheid van de oproeping in de raadkamer, zal de griffier het desgevallend laten vertalen en de vertaling voegen bij het verzoekschrift waarvan kennis gegeven wordt bij gerechtsbrief.

Artikel 172 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek heeft artikel 38 van de wet van 15 juni 1935 aangevuld, door het voorschrift de vertaling van de akte uit te breiden tot de kennisgevingen door de griffier bij gerechtsbrief of bij gewone brief (art. 32, Ger. W.).

Uit de voorbereidende werken van de wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek (Verslag *HERMANS, Parl. Besch., Kamer*, 1965-66, nr. 59/49, blz. 282), blijkt hoe de griffies praktisch moeten te werk gaan voor de vertaling van kennisgevingen en stukken. Voor de kennisgevingen die ertoe strekken de partijen of derden uit te nodigen om aan een bepaalde akte van rechtspleging deel te nemen of erbij aanwezig te zijn, moet zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van op voorhand gedrukte formules. Voor de vertaling van akten van rechtspleging zelf (b.v. vonnissen) waarvan kennis moet gegeven worden, moet een beroep gedaan worden op vertalers die deel uitmaken van het personeel van de parketten, of, in uitzonderlijke gevallen, op beëdigde vertalers.

§ 3. Taal van de rechtbank en taalstreek van de verweerder

82 In de regel wordt de taal van de inleidende akte bepaald door de z e t e l

van de rechtbank. Dit is zelfs het geval voor de rechtbanken met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut of behorende tot de Frans-Duitse taalgroep.

Die regel wordt integendeel niet toegepast in de rechtspleging voor de rechtbanken, gevestigd in de Brusselse agglomeratie. Hier worden andere maatstaven ingeroepen: de taalstreek van de woonplaats van de verweerder, en de bevoegdheid *extra muros* (zie hierover verder, nrs. 90 e.v.).

83 Het is de woonplaats van de verweerder, en niet de plaats van betekening der akte, die in aanmerking genomen wordt. Een verweerder wordt b.v. gedagvaard voor een Brusselse rechtbank; alhoewel hij zijn woonplaats heeft in een Waalse gemeente, wordt de dagvaarding hem betekend in de gemeente, gelegen in de Vlaamse taalstreek, waar hij zijn magazijnen en burelen gevestigd heeft; de akte moet in het Frans gesteld worden (Kh. Brussel, 24 april 1951, *J. Comm. Br.*, 1951, 230). In een procedure gegrond op artikel 218 B.W., wordt de taal van de inleidende akte bepaald, niet door de taalstreek van de feitelijke verblijfplaats der echtgenote, maar van haar wettelijke woonplaats, d.w.z. die van haar man, eiser in het geding (Gent, 30 juni 1949, *Pas.*, 1949, II, 70; *R. P. Not.*, 1949, 128). Dezelfde enigszins paradoxale oplossing ontmoet men in vrijwel alle geschillen tussen echtgenoten, waar de vrouw gedagvaard wordt.

Er weze aan herinnerd, dat de aanhechting van een vertaling van de akte integendeel afhangt van de taalstreek van de plaats waar de betekening in feite geschiedt (zie boven, nr. 78).

84 Het is de wettelijke woonplaats van de verweerder en niet de door hem gekozen woonplaats die als maatstaf genomen wordt. De gekozen woonplaats is een juridische constructie met een beperkte draagwijdte, die de partijen niet kan ontslaan van het naleven van de gebiedende voorschriften van artikel 4 (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 46). Door het kiezen van een woonplaats kunnen de betrokken partijen wel de bevoegdheid *ratione loci* van een rechtbank beïnvloeden; de regelen van de bevoegdheid *ratione loci* zijn enkel voorgeschreven op straffe van betrekkelijke nietigheid, zodat het in de macht van de partijen ligt van deze regelen af te wijken. De taalregeling is echter van openbare orde; de partijen kunnen ze niet ontwijken door een woonstkeuze.

§ 4. Dwingend karakter der voorschriften

85 De taal van de inleidende akte is voorgeschreven op straffe van nietigheid (art. 40, w. 15 juni 1935).

Men trof rechtspraak aan die de toepasselijkheid van artikel 40 van de wet ontkende ten aanzien van de dagvaardingen, gesteld bij overtreding van artikel 55 van de wet, dat bij afwijking van artikelen 1, 2 en 3 van de wet de taalregeling behelsde van de dagvaarding van een verweerder, wonend in het rechtsgebied van de rechtbank langsheen de taalgrens, waarvoor hij gedagvaard wordt. Artikel 40 heeft slechts betrekking, zegde men, op de artikelen die het voorafgaan. Artikel 52 zou dus slechts voorgeschreven zijn op straffe van betrekkelijke nietigheid (Vred. Edingen, 20 maart 1937, *R.W.*, 6 dec. 1938; *Pas.*, 1939, III, 87). Artikel 55 betekent integendeel een afwijking op artikelen 1, 2 en 3 van de wet, en maakt er aldus in de logische orde van gedachten deel van uit, zodat het eveneens onderworpen is aan de sanctie van artikel 40.

Sinds de wet van 20 juli 1939, de artikelen 55 e.v., tot onbepaalde datum in voege had gehouden, kon het niet betwijfeld worden, dat het voorschrift van artikel 55, aanvankelijk gerangschikt onder de overgangsbepalingen, moet beschouwd worden

als deel uitmakend van het eerste hoofdstuk van de wet en derhalve onderworpen aan artikel 40 (Vred. Ronse, 5 aug. 1952, *T. Vred.*, 1953, 205; *J.T.*, 1952, 589).

Artikel 55 van de wet is zonder voorwerp geworden: sinds de wet van 9 augustus 1963, wat betreft de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel en de vredegerichten, en sinds het van kracht worden van het Gerechtelijk Wetboek, wat betreft de arbeidsrechtbanken.

AFDELING II

INLEIDENDE AKTE VOOR DE RECHTBANKEN MET ZUIVER NEDERLANDS OF FRANS TAALSTATUUT

86 Voor de rechtbanken met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut (zie boven, nrs. 22 e.v.) geschiedt gans de rechtspleging respektievelijk in het Nederlands of in het Frans (art. 1, 2 en 3, w. 15 juni 1935). Dit geldt voor de inleidende akte (zie: Vred. Sint-Truiden, 11 febr. 1936, *T. Vred.*, 1936, 228).

Moet de inleidende akte in het Nederlands gesteld, betekend worden in een gemeente van het Franse taalgebied, of omgekeerd, of moet zij in een Duitstalige gemeente betekend worden, dan moet aan de akte een vertaling toegevoegd worden (art. 38; zie boven, nr. 78).

87 De dagvaarding van verschillende verweerders kan tot geen moeilijkheden aanleiding geven. Elk hunner wordt immers gedagvaard in de taal van de rechtbank; naargelang de taalstreek van de plaats van betekening, wordt voor ieder verweerder afzonderlijk nagegaan of een vertaling van de akte moet mede-betekend worden.

Artikel 38 bepaalt *in fine*, dat geen vertaling met de akte moet mede-betekend worden, wanneer de betekende de taal van de rechtspleging heeft gekozen of aanvaard. Dit zal o.m. het geval zijn wanneer de betekende met de tegenpartij overeengekomen had, dat alle onderlinge geschillen zouden gebracht worden voor de rechtsmachten zetelend in een ééntalig rechtsgebied. Door die overeenkomst hebben de partijen inderdaad impliciet de vormen van de rechtspleging, eigen aan die rechtsmachten, verkozen, en zodoende ook de taal dezer rechtspleging (HAYOIT DE TERMICOURT, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. IX).

AFDELING III

INLEIDENDE AKTE VOOR DE RECHTBANKEN MET NEDERLANDS-FRANS OF FRANS-NEDERLANDS TAALSTATUUT

88 Voor de rechtbanken met Nederlands-Frans taalstatuut, met name de vredegerichten van Kraainem, St.-Genesius-Rode, Wolvertem en St.-Maartens-Voeren (zie boven, nrs. 22 e.v.) wordt de rechtspleging steeds ingeleid in het Nederlands.

Voor de rechtbanken met Frans-Nederlands taalstuit, met name de vredegerichten van Komen en Moeskroen (zie boven, nrs. 22 e.v.) wordt de rechtspleging steeds ingeleid in het Frans.

Deze rechtbanken behoren immers tot de Nederlandse, respectievelijk de Franse taalgroep, zodat bij toepassing van artikelen 1 tot 3 van de wet, in principe de rechtspleging enkel in het Nederlands respectievelijk het Frans kan gevoerd worden. De afwijkingen, gewoonweg „faciliteiten” geheten, beginnen pas nadat de zaak bij deze rechtscolleges is aanhangig gemaakt in de taal van hun zetel.

89 Vóór het van kracht worden van het Gerechtelijk Wetboek, wat betreft de werkrechtshraden, en vóór de wet van 9 augustus 1963, wat betreft de overige burgerlijke rechtscolleges, werd de rechtspleging voor de rechtbanken van de taalgrensstreek ingeleid in het Nederlands of in het Frans, naargelang de taalstreek waarin de verweerder zijn woonplaats had, voor zover deze woonplaats gelegen was binnen het rechtsgebied van de rechtsbank. In de andere gevallen geschiedde gans de rechtspleging, dagvaarding *inclus*, in de taal van de zetel van de rechtbank.

Deze regeling, aanvankelijk slechts bedoeld als overgangsmaatregel, heeft tot heel wat betwistingen en moeilijkheden aanleiding gegeven, welke thans gelukkig verdwenen zijn.

AFDELING IV

INLEIDENDE AKTE VOOR DE RECHTBANKEN ZETELEND IN DE BRUSSELSE AGGLOMERATIE

§ 1. Tweevoudige taalregeling

90 Artikel 4 van de wet van 15 juni 1935 had, als enig criterium voor het bepalen van de taal waarin de inleidende akte moest gesteld worden, de taalstreek van de woonplaats van de verweerder vooropgesteld.

Deze regeling ging uit van de overweging dat het arrondissement Brussel een tweetalig arrondissement is, wat slechts in die zin juist was dat dit arrondissement drie taalstreken bevatte: de tweetalige streek van de Brusselse agglomeratie, een paar gemeenten van de Waalse taalstreek en voor het overige gemeenten van de Vlaamse taalstreek. Die paar Waalse gemeenten werden door de wet van 9 augustus 1963 overgeheveld naar het arrondissement Nijvel.

Door die onnauwkeurige voorstelling van zaken kwam de wetgever ertoe, de rechtspleging voor de rechtbanken van Brussel te onderwerpen aan een taalregeling, die geheel overeenstemde met de tweetaligheid van de Brusselse agglomeratie, maar die geen rekening hield met de eentaligheid van de overige delen van het arrondissement Brussel. Wél moest de inleidende akte in het Nederlands gesteld worden, wanneer de verweerder zijn woonplaats had in een Nederlandstalige gemeente van het arrondissement, doch dit betekende geenszins dat de rechtspleging zou voortgezet worden in het Nederlands: door taalwijziging en door samenvoeging met een andere

zaak kon de rechtspleging in het Frans voortgezet worden. Op dit punt werd het Nederlandstalig gedeelte van het arrondissement Brussel precies op dezelfde manier bejegend als de tweetalige Brusselse agglomeratie.

Ter gelegenheid van het tot stand komen van het Gerechtelijk Wetboek werd deze vergissing ongedaan gemaakt. Door de vervanging van de kantonale werkrechtshraden door de arrondissementele arbeidsrechtbank, bestond in het arrondissement Brussel het gevaar, dat sociale geschillen, gelokaliseerd b.v. te Halle of te Vilvoorde, en die tot dan steeds volledig in het Nederlands moesten behandeld worden door de werkrechtshraad van Halle of Vilvoorde, in het Frans zouden behandeld worden voor de arbeidsrechtbank van Brussel (*Parl. Besch., Kamer, 1965-66, nr. 49, Verslag HERMANS, blz. 277*).

Zo kwam men aanvankelijk op het idee twee gerechtelijke arrondissementen in het leven te roepen, met elk hun eigen rechtbanken, de éne bevoegd over de Brusselse agglomeratie, de andere, alhoewel eveneens zetelend te Brussel, bevoegd over de Nederlandstalige gemeenten van het arrondissement. Daar deze splitsing het aantal rechtbanken al te zeer zou vermenigvuldigen, werd dan een regeling uitgewerkt waardoor de Brusselse rechtbanken van eerste aanleg en van koophandel en de Brusselse arbeidsrechtbank een dubbele taalregeling verkregen, naargelang zij kennis nemen van een zaak waarover zij territoriaal bevoegd zijn *intra muros* of *extra muros*. In het eerste geval blijven de regelen die de wet van 15 juni 1935 aanvankelijk had voorgeschreven, volledig gelden. In het tweede geval integendeel worden de Brusselse rechtbanken beschouwd alsof zij behoren tot de Nederlandse taalgroep en geschiedt de rechtspleging er van het begin tot het einde in het Nederlands.

De bevoegdheid *intra muros* is de territoriale bevoegdheid bepaald door een gemeente van de Brusselse agglomeratie.

De bevoegdheid *extra muros* is de territoriale bevoegdheid bepaald door een gemeente van het arrondissement Brussel, gelegen buiten de Brusselse agglomeratie.

Artikel 3 van de wet van 15 juni 1935, zoals het werd aangevuld door artikel 168 van de wijzigingsbepalingen (art. 3 van de wet van 10 okt. 1967), noemt als criterium „Vlaamse gemeenten, gelegen buiten de Brusselse agglomeratie”. De precisering „Vlaamse gemeenten” had in 1935 zijn betekenis, vermits het arrondissement toen nog twee Waalse gemeenten omvatte. Sinds de wet van 9 augustus 1963 omvat het arrondissement Brussel naast de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie enkel nog gemeenten van het Nederlands taalgebied, waaronder ook begrepen zijn de zes randgemeenten (zie boven, nr. 18). Daarom kan men thans de precisering „Vlaamse” gemeenten, gewoon weglaten.

91 Het kan gebeuren dat de Brusselse rechtbanken van een bepaald geschil kennis zouden kunnen nemen, zowel krachtens hun bevoegdheid *intra muros* als krachtens hun bevoegdheid *extra muros*.

Aldus b.v. een vordering tot uitvoering van een verkoopovereenkomst, ontstaan te Vilvoorde, doch gericht tegen een verweerder die zijn woonplaats heeft in de Brusselse agglomeratie. Volgens het criterium „plaats waar de verbintenis ontstond”, zou de rechtbank *extra muros* bevoegd zijn; volgens het criterium „woonplaats van de verweerder”, integendeel *intra muros*.

De Kamercommissie van Justitie, daarin niet tegengesproken door de Kamer noch door de Senaat, was van mening „dat op dit punt alles afhangt van de houding van aanlegger. Indien hij in de dagvaarding uitdrukkelijk verwijst naar het voorschrift van artikel 3, tweede lid, van de gerechtelijke taalwet, dan dient de ganse rechtspleging in het Nederlands te geschieden. Doet hij dit niet, dan kan de verweerder eventueel de taalwijziging vragen in de voorwaarde bepaald door artikel 4 van voormelde wet” (Verslag HERMANS, *a.w.*, blz. 279).

Deze oplossing is logisch en in overeenstemming met de *ratio legis* van het onderscheid tussen de bevoegdheid *intra muros* en de bevoegdheid *extra muros*. De twee arrondissementdelen gelijken volkomen op zelfstandige gerechtelijke arrondissementen in taalopzicht: maar zij hebben allebei dezelfde rechtbanken.

Indien in het boven aangehaald voorbeeld de verbintenis ontstaan was te Mechelen, terwijl de verweerder woonde te Brussel, dan zou de eiser de keuze hebben, om het geding te brengen voor de rechtbank te Mechelen, waar de rechtspleging uitsluitend in het Nederlands zou gevoerd worden, of voor de rechtbank te Brussel. Heeft de eiser eenmaal gekozen, door de dagvaarding, voor de rechtspleging te Mechelen, dan kan de verweerder daartegen niets meer inbrengen. Welnu de rechtbanken zetelend te Brussel *extra muros* zijn in taalopzicht gelijk te stellen met de rechtbanken te Mechelen.

Er is slechts schijnbare samenloop van bevoegdheden in de gevallen waar de wet een bijzondere regel van territoriale bevoegdheid voorschrijft, waarvan niet kan afgeweken worden. Aldus de vorderingen bedoeld door artikelen 627 tot 629 Ger. W. (voogdij, echtscheiding, onteigeningen, huurgeschillen, enz.). In die gevallen moet de eiser niet uitdrukkelijk in de dagvaarding verwijzen naar artikel 3, tweede lid, van de wet, opdat de Brusselse rechtbank *extra muros* zou zetelen.

Er kan samenloop van bevoegdheden ontstaan, wanneer er verschillende verweerders in het geding betrokken worden. Ook dan hangt alles af van de keuze van de eiser, indien hij de rechtspleging wenst te voeren voor de rechtbanken van Brussel, zetelend *extra muros*.

„Wanneer de aanlegger b.v. drie personen dagvaardt, waarvan de één zijn woonplaats heeft te Vilvoorde, de tweede te Brussel en de derde te Charleroi, dan moet gans de rechtspleging in het Nederlands geschieden, indien de aanlegger in de dagvaarding uitdrukkelijk verwijst naar het voorschrift van artikel 3, tweede lid, van de gerechtelijke taalwet” (Verslag HERMANS, *t.a.p.*).

92 De bevoegdheid *extra muros* van de Brusselse rechtbanken geeft aanleiding tot aparte taalvoorschriften in de rechtspleging, die evenwel niets veranderen aan de taalgroep waartoe deze rechtbanken behoren, met name de Nederlands-Franse.

In alle gevallen waarin niet uitdrukkelijk voorzien is bij artikel 3, tweede lid, van de wet, kan de rechtspleging voor de Brusselse rechtbanken in één van beide talen gevoerd worden. Aldus wanneer een geschil naar een Brusselse rechtbank verwezen wordt door een rechtbank met zuiver Nederlands of zuiver Frans statuut. In dit geval zetelt de Brusselse rechtbank als tweetalige rechtbank, waarvoor een geding dat oorspronkelijk in het Nederlands werd ingeleid door taalwijziging of tengevolge van samenvoeging met andere zaken in het Frans zou kunnen voortgezet worden.

§ 2. Bevoegdheid *intra muros*

93 Artikel 4, § 1, van de wet van 15 juni 1935, maakt onderscheid tussen de inleidende akte betekend aan een verweerder, wonend in de Nederlandse of Franse taalstreek enerzijds, en die betekend aan de verweerder, wonend in de Brusselse agglomeratie of zonder gekende woonplaats in België anderzijds. De taal van de inleidende akte wordt bepaald in het eerste geval door de taalstreek van de woonplaats van de gedaagde; in het tweede geval heeft de eiser de keuze tussen het Nederlands en het Frans.

Deze regel geldt ook wanneer in een willige rechtspleging, voorafgaand aan de dagvaarding, gebruik werd gemaakt van een taal die niet overeenstemt met de streektaal van de woonplaats van de verweerder. Alles hangt dan uitsluitend af van de taalstreek waarin de verweerder zijn woonplaats had op het ogenblik dat hij gedagvaard werd.

Aldus in de echtscheidingsprocedure (Rb. Brussel, 17 okt. 1962, *J.T.*, 1963, 44, met noot; Rb. Brussel, 8 nov. 1963, *J.T.*, 1964, 187).

De wet zegt niet in welke taal de verweerder die in een Duitstalige gemeente woont, moet gedagvaard worden. Vermits in dit geval aan de eiser geen verplichting opgelegd wordt, staat het hem vrij, deze verweerder te dagvaarden in een van de talen, eigen aan de rechtspleging voor de Brusselse rechtbanken, het Nederlands of het Frans (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 46). Een Duitse vertaling moet dan natuurlijk bij de Nederlandse of Franse inleidende akte gevoegd worden. De inleidende akte zelf moet in de aldus voorgeschreven taal gesteld worden. De omstandigheid dat aan de dagvaarding, gesteld in een andere dan de voorgeschreven taal, een vertaling werd toegevoegd, maakt de nietigheid van de dagvaarding niet ongedaan (Rb. Brussel, 8 nov. 1963, *J.T.*, 1964, 187; Rb. Brussel, 24 okt. 1966, 3de kamer, inzake Teughels tegen Sornasse, *onuitg.*).

94 De maatstaf van artikel 4 is de woonplaats van de gedaagde in de Nederlandse of in de Franse taalstreek. Hiermede wordt ongetwijfeld bedoeld de wettelijke woonplaats van de gedaagde. Noch de plaats waar de magazijnen of burelen van de verweerder gevestigd zijn (Kh. Brussel, 24 april 1951, *J. Comm. Br.*, 1951, 230) noch een schijnbare woonplaats (Brussel, 23 juni 1965, *Pas.*, 1966, II, 188) zijn terzake bepalend. Doch de vraag werd gesteld, of de gekozen woonplaats en, bij gebrek aan wettelijke woonplaats, de verblijfplaats in aanmerking komt?

Volgens procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT (*Beschouwingen*, blz. 46) komt de gekozen woonplaats niet in aanmerking, doch de verblijfplaats wel. Advocaat-generaal VAN DURME (*a.w.*, nr. 25) deelt deze mening in zijn commentaar bij art. 16.

VAN HOOREBEKE (*a.w.*, nr. 43) aanvaardt wel de gekozen woonplaats, doch niet de verblijfplaats. VAN LENNEP (*Belgisch burgerlijk procesrecht*, I, blz. 142-148, nr. 19) meent dat de gekozen woonplaats in aanmerking komt, indien de woonstkeuze werd bedongen in het voordeel van de gedaagde.

De gekozen woonplaats brengt ongetwijfeld de uitbreiding van de bevoegdheid *ratione loci* van een rechtbank teweeg; hieraan wordt door de wet van 15 juni 1935 niet getornd (Verslag DE

CLERCQ, *a.w.*, blz. 3). Maar het kiezen van een woonplaats kan de dwingende bepalingen van deze wet niet ontzenuwen. Trouwens wanneer de wetgever de woonplaats van de gedaagde in de Vlaamse of Waalse taalstreek als maatstaf heeft aangewend, dan was het omdat hij aldus steunde op de vermoedelijke taalvoorkeur van de gedaagde (*Parl. Hand., Senaat*, 1934-35, 11 april 1935, blz. 516, verklaring LEBON); die voorkeur kan vanzelfsprekend niet blijken uit het kiezen van een woonplaats. Het is dan ook redelijk dat met de gekozen woonplaats geen rekening gehouden wordt (zie boven, nr. 84).

Het lijkt ook niet verantwoord de verblijfplaats van de gedaagde in aanmerking te nemen, wanneer hij geldig in zijn verblijfplaats kan gedagvaard worden. De tekst van artikel 4 is immers al te duidelijk, waar hij alleen de woonplaats (*domicilié* in de Franse tekst) van gedaagde als norm vooropstelt, en verder uitdrukkelijk zegt, dat de eiser de keuze heeft tussen het Frans en het Nederlands, wanneer de gedaagde geen bekende woonplaats in België heeft. Deze laatste bepaling zou zinloos worden en geen toepassing in de praktijk vinden, indien men de verblijfplaats gelijk stelde met de woonplaats, wanneer de gedaagde in België geen woonplaats heeft. Hoe kan men bovendien de verblijfplaats van de gedaagde in aanmerking nemen, wanneer hij in België geen woonplaats, maar verschillende verblijfplaatsen heeft (zie boven, nr. 83)?

In de praktijk wordt die moeilijkheid steeds omzeild, door te dagvaarden in de taal van de gemeente waar de betekening geschiedt. Het denkbeeld, om een gedaagde zonder woonplaats in België in het Frans te dagvaarden op zijn verblijfplaats in de Nederlandse taalstreek en dus aan het Franstalig exploit een Nederlandse vertaling te hechten (krachtens art. 38), komt nooit op in de geest van een eiser.

Volgens VAN HOOREBEKE (*a.w.*, nrs. 44 en 46) is de taal der rechtspleging vrij en niet geregeld door de wet wanneer de gedaagde een rechtspersoon is, omdat artikel 4 de maatschappelijke zetel van de rechtspersonen niet uitdrukkelijk als maatstaf vermeldt. Die opvatting vond wel navolging in de rechtspraak (Kh. Brussel, 3 nov. 1950, *J. Comm. Br.*, 1950, 338), maar kan geenszins verdedigd worden. De maatschappelijke zetel is de „woonplaats” van een rechtspersoon. Trouwens elders aanvaardt de rechtspraak geen onderscheid tussen rechtspersonen en natuurlijke personen t.a.v. de toepassing van de wet van 15 juni 1935 (zie verder, nr. 116).

Wel wordt de verblijfplaats, die de echtgenote gemachtigd is te betrekken door rechterlijke beslissing of bij overeenkomst, in een geding tot echtscheiding beschouwd als haar woonplaats t.o.v. de man. Deze verblijfplaats is dan ook bepalend voor de taal van de inleidende akte (Rb. Brussel, 19 nov. 1954, *J.T.*, 1955, 163; Rb. Brussel, 6 mei 1958, *J.T.*, 1958, 526; Rb. Tongeren, 26 juni 1958, *J. Liège*, 1958-59, 11).

95 Wordt de Nederlandstalige akte betekend in een Franstalige gemeente, of omgekeerd, dan dient overeenkomstig artikel 38 een vertaling van de akte mede betekend te worden (zie boven, nr. 78).

Wanneer men slechts met één verweerder te doen heeft, zal deze regel enkel toepassing vinden in drie gevallen:

1. dagvaarding in een Duitstalige gemeente betekend;
2. dagvaarding in een Nederlandstalige gemeente (b.v. verblijfplaats) aan een verweerder, wonend in een Franstalige gemeente, en omgekeerd;
3. dagvaarding in het Nederlands in een Franstalige gemeente (en omgekeerd) van een verweerder zonder bekende woonplaats in België.

96 Wanneer door de wet de keuze van de taal van het exploit van rechtsingang aan de eiser wordt overgelaten, is deze laatste niet gebonden door de taalkeuze die

de verweerder zou hebben gedaan tijdens een voorafgaande rechtspleging, die geen deel uitmaakt van de rechtspleging waartoe de inleidende akte behoort. De eiser hoeft aldus geen rekening te houden met de taalkeuze, door de verweerder gedaan in een feitelijk verknocht geding of tijdens de strafrechtspleging die het burgerlijk geding voorafging. De taalkeuze van de verweerder geschiedt immers pas ná de dagvaarding voor de rechtbank.

Kan men dezelfde oplossing voorstellen, wanneer de verweerder het gebruik van een van beide talen heeft gekozen tijdens de rechtspleging die de dagvaarding voorafging, maar samen met de dagvaarding en de daaropvolgende rechtspleging één geheel uitmaakt, b.v. bij de voorafgaande rechtspleging van verzoening in pachtzaken of van verschijning voor de voorzitter in echtscheidingszaken.

Artikel 4 bespreekt enkel het geval van de inleiding van de eigenlijke rechtspleging, maar artikel 9 onderwerpt de akten van willige rechtspleging aan de voorschriften die dit artikel voorafgaan, dus ook aan de voorschriften van artikel 4. Het is dus duidelijk dat in de loop der willige rechtspleging de verweerder een taalkeuze kan doen, en dit zelfs in de gevallen waar de eiser verplicht was de rechtspleging in een bepaalde taal in te leiden. De vraag is echter of de taalkeuze van de verweerder, gedaan tijdens de voorafgaande of willige rechtspleging, bindend is voor de eiser bij het betekenen der inleidende akte van de eigenlijke rechtspleging. Op deze vraag dient ontkennend geantwoord te worden (Rb. Brussel, 8 nov. 1963, *J.T.*, 1964, 187).

Zegt men dat de taalkeuze van de verweerder tijdens de voorafgaande rechtspleging de taal van het inleidend exploot der eigenlijke rechtspleging bepaalt, dan betekent dit dat de verweerder na de dagvaarding geen taalwijziging meer kan vragen: inderdaad door het verzuim van taalkeuze tijdens de voorafgaande rechtspleging, heeft hij dan stilzwijgend als taal van het geding de taal verkozen waarin deze rechtspleging door de eiser ingeleid werd. Dit zou er dus op neerkomen, de verweerder te verplichten, in de fase van de willige rechtspleging, een standpunt in te nemen, dat bindend zal blijven voor de eigenlijke rechtspleging, hetgeen in strijd is met het fundamenteel onderscheid tussen willige en eigenlijke rechtspleging. Men mag trouwens voorhouden dat geen eigenlijke taalkeuze van de verweerder mogelijk is in de loop der willige rechtspleging. Betrokkene is dan nog geen verweerder, zodat hij de hoedanigheid mist om de taalkeuze te doen. Bovendien moet die taalkeuze *in limine litis* plaats hebben, hetgeen betekent dat het geding reeds hangende moet zijn; welnu in de willige rechtspleging bestaat nog geen geding.

97 Artikel 6, § 1, van de wet van 15 juni 1935, behandelt de rechtspleging waarin verschillende verweerders betrokken zijn. Het schrijft voor, dat de inleidende akte moet gesteld worden in het Nederlands of in het Frans naargelang de meerderheid van de gedaagden in het Nederlands of in het Frans taalgebied woont. De gedaagden zonder gekende woonplaats in België worden bij het berekenen van die meerderheid niet in aanmerking genomen. In geval van gelijkheid zal de eiser naar eigen keuze in het Nederlands of in het Frans dagvaarden.

Niet alle mogelijke gevallen, waar verschillende verweerders gedagvaard moeten worden, werden door de wetgever uitdrukkelijk geregeld. De wet zegt b.v. niet of de verweerders wonend in de Brusselse agglomeratie of in een Duitstalige gemeente bij het berekenen van de meerderheid in aanmerking komen.

98 De rechtsleer (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 51) hield voor dat, waar artikel 6 uitdrukkelijk verklaart dat de verweerders zonder gekende woonplaats in België niet in aanmerking komen voor het berekenen van de taalmeerderheid, de wetgever stilzwijgend maar duidelijk heeft te kennen gegeven, dat de in de Brusselse agglomeratie wonende gedaagde wel in aanmerking komt.

Zij brengt de beschikking van artikel 6, § 1, tweede lid, in verband met die van artikel 4, § 1, tweede lid, die de taalkeuze aan de eiser overlaat wanneer de gedaagde geen gekende woonplaats heeft in België of in de Brusselse agglomeratie woont: wanneer in artikel 4, § 1, de in de Brusselse agglomeratie en in het buitenland wonende gedaagden uitdrukkelijk vermeld worden, dan kan de regel van artikel 6, § 1, die enkel spreekt van de in het buitenland wonende verweerders, niet uitgebreid worden tot de in de Brusselse agglomeratie wonende verweerders (Kh. Brussel, 26 dec. 1962, *J. Comm. Br.*, 1963, 58).

Naar dezelfde rechtsleer zou men de Brusselse agglomeratie moeten indelen in gemeenten, waarvan de meerderheid der inwoners bij de jongste volkstelling verklaarden meest of uitsluitend Nederlands te spreken, en in gemeenten waarvan die meerderheid verklaarde meest of uitsluitend Frans te spreken (K.B. 11 sept. 1935, zie boven, nr. 17). Naargelang de verweerder woont in een gemeente van de eerste of van de tweede categorie, wordt hij aangerekend ten voordele van het Nederlands of van het Frans.

Als ander argument voor de stelling dat de Brusselse verweerders wel in aanmerking komen, werd ingeroepen dat geen enkele formele wetsbepaling de Brusselse verweerders uitsluit. Vermits een nietigheid niet mag vermoed worden, kan een dagvaarding die gesteld werd in de taal voortvloeiende uit voornoemde stelling niet getroffen worden door de sanctie van artikel 40 (Rb. Brussel, 6 febr. 1962, *J.T.*, 1962, 191; *R.W.*, 1961-62, 1661, met noot VANNESTE, Y.).

99 Volgens een deel van de rechtspraak moeten de Brusselse verweerders in aanmerking genomen worden, in die zin, dat zij noch als in de Nederlandse noch als in de Franse taalstreek wonende kunnen beschouwd worden, en dus geen meerderheid kunnen doen omkeren, maar dat zij, in geval van gelijkheid of overwicht t.a.v. de gedaagden die in de Nederlandse en in de Franse taalstreek wonen samengesteld, pariteit doen ontstaan, waardoor de eiser de vrije keuze van de taal der inleidende akte bekomt.

Aldus is er pariteit wanneer de eerste verweerder in het Nederlands taalgebied woont en de tweede in de Brusselse agglomeratie; dan mag de eiser in het Frans of in het Nederlands dagvaarden (W.R. Brussel, 15 april 1936, *T. Soc. R.*, 1936, 185; Kh. Brussel, 3 nov. 1950, *J. Comm. Br.*, 1950, 338). De oplossing zal dezelfde zijn, wanneer drie (of meer) verweerders in de Brusselse agglomeratie wonen, een vierde verweerder in de Nederlandse taalstreek, een vijfde en een zesde in de Franse taalstreek: de Brusselse verweerders zijn dan immers even talrijk als de Nederlandstalige en Franstalige verweerders samen.

De Brusselse verweerder zal evenwel geen pariteit doen ontstaan, wanneer de tweede verweerder in het Nederlands taalgebied woont, en de derde en de vierde in het Frans taalgebied. Twee Brusselse verweerders, kunnen evenmin de taalmeerderheid van drie Nederlandstalige verweerders op twee Franstalige doen omkeren: de Brusselse verweerders hebben in dit geval immers niet de pariteit of de meerderheid tegenover de anderen.

100 Volgens een ander deel van de rechtspraak komen de in Brussel wonende verweerders eenvoudig niet in aanmerking voor het berekenen der meerderheid (Rb. Brussel, 20 jan. 1937, *R.W.*, 1937-38, 149; Rb. Brussel, 28 febr. 1939, *J.T.*, 1939, 247; *Pand. Pér.*, 1939, 164; *R. Adm.*, 1939, 244; *R.W.*, 1939-40, 208; Rb. Brussel, 11 mei 1954, *J.T.*, 1954, 592). In het licht van de grondbeginselen van de wet van 15 juni 1935, verdient deze zienswijze de voorkeur.

Door artikel 4 van de wet wordt de eiser verplicht, de verweerder die in de Nederlandse of in de Franse taalstreek woont, in het eerste geval in het Nederlands, in het tweede geval in het Frans te dagvaarden. Tegenover de verweerder, die de Brusselse agglomeratie bewoont, laat artikel 4 de keuze van de eiser vrij. De eiser kon van zijn dwingende verplichting tegenover de Nederlandstalige of de Franstalige verweerdere slechts ontheven worden, indien artikel 6 het uitdrukkelijk deed. Welnu artikel 6 bevat slechts een afwijking op artikel 4 in het geval waar de inleidende akte ten opzichte van elk van de verweerdere in een bepaalde taal moet gesteld worden, d.i. wanneer verweerdere, die in de Nederlandse taalstreek wonen, gedaagd worden samen met verweerdere uit de Franse taalstreek. Wanneer Brusselse verweerdere samen met Nederlands- of Franstalige verweerdere gedagvaard worden, kan artikel 6 niet ingeroepen worden, en dient het voorschrift van artikel 4 nageleefd te worden.

De verschillende bewoordingen gebruikt in artikel 4, § 1, tweede lid, *in fine* („verweerder, wonend in een gemeente der Brusselse agglomeratie of zonder bekende woonplaats in België”) en in artikel 6, § 1, tweede lid („verweerder zonder bekende woonplaats”) laten trouwens toe te veronderstellen, dat beide wetsbepalingen door verschillende beweegredenen werden ingegeven. Artikel 4 laat de keuze van de taal van de inleidende akte aan de eiser over, wanneer de gedaagde in de Brusselse agglomeratie of in het buitenland woont: dit voorschrift vindt zonder twijfel zijn oorsprong in de omstandigheid, dat in beide gevallen de taalstreek van gedaagde's woonplaats uiteraard niet als maatstaf kan genomen worden. Artikel 6 sluit van de berekening van de taalmeerderheid uit de verweerder die geen bekende woonplaats heeft en gedagvaard wordt in zijn verblijfplaats.

De ware draagwijdte van het voorschrift van artikel 6, § 1, tweede lid, is de volgende: de verblijfplaats van een verweerder in de Nederlandse of Franse taalstreek komt nooit in aanmerking voor het berekenen der taalmeerderheid, zelfs zo die verweerder geen woonplaats heeft. De vergelijking van de tekst van artikel 4 met die van artikel 6, om het in aanmerking nemen van de Brusselse verweerder te verantwoorden, dient verworpen te worden: beide voorschriften hebben een verschillende bestaansreden.

Dezelfde regeling moet aangenomen worden t.a.v. de gedaagde die in een Duitstalige gemeente woont. Hij wordt evenmin in aanmerking genomen bij het vaststellen van de taalmeerderheid der verweerdere.

101 Zekere rechtspraak heeft getracht de mening te doen ingang vinden, dat een rechtspersoon, waarvan de maatschappelijke zetel in het Nederlands of Frans taalgebied gevestigd is, niet in aanmerking dient genomen te worden voor het berekenen der taalmeerderheid, wanneer de andere verweerder een natuurlijke persoon is (Kh. Brussel, 3 nov. 1950, *J. Comm. Br.*, 1950, 338). Het onderscheid tussen rechtspersonen en natuurlijke personen kan verantwoord worden t.a.v. het recht van de verweerder, de taal te kiezen waarin de rechtspleging moet voortgezet worden (zie verder, nr. 114), maar het speelt geen rol bij het bepalen van de taal van de inleidende akte.

§ 3. Bevoegdheid *extra muros*

102 Wanneer de Brusselse rechtbanken kennis nemen van een geding krachtens hun territoriale bevoegdheid *extra muros*, dient de inleidende akte steeds gesteld te worden in het Nederlands, ongeacht de taalstreek van de woonplaats van de gedaagde.

Bij toepassing van artikel 3, tweede lid van de wet, gelden dan immers dezelfde regelen, als die welke de rechtspleging voor de rechtbanken met zuiver Nederlandstalig statuut beheersen.

In de gevallen van samenlopende bevoegdheden *intra muros* en *extra muros*, moet de eiser, die de rechtspleging volgens de bevoegdheid *extra muros* wenst te voeren, in de inleidende akte uitdrukkelijk verwijzen naar artikel 3, tweede lid van de wet (zie boven, nrs. 90 e.v.).

AFDELING V

INLEIDENDE AKTE VOOR DE RECHTBANKEN VAN DE FRANS-DUITSE TAALGROEP

103 De gerechtelijke kantongrenzen in het arrondissement Verviers stemmen niet helemaal overeen met de loop van de Frans-Duitse taalgrens. Anderzijds omvat het rechtsgebied van de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank van Verviers gemeenten zowel van het Frans taalgebied als van het Duits taalgebied.

Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de rechtbanken met zuiver Duits rechtsgebied (de vredegerichten van Eupen en Sankt-Vith) en die met gemengd rechtsgebied (de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank van Verviers, en de vredegerichten van Aubel, Limbourg en Malmédy).

Vóór de wet van 9 augustus 1963 was de toestand nog meer ingewikkeld, doordat vier van de zes Nederlandstalige Voergemeenten behoorden tot het arrondissement Verviers. Dientengevolge hadden de rechtbank van eerste aanleg en de rechtbank van koophandel van Verviers, het vredegerecht van Aubel en de werkrechtvaard van Verviers een drietalig statuut.

§ 1. Rechtbanken met eentalig Duits rechtsgebied

104 Bij toepassing van artikel 5, § 1 van de wet van 15 juni 1935, moet de inleidende akte altijd in het Duits gesteld worden, zonder acht te slaan op de woonplaats van de verweerder binnen of buiten het rechtsgebied van de rechtbank.

105 Moet de inleidende akte betekend worden in een gemeente van de Nederlandse of Franse taalstreek, dan moet een vertaling van de akte mede-betekend worden (zie boven, nr. 78).

De wet zegt niet of een vertaling van de akte vereist is, wanneer zij betekend wordt aan de gedaagde in de Brusselse agglomeratie. Het ware logisch dat een vertaling in het Frans of in het Nederlands opgelegd werd. De Brusselse agglomeratie vormt noch in bestuurlijk, noch in gerechtelijk opzicht, een *zone franche* wat de taalregeling betreft: de Brusselse agglomeratie is een tweetalig Nederlands-Frans gebied. De bepalingen van artikel 38, vierde lid, van de wet van 15 juni 1935 blijven niettemin ondubbelzinnig beperkt tot betekenissen in de ééntalige

gewesten, zodat in de Brusselse agglomeratie kan gedagvaard worden met een Duitstalige akte, waarbij geen vertaling gevoegd is (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 84; *anders*: VAN LENNEP, *a.w.*, blz. 148, nr. 30).

§ 2. Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied

106 Bij toepassing van artikel 5, § 1 van de wet moet de rechtspleging in het Frans ingeleid worden, zonder de woonplaats van de verweerder in een Duitstalige of een Franstalige gemeente, of binnen of buiten het rechtsgebied, in aanmerking te nemen.

107 Een vertaling der akte moet mede-betekend worden, wanneer de betekening geschiedt in de Vlaamse of in de Duitse taalstreek (zie boven, nr. 78).

108 Een wetsvoorstel van de heer LOUIS (*Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 325), strekt ertoe te preciseren dat de inleidende akte in het Duits moet gesteld worden voor de afdeling Eupen en voor de afdeling Malmédy van de arbeidsrechtbank van Verviers, dit door artikel 5 van de wet te wijzigen.

Dit voorstel lijkt ingegeven te zijn door een bezorgdheid voor de rechten van de inwoners van het Duits taalgebied, die volkomen gewaarborgd worden door de huidige tekst van artikel 5, die evenwel niet aangepast is aan de toestand die ontstond door de oprichting van de arbeidsrechtbank te Verviers met haar afdelingen te Verviers, Eupen en Malmédy.

HOOFDSTUK III

MOGELIJKE WIJZIGING VAN DE TAAL VAN DE RECHTSPLEGING NA DE INLEIDENDE AKTE EN EVENTUELE VERWIJZING VAN DE ZAAK

AFDELING I

ALGEMENE REGELEN

§ 1. Taal van de rechtspleging en taal van de partijen

109 De taalregeling van de inleidende akte houdt geen rekening met de taalkennis van partijen. Zowel de eiser als de verweerder zijn op dat stuk gebonden door vaststaande regelen, die op straf van nietigheid moeten nageleefd worden.

Doch, vooraleer de taal van de rechtspleging definitief wordt vastgelegd, biedt de wet aan de partijen de gelegenheid, naar gelang van het geval, bij onderling akkoord of op verzoek van verweerders alleen, de wijziging van de taal der rechtspleging aan te vragen. Eveneens naar gelang van het geval zal de rechter eenvoudig het akkoord tussen de partijen betreffende de taal van de rechtspleging bezegelen, ofwel de werkelijke taalkennis van verweerders onderzoeken. Op dit moment van de rechtspleging behaalt het beginsel van de personaliteit het overwicht op de territorialiteit.

De partijen moeten echter het *initiatief* nemen, om de rechtspleging te doen voortzetten in een andere taal dan die van het inleidend exploit. De gelegenheid daartoe doet zich bovendien slechts éénmaal voor. Door de kracht van de inertie blijft de taalwijziging in de rechtspleging een grote uitzondering, zodat de wetgever, spijs allerlei toegevingen aan de taal van de partijen, in feite meestal zijn doel bereikt: het doorvoeren van het principe der territorialiteit.

§ 2. Wijziging van de taal van de rechtspleging op verzoek van de partijen

110 In de regel wordt de taalwijziging aangevraagd door de verwerende partij. Dit strookt volkomen met de rechtstradities en de grondkenmerken van het burgerlijk procesrecht (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 43).

In het geval van artikel 7, § 1 van de wet van 15 juni 1935 kan die wijziging echter ook worden gevraagd door de eiser, maar alleszins met de instemming van de verweerder.

111 De taalwijziging kan slechts in één fase van de rechtspleging worden aangevraagd, met name vóór alle verweermiddelen, zelfs exceptie van onbevoegdheid. Aldus werd gevonnist, dat de vraag tot taalwijziging niet meer ontvankelijk is, nadat besluiten ten gronde werden genomen (Rb. Verviers, 6 dec. 1938,

Pas., 1939, III, 87; W.R. Brussel, 11 aug. 1939, *R.W.*, 1939-40, 999) of nadat de partij die de taalwijziging vraagt, een derde in vrijwaring heeft opgeroepen (Rb. Brussel, 14 dec. 1954, *R.W.*, 1954-55, 1110) en in geen geval in hoger beroep (Brussel, 12 jan. 1949, *J.T.*, 1949, 122) of in een voorziening in cassatie (*Cass.*, 21 juni 1965, *Pas.*, 1965, I, 1152). Zij is wel ontvankelijk, wanneer zij, na vonnis bij verstek, door de verzetdoende partij wordt ingediend vóór alle ander verweer in de akte van verzet en ter zitting (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 50; VAN LENNEP, *a.w.*, I, blz. 142-148, nr. 23; Kh. Brussel, 6 mei 1966, *R.W.*, 1966-67, 1627 met noot) of tenminste in de akte van verzet zich het recht heeft voorbehouden om de taalwijziging te vragen (Rb. Brussel, 6de kamer, 28 mei 1964, inzake VAN DE EECKHOUT, *onuitg.*; anders: Rb. Brussel, 5 april 1971, *R.W.*, 1971-72, 1604).

Het was onontbeerlijk dat de wet slechts *in limine litis* taalwijzigingen in de rechtspleging toeliet. De behandeling van een zaak geschiedt immers best door één rechtscollege en in één taal. Vermits de taalwijziging voor gevolg kan hebben, dat de zaak naar een andere rechtbank dient verwezen te worden, moet, vooraleer de behandeling van de zaak wordt aangevat, onherroepelijk vaststaan in welke taal de rechtspleging zal geschieden.

112 In het geval van artikel 7, § 1 van de wet van 15 juni 1935, wordt de rechter verplicht de taalwijziging en de verwijzing naar een andere rechtbank toe te staan, zodra hij het akkoord van alle betrokken partijen vaststelt.

Dit artikel is toepasselijk op alle rechtbanken, uitgezonderd de rechtbanken die hun zetel hebben in de Brusselse agglomeratie. Het kan dus eveneens ingeroepen worden, om de rechtspleging in het Nederlands te bekomen voor die rechtbanken van het arrondissement Verviers waar de zaak moet ingeleid worden in het Duits. Een andere verplichte taalwijziging, maar dan op verzoek van de verweerder, ontmoet men in de rechtspleging voor de rechtbanken te Tongeren en Doornik (zie verder, nr. 133) en voor de vrederechters van Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen (zie verder, nr. 141).

113 In de rechtspleging voor de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie, voor de vrederechters van Kraainem, St.-Genesius-Rode en Wolvertem, of nog voor de rechtbanken van de Frans-Duitse taalgroep kan bovendien de taalwijziging aangevraagd worden door de verweerder (zie verder, nrs. 141 e.v.).

In tegenstelling tot het geval van artikel 7, wordt hier geen willekeurige keuze beoogd. Het behoort tot de bevoegdheid van de rechter de ernst van de vraag tot taalwijziging na te gaan, en namelijk te onderzoeken of de verweerder al dan niet een voldoende kennis bezit van de taal, gebruikt voor de inleidende akte.

Wat dient verstaan te worden onder „voldoende kennis” wordt door de wet niet nader omschreven (voor toepassingen in de rechtspraak zie: Rb. Brussel, 11 jan. 1937, *J.T.*, 1937, 77; *Pand. Pér.*, 1937, 70; Rb. Brussel, 12 maart 1937, *R.W.*, 1937-38, 292; Kh. Brussel, 13 juli 1937, *J. Comm. Br.*, 1938, 374).

Die taalkennis moet echter blijken uit de elementen van de zaak, uit vaststellingen ter zitting of stukken door de partijen overgelegd. Aldus bewijst de aanvraag tot taalwijziging zelf dat de verweerder de taal van de inleidende akte kent, wanneer

die aanvraag gesteld is in de taal van de rechtspleging (Rb. Brussel, 26 april 1967, *J.T.*, 1967, 542). De rechter zou zijn taak te buiten gaan, door te steunen op vermoedens of algemene bekendheid. De bewijslast rust op de eiser.

De rechter beslist terstond, of de gevraagde taalwijziging gewettigd is door het gebrek aan voldoende kennis van de voor de inleidende akte gebruikte taal in hoofde van de verweerder. Het vonnis moet gemotiveerd zijn. Het is vatbaar noch voor verzet noch voor hoger beroep. Het is uitvoerbaar op de minuut en vóór registratie, zonder verdere rechtspleging noch formaliteiten. De uitspraak van het vonnis, zelfs bij afwezigheid van de partijen, geldt als betekening (art. 4, § 2; art. 5, § 3; art. 55, § 1).

Ook de keuze van de rechtbank, waarnaar de zaak wordt verwezen, kan niet bestreden worden noch door verzet noch door hoger beroep (Gent, 17 dec. 1954, *R.W.*, 1954-55, 1677). Doch het vonnis dat tevens uitspraak doet over de ontvankelijkheid van een dagvaarding is in die maat vatbaar voor hoger beroep (Cass., 27 nov. 1947, *Pas.*, 1947, I, 502).

Aldus heeft de wetgever een vlugge afhandeling van de vordering tot taalwijziging in de rechtspleging willen verzekeren. Men kan zich evenwel de vraag stellen of de wet de rechter in staat stelt, met volle kennis van zaken te oordelen over de taalwijziging (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 48).

114 De vraag of een rechtspersoon de taalwijziging kan vragen op dezelfde gronden als de natuurlijke persoon heeft aanleiding gegeven tot betwistingen.

Aanvankelijk werd het principe zelf van deze vraag niet in betwisting gesteld. De rechtspersoon kan de taalwijziging vragen, doch er werd in verschillende zin geoordeeld waar het erop aankwam de voorwaarden te bepalen waarin in naam van een rechtspersoon op geldige wijze de taalwijziging kan gevraagd worden.

Volgens deze mening dient alleen onderzocht te worden of de wettelijke of statutaire organen van de rechtspersoon, die de taalwijziging vragen, al dan niet de taal van de inleidende akte kennen (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 48; W.R. Brussel, 17 maart 1937, *R.W.*, 1936-37, 1767; Rb. Brussel, 28 juni 1962, *R.W.*, 1962-63, 72; Rb. Brussel, 22 nov. 1962, *R.W.*, 1962-63, 966; *J.T.*, 1963, 13; *R. P. S.*, 1963, 153; W.R. Brussel, 8 maart 1963, *J.T.*, 1963, 406; *R. P. S.*, 1964, 46, met noot; Kh. Brussel, 28 okt. 1964, *R.W.*, 1964-65, 977, doch met voorbehoud).

Doch welke zijn die organen? Voor de Belgische Staat is het de minister van het terzake aangesproken departement (Rb. Brussel, 26 april 1967, *J.T.*, 1967, 542; *R. Adm.*, 1968, 197). Voor de private rechtspersonen aarzelt men tussen de beheerders, die overeenkomstig de statuten, in feite de taalwijziging aanvragen en ondertekenen, zonder onderscheid te maken tussen de steller van de aanvraag en de persoon die slechts mede-ondertekende (Kh. Brussel, 13 juli 1937, *J. Comm. Br.*, 1938, 374; Rb. Brussel, 28 juni 1962, *t.a.p.*), de meerderheid van de leden van de raad van beheer (Rb. Brussel, 22 nov. 1962, *t.a.p.*; W.R. Brussel, 8 maart 1963, *t.a.p.*) of de raad van beheer in zijn geheel, wat dan betekent dat de vraag tot taalwijziging moet afgewezen worden indien één beheerder voldoende de taal van de inleidende akte kent (Kh. Brussel, 28 okt. 1964, *R.W.*, 1964-65, 977, met noot), of wan-

neer de vraag tot taalwijziging niet van alle beheerders uitgaat (Kh. Brussel, 2 juni 1967, *R.W.*, 1968-69, 1141).

Volgens een andere mening dient de taalwijziging gevraagd door een naamloze vennootschap uiteraard afgewezen te worden, omdat deze vennootschap een inbreng van kapitalen vertegenwoordigt, waarbij de persoonlijkheid van de vennoten niet de minste rol speelt, en omdat deze vennoten niet in persoon de taalwijziging kunnen vragen (Rb. Brussel, 3 mei 1962, *J.T.*, 1962, 373; *R.W.*, 1961-62, 1968; *R. P. S.*, 1963, 151). Er wordt trouwens de bedenking gemaakt dat de wetgever „wellicht” bewust alleen gedacht heeft aan fysieke personen, ervan uitgaande dat doorgaans vennootschappen de bijstand inroepen van advocaten die voldoende taalvaardigheid kunnen hebben in de taal der rechtspleging (Rb. Brussel, 28 okt. 1964, *i.a.p.*).

De uiteenzetting van de terzake zozeer uiteenlopende meningen is het beste pleidooi tegen de optiek waarin de gestelde vraag wordt aangepakt. Dat de wetgever van 1935 alleen gedacht heeft aan fysieke personen toen hij de procedure van taalwijziging regelde, lijkt evident (zie ook: RONSE, J., en STORME, M., in *R.W.*, 1968-69, 1886). In het tegenovergestelde geval had hij zeker gepreciseerd volgens welke modaliteiten het recht op taalwijziging door een rechtspersoon kan uitgeoefend worden.

Deze vaststelling laat evenwel niet toe, de rechtspersonen zonder meer van het recht op taalwijziging uit te sluiten. De vraag is dan evenwel op welke wijze en in welke voorwaarden een rechtspersoon de taalwijziging kan aanvragen en bekomen.

De beoordeling van de voldoende kennis van de taal van de inleidende akte in hoofde van de gedaagde is een feitelijke kwestie. De rechter kan immers de vraag tot taalwijziging afwijzen, indien uit de elementen van de zaak blijkt dat de gedaagde voldoende taalkennis bezit. Men heeft derhalve in het verleden bij deze beoordeling ten onrechte juridische beschouwingen betrokken, onder meer door de natuurlijke persoon of personen op te sporen in wier hoofde de taalkennis van de rechtspersoon moet beoordeeld worden.

Waarin bestaat eigenlijk de taalkennis van een rechtspersoon? Het kan geen persoonlijke taalkennis zijn van één of méér individuen, ook al vertegenwoordigen zij in rechte geldig de rechtspersoon. Het gaat om de taalvaardigheid waarover de rechtspersoon in zijn geheel beschikt, in zijn werkelijke bedrijvigheid en niet in de persoon van zijn organen of lasthebbers. Wanneer in de diensten, die de activiteit van een rechtspersoon uitmaken, in feite gebruik gemaakt wordt van een taal, moet aanvaard worden dat de rechtspersoon deze taal kent.

Dit feitelijk gegeven wordt bewezen door het overleggen van één of ander bescheid, uitgaande van de rechtspersoon.

Sommige rechtspersonen worden door de wet verplicht een bepaalde taal te gebruiken. Hun diensten moeten derhalve op zulke wijze georganiseerd worden, dat zij die wettelijke verplichting kunnen naleven. Het zijn niet enkel de Staat en de overige personen en diensten, die een overheidstaak vervullen (Wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, art. 1), doch ook de private bedrijven (zelfde wetten, art. 52), waaronder de handelsvennootschappen begrepen zijn. De rechtspersoon kan derhalve geen taalwijziging bekomen, wanneer hij de taal van de inleidende akte krachtens de wet moet kennen.

De Staat, de Provincie Brabant, de gemeentebesturen en andere openbare instellingen, gevestigd in de agglomeratie Brussel, kunnen derhalve geen aanspraak maken op taalwijziging wanneer de inleidende akte in het Nederlands of in het Frans gesteld is. Deze regel geldt evenzeer voor de handelsvennootschappen, waarvan de zetel gevestigd is in de agglomeratie Brussel.

De openbare besturen en instellingen, alsook de handelsvennootschappen, gevestigd in het Nederlands taalgebied kunnen geen taalwijziging vragen, wanneer de inleidende akte in het Nederlands is gesteld. Omgekeerd kunnen die rechtspersonen, wanneer zij gevestigd zijn in het Frans taalgebied, geen taalwijziging bekomen wanneer zij in het Frans voor de rechtbank worden gedagvaard. Maar zij zouden wel aanspraak kunnen maken op taalwijziging, wanneer zij gedagvaard worden in een andere taal dan de taal van het gebied waarin zij gevestigd zijn en wanneer uit geen enkel overgeleegd bescheid blijkt dat zij gebruik hebben gemaakt van de taal van de inleidende akte.

§ 3. Verwijzing naar een ander rechtscollege

115 De verwijzing naar een ander rechtscollege is het logisch gevolg van de taalwijziging, door artikel 7 van de wet van 15 juni 1935 mogelijk gemaakt.

Het beginsel van de ééntaligheid der rechtspleging voor de rechtbanken van de Nederlandse of de Franse taalgroep belet de behandeling van een zaak in een andere taal dan die van de rechtbank.

Het behoeft geen betoog dat de verwijzing om taalredenen niet kan bevolen worden door tweetalige rechtbanken, zoals die van de Brusselse agglomeratie, of deze van de Frans-Duitse taalgroep.

De verwijzing kan ook te wijten zijn aan een gebrek aan kennis van de taal van de rechtspleging in hoofde van één of meer leden van het rechtscollege, tengevolge van de overgangsbepalingen der wet betreffende de taalkennis vereist van magistraten en griffiers (art. 60, § 3). Gezien de verwijzing om die reden mogelijk is zowel door strafrechtbanken en rechtscolleges van beroep, als door de burgerlijke rechtscolleges van eerste aanleg, zou het niet passen artikel 60, § 3, hier te bespreken. Dit zal geschieden hierna onder nr. 318.

116 De verwijzing moet geschieden naar een nabije rechtbank van dezelfde rang. Voor de verwijzing door en naar de gewone rechtscolleges brengt die term geen moeilijkheden mee.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek rezen verschillende problemen bij de verwijzing van een zaak die behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel, wanneer zij werd aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg zetelend in handelszaken, alsook bij de verwijzing door en naar de werkrechtersraden, in verband met de bevoegdheid die de vredegerichten in arbeidsgeschillen bezaten.

117 De verwijzing moet geschieden naar een rechtbank „van een andere taalstreek” luidens de termen van artikel 7. Deze termen kunnen tot verwarring aanleiding geven. De wetgever

bedoelt immers niet de verwijzing naar een rechtbank zetelend in een andere taalstreek, maar een rechtbank met de andere taal als voertaal (zie boven, nrs. 21-24).

Die anderstalige rechtbank kan zijn een ééntalige rechtbank van de andere taalgroep of een tweetalige rechtbank, b.v. te Brussel (Cass., 24 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 573; *J.T.*, 1950, 310; *R.W.*, 1950-51, 208; *R. Dr. Pén.*, 1949-50, 898; Cass., 23 april 1951, *Pas.*, 1951, I, 584; Cass., 26 sept. 1966, *Pas.*, 1967, I, 117; Brussel, 24 nov. 1949, *J.T.*, 1950, 105).

118 Welke is de draagwijdte van een vonnis van verwijzing? Is de rechter, bij wie een zaak door de verwijzing aanhangig gemaakt wordt, verplicht de zaak aan te houden, of heeft hij de bevoegdheid om de regelmatigheid van de verwijzing te onderzoeken?

Er is rechtspraak die deze laatste vraag positief beantwoordt: het vonnis van verwijzing heeft geen imperatieve kracht t.a.v. de rechter, bij wie het de zaak aanhangig maakt, zodat deze laatste de verwijzing ongeldig kan verklaren (Brussel, 24 nov. 1949, *J.T.*, 1950, 105). In dit geval zal het Hof van Cassatie beslissen naar welke rechtbank de zaak dient verwezen te worden, bij toepassing van de procedure tot regeling van rechtsgebied (art. 645 Ger. W.). Vóór de wet van 9 augustus 1963 ontstonden af en toe conflicten van bevoegdheid bij de toepassing van artikel 55 van de wet (Cass., 15 sept. 1958, *Pas.*, 1959, I, 47, met noot; *J.T.*, 1959, 45).

Thans blijft alleen de verwijzing over op grond van artikel 7 van de wet. Het is waarschijnlijk dat de bevoegdheidsconflicten zeldzaam zullen zijn.

§ 4. Bepaling van de taal van tussenvorderingen

119 Artikel 37, tweede lid van de wet van 15 juni 1935 bepaalt dat de tussenvorderingen ingesteld en gevonnist worden in de taal van de rechtspleging van de hoofdeis.

De taal van de rechtspleging van deze vorderingen staat dus van te voren onherroepelijk vast: er bestaat geen mogelijkheid van taalwijziging of verwijzing, zelfs wanneer de tussenvordering gericht is tegen een verweerder die nog niet in het geding van de hoofdeis betrokken was. De wetgever moest die regeling voorschrijven om te beletten, dat zich taalwijzigingen en verwijzingen zouden voordoen nadat de behandeling van een zaak reeds ter hand genomen werd. Die regel blijft echter even strak wanneer de tussenvordering *in limine litis* wordt ingeleid, op een ogenblik dus waarop de taalwijziging betreffende de hoofdeis nog zou kunnen gevraagd worden. Dit betekent dat bij het beoordelen van de vraag tot taalwijziging in de rechtspleging van de hoofdeis, in geen geval rekening gehouden wordt met de partijen die enkel in het geding betrokken worden door de tussenvordering.

120 Onder tussenvordering moet men verstaan alle eisen, andere dan de hoofdeis, ingesteld voor de rechter die van deze laatste kennis neemt; vorderingen tot tussenkomst, oproepingen tot vrijwaring, wedereisen, excepties en declinatoire excepties (Memorie van toelichting, art. 8, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1932-33, nr. 33). Die opsomming is vanzelfsprekend exemplatief (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nrs. 66-70). Sommige auteurs voegen hieraan toe: de verwijzingen, nietigheden, vorderingen tot mededeling van stukken, de verificatie van geschriften, de onderzoeksmaatregelen, de inschrijving wegens valsheid.

Wat betreft de tussenkomsten moet een onderscheid gemaakt worden tussen de

bewarende tussenkomst die geen nieuwe eis uitmaakt, en derhalve in de taal van de hoofdvordering moet geschieden, en anderzijds de agressieve tussenkomst en de gedwongen tussenkomst, die allebei een nieuwe eis inleiden en een vordering op zichzelf uitmaken, waarvan de taal afzonderlijk bepaald wordt zoals voor iedere hoofdvordering (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 67; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 602; Rb. Kortrijk, 22 dec. 1955, *J.T.*, 1956, 392).

Op de eerste vorm van tussenkomst is artikel 37 toepasselijk, terwijl de twee laatstgenoemde vormen van tussenkomst beheerst worden door de regelen hierna onder nrs. 121-126 uiteengezet. Aldus is de vordering tot tussenkomst van de moeder in een geding van ontkenning van vaderschap een tussenvordering (Rb. Kortrijk, 13 juli 1956, *J.T.*, 1957, 424). Aldus eveneens een vordering tot gemeenverklaring van een vonnis (Rb. Brussel, 25 febr. 1967, *Pas.*, 1967, III, 87).

Wat betreft de oproeping tot vrijwaring, moet de dilatoire exceptie ongetwijfeld beschouwd worden als een tussenvordering waarop artikel 37 toepasselijk is. De oproeping tot vrijwaring integendeel is een vordering op zichzelf, waarvan de taal bepaald wordt zoals voor iedere hoofdvordering (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 70; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 604); dit is *a fortiori* eveneens het geval wanneer de oproeping tot vrijwaring een hoofdvordering is, die geheel op zichzelf staat (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 603).

Wat betreft de vordering tot het bekomen van de rechtsbijstand: wordt zij ingesteld vóór de inleiding van de zaak, waarop het voordeel van de kosteloze rechtspleging betrekking heeft, dan moet zij beschouwd worden als een vordering op zichzelf, die onderworpen is aan de gewone voorschriften van de taalwet. Wordt zij integendeel ingesteld na de inleiding van die zaak (en dus altijd wanneer het voordeel wordt gevraagd voor de rechtspleging in hoger beroep), dan wordt zij een tussenvordering, die moet behandeld worden in de taal van de rechtspleging van de hoofdeis.

De vordering tot het bekomen van voorlopige maatregelen inzake echtscheiding is een zelfstandige vordering (Rb. Brussel, 20 febr. 1957, *J.T.*, 1957, 224; *Bull. Féd. Avoués*, 1957, nr. 3, 14; Rb. Brussel, 7 mei 1963, *J.T.*, 1963, 552; Rb. Brussel, 27 juni 1968, *J.T.*, 1968, 730). Evenzo het verzoek strekkend tot bewarend beslag (Kh. Brussel, 4 nov. 1958, *J. Comm. Br.*, 1958, 366), en een dagvaarding tot opnemng van een schuldvordering in het passief van een faillissement (Kh. Brussel, 25 mei 1971, *R.W.*, 1971-72, 157).

§ 5. Wijziging van de taal van de rechtspleging wegens samenvoeging van verschillende vorderingen

121 De rechtspraak is gestuit op een leemte in de wet van 15 juni 1935, nl. de regeling van de taal van de rechtspleging, wanneer verknochte zaken die in een verschillende taal werden ingeleid, of die door het bekomen van een taalwijziging in een verschillende taal moeten behandeld worden, samengevoegd worden.

Het vonnis van samenvoeging zelf stelt geen problemen, vermits de rechtbank in elk van de verknochte zaken afzonderlijk de samenvoeging kan bevelen in een verschillende taal.

122 Maar de vraag is, in welke taal de eenmaal samengevoegde zaken dienen behandeld te worden. Artikel 37, tweede lid, regelt enkel het lot van de incidentele vorderingen, zonder te gewagen van de samengevoegde vorderingen.

Nochtans heeft zekere rechtspraak geoordeeld, dat dit artikel kan toegepast worden op de verknochte vordering, die ontstaan is ter gelegenheid van de hoofdeis, en met deze laatste wordt samengevoegd (Kh. Brussel, 8 nov. 1937, *J. Comm. Br.*, 1939, 248): de in feite ondergeschikte eis moet behandeld worden in de taal van de zgn. hoofdeis. Nadien meende men dat de rechtbank, gezien het stilzwijgen van de wetgever, samen met de beslissing van samenvoeging, naar billijkheid en in het belang van een goede rechtsbedeling bepaalt in welke taal de rechtspleging van de samengevoegde zaken zal voortgezet worden (Rb. Brussel, 24 juni 1950, *Pas.*, 1950, III, 121; *J.T.*, 1951, 536; Rb. Brussel, 18 april 1966, *Pas.*, 1968, III, 103; *Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 605).

123 De eerste mening dient vooreerst om principiële redenen verworpen te worden, omdat zij geen rekening houdt met de juridische draagwijdte van de samenvoeging. De samenvoeging heeft immers niet voor gevolg dat de oorspronkelijke eisen ophouden te bestaan als afzonderlijke vorderingen: zij is slechts een maatregel, waardoor verschillende vorderingen, in het belang van een goede rechtsbedeling, samen behandeld en gevonnist worden. Het onderscheid met de tussenvorderingen, die niet op zichzelf kunnen bestaan, is zo fundamenteel, dat de samengevoegde eisen niet kunnen begrepen worden onder de term „incidentele vorderingen” door artikel 37 van de wet gebruikt.

In de praktijk is de toepassing van artikel 37 op verknochte en samengevoegde vorderingen trouwens onmogelijk. Dikwijls zal men niet kunnen uitmaken welke de hoofdvordering en welke de bijkomende vordering is, die met de tussenvordering dient gelijkgesteld te worden. Maar zelfs wanneer dit duidelijk is — b.v. wanneer de „bijkomende vordering” pas in de loop van het geding ingeleid door de „hoofdvordering” wordt ingesteld — dan nog stuit de toepassing van artikel 37 in vele gevallen op onoverkomelijke bezwaren. Het inleidend exploit van de „bijkomende vordering” zal immers dikwijls moeten gesteld worden in een andere taal dan deze gebruikt voor de rechtspleging van de „hoofdvordering”, omdat dit exploit, zoals elke inleidende akte, aan de dwingende voorschriften van het eerste hoofdstuk van de wet onderworpen is; de regel van artikel 37 kan derhalve niet toegepast worden op de inleidende akte van de „bijkomende” vordering. Trouwens al de akten van de rechtspleging, betreffende deze vordering, die het vonnis van samenvoeging voorafgaan, hebben niets gemeen met de „hoofdvordering”: de toepassing van artikel 37 op deze akten zou vooruitlopen op de beslissing van samenvoeging, die alleen door de rechter kan uitgesproken worden.

De andere mening die aanvankelijk door de rechtspraak werd gehuldigd, dat de rechter in het vonnis van samenvoeging naar billijkheid de taal der rechtspleging bepaalt, stelt een noodoplossing voorop, die slechts gewettigd is wanneer uit de wettelijke voorschriften helemaal geen regeling voor de samengevoegde zaken kan gehaald worden. Welnu het tegendeel is waar.

124 De samenvoeging betekent, dat verknochte zaken samen behandeld en gevonnist worden alsof zij slechts één zaak zouden uitmaken. Vanaf het vonnis van samenvoeging, worden alle voorschriften van het burgerlijk procesrecht erop toegepast, precies alsof men slechts één zaak behandelde. Welnu de voorschriften van de wet van 15 juni 1935, voor zover zij betrekking hebben op burgerlijke zaken, horen thuis onder het burgerlijk procesrecht. Ten opzichte van de toepassing van de taalregeling, dienen dus logischerwijze de samengevoegde zaken beschouwd te worden als één zaak.

Wanneer in de verknochte zaken eiser en verweerder telkens dezelfde persoon zijn, zou volgens het stelsel der boven aangehaalde rechtspraak de rechter naar billijkheid

de taal der rechtspleging in het vonnis van samenvoeging bepalen: de rechter heeft b.v. niet noodzakelijkerwijze rekening te houden met het recht op taalwijziging van de verweerder. Volgens de zoëven voorgehouden oplossing kan de verweerder integendeel in beide zaken gezamenlijk zijn wettelijk recht op taalwijziging inroepen. Zijn de partijen verschillend in de verknochte zaken, of zijn ze dezelfde doch eiser in de ene en verweerder in de andere, dan dienen die zaken, vanaf hun samenvoeging, als één zaak behandeld te worden, d.w.z. als een zaak met verschillende verweerders. Zo dient b.v. het berekenen van de taalmeerderheid van de verweerders niet voor elke vordering afzonderlijk, maar gezamenlijk te geschieden.

Deze zienswijze wordt gehuldigd door meer recente rechtspraak (Rb. Brussel, 18 jan. 1957, *R.W.*, 1956-57, 1949; Vred. Brussel, 3de kant., 20 april 1963, *R.W.*, 1962-63, 2070; zie nochtans: Rb. Brussel, 18 april 1966, *Pas.*, 1968, III, 103).

125 Het vonnis van samenvoeging bepaalt onherroepelijk de taal van de rechtspleging, wanneer de samenvoeging geschiedt nadat de partijen reeds de behandeling van de zaak aangevat hebben. Geen taalwijziging of verwijzing kan dan nog gevorderd worden, omdat die vraag moet ingediend worden vóór alle verweermiddelen en excepties.

Wanneer de samenvoeging echter gevraagd en bevolen wordt *in limine litis* hebben de partijen hun recht op taalwijziging en verwijzing nog niet verbeurd. De samengevoegde zaken kunnen dus behandeld worden in een andere taal, dan die aangegeven door het vonnis van samenvoeging, of verwezen worden naar een andere rechtbank, wanneer de partijen de vraag daartoe indienen onmiddellijk na het vonnis van samenvoeging.

126 Wanneer verknochte zaken ingeleid worden voor verschillende rechtbanken, dan geschiedt de verwijzing overeenkomstig de regelen van artikel 660 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. Het vonnis van verwijzing is gesteld in de taal die de rechtbank ten opzichte van de bij haar aanhangig gemaakte zaak moet gebruiken. De zaak wordt echter ingeleid voor de rechtbank, naar dewelke zij verwezen werd, in de taal voorgeschreven voor de rechtspleging van deze rechtbank: de taal van het vonnis van verwijzing kan dus verschillen van die gebruikelijk voor de akte, waarbij de zaak opnieuw wordt aanhangig gemaakt bij de in dat vonnis aangeduide rechtbank.

Deze rechtbank kan tenslotte, onmiddellijk na het vonnis van samenvoeging, taalwijziging of verwijzing toestaan, op voorwaarde dat de partijen het recht daartoe nog niet verbeurd hebben. In dit geval worden de samengevoegde zaken vanzelfsprekend als één zaak uitmakend beschouwd.

De taalwijziging zou ook kunnen toegestaan worden door deze rechtbank voor het vonnis van samenvoeging. Dit zou ten gevolge kunnen hebben dat de rechtbank verplicht wordt op haar beurt de zaak te verwijzen (b.v. altijd wanneer de rechtbank een ééntalig rechtsgebied heeft), zodat de samenvoeging onmogelijk wordt. In zulk geval zal de meest gerede partij de regeling van rechtsgebied vorderen voor het Hof van Cassatie.

Door de splitsing van de rechtbank te Brussel in ééntalige kamers, kan het gebeuren

dat de samen te voegen zaken ingeleid werden, de ene voor een Nederlandstalige kamer, de andere voor een Franstalige, en dat door elke kamer een tegenstrijdige beslissing wordt getroffen aangaande de taal waarin beide zaken, na samenvoeging, verder dienen behandeld te worden (DE KOCK, *Une impasse linguistique*, J.T., 1972, 93). In dit geval moet de procedure tot regeling van rechtsgebied ingesteld worden.

§ 6. Dwingend karakter van de voorschriften

127 De regelen in dit hoofdstuk uiteengezet zijn onderworpen aan de sanctie van artikel 40 van de wet van 15 juni 1935.

Het vonnis dat over de vraag tot taalwijziging oordeelt is een zuiver voorbereidend vonnis, en kan derhalve de nietigheden, opgelopen tijdens de voorafgaande rechtspleging, niet dekken. Een vonnis van verwijzing is eveneens zuiver voorbereidend, zodat de rechter, naar wie de zaak verwezen wordt, nog bevoegd is, de nietigheid uit te spreken van de dagvaarding voor de oorspronkelijke rechtbank.

De rechter, in het vonnis van verwijzing aangewezen, is evenwel onbevoegd, om de nietigheid van dit vonnis vast te stellen op grond van artikel 40. Zijn bevoegdheid is immers niet die van een rechtsmacht zetelend in beroep. Dat vonnis van verwijzing kan trouwens alleen door het Hof van Cassatie nietig verklaard worden. Dit betekent echter niet, dat de rechter de verwijzing niet zou kunnen verwerpen (zie boven, nr. 118).

AFDELING II

BIJZONDERE REGELEN IN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RECHTBANKEN MET ZUIVER NEDERLANDS OF FRANS TAAI STATUUT

128 Behoudens de afwijkende regeling voor de rechtbanken van Tongeren en Doornik (zie verder, nrs. 134 e.v.), kan voor de rechtbanken met zuiver ééntalig statuut de taalwijziging enkel bekomen worden op grond van artikel 7, § 1 van de wet van 15 juni 1935.

Dit artikel werd ingegeven door de eerbied voor de eenparige wil van de partijen, welke bekommernis volgens sommigen één van de grondkenmerken van de wet uitmaakt (zie HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 42).

In de regel wordt voor die rechtbanken de rechtspleging voortgezet in de taal van de inleidende akte, die hun enige gebruikelijke taal is. Wanneer alle betrokken partijen het eens zijn, kunnen zij de taalwijziging bekomen, waardoor meteen de verwijzing van de zaak naar een rechtbank met andere voertaal noodzakelijk wordt.

De Nederlandstalige rechtspleging kan bekomen worden zelfs in zaken, ingeleid voor rechtbanken met het Duits als voertaal. De wijziging van de taal van de rechtspleging van het Frans of het Nederlands in het Duits is echter uitgesloten.

129 De vraag tot taalwijziging kan op twee wijzen ingediend worden: ofwel door de eisende ofwel door de verwerende partij.

De eiser kan de taalwijziging enkel vorderen in de inleidende akte. Zijn er verschillende eisers, dan moeten zij het daarover reeds eens zijn voor het stellen van die akte.

De verweerder kan zijnerzijds de taalwijziging vorderen, maar dan voor alle verweer of excepties. De wet zegt niet op welke wijze de verweerder die vraag moet indienen. Eenvoudige besluiten te dien einde genomen, kunnen derhalve volstaan; die besluiten moeten genomen worden, zoals alle akten van de rechtspleging, in de taal van de inleidende akte. Zelfs b.v. in een gewoon geschrift kan het verzoek ingediend worden (Rb. Tongeren, 5 nov. 1953, *R.W.*, 1953-54, 899).

In geen geval kan de taalwijziging bevolen worden alleen op verzoek van de eisende partij in geval van verstek van de tegenpartij (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 32). Artikel 7, § 1 vindt zijn bestaansreden alleen in de eenparigheid van taalvoorkeur in hoofde van alle partijen, dus ook van de verstekdoende partijen. Het heeft geen belang aan te voeren, dat de verstekdoende partij moet vermoed worden in te stemmen met de tegen haar ingeleide eis, de vraag tot taalwijziging inbegrepen; artikel 7, § 1, bepaalt immers dat de taalwijziging door alle partijen uitdrukkelijk moet aanvaard worden. Er is ook geen tegenspraak tussen deze opvatting en de bewoordingen van artikel 7, § 2, eerste lid, dat bepaalt dat de beslissing van de rechter noch voor verzet, noch voor hoger beroep vatbaar is; de taalwijziging kan geldig bij verstek van de eiser of de verweerder uitgesproken worden, wanneer maar blijkt uit de akten der rechtspleging, en voor de verweerder zelfs uit een gewoon geschrift, dat alle partijen het eens zijn om de taalwijziging te vragen. Aldus kan bij verstek de taalwijziging uitgesproken worden, wanneer de eiser, die ze aanvraag in zijn inleidend exploit, niet verschijnt, of wanneer de gedaagde niet verschijnt, doch aan de rechter schriftelijk heeft laten weten, dat hij instemt met de gevraagde taalwijziging.

Doch de taalwijziging kan nog gevraagd en bekomen worden door de partijen in de rechtspleging op verzet tegen het vonnis, dat bij verstek, zelfs over de grond der zaak uitspraak deed (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 38), altijd onder de voorwaarde dat hun overeenstemming over de taalwijziging *in limine litis* bereikt weze.

130 De rechter moet het akkoord over de aangevraagde taalwijziging tussen alle partijen vaststellen (zie: Kh. Sint-Niklaas, 26 okt. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 267). Deze vaststelling is aan geen bijzondere vormvoorschriften onderworpen. De wet vergt alleen dat de overeenstemming bereikt zou zijn, vóór alle verweer of exceptie, zelfs van onbevoegdheid. De rechter is onbevoegd om de ernst van de vraag tot taalwijziging na te gaan. Hij hoeft de taalkennis van de partijen niet te onderzoeken. Artikel 7 verleent aan de partijen een onaantastbaar voorkeurrecht.

De rechter zou zich evenwel onbevoegd kunnen verklaren, steunend op de regelen van de bevoegdheid *ratione materiae* of *ratione loci*, die van openbare orde zijn. In dat geval zou de vraag tot taalwijziging zelfs niet aan de orde komen. Is de onbevoegdheid van de rechtbank niet van openbare orde, dan kan één der partijen de exceptie invoeren, doch zij zou meteen het recht op taalwijziging verbeuren, vermits deze vóór alle exceptie moet aangevraagd worden (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 29).

Volgens VAN HOOREBEKE (*t.a.p.*) moet de rechter de verwijzing op grond van artikel 7 weigeren, wanneer de zaak aan zijn bevoegdheid opgedragen werd bij overeenkomst. Anderen achten die opvatting te absoluut (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Renvoi d'un tribunal à un autre*, nr. 147). Men dient onderscheid te maken.

Wanneer de rechter bevoegd zou zijn om van het geschil kennis te nemen, zelfs zonder de bestaande overeenkomst tussen partijen, dan kunnen ze afzien van die overeenkomst, zonder de bevoegdheid van de rechter in het gedrang te brengen: zij kunnen dan de verwijzing vragen op

grond van artikel 7. Wanneer de betreffende bevoegdheid van de rechter evenwel enkel steunt op de overeenkomst tussen partijen, dan betekent hun vraag tot verwijzing een nieuwe overeenkomst, die de eerste te niet doet, en meteen de rechter zou verplichten zich onbevoegd te verklaren, indien zijn onbevoegdheid opgeworpen werd door de verweerder. In de praktijk zullen zich evenwel geen moeilijkheden voordoen: wanneer beide partijen het eens zijn om de verwijzing te vragen, dan zullen zij die kunnen bekomen, vermits de betreffende bevoegdheid van de rechter door een van beide partijen moet opgeworpen worden opdat de rechter er rekening zou kunnen mee houden; integendeel, wanneer de eiser bemerkt dat de gedaagde enkel zou ingaan op zijn vraag tot taalwijziging en verwijzing, om meteen de onbevoegdheid van de rechter op te werpen, dan zal hij zo wijs zijn, afstand te doen van zijn vraag tot taalwijziging en verwijzing.

131 Zodra de rechter de overeenstemming tussen de partijen vaststelt, beveelt hij de verwijzing van de zaak naar het meest nabije rechtscollege van dezelfde rang, ofwel naar het rechtscollege gemeenschappelijk door de partijen gekozen. De keuze van de partijen bindt de rechter niet (*anders*: VAN LENNEP, *a.w.*, I, blz. 142-148, nr. 15). De wet verleent aan de rechter enkel de facultatieve mogelijkheid de zaak te verwijzen naar een rechtbank, die niet de meest nabije is, op voorwaarde dat de partijen ze gemeenschappelijk gekozen hebben (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 52; Rb. Kortrijk, 20 jan. 1949, *R.W.*, 1948-49, 920).

De beslissing van verwijzing is vatbaar noch voor verzet, noch voor hoger beroep, en houdt geen rekening met de regelen van de territoriale bevoegdheid. Zij houdt de kosten aan (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Renvoi d'un tribunal à un autre*, nr. 147). De uitspraak, zelfs bij afwezigheid van de partijen, geldt als betekening. De beslissing die de taalwijziging weigert, is integendeel wel vatbaar voor verzet en hoger beroep (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 40).

Op benaarstiging van de griffier van het rechtscollege bij dewelke de zaak aanhangig gemaakt werd, wordt een uitgifte van die beslissing overgemaakt aan de griffier van het rechtscollege, waarnaar de zaak verwezen wordt. De meest gereede partij doet de zaak op de rol inschrijven. Geen rolrecht is verschuldigd, krachtens artikel 279 van het koninklijk besluit nr. 64 van 30 november 1939. De uitgifte van de beslissing van verwijzing is vrijgesteld van zegelrecht en van griffierechten (art. 280 van voornoemd K.B.), alsook van de formaliteit van registratie (art. 162, 23° van voornoemd K.B.).

132 Artikel 7, § 1 zegt niet wat door „het meest nabije rechtscollege” moet verstaan worden. Bedoelt men de afstand in vogelvlucht, langs de weg, per trein of met andere verkeersmiddelen? De verwijzing op grond van artikel 55 van de wet van 15 juni 1935 moest integendeel geschieden naar „het meest nabijgelegen of gemakkelijkst te bereiken rechtscollege”, dus alleszins niet naar de rechtbank die enkel in vogelvlucht het minst verwijderd is. *A contrario* dient men daaruit af te leiden, dat artikel 7, § 1, de afstand in vogelvlucht bedoeld heeft.

Men kan zich ook de vraag stellen van waaruit die kortste afstand moet berekend worden: vanuit de gemeente waar de rechtbank zetelt of vanuit de gemeente die de territoriale bevoegdheid van de rechtbank bepaald heeft (b.v. de woonplaats van de verweerder). Het lijkt geen twijfel dat bij de verwijzing volgens artikel 7, § 1 van de wet, de afstand dient berekend te worden vanuit de woonplaats van de verweerder. Artikel 7, § 1 houdt integendeel geen dergelijk voorschrift in. Het is dan

maar logisch dat de afstand berekend wordt met als uitgangspunt de zetel van de rechtbank die de zaak verwijst.

133 De rechtbanken dienen zelf die afstand te berekenen. Voor het gemak van de rechters volgen hierna tabellen waarin de rechtscolleges van verwijzing worden aangeduid, op grond van de afstanden in vogelvlucht.

Deze tabellen vermelden ook de verwijzing door rechtbanken met gemengd taalstatuut, vermits artikel 7, § 1, ook voor hen toepasselijk kan zijn (zie verder, nr. 140).

<i>De rechtbanken en vredegerichten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vredegericht</i>
ARRONDISSEMENT ANTWERPEN Alle rechtbanken	Brussel	Brussel 9de kt.
ARRONDISSEMENT MECHELEN Alle rechtbanken	Brussel	Brussel 9de kt.
ARRONDISSEMENT TURNHOUT Turnhout Herentals Mol Westerlo	Brussel Brussel Brussel Brussel	Brussel 9de kt. Brussel 9de kt. Jodoigne Jodoigne
ARRONDISSEMENT BRUSSEL Asse Halle Herne Kraainem Overijse Sint-Genesius-Rode Sint-Kwintens-Lennik Vilvoorde Wolvertem Zaventem	Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel Brussel	Jette Tubize Edingen St.-Pieters-Woluwe Wavre Ukkel Anderlecht 2de kt. Brussel 9de kt. Brussel 8ste kt. St.-Pieters-Woluwe

<i>De rechtbanken en vredegerichten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vredegerecht</i>
ARRONDISSEMENT LEUVEN		
Leuven	Brussel	St.-Pieters-Woluwe
Aarschot	Brussel	Jodoigne
Diest	Brussel	Jodoigne
Haacht	Brussel	St.-Pieters-Woluwe
Landen	Brussel	Hannut
Tienen	Brussel	Jodoigne
ARRONDISSEMENT NIJVEL		
Nivelles (Nijvel)	Brussel	St.-Genesius-Rode
Jodoigne (Geldenaken)	Brussel	Tienen
Perwez (Perwijs)	Brussel	Tienen
Tubize (Tubéke)	Brussel	Halle
Wavre (Waver)	Brussel	Overijse
ARRONDISSEMENT BERGEN		
Mons (Bergen)	Oudenaarde	Herne
Boussu	Oudenaarde	Herne
Dour	Oudenaarde	Herne
Edingen	Oudenaarde	Herne
La Louvière	Oudenaarde	Halle
Lens	Oudenaarde	Herne
Pâturages	Oudenaarde	Herne
Roeulx	Oudenaarde	Herne
Soignies (Zinnik)	Oudenaarde	Herne
ARRONDISSEMENT CHARLEROI		
Charleroi	Brussel	St.-Genesius-Rode
Beaumont	Brussel	Halle
Binche	Brussel	Halle
Châtelet	Brussel	St.-Genesius-Rode
Chimay	Brussel	Halle
Fontaine-l'Evêque	Brussel	Halle

<i>De rechtbanken en vrederechten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vrederecht</i>
Gosselies	Brussel	St.-Genesius-Rode
Jumet	Brussel	St.-Genesius-Rode
Marchienne-au-Pont	Brussel	Halle
Merbes-le-Château	Brussel	Halle
Seneffe	Brussel	Halle
Thuin	Brussel	Halle
ARRONDISSEMENT DOORNIK		
Tournai (Doornik)	Kortrijk	Ronse
Ath (Aat)	Kortrijk	Geraardsbergen
Komen	Kortrijk	Wervik
Lessines (Lessen)	Kortrijk	Geraardsbergen
Leuze	Kortrijk	Ronse
Moeskroen	Kortrijk	Menen
Péruwelz	Kortrijk	Ronse
Quevaucamps	Kortrijk	Ronse
ARRONDISSEMENT HOEI		
Huy (Hoei)	Tongeren	Tongeren
Hamoir	Tongeren	Tongeren
Hannut	Tongeren	Landen
ARRONDISSEMENT LUIK		
Liège (Luik)	Tongeren	Tongeren
Fexhe-Slins	Tongeren	Tongeren
Fléron	Tongeren	St.-Martens-Voeren
Grivegnée	Tongeren	Tongeren
Herstal	Tongeren	Tongeren
Hollogne-aux-Pierres	Tongeren	Tongeren
Louveigné	Tongeren	St.-Martens-Voeren
Saint-Nicolas	Tongeren	Tongeren
Seraing	Tongeren	Tongeren
Visé (Wezet)	Tongeren	St.-Martens-Voeren
Waremme (Borgworm)	Tongeren	Borgloon

<i>De rechtbanken en vredegerichten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vredegerecht</i>
ARRONDISSEMENT VERVIERS Alle rechtbanken	Tongeren	St.-Martens-Voeren
ARRONDISSEMENT HASSELT Hasselt Beringen Neerpelt Sint-Truiden	Luik Luik Luik Luik	Waremmе Waremmе Visé Waremmе
ARRONDISSEMENT TONGEREN Tongeren Bilzen Borgloon Bree Genk Maaseik Mechelen-aan-de-Maas St.-Martens-Voeren	Luik Luik Luik Luik Luik Luik Luik Luik	Fexhe-Slins Fexhe-Slins Waremmе Visé Visé Visé Aubel
ARRONDISSEMENT AARLEN Alle rechtbanken	Tongeren	St.-Martens-Voeren
ARRONDISSEMENT MARCHE-EN-FAMENNE Marche-en-Famenne Barvaux Houffalize La Roche-en-Ardenne Vielsalm	Tongeren Tongeren Tongeren Tongeren Tongeren	Tongeren Tongeren St.-Martens-Voeren St.-Martens-Voeren St.-Martens-Voeren
ARRONDISSEMENT NEUFCHATEAU Neufchâteau Bastogne (Bastenaken) Bouillon	Tongeren Tongeren Tongeren	Tongeren St.-Martens-Voeren Landen

<i>De rechtbanken en vrederechten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vrederecht</i>
Paliseul	Tongeren	Landen
Saint-Hubert	Tongeren	Tongeren
Wellin	Tongeren	Landen
ARRONDISSEMENT DINANT		
Dinant	Leuven	Landen
Beauraing	Leuven	Landen
Ciney	Leuven	Landen
Couvir	Leuven	St.-Genesius-Rode
Florennes	Leuven	St.-Genesius-Rode
Gedinne	Leuven	Landen
Philippeville	Leuven	St.-Genesius-Rode
Rochefort	Leuven	Landen
Walcourt	Leuven	St.-Genesius-Rode
ARRONDISSEMENT NAMEN		
Namur (Namen)	Leuven	Landen
Andenne	Leuven	Landen
Eghezée	Leuven	Landen
Fosse	Leuven	Overijse
Gembloux (Gembloers)	Leuven	Overijse
ARRONDISSEMENT GENT		
Gent	Brussel	Lessines
Deinze	Brussel	Moeskroen
Eeklo	Brussel	Lessines
Zelzate	Brussel	Jette
Zomergem	Brussel	Lessines
ARRONDISSEMENT DENDERMONDE		
Dendermonde	Brussel	Jette
Aalst	Brussel	Jette
Beveren-Waas	Brussel	Brussel 8ste kt.
Hamme	Brussel	Jette

<i>De rechtbanken en vredegerichten zetelend in of te:</i>	<i>Moeten verwijzen naar:</i>	
	<i>Rechtbank 1ste aanleg Rechtb. v. Koophand. Arbeidsrechtbank</i>	<i>Vredegerecht</i>
Lokeren	Brussel	Jette
Ninove	Brussel	Edingen
St.-Niklaas-Waas	Brussel	Jette
Wetteren	Brussel	Jette
Zele	Brussel	Jette
ARRONDISSEMENT OUDENAARDE		
Oudenaarde	Doornik	Lessines
Geraardsbergen	Doornik	Lessines
Herzele	Doornik	Lessines
Kruishoutem	Doornik	Moeskroen
Nederbrakel	Doornik	Lessines
Ronse	Doornik	Leuze
Zottegem	Doornik	Lessines
ARRONDISSEMENT BRUGGE		
Brugge	Doornik	Moeskroen
Oostende	Doornik	Komen
Tielt	Doornik	Moeskroen
Torhout	Doornik	Komen
ARRONDISSEMENT KORTRIJK		
Kortrijk	Doornik	Moeskroen
Harelbeke	Doornik	Moeskroen
Izegem	Doornik	Moeskroen
Menen	Doornik	Moeskroen
Oostrozebeke	Doornik	Moeskroen
Roeselare	Doornik	Komen
ARRONDISSEMENT IEPER		
Alle rechtbanken	Doornik	Komen
ARRONDISSEMENT VEURNE		
Alle rechtbanken	Doornik	Komen

AFDELING III

BIJZONDERE REGELEN IN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RECHTBANKEN TE TONGEREN EN DOORNIK

134 Bij toepassing van artikel 7, § 1 *bis* van de wet van 15 juni 1935, aldus aangevuld bij artikel 9 van de wet van 9 augustus 1963, heeft de verweerder die zijn woonplaats heeft in een gemeente van het kanton St.-Martens-Voeren, het recht taalwijziging te vorderen, wanneer hij gedagvaard wordt voor de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel of de arbeidsrechtbank te Tongeren. De zaak wordt dan verwezen naar de rechtbank van dezelfde rang met een andere taalregeling.

Op dezelfde wijze geniet de verweerder, die zijn woonplaats heeft in een gemeente van de kantons Komen en Moeskroen en die gedagvaard wordt voor de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel of de arbeidsrechtbank te Doornik, het recht op taalwijziging en de verwijzing naar een rechtbank van dezelfde rang met een andere taalregeling.

Vermits de rechtbanken van Tongeren en Doornik een zuiver Nederlands respectievelijk Frans taatstatuut hebben, worden alle zaken voor deze rechtbanken ingeleid in het Nederlands respectievelijk het Frans en is het niet mogelijk dat deze rechtbanken de zaak verder behandelen, indien de taal van de rechtspleging gewijzigd wordt. De wetgever wilde nochtans aan de Franstalige minderheid in het kanton St.-Martens-Voeren, en aan de Nederlandstalige minderheid in de kantons Komen en Moeskroen een rechtspleging in de taal van deze minderheid waarborgen. Vandaar dat de verwijzing van de zaak naar een rechtscollege van de andere taalgroep onvermijdelijk werd.

Voorheen bepaalde artikel 55 van de wet ten behoeve van de inwoners van een gemeente gelegen in het rechtsgebied van de rechtbank doch in een ander taalgebied dan dit van de zetel van de rechtbank, het recht op voortzetting van de rechtspleging in de streektaal van hun woonplaats, d.w.z. in een andere taal dan deze van de rechtbank. Dientengevolge moest de zaak verwezen worden naar een rechtbank van de andere taalgroep, tenzij de natuurlijke rechter voor dewelke de zaak werd ingeleid deze andere taal machtig was. Deze regeling was toepasselijk op alle rechtbanken met taalkundig gemengd rechtsgebied, namelijk die te Leuven, Hasselt, Tongeren, Oudenaarde, Ieper, Kortrijk, Bergen, Doornik, Hoei, Luik en Verviers, alsook een hele reeks vrederechten.

Op zich zelf beschouwd schijnen de termen van artikel 7, § 1 *bis* het recht op taalwijziging te vestigen voor alle rechtscolleges van de Nederlandse of de Franse taalgroep, en niet enkel de rechtbanken te Tongeren en Doornik. Het blijkt evenwel uit de samenhang van alle beschikkingen van artikel 7, § 1, en uit de algemene economie van de wet van 15 juni 1935, dat dit recht beperkt wordt tot de rechtbanken te Tongeren en Doornik.

Inderdaad heeft de taalwijziging wanneer zij gevraagd wordt voor de vrederechter niet de verwijzing van de zaak voor gevolg. De vrederechter moet de zaak in de andere taal behandelen. Welnu enkel de vrederechters te St.-Martens-Voeren, Komen

en Moeskroen zijn van alle vrederechters van de Nederlandse en Franse taalgroep wettelijk verplicht tweetalig te zijn en derhalve bekwaam om de zaak in de andere taal te behandelen. Het feit dat de vrederechters te Kraainem, St.-Genesius-Rode en Wolvertem in hetzelfde geval verkeren, neemt niet weg dat de quasi-totaliteit van de overige vrederechters van de Nederlandse taalgroep en de totaliteit van de vrederechters van de Franse taalgroep wettelijk slechts de taal van de zetel van de rechtbank machtig zijn. Vermits de wetgever dus het voordeel van de taalwijziging heeft beperkt tot de rechtspleging voor de vrederechters te St.-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen, heeft hij zeker niet gewild dat voordeel uit te breiden tot andere rechtbanken dan die van Tongeren en Doornik.

Hierbij kan nog als aanvullend argument aangehaald worden, dat de wet aan bepaalde magistraten van de rechtbanken te Tongeren en Doornik de kennis van de tweede taal oplegt (zie verder, nr. 289). Dit houdt ongetwijfeld verband met de afwijkende regeling voor de rechtspleging in deze rechtbanken wat aangaat de taalwijziging. Deze kennis van de tweede taal werd voorgeschreven door dezelfde wet van 9 augustus 1963, die ook de taalwijziging van artikel 7, § 1 *bis* heeft geregeld. Een andere opvatting zou trouwens volkomen in strijd zijn met de gehele economie van de wet van 15 juni 1935. Zodoende zou men immers aan ingezetenen van de kantons St.-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen een recht op taalwijziging verlenen dat de inwoners van het overige van het Nederlands taalgebied, wanneer zij gedagvaard worden voor een rechtscollège van de Franse taalgroep, en de inwoners van het overige van het Frans taalgebied, wanneer zij gedagvaard worden voor een rechtscollège van de Nederlandse taalgroep, helemaal niet bezitten. Er bestaat geen enkele reden om aan de inwoners van deze drie kantons voorrechten te verlenen in gans het land. Het stelsel van de „faciliteiten” werd trouwens ook op bestuurlijk- en onderwijsgebied beperkt tot de besturen en onderwijsinstellingen gevestigd in de drie voornoemde kantons.

135 Het recht op taalwijziging komt de verweerder van rechtswege toe. De rechtbank is niet bevoegd om de taalkennis van de verweerder te onderzoeken om na te gaan of hij eventueel de taal van de rechtspleging niet kent. Hierdoor onderscheidt zich op een merkelijke manier de regeling voor de rechtbanken te Tongeren en te Doornik van de regeling voor de Brusselse rechtbanken en voor de vrederechters te Kraainem, St.-Genesius-Rode en Wolvertem, alsook van de voorheen geldende regelen van artikel 55 van de wet.

136 Op de vraag tot taalwijziging zijn de regelen uiteengezet in nrs. 111 en 114 toepasselijk.

Zij is een tussenvordering, en aldus onderworpen aan de beschikkingen van artikel 37 van de wet. Zij moet behandeld en beslecht worden in de taal van de rechtspleging, d.w.z. de taal van de inleidende akte.

Men dient echter aan te nemen, dat het verzoek tot taalwijziging zelf in de andere taal kan gesteld worden, hetzij zij mondeling, hetzij zij schriftelijk ingediend wordt. Het ware absurd van de verweerder te vergen, dat hij de taal van de inleidende akte zou gebruiken, wanneer de wetgever hem een recht op taalwijziging verleent uitgaand van de bekommernis hem niet het gebruik van een andere taal dan deze

van zijn keuze op te dringen (*vgl.* HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 48). Het zou evenwel geen tegenstrijdigheid betekenen, indien het verzoek tot taalwijziging wordt gesteld in de taal van de inleidende akte. Zelfs indien de verweerder deze taal grondig kent, kan zijn voorkeur gaan naar de andere taal.

137 Het recht op taalwijziging komt enkel toe aan de verweerder die zijn woonplaats heeft in een gemeente van het kanton St.-Martens-Voeren om taalwijziging te bekomen voor de rechtbanken te Tongeren, en aan de verweerder die zijn woonplaats heeft in een gemeente van de kantons Komen en Moeskroen om taalwijziging te bekomen voor de rechtbanken te Doornik.

In de Franse tekst van artikel 7, § 1 *bis* wordt de term *demeurant* gebezigd, terwijl in alle andere artikelen van de wet het woord *domiciliés* wordt gebruikt. In de Nederlandse tekst van artikel 7, § 1 *bis* wordt de term „wonend” gebruikt terwijl in de oorspronkelijke artikelen van de wet telkens „woonachtig” werd gebezigd. Al deze termen slaan op dezelfde juridische werkelijkheid: de woonplaats van de gedaagde.

De bewoordingen van artikel 7, § 1 *bis*, eerste lid moeten nog aangepast worden aan de nieuwe toestand geschapen door de oprichting van de arbeidsrechtbanken. Een ontwerp van wet werd met dit doel ingediend bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers (*Parl. Besch., Kamer*, 1971-72, nr. 79).

138 Het vonnis van taalwijziging beveelt de verwijzing van de zaak naar het rechtscollege van dezelfde graad met een andere taalregeling, dat het dichtst bij de woonplaats van de verweerder gelegen is.

Deze rechtscolleges worden aangewezen in het K.B. van 30 augustus 1963.

Het zijn:

- de rechtbanken van Luik voor de inwoners van Moelingen en 's Gravenvoeren;
- de rechtbanken van Verviers voor de inwoners van Remersdaal, St.-Martens-Voeren, St.-Pieters-Voeren en Teuven;
- de rechtbanken van Ieper voor de inwoners van het kanton Komen;
- de rechtbanken van Kortrijk voor de inwoners van het kanton Moeskroen.

139 De wet zegt niet hoe het recht op taalwijziging geregeld wordt, indien er verschillende verweerders voor de rechtbanken te Tongeren of Doornik gedagvaard worden.

Men zou analogisch kunnen redeneren op grond van hetgeen de wet bij pluraliteit van verweerders voorschrijft in de rechtspleging voor de Brusselse rechtbanken en voor deze van de Frans-Duitse of Duits-Franse taalgroep (art. 6, § 2). Maar de omstandigheid dat de wetgever de regel van de meerderheid uitdrukkelijk voor laatstgenoemden heeft voorgeschreven, terwijl hij dit niet deed voor de rechtspleging voor de rechtbanken van Tongeren en Doornik, toont precies aan dat zulke analogische oplossing niet kan verantwoord worden.

Verschillende rechten en belangen kunnen hier met elkaar in botsing komen. Er is

voorzeker het recht op taalwijziging dat de ingezetene van de kantons St.-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen uit de wet put, maar er bestaat evenzeer een recht van de ingezetene van het rechtsgebied van de rechtbank om zijn zaak te zien behandelen door zijn natuurlijke rechter in zijn taal, die ook de taal van de rechtbank is. Tenslotte moet men, alhoewel in ondergeschikte orde, ermede rekening houden, dat een taalwijziging gevolgd door een verwijzing van de zaak naar een ander rechtscollege, een afwijking betekent op de normale werking van de gerechtelijke instellingen.

Uitgaande van deze beschouwingen, kunnen volgende regelen vooropgesteld worden:

1. Indien alle verweerders hun woonplaats hebben in het rechtsgebied van de rechtbank, kan de taalwijziging slechts toegestaan worden, wanneer de meerderheid van de verweerders erom verzoeken. Bij pariteit moet het verzoek tot taalwijziging afgewezen worden.

2. Indien ook verweerders, die buiten het rechtsgebied van de rechtbank hun woonplaats hebben, werden gedagvaard, worden zij medegerekend als eenheden op dewelke de taal van de rechtbank zonder meer toepasselijk is. Nochtans zou de rechtbank bij pariteit tussen de verweerders die taalwijziging kunnen vragen en metterdaad ook vragen enerzijds, en de overige verweerders anderzijds, de voorkeur kunnen geven aan taalwijziging indien dit naar billijkheid gewettigd wordt, b.v. het feit dat de meerderheid van de verweerders woont in de andere taalstreek.

AFDELING IV

BIJZONDERE REGELEN IN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RECHTBANKEN MET NEDERLANDS-FRANS OF FRANS-NEDERLANDS TAAI STATUUT

§ 1. Toepassing van artikel 7, § 1

140 De regelen van de taalwijziging en verwijzing, steunend op artikel 7, § 1, van de wet van 15 juni 1935 en besproken in afdeling II, zijn eveneens toepasselijk op de rechtbanken met Nederlands-Frans of Frans-Nederlands taalstatuut. Zij behoren immers tot de rechtbanken van de Nederlandse respektievelijk Franse taalgroep. Het feit dat de magistraten, zetelend in deze rechtbanken, de andere taal machtig zijn, verleent hen geenszins het recht, buiten de gevallen van artikel 7, § 1 *bis* en 7 *bis*, de taalwijziging op verzoek van beide partijen te akteren en dan de zaak zonder verwijzing verder te behandelen in de andere taal.

§ 2. Toepassing van artikel 7, § 1 *bis* (vredegrechten te St.-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen)

141 De wet van 9 augustus 1963 heeft aan artikel 7 van de wet van 15 juni 1935 een paragraaf 1 *bis* toegevoegd, waarbij de gedaagden, die wonen in een

gemeente van de kantons Komen en Moeskroen, voor de vrederechter van deze kantons het recht hebben te vragen dat de rechtspleging in het Nederlands zou worden voortgezet. Evenzo genieten de inwoners van het kanton St.-Martens-Voeren, wanneer zij voor hun vrederechter worden gedagvaard, het recht te vragen dat de rechtspleging zou worden voortgezet in het Frans.

De vrederechter akteert het verzoek tot taalwijziging en beveelt dat de rechtspleging in de andere taal zal worden voortgezet.

142 Deze regeling verschilt slechts in één opzicht van deze door hetzelfde wets-artikel voorgeschreven voor de rechtbanken van Tongeren en Doornik: deze laatste moeten na taalwijziging de zaak verwijzen naar een andere rechtbank, terwijl de vrederechten van St.-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen de zaak verder behandelen.

Hetgeen boven werd besproken onder nrs. 135 tot 138 geldt dus ook voor de rechtspleging voor deze drie vrederechten.

143 De vraag kan gesteld worden, of de inwoner van één van de hier bedoelde kantons van het recht op taalwijziging geniet, ook wanneer hij wordt gedagvaard voor een rechter bedoeld door artikel 7, § 1 *bis*, die niet de rechter is van het kanton van zijn woonplaats.

Kan b.v. een inwoner van het kanton Komen de taalwijziging vragen, wanneer hij als verweerder verschijnt voor de vrederechter te Moeskroen?

Het antwoord is bevestigend, vermits de termen van § 1 *bis*, zeer ruim het rechts-college aanwijzen voor hetwelk de taalwijziging kan bekomen worden: „de in het eerste artikel aangeduide rechtsmacht en... de in artikel 2 aangeduide rechts-machten”. In feite zijn het niet alle in artikel 1 en 2 aangewezen rechtscolleges (zie boven, nr. 133 e.v.), doch enkel de rechtscolleges die wettelijk bekwaam zijn, de rechtspleging in de andere taal te behandelen, namelijk de vrederechten van Komen en Moeskroen.

Deze oplossing is nochtans onlogisch omdat zij aan de inwoners van deze kantons voorrechten verleent, die niet stroken met de algemene economie van de wet van 15 juni 1935 (*vgl.* verder, nr. 146).

§ 3. Toepassing van artikel 7 *bis* (vrederechten te Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem)

144 De wet van 9 augustus 1963 heeft een artikel 7 *bis* aan de wet van 15 juni 1935 toegevoegd, teneinde het „faciliteiten-regime” ten behoeve van de Franstalige minderheden in de zes „randgemeenten” van de Brusselse agglomeratie op gerechtelijk gebied te regelen.

Wanneer een inwoner van de gemeente Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel of Wezembeek-Oppem — in het Nederlands — wordt gedagvaard voor de vrederechter van Kraainem, Sint-Genesius-Rode of Wolvertem, mag hij vragen dat de rechtspleging in het Frans zou worden voortgezet.

De taalwijziging komt de gedaagde niet van rechtswege toe. Zoals de rechtscolleges die zetelen in de Brusselse agglomeratie, kan de vrederechter de taalwijziging weigeren, wanneer uit de elementen van de zaak blijkt dat de gedaagde een voldoende kennis bezit van de taal van de inleidende akte (zie boven, nr. 113).

145 Zoals voor de vrederechten van Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen, gelden hier de voorschriften boven besproken onder nrs. 136 en 139.

De wet zegt uitdrukkelijk dat de taalwijziging enkel kan gevraagd worden voor de vrederechters van Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem. De boven in nr. 134 opgeworpen kwestie nopens de mogelijke taalwijziging voor andere rechtscolleges rijst dus niet.

146 Het recht om taalwijziging te vorderen komt enkel toe aan de inwoners van één van de zes uitdrukkelijk in de wet vermelde gemeenten.

Alleen het kanton Kraainem bestaat uitsluitend uit „faciliteiten-gemeenten”, de gemeenten Kraainem en Wezembeek-Oppem. Het kanton Sint-Genesius-Rode omvat naast drie „faciliteiten-gemeenten”, Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode, één gemeente, Alsemberg, waarvan de ingezetenen geen recht op taalwijziging kunnen laten gelden. Het kanton Wolvertem tenslotte bestaat geheel uit zuiver Nederlandstalige gemeenten behoudens de gemeente Wemmel: voor de vrederechter te Wolvertem kunnen derhalve alleen de inwoners van Wemmel aanspraak maken op taalwijziging.

Men dient in de praktijk derhalve goed te letten, wegens het particularisme van de regeling voor deze drie vrederechten, op de woonplaats van de gedaagde. Het volstaat niet dat hij woont in een gemeente van het kanton (zoals in de rechtspleging voor de vrederechten van Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen), hij moet bovendien wonen in één van de zes gemeenten door artikel 7 *bis* aangeduid.

Kan een inwoner van één van de zes gemeenten aanspraak maken op taalwijziging, wanneer hij gedagvaard wordt voor de vrederechter van één van de drie kantons, binnen hetwelk zijn woonplaats niet gelegen is? Kan b.v. een inwoner van Sint-Genesius-Rode de taalwijziging vorderen voor de vrederechter te Wolvertem?

Het probleem moet hier anders gesteld worden dan in de rechtspleging voor de vrederechten te Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen (zie boven, nr. 143).

Hier heeft de wet uitdrukkelijk de drie vrederechters aangeduid voor dewelke taalwijziging kan bekomen worden. Deze drie vrederechters hebben een rechtsgebied, waarin telkens één of méér van de zes „faciliteiten-gemeenten” gelegen zijn. Het is enkel uit hoofde van de faciliteiten-gemeente(n) die gelegen zijn in hun rechtsgebied, dat zij in aanmerking komen om taalwijziging toe te staan. Het is derhalve logisch, dat de inwoner van een faciliteiten-gemeente slechts aanspraak kan maken op taalwijziging wanneer hij als gedaagde verschijnt voor zijn eigen vrederechter.

Een andere oplossing zou immers aan de inwoners van deze zes gemeenten voorrechten toekennen, die volkomen in strijd zijn met de algehele economie van de wet van 15 juni 1935.

De inwoner van Sint-Genesius-Rode zou kunnen aanspraak maken voor de vrede-

rechter van Wolvertem, van dewelke hij geen rechtsonderhorige is, op de Franse rechtspleging, dan wanneer de inwoner van de tweetalige Brusselse agglomeratie en zelfs de inwoner van de Franse taalstreek dat recht niet zou bezitten. De teksten van de wetgever zijn soms onnauwkeurig, maar dergelijke absurde bedoelingen mogen hem niet toegeschreven worden.

AFDELING V

BIJZONDERE REGELEN IN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RECHTBANKEN ZETELEND IN DE BRUSSELSE AGGLOMERATIE

§ 1. Bevoegdheid *intra muros*

147 Voor de tweetalige rechtbanken in het Brusselse kan noch de taalwijziging, noch de verwijzing gevraagd worden op grond van artikel 7 van de wet van 15 juni 1935. De definitieve vaststelling van de taal van de rechtspleging wordt hier enkel beheerst door de artikelen 4 en 6 van die wet.

De rechtspleging wordt voortgezet in de taal van het exploit van rechtsingang, tenzij de verweerder de taalwijziging aanvraagt, overeenkomstig de regelen boven uiteengezet in nrs. 111, 113 en 114.

Zolang de rechter er niet anders over beslist moet de rechtspleging voortgezet worden in de taal van de inleidende akte (Brussel, 11 sept. 1956, *J.T.*, 1956, 589).

De verweerder die verstek liet gaan dient verzet aan te tekenen in de taal van het verstekvonnis, ook wanneer dit is tussengekomen na de taalwijziging (Kh. Brussel, 14 jan. 1956, *J. Comm. Br.*, 1956, 113).

Op te merken valt dat om het even welke verweerder recht heeft op een taalwijziging, ongeacht het feit of zijn woonplaats binnen of buiten de Brusselse agglomeratie ligt.

148 Artikel 6, § 2, van de wet regelt de vaststelling van de taal van de rechtspleging, wanneer verschillende verweerders in het geding betrokken zijn. De rechtspleging wordt voortgezet in de taal van de inleidende akte, tenzij de meerderheid van de verweerders de taalwijziging aanvraagt. De rechter kan de taalwijziging weigeren, wanneer uit de elementen van de zaak blijkt, dat de meerderheid van de verweerders een voldoende kennis bezit van de taal, gebruikt in de inleidende akte.

Om na te gaan of de meerderheid van de verweerders de taalwijziging aanvraagt, worden alle verweerders, waar zij ook mogen wonen, in aanmerking genomen. Integendeel bij het onderzoeken of de meerderheid van de verweerders de taal van de inleidende akte machtig is, zal de rechter zich beperken tot diegenen die de taalwijziging aanvroegen: de andere verweerders hebben stilzwijgend de taal van de inleidende akte gekozen (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 55; *vgl.* Rb. Brussl, 2 febr. 1960, *J.T.*, 1960, 311), zodat de rechter niet bevoegd is om hun taalkennis te controleren. Aldus zal de rechter de taalwijziging weigeren, wanneer b.v. één verweerder van de drie, die de taalwijziging aanvroegen, de taal van de inleidende akte voldoende blijkt te kennen, wanneer anderzijds een vierde en een vijfde verweerder geen taalwijziging aangevraagd hebben.

149 In geval van taalgelijkheid tussen de verweerders, zal de rechter zelf, volgens de noodwendigheden van de zaak, bepalen in welke taal de rechtspleging zal voortgezet worden. Opdat taalgelijkheid zou bestaan, moet de helft van de verweerders niet alleen de taalwijziging gevraagd hebben, maar zich bovendien in de voorwaarden van taalkennis bevinden, vereist om ze te kunnen bekomen (zie boven, nr. 112).

In de rechtspraak vindt men toepassingen van die regel.

In een zaak zijn vier verweerders betrokken, twee vragen de Nederlandse rechtspleging, de twee anderen niet; deze laatsten zijn echter een nationaal werk, „waarvan mag ondersteld worden, dat enkele van de beheerders Nederlands kennen”, bovendien wordt een Nederlandstalig straf dossier in het debat gebruikt; de rechtbank oordeelt dat de rechtspleging in het Nederlands moet voortgezet worden (Rb. Brussel, 22 jan. 1938, *R.W.*, 1937-38, 1790).

Wanneer de overeenkomsten en briefwisseling tussen partijen in een bepaalde taal werden gesteld, is het billijk de rechtspleging in deze taal voort te zetten (Rb. Brussel, 2 febr. 1960, *J.T.*, 1960, 311).

Wanneer de taal van de rechtspleging moet bepaald worden, omdat een verweerder in een eerste zaak in het Frans gedagvaard werd en daarna in een verknochte zaak in het Nederlands, omdat hij intussen in een gemeente van het Nederlands taalgebied is gaan wonen, past het dat in de geest van de wet van 15 juni 1935, de rechtspleging in beide samengevoegde zaken zou voortgezet worden in het Nederlands (Rb. Brussel, 3 nov. 1962, *R.W.*, 1962-63, 1117).

150 De vraag tot taalwijziging is een tussenvordering, die vervolgd en gevonnist wordt in de taal van de inleidende akte. De aanvraag zelf maakt hierop echter een uitzondering (zie boven, nr. 142).

De vraag tot taalwijziging wordt mondeling ingediend door de verweerder die persoonlijk verschijnt, schriftelijk wanneer een gevolmachtigde in zijn plaats optreedt. Het geschrift moet door de verweerder persoonlijk geschreven en ondertekend zijn. Het is vrijgesteld van zegel en registratie (K.B. nr. 64 van 30 nov. 1939, art. 162, 23°), en blijft gehecht aan het vonnis.

§ 2. Bevoegdheid *extra muros*

151 Wanneer de Brusselse rechtbanken zetelen met hun bevoegdheid *extra muros* kan de taalwijziging in principe enkel geschieden bij toepassing van artikel 7, § 1, van de wet, zoals dit het geval is met de rechtbanken met zuiver Nederlands taalstatuut.

De regelen boven besproken in nrs. 128 e.v. zijn hier toepasselijk.

Een voor de wetgever van 1935 onvoorziene vraag rijst op, doordat de rechtbanken van Brussel, alhoewel zetelend *extra muros* toch rechtbanken zijn van de Nederlands-Franse taalgroep. Volgens de letterlijke bewoordingen van artikel 7, § 1, zouden de Brusselse rechtbanken, na taalwijziging, de zaak moeten verwijzen naar de meest nabije rechtbank in een ander taalgebied of naar deze die de gedingvoerende partijen gezamenlijk hebben gekozen, d.w.z. naar een andere rechtbank dan deze te

Brussel. Wanneer men er evenwel mede rekening houdt dat de Brusselse rechtbanken een tweevoudige bevoegdheid hebben, éénmaal wegens hun territoriale bevoegdheid over de tweetalige Brusselse agglomeratie, en éénmaal wegens hun bevoegdheid over de gemeenten van het Nederlands taalgebied in het arrondissement Brussel, dan lijkt het geen twijfel, dat de verwijzing van de zaak kan geschieden naar een Franstalige kamer van de rechtbanken van Brussel (zie nochtans Brussel, 18 okt. 1961, *Pas.*, 1963, II, 136).

152 Artikel 11 van de wet van 9 augustus 1963 heeft evenwel aan artikel 4 van de wet van 15 juni 1935 een derde paragraaf toegevoegd, waardoor aan de verweerders die hun woonplaats hebben in één van de zes randgemeenten, namelijk Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem, het recht op taalwijziging wordt verleend, in de voorwaarde bedoeld door § 1 en 2 van laatstgenoemd artikel 4.

Deze uitdrukkelijke vermelding van het recht op taalwijziging voor de inwoners van de zes randgemeenten, was eigenlijk overbodig in 1963, vermits op dat ogenblik nog geen onderscheid diende gemaakt te worden tussen de bevoegdheid *intra muros* en de bevoegdheid *extra muros* van de Brusselse rechtbanken. Het recht op taalwijziging behoorde toen aan alle verweerders toe, waar zij ook hun woonplaats hadden (zie boven, nr. 147). Sinds het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek heeft voornoemde § 3 van artikel 4 der wet een reële betekenis gekregen: de inwoners van de zes randgemeenten hebben recht op taalwijziging, zelfs wanneer de Brusselse rechtbanken *extra muros* zetelen.

Het was meer logisch geweest, § 3 van artikel 4 te voegen bij artikel 3 van de wet. Het lijkt nochtans geen twijfel, dat het in § 3 bedoeld recht op taalwijziging ook slaat op de rechtspleging gevoerd voor de Brusselse rechtbanken zetelend *extra muros*.

De aanhef van artikel 4, zoals dit gewijzigd werd door artikel 169 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, en waarbij uitzondering gemaakt wordt voor de rechtspleging voor de Brusselse rechtbanken zetelend *extra muros*, slaat alleen op het eerste paragraaf van artikel 4.

153 Wanneer zaken dienen samengevoegd te worden wegens verknochtheid en de éne werd ingeleid voor een Brusselse rechtbank zetelend *intra muros*, en de andere voor dezelfde rechtbank, doch zetelend *extra muros*, dienen in de eerste plaats artikelen 564 en 565 Ger. W. toegepast te worden.

Indien bij toepassing van die regelen de verknochte zaken samen moeten behandeld worden door de rechtbank zetelend *extra muros*, moet de rechtspleging in het Nederlands geschieden, welke ook het aantal verweerders weze dat de voorkeur zou geven aan de Franse rechtspleging.

Indien integendeel de verknochte zaken samen moeten behandeld worden door de rechtbank zetelend *intra muros*, is de taal van de meerderheid van de verweerders beslissend overeenkomstig de modaliteiten voorgeschreven door artikel 4, § 1 en 2 (zie boven, nrs. 148 e.v.). Het is nochtans duidelijk dat de verweerders, die gedagvaard werden voor de rechtbank zetelend *extra muros*, als Nederlandstaligen aange-

rekend worden, vermits zij geen recht op taalwijziging hebben, tenzij zij verkeren in het geval van artikel 4, § 3 (inwoners van de zes randgemeenten die taalwijziging bekwamen).

In geval van pariteit strookt het met de algemene economie van de wet, dat de rechtspleging in het Nederlands zou worden voortgezet, vermits dit de taal van de rechtspleging *moet* zijn voor de rechtbanken zetelend *extra muros*, terwijl het Frans en het Nederlands de taal van de rechtspleging *kunnen* zijn wanneer deze rechtbanken zetelen *intra muros* (vgl. boven, nr. 100).

AFDELING VI

BIJZONDERE REGELEN IN DE RECHTSPLEGING VOOR DE RECHTBANKEN VAN DE FRANS-DUITSE TAALGROEP

§ 1. Rechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied

154 Bij toepassing van artikel 5, § 1, eerste lid, wordt voor deze rechtbanken de rechtspleging voortgezet in het Duits, tenzij de verweerder vóór alle verweer of excepties, de Franse rechtspleging aanvraagt.

Voor het overige wordt verwezen naar de regelen boven uiteengezet, in nrs. 111, 113 en 114 en in nrs. 148-153).

§ 2. Rechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied

155 Bij toepassing van artikel 5, § 1, tweede lid, wordt de rechtspleging voor deze rechtbanken voortgezet in het Frans, tenzij de verweerder, vóór alle verweer en excepties, de Duitse rechtspleging aanvraagt. De verweerder kan echter slechts de Duitse rechtspleging bekomen wanneer hij de Belgische nationaliteit bezit (art. 5, § 4).

Hier zijn eveneens de regelen, boven uiteengezet, in nrs. 111, 113 en 114 en in nrs. 148-153, toepasselijk.

HOOFDSTUK IV

TOEPASSING VAN DE TAALREGELING OP DE VERDERE RECHTSPLEGING

AFDELING I

TAALGEBRUIK DOOR DE PARTICULIEREN

156 De partijen, die in persoon voor de rechter verschijnen, gebruiken voor hun gezegden en verklaringen de taal van hun keuze. Die regeling geldt ook voor het verhoor van partijen en voor het afleggen van de gedingbeslissende of aanvullende eed (art. 30).

Soms werd aan artikel 30 een draagwijdte gegeven, die geen rekening houdt met de bewoordingen van de wet en die trouwens nooit door de rechtspraak gevolgd werd: de wettelijke bewoordingen „gezegden en verklaringen” zouden niet alleen betrekking hebben op de mondelinge tussenkomsten van de particulier, maar ook op de mondelinge of schriftelijke akten van rechtspleging, zodanig dat de rechtspleging voor de vrederechter of voor de rechtbank van koophandel, en zelfs voor de rechtbank van eerste aanleg, wanneer de particulier in persoon optreedt, een tweetalige rechtspleging kan zijn, waarin de rechter ook naar keuze één van beide of beide talen gebruikt (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nrs. 7 en 19).

Het vrij taalgebruik van de particulier strekt zich niet verder uit, dan de uitdrukkelijke bepalingen van artikel 30 toelaten, nl. tot de gezegden en verklaringen wanneer hij persoonlijk voor de rechter verschijnt, tot de ondervraging op feiten en rechtspunten en tot de gedingbeslissende en de aanvullende eed. Artikel 30 bevat immers afwijkingen op al de voorafgaande voorschriften van de wet, en moet derhalve beperkend uitgelegd worden (*Rép. P. Dr. B., Tw. Procédure civile*, nr. 538).

Mondelinge conclusies b.v. moeten steeds in de taal van de rechtspleging genomen worden zelfs door de particulier (Rb. Brugge, 19 nov. 1951, *R.W.*, 1951-52, 607), schriftelijke besluiten *a fortiori* eveneens (Rb. Brussel, 28 april 1937, *R.W.*, 1936-37, 1501).

Het vrij taalgebruik is algemeen en niet beperkt tot de drie nationale talen.

Zo de rechtbank de taal, door een partij gebruikt, niet machtig is, doet zij een beroep op een tolk. De kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist.

Men dient een beroep te doen op een beëdigd vertaler. Het woord *juré* is in de Franse tekst van artikel 30 door onoplettendheid achterwege gebleven (HAYOIT DE TERMICOURT, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. VI; MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nr. 1932).

157 De getuigen worden ondervraagd en hun verklaringen worden aanhoord en opgetekend in de taal van de rechtspleging, tenzij zij vragen een andere taal te mogen bezigen (art. 32). Die taal kan zowel een andere nationale taal als een vreemde taal zijn.

Wanneer de magistraten, belast met het verhoor van de getuige, de door deze laatste gebruikte taal machtig zijn, wordt geen beroep gedaan op een tolk, en wordt het getuigenis opgetekend zonder vertaling. Volgens de rechtspraak moet men echter afleiden uit de grondbeginselen van de taalwet, dat die regeling slechts bestaat ten voordele van de nationale talen, dus ook ten behoeve van het

Duits (Luik, 22 juni 1938, *Pas.*, 1939, II, 63; *J.T.*, 1939, 113; *Pand. Pér.*, 1939, 162; *J. Liège*, 1938, 257, arrest waarbij het vonnis van Rb. Verviers, 17 jan. 1938, *J. Liège*, 1938, 92, hervormd werd).

Zijn die magistraten de taal van getuige niet machtig of gebruikt deze een vreemde taal, dan wordt een beroep gedaan op een tolk; de kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist. Het is voldoende dat de tolk zijn eed aflegt in de taal van de rechtspleging; het is niet vereist dat hij de eedaflegging zou herhalen in ieder van de talen, door de getuigen gesproken (Cass., 7 juni 1948, *R.W.*, 1948-49, 367; *Pas.*, 1948, I, 363; *R. Dr. Pén.*, 1947-48, 974).

Het is vanzelfsprekend de rechter, die gelast is met het getuigenverhoor, die ook de tolk zal aanduiden, alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk zegt (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nrs. 71 en 72).

Er dient geen onderscheid gemaakt te worden tussen de Belgen en de vreemdelingen. Allen gebruiken naar keuze een nationale of een vreemde taal, ook voor het afleggen van de eed (zie nochtans: *Rép. P. Dr. B., Tw. Serment*, nr. 77).

158 De verslagen van deskundigen moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging (art. 33; zie ook: Rb. Oudenaarde, 9 mei 1951, *R.W.*, 1951-52, 561; Krijgsh. Brussel, 4 jan. 1950, *R.W.*, 1949-50, 946; Rb. Ieper, 5 mei 1954, *R.W.*, 1954-55, 381; Vred. Berchem, 7 nov. 1967, *R.W.*, 1967-68, 1093).

De deskundige moet de taal, waarin het door hem ingediend verslag gesteld is, machtig zijn. Blijkt dat niet zo, en heeft hij zijn oorspronkelijk verslag door een derde laten vertalen in de taal der rechtspleging, dan is het nietig omdat de deskundige de verantwoordelijkheid van het neergelegde verslag niet kan dragen (Krijgsh. Antwerpen, 20 dec. 1949, *R.W.*, 1949-50, 1069).

Dit geldt eveneens voor de bijlagen van het deskundig verslag, die een deel van de opdracht behelzen, b.v. een p.v. van vergadering tussen de deskundigen en de technische raadslieden van de partijen (Rb. Brussel, 27 juni 1968, inzake N.V. Wegen en Werken tegen Gemeente Melsbroek, *onuitgegeven*).

De rechtbank kan echter bij een gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet, noch voor beroep vatbaar is, de deskundige toelating verlenen om gebruik te maken van de taal die hij verkiest, wegens bijzondere redenen en in uitzonderlijke aangelegenheden. De twee vereisten, bijzondere reden en bijzondere aangelegenheid, moeten ter zake aanwezig zijn en door de rechter in zijn beslissing vastgesteld worden (Cass., 10 jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 15; Kh. Antwerpen, 30 sept. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 412; *R.W.*, 1935-36, 120; Kh. Gent, 7 juli 1938, *J. Comm. Fl.*, 1938, 265). Aldus werd gevonnist dat de deskundige zijn verslag in de taal van zijn keuze zal mogen indienen, wanneer, gezien de aard van de zaak, ter plaatse geen deskundige voorhanden is en een beroep moet gedaan worden op een persoon wonend in het andere taalgebied (Rb. Tongeren, 14 nov. 1936, *R.W.*, 1936-37, 1569). Anderzijds werd gevonnist, dat het gebrek aan kennis van de taal der rechtspleging in hoofde van de raadsman van een der partijen, geen voldoende reden is (Kh. Sint-Niklaas, 26 okt. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 267).

De regeling van artikel 33 is toepasselijk, om het even of de deskundige ambtshalve of bij onderling overleg van de partijen aangesteld werd (Kh. Antwerpen, 19 nov. 1940, *J. Port. Anv.*, 1941, 68).

Welke is de waarde van een deskundigenverslag, dat niet overeenkomstig de voorschriften van artikel 33 opgesteld werd? Aanvankelijk werd geoordeeld dat de deskundige, althans wanneer hij zijn verslag niet onder eed opstelde, mag beschouwd worden als een getuige, die dus vrij zijn taal kiest (*vgl.* Corr. Brussel, 6 febr. 1937, *R.W.*, 1936-37, 1315). Nadien werd gevonnist in tegenovergestelde zin: de deskundige kan niet gelijkgesteld worden met een getuige, omdat hij geen getuige is in de zin van artikel 32 van de taalwet. De deskundige moet de rechtbank inlichten niet als zintuigelijk getuige, maar als vakkundige; zijn verslag, opgesteld bij overtreding van artikel 33, is dus nietig (Brussel, 23 april 1937, *J.T.*, 1937, 519; *Pand. Pér.*, 1937, 356; *R.W.*, 1936-37, 1385), en heeft zelfs geen waarde ten titel van eenvoudige inlichting (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 96).

Buiten het voorschrift van artikel 33, kan het ook noodzakelijk zijn dat de deskundige de taal van één van de partijen kent. Aldus heeft een psychiatrisch onderzoek geen zin, indien de deskundige de taal van de patiënt niet kent (Rb. Tongeren, 20 dec. 1963, *R.W.*, 1963-64, 1379).

159 Volgens een auteur (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 8) hoeft de curator van een faillissement, alhoewel aangesteld door de rechtbank, zich niet te bekommeren om de taal van de rechtspleging. Hij is noch magistraat, noch gerechtelijke ambtenaar, noch advocaat, en kan dus naar goeddunken schriftelijk en mondeling de taal van zijn keuze gebruiken.

Vooreerst mag men niet uit het oog verliezen, dat de berichten, oproepingen en voorstellen, uitgaande van de curator, krachtens artikel 10 moeten gesteld worden in het Frans, in de Waalse provincies en het arrondissement Nijvel, in het Nederlands in de Vlaamse provincies en het arrondissement Leuven, en in beide talen in het arrondissement Brussel; zij moeten in het Frans en het Duits gesteld worden in de Duitstalige gemeenten van het arrondissement Verviers (zie boven, nr. 67).

Het lijdt verder geen twijfel dat de curator voor het overige, de taal van de rechtspleging dient te gebruiken, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, telkens wanneer hij optreedt in zijn hoedanigheid van curator in de rechtspleging volgend op de uitspraak van het faillissement. De curator is geenszins de particulier, bedoeld door artikel 30. Ten hoogste zou men kunnen aannemen dat hij, wanneer een betwisting voor de rechtbank wordt gebracht, voor zijn gezegden en verklaringen kan aanspraak maken op vrij taalgebruik. Doch het feit dat de wet geen afwijkende bepalingen inhoudt ten behoeve van de curator, brengt mee, dat hij steeds gebonden is door de taal van de rechtspleging.

AFDELING II

TAALGEBRUIK DOOR HET OPENBAAR MINISTERIE

160 De adviezen van het openbaar ministerie worden uitgesproken in de taal van de rechtspleging (art. 35). Wordt het advies uitgesproken in een andere taal, dan brengt het niet de nietigheid van gans de rechtspleging mee, maar het zou aanleiding kunnen geven tot herroeping van het gewijsde (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 62).

AFDELING III

TAALGEBRUIK VOOR DE PLEIDOOIEN

161 In algemene regel moet gepleit worden in de taal der rechtspleging voor alle rechtbanken van het rijk (art. 36). Pleidooien worden beschouwd als akten van rechtspleging, waarop de sanctie van artikel 40 toepasselijk is (Cass., 31 mei 1948, *J.T.*, 1948, 407, *R. Dr. Pén.*, 1947-48, 973; Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 553; *J.T.*, 1950, 475). Zulk voorschrift werd nooit aangezien als strijdig met artikel 23 van de Grondwet (*Parl. Hand.*, *Kamer*, 1933-34, 8 mei 1934, blz. 1410; HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 62).

Deze regelen waren destijds ook toepasselijk op de pleidooien van pleitbezorgers (*Pand. B.*, *Tw. Usages corporatifs des avoués*, nr. 34; RODENBACH, A., *Règles et usages de la profession d'avoué*, Brussel, 1938, nr. 34).

De wet bevat verschillende afwijkingen van die grondregel, die echter streng beperkt blijven tot de pleidooien in de enge zin van het woord. Mondelinge besluiten (en *a fortiori* ook schriftelijke besluiten) moeten steeds in de taal van de rechtspleging genomen worden, zelfs door een advocaat die in een andere taal mag pleiten (Kh. Antwerpen, 27 sept. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; *R.W.*, 1935-36, 119). Dit is o.m. het geval voor het inleiden van een wedereis (*W.R. Brussel*, 1 maart 1938, *R.W.*, 1938-39, 326).

162 Eerste afwijking (art. 36, 2°). — De rechter kan, op verzoek van een partij en wanneer de maatregel volstrekt noodzakelijk blijkt, haar raadsman toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, op voorwaarde dat hij verklaart de taal van de rechtspleging niet te kennen en in een andere taalstreek woont.

„Een andere taalstreek” moet op het eerste zicht betekenen: een andere taalstreek, dan die waarin het rechtscollege zetelt. Taalstreek en taal van een rechtbank worden echter op een gans verschillende wijze bepaald (zie boven, nr. 21). Het lijkt dan ook beter verantwoord, de streektaal van de pleiter te stellen tegenover de taal van de rechtbank, of nog algemener tegenover de taal, *in specie* gebruikt voor de behandeling van een zaak (zie HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 63; VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 24). Aldus kan de afwijking ook toegestaan worden door een rechtbank met Nederlands-Frans taalstatuut, die een zaak behandelt in het Frans, wanneer de pleiter woont in de Nederlandse taalstreek, of omgekeerd.

Kan deze afwijkende beschikking ingeroepen worden door de in de Brusselse agglomeratie wonende pleiters, voor de rechtbanken van de Nederlandse of Franse taalgroep? Men zou op die vraag ontkennend kunnen antwoorden, omdat één van hun streektalen diegene is, die *in specie* voor de rechtspleging gebruikt wordt. Maar anderzijds kan men zeggen, dat de Brusselse pleiter een tweetalige streek bewoont, een streek dus met een ander taalkundig karakter, dan dit van de éentalige rechtbank, waarvoor hij pleit. Deze interpretatie beantwoordt het meest aan de bedoeling van de wetgever die de woonplaats van de pleiter als een wettelijke maatstaf van zijn persoonlijke taalkennis aangenomen heeft; welnu het was en is voor niemand een geheim dat een goed deel van de Brusselse advocaten nog niet bij machte is in het Nederlands te pleiten. Doorgaans aanvaardt men dan ook dat de Brusselse pleiter gebruik mag maken van de voorrechten van artikel 36, 2° (*Rb. Antwerpen*, 21 mei 1970, *J.T.*, 1970, 481).

De aanvraag van de partij, wiens raadsman wenst te pleiten in een andere taal dan

die van de rechtspleging. moet ingediend worden door een eigenhandig geschreven en ondertekend verzoekschrift. Kan de partij noch schrijven noch ondertekenen, dan mag zij het verzoekschrift door haar raadsman laten opstellen (Tweede verslag, MARCK, *a.w.*, blz. 6; *Parl. Hand.*, *Senaat*, 1934-35, 14 april 1935, blz. 531). Maar indien zij kan schrijven, is een getypt verzoekschrift ongeldig (*Parl. Hand.*, *Kamer*, 1933-34, 15 mei 1934, blz. 1455 en 1461).

De rechter velt souverain (Cass., 12 maart 1956, *Par.*, 1956, I, 237) een gemotiveerde beslissing, waarbij hij beslist of het al dan niet volstrekt nodig is in te gaan op het verzoek. Willigt hij het in, dan kan hij, bij dezelfde of een verdere beslissing, de raadslieden van de andere partijen eveneens machtigen om in die taal te pleiten; van de andere partijen wordt dan zelfs geen verzoekschrift gevegd. De beslissing ter zake is noch voor verzet noch voor hoger beroep vatbaar.

163 *Tweede afwijking* (art. 64). — De advocaten, die het diploma van doctor in de rechten behaalden vóór 1 januari 1930, pleiten in burgerlijke en in handelszaken in de taal van hun keuze.

Deze overgangsbepaling werd ingegeven door de overweging, dat de advocaten in het Vlaamse land een Franstalig onderwijs genoten en dientengevolge zeer dikwijls niet in staat zouden zijn om in het Nederlands te pleiten. Artikel 64 is echter zo gesteld, dat een advocaat het zou kunnen invoeren om voor een Waalse rechtbank in het Nederlands te pleiten, en dat zelfs een Duitstalig advocaat er zou kunnen op steunen om voor een Vlaamse, een Waalse of Brusselse rechtbank in het Duits te pleiten; dit gebeurt evenwel niet in de praktijk.

Het feit dat een advocaat, gebruik makend van het voorrecht van artikel 64, pleit in een andere taal dan die van de rechtspleging, brengt nooit mee, dat de raadsman van de tegenpartij eveneens in de andere taal zou mogen pleiten. Zelfs wanneer de eerstgenoemde advocaat zich in de vereiste voorwaarden bevindt om de andere taal te gebruiken krachtens artikel 36, 1°, zonder evenwel de formaliteiten vervuld te hebben door dit artikel opgelegd, kan de raadsman van een andere partij niet pleiten in de andere taal (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 25).

De eerstgenoemde advocaat moet zelf weten, of hij eenvoudigweg gebruik maakt van het voorrecht verbonden aan de ouderdom van zijn diploma ofwel een beroep doet op de strengere bepalingen van artikel 36, 2°.

164 *Derde afwijking* (art. 36, 1°). — Wanneer de partij er zich niet tegen verzet, kan haar raadsman in het Nederlands of in het Frans pleiten, telkens wanneer een zaak in het Duits behandeld wordt.

AFDELING IV

TAAL VAN DE GESCHREVEN AKTEN VAN RECHTSPLEGING

165 Alle akten van de rechtspleging worden gesteld in de taal van de rechtspleging. Akten in een andere taal gesteld of tweetalige akten zijn nietig (zie boven, nr. 8).

Vermits de magistraten van de rechtscolleges met zuiver Nederlands taalstatuut enkel Nederlands moeten kennen, is het in het belang van de partijen geboden enkel bescheiden over te leggen, die gesteld zijn in de taal van de rechtspleging. Desnoods dient aan de bescheiden, gesteld in een andere taal, een vertaling toegevoegd te worden uitgaande van een beëdigd vertaler (W.R. beroep Antwerpen, 2 okt. 1962, *R.W.*, 1962-63, 768; *J.T.*, 1963, 15; W.R. Tongeren, 28 febr. 1963, *R.W.*, 1962-63, 1907; W.R. beroep Gent, 9 juli 1963, *R.W.*, 1963-64, 108; W.R. beroep Antwerpen, 7 dec. 1965, *R.W.*, 1966-67, 268; Cass., 29 april 1968, *Pas.*, 1968, I, 1020).

Dit voorschrift valt niet onder de sanctie van artikel 40. Het is enkel een praktisch voorschrift van goede rechtsbedeling.

De overgelegde bescheiden dienen evenwel gesteld te worden in de door de wet voorgeschreven taal, wanneer zij aan een wettelijk taalvoorschrift onderworpen zijn, aldus de bescheiden uitgaande van openbare overheden of deze uitgaande van private bedrijven, zoals bedoeld door artikel 52 van de samengevatte wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken. Deze bescheiden moeten zelf gesteld zijn in de wettelijk voorgeschreven taal. De toevoeging van een vertaling is onvoldoende (W.R. Gent, 5 juli 1966, *R.W.*, 1966-67, 269).

Indien de rechter de taal niet kent in dewelke getuigenissen werden afgelegd, mag hij deze niet weren uit de debatten; hij moet dan passende maatregelen nemen om de vertaling ervan te bekomen (Cass., 25 sept. 1969, *R.W.*, 1969-70, 751; *J.T.*, 1969, 709), namelijk de partijen uitnodigen een vertaling te bezorgen desnoods na heropening van de debatten. Evenmin mag de rechter stukken in een vreemde taal uit de debatten weren: hij moet ze doen vertalen (Cass., 7 jan. 1971, *J.T.*, 1971, 199; *R.W.*, 1970-71, 1702).

166 Een volmacht is op zich zelf een buitengerechtigde akte, die evenwel gerechtelijk wordt door haar gebruik voor de rechter. Zij is nietig wanneer zij niet gesteld is in de taal van de rechtspleging (W.R. Ronse, 2 maart 1936, *R.W.*, 1935-36, 1120; Krijgsr. Luik, 9 sept. 1948, *R.W.*, 1948-49, 491; Cass., 24 febr. 1958, *Pas.*, 1958, I, 695).

Deze nietigheid moet ambtshalve door de rechtbank uitgesproken worden. Zij kan niet worden gedekt door een nadien in de voorgeschreven taal gestelde volmacht (Corr. Leuven, 26 nov. 1949, *R.W.*, 1949-50, 1376).

Is de volmacht nietig om taalredenen, dan verschijnt de partij niet en spreekt de rechter vonnis uit bij verstek (Kh. Aalst, 21 dec. 1937, *J. Comm. Fl.*, 1937, 250; Kh. Aalst, 28 juni 1938, *J.T.*, 1939, 115; *Pand. Pér.*, 1939, 166; *J. Comm. Fl.*, 1938, 205).

167 Conclusies zijn akten van de rechtspleging, en moeten op straffe van nietigheid gesteld worden in de taal van het geding (Vred. Ronse, 5 juli 1949, *R.W.*, 1949-50, 810; W.R. Ronse, 2 maart 1936, *R.W.*, 1935-36, 1120; Cass., 12 maart 1956, *Pas.*, 1956, I, 737; Cass., 11 sept. 1961, *Pas.*, 1962, I, 46). Dit geldt zelfs voor mondelinge conclusies genomen door de partij die in persoon verschijnt (Rb. Brugge, 19 nov. 1951, *R.W.*, 1951-52, 607; Rb. Brussel, 28 april 1937, *R.W.*, 1936-37, 1501) of door een advocaat die in de taal van zijn keuze mag

pleiten (Kh. Antwerpen, 27 sept. 1935, *Pand. Pér.*, 1936, 21; R.W., 1935-36, 119; W.R. Brussel, 1 maart 1938, *R.W.*, 1938-39, 326).

Zoals alle gerechtelijke akten zijn de conclusies onderworpen aan het dwingend voorschrift van de eentaligheid. Wetteteksten in de andere taal, in conclusies aangehaald, moeten als niet vermeld aangezien worden (Kh. Antwerpen, 12 jan. 1952, *R.W.*, 1951-52, 1701).

168 De processen-verbaal en de zittingsbladen moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging. Zij moeten, op straffe van nietigheid, vermelden in welke taal partijen, getuigen en deskundigen hun verklaringen afgelegd hebben en in welke taal gepleit werd (art. 34). Die nietigheid wordt echter in de regel gedekt door het daaropvolgend vonnis (Cass., 31 jan. 1938, *R. Dr. Pér.*, 1938, 335; Cass., 8 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 111; Cass., 24 aug. 1962, *Pas.*, 1962, I, 1251).

Indien het vonnis noch het zittingsblad die vermeldingen bevat is het vonnis nietig (Brussel, 7 dec. 1938, *J.T.*, 1939, 426; *Pand. Pér.*, 1939, 257; *R.W.*, 1938-39, 1198).

De vaststelling bovenaan een zittingsblad, in het Frans gesteld, dat alle getuigen de eed aflegden, geldt voor alle getuigen, zelfs voor de getuigen die in het Nederlands hun eed en verklaringen aflegden (Cass., 11 dec. 1950, *Pas.*, 1951, I, 217). Inderdaad, artikel 34 verplicht enkel tot het vermelden van de taal waarin de verklaringen van de getuigen afgelegd werden. Wanneer op een zitting door de magistraten, advocaten, partijen en getuigen slechts één taal gebruikt werd, volstaat op het zittingsblad of proces-verbaal de vermelding: „Er werd tijdens deze zitting uitsluitend gebruik gemaakt van de ..... taal” (*vgl. SCHUIND, Droit Criminel*, I, blz. 548).

De processen-verbaal en de zittingsbladen nemen de getuigenissen op in de taal, waarin deze laatste afgelegd werden, of in de taal waarin zij door de beëdigde tolk vertaald werden. De griffier mag in geen geval eigenmachtig de getuigenissen vertalen op het zittingsblad of in het proces-verbaal (*vgl. Corr. Hasselt*, 3 febr. 1953, *R.W.*, 1953-54, 235).

Wanneer het zittingsblad vermeldt dat de getuigen in het Nederlands hun eed aflegden, moet vermoed worden dat zij in dezelfde taal getuigd hebben, zodat aan de voorschriften van artikel 34 voldaan werd (Cass., 28 nov. 1939, *Pas.*, 1939, I, 495).

Doch artikel 34 schrijft niet voor, dat het proces-verbaal of het zittingsblad zou vermelden, welke taal door de rechter gebruikt werd bij het uitspreken van een beslissing (Cass., 29 april 1942, *Pas.*, 1942, I, 103) noch in welke taal het openbaar ministerie zijn advies uitsprak (*Rép. P. Dr. B.*, *Tw. Procédure civile*, nr. 539). Men dient ook te noteren, dat een proces-verbaal dat enkel vaststelt dat een arrest of vonnis uitgesproken werd niet onderworpen is aan de voorschriften van artikel 34 (Cass., 8 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 111).

169 In alle mededelingen van magistraat tot magistraat binnen dezelfde taalstreek, wordt de taal van de rechtspleging gebruikt (art. 37, vierde lid).

Mededelingen van magistraten onderling die tot de rechtspleging zelf behoren, b.v. ambtelijke opdrachten, zijn akten van de rechtspleging, en moeten uit dien hoofde

altijd gesteld worden in de taal van de rechtspleging, zelfs wanneer de magistraten zetelen in een verschillende taalstreek of in het buitenland (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 74). Artikel 37, vierde lid betreft enkel de mededelingen, die wel betrekking hebben op de rechtspleging, doch slechts van inwendige aard zijn, b.v. vragen om mededeling van een bundel of om bestuurlijke inlichtingen (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 64).

De wet zegt niet, in welke taal die mededelingen moeten gesteld worden, wanneer de magistraten een verschillende taalstreek bewonen, of wanneer de taal van de rechtspleging niet de voertaal van de rechtbank is. Die kwestie heeft weinig belang, vermits men hier te doen heeft met bescheiden, waarvan de nietigheid praktisch zonder invloed blijft op de rechtspleging zelf.

Voor de magistraten van het parket, wordt de diensttaal geregeld door de wetgeving op het gebruik van de talen in bestuurszaken (VAN DURME, *a.w.*, nr. 102; *vgl.* boven, nrs. 29 e.v.).

170 Bij elke akte, gesteld in een taal, die niet de taal is van de streek waarin zij moet betekend worden, dient een vertaling gevoegd en mede-betekend te worden (art. 38). Deze regel is o.m. toepasselijk op de herdagingen, de aanzeggingen en tegenaanzeggingen, de betekeningen aan en dagvaardingen van getuigen, de betekeningen van tussen- en eindvonnissen, enz. De regelen, besproken in nrs. 76 tot 80 betreffende de inleidende akte zijn daarop toepasselijk.

Er moet geen vertaling mede-betekend worden, wanneer de betekende partij de taal van de rechtspleging, waarin de akte dus gesteld is, gekozen of aanvaard heeft. Dit zal het geval zijn, telkens de partij gebruik gemaakt heeft van haar recht op taalwijziging op grond van artikel 4, 5, 7 of 7 *bis* van de taalwet (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 84), of nog, wanneer de partij de taal van de rechtspleging stilzwijgend aanvaard heeft, door geen gebruik te maken van haar recht op taalwijziging, b.v. wanneer de verweerder verstek liet gaan en zich aldus in de onmogelijkheid plaatste de taalwijziging aan te vragen (Rb. Hasselt, 7 dec. 1949, *R.W.*, 1949-50, 1063) of nog, wanneer de eisende partij, alhoewel wonend in het Nederlands taalgebied, een verweerder, wonend in de Brusselse agglomeratie in het Frans gedagvaard had (Rb. Brussel, 19 dec. 1952, *Pas.*, 1953, III, 93).

Integendeel kan de aanvaarding van de taal van de rechtspleging niet afgeleid worden uit het feit, dat de taalwijziging bekomen werd op aanvraag van de tegenpartij, nl. wanneer die taal aan de eiser eenzijdig opgedrongen werd door de verweerder, die alleen recht heeft op taalkeuze krachtens artikel 4 (Brussel, 31 mei 1938, *Pas.*, 1938, II, 122; *Pand. Pér.*, 1938, 321; *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1939, 468; *R. P. Not.*, 1938, 739; *R. Adm.*, 1938, 533). Om dezelfde reden kan de aanvaarding van de taal van de rechtspleging niet ingeroepen worden tegen de verweerder, die geen recht had op taalwijziging omdat hij buiten het rechtsgebied van de rechtbank woonde (geval van art. 5, § 2, en art. 7, § 1 *bis* en 7 *bis*) of de Belgische nationaliteit niet bezat (geval van art. 5); evenmin in geval van pluraliteit van verweerders, tegen de verweerders die de taal minderheid vormen; evenmin tenslotte tegen de verweerder, die de taalwijziging heeft aangevraagd zonder ze te kunnen bekomen. De kosten van de vertaling worden als gerechtskosten aangerekend.

171 Elke partij heeft het recht een vertaling van elke akte van rechtspleging, van elk vonnis of arrest te vragen, mits de kosten van de vertaling zelf te dragen (art. 38, *in fine*).

AFDELING V

DWINGEND KARAKTER VAN DE VOORSCHRIFTEN

172 Iedere akte van rechtspleging die de voorgeschreven taalregeling overtreedt, is nietig. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken. Elk tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (art. 40; zie verder, nrs. 260-262).

TITEL III

**TAALGEBRUIK TIJDENS OPSPORINGSONDERZOEK
EN ONDERZOEK, VOOR DE STRAFRECHTBANKEN
VAN EERSTE AANLEG EN VOOR DE HOVEN VAN
ASSISEN**

HOOFDSTUK I

TAAL VAN DE PROCESSEN-VERBAAL BETREFFENDE DE OPSPORING EN DE VASTSTELLING VAN MISDRIJVEN

173 De processen-verbaal, bedoeld in artikel 11, zijn die welke gesteld worden hetzij door politie- of rijkswachtoverheden, hetzij door ambtenaren, die belast zijn met het vaststellen van de inbreuken. Men maakt ter zake geen onderscheid tussen een aanvankelijk proces-verbaal, opgemaakt van ambtswege of ingevolge een klacht, en de processen-verbaal die tijdens vooronderzoek of onderzoek opgesteld worden in uitvoering van een voorgeschreven plicht (HAYOIT DE TERMICOURT, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. III).

Het bericht „onmiddellijke inning” moet met een proces-verbaal gelijkgesteld worden (Pol. Brussel, inzake VAN DORMAEL, 28 dec. 1972, *onuitg.*).

Artikel 11 regelt evenwel niet de taal van de processen-verbaal die als onderzoeksakten moeten beschouwd worden. Deze processen-verbaal, opgesteld door een onderzoeksrechter of een magistraat van het openbaar ministerie (P.V. van huiszoeking, van inbeslagname, van plaatsschouwing, enz.) maken het voorwerp uit van artikel 12, en moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nr. 1917).

174 Krachtens artikel 11 moeten de verbaliserende agenten hun processen-verbaal stellen in het Nederlands in de gemeenten van het Nederlands en in het Frans in de gemeenten van het Franse taalgebied. Zij moeten het Duits bezigen in de Duitstalige gemeenten van de kantons Eupen, St. Vith en Malmédy (zie boven, onders nrs. 17 tot 20, de lijst van deze gemeenten).

175 In de gemeenten van de Brusselse agglomeratie worden de processen-verbaal gesteld in het Nederlands of in het Frans, naargelang de persoon die er het voorwerp van uitmaakt het Nederlands of het Frans gebruikt voor zijn verklaringen, en bij gebreke aan zulke verklaringen volgens de noodwendigheden der zaak.

Volgens dezelfde normen wordt het Frans of het Duits gebruikt bij het stellen van de processen-verbaal in de Duitstalige gemeenten van de kantons Aubel en Limbourg.

De taal van het proces-verbaal wordt bepaald door de verklaring van diegene die er het voorwerp van uitmaakt, d.w.z. diegene die wordt bekeurd, tegen wie het proces-verbaal gericht is (Verslag DE CLERCQ, *a.w.*, blz. 20; *Parl. Hand., Kamer*, 1933-34, 9 mei 1934, blz. 1444 en 1446; Corr. Tongeren, 1 april 1957, *R.W.*, 1957-58, 672).

De taal waarin een getuige zijn verklaring aflegt, heeft dus geen invloed op de taal van het proces-verbaal. Op de verbaliserende agent rust dus enigszins de taak zo goed mogelijk uit te maken, tegen wie het proces-verbaal opgesteld is.

Iedere ondervraging van een verdachte in een proces-verbaal, gesteld in de Brusselse agglomeratie, zal best beginnen met een uitdrukkelijke verklaring van taalkeuze voor de rechtspleging (Corr. Tongeren, 1 april 1957, *R.W.*, 1957-58, 672). Zoveel mogelijk moet ernaar gestreefd worden de verdachten te ondervragen, vooraleer eenvoudige getuigen onderhoord worden; dit zal in de praktijk veel moeilijkheden inzake taalgebruik voorkomen (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nr. 1911).

Voor de processen-verbaal gesteld vooraleer de bekeurde een verklaring aflegde, of wanneer deze onbekend of afwezig is, gebruiken de stellers één van beide talen (Frans of Nederlands in de gemeenten van de Brusselse agglomeratie, Frans of Duits in de Duitstalige gemeenten van de kantons Aubel en Limbourg) volgens de noodwendigheden van de zaak. HAYOIT DE TERMICOURT (*Beschouwingen*, blz. 54) duidt enkele maatstaven aan die de noodwendigheden van de

zaak nader omschrijven: o.m. de taal gebruikt door de bekeurde ter gelegenheid van het stellen van een stuk dat door de klager wordt overgelegd of anderszins ter kennis van de steller van het proces-verbaal gebracht wordt. De geciteerde auteur (ook VAN DURME, *a.w.*, nr. 12) vermeldt bovendien: de taal door klager gebruikt en de bestuurstaal van de gemeente op het grondgebied waarvan het proces-verbaal gesteld wordt. Deze laatste maatstaf blijkt nochtans niet bruikbaar in de gemeenten van de Brusselse agglomeratie, die bestuurlijk tweetalig zijn. De stellers van het proces-verbaal dienen veeleer na te gaan, welke taal vermoedelijk de voorkeur van de bekeurde zal genieten; in dit verband zouden dan kunnen in aanmerking genomen worden de taalstreek van de woonplaats of zelfs van de geboorteplaats van de bekeurde.

Met het voorgaande geval moet gelijk gesteld worden, het proces-verbaal gericht tegen iemand, die wel een verklaring aflegde doch niet in een van beide in aanmerking komende landstalen. De wet zegt niet, in welke taal een proces-verbaal moet opgesteld worden, wanneer het betrekking heeft op verschillende bekeurden of verdachten. Wanneer al de betrokken personen dezelfde taal gebruiken voor hun verklaringen, brengt de toepassing van artikel 11 geen moeilijkheid mee. Wanneer één bekeurde een van de in aanmerking komende landstalen gebruikte, terwijl de mede-bekeurde nog geen verklaring had afgelegd of een taal gebruikte die voor de stelling van het proces-verbaal niet in aanmerking komt, dan kan men nog, mits een ruime interpretatie, artikel 11 toepassen, in die zin dat het proces-verbaal gesteld wordt in de taal van de bekeurde, die een verklaring aflegde in een taal die voor het opstellen van het proces-verbaal in aanmerking komt. Maar artikel 11 kan niet meer toegepast worden wanneer de verschillende bekeurden niet dezelfde in aanmerking komende taal gebruikten. In de praktijk zal de steller van het proces-verbaal de een of de andere taal gebruiken volgens de noodwendigheden van de zaak, o.m. naar gelang van het taalgebruik van de meerderheid van de bekeurden (Gent, 2 maart 1961, *R.W.*, 1962-63, 1257); de grondslag van deze gewoonte dient men echter eerder te zoeken in de algemene beginselen van de wet van 15 juni 1935 dan in de tekst van artikel 11.

De steller van het proces-verbaal oordeelt zelf, welke taal voorgeschreven wordt door de noodwendigheden van de zaak. Indien hij zich vergist over die noodwendigheden, zal zijn proces-verbaal niet nietig zijn, vermits hij geen voorschrift van de wet overtreden heeft, doch enkel, krachtens de wet zelf, de opportuniteit van een bepaald taalgebruik beoordeeld heeft (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 128).

176 Krachtens artikel 34 moeten de processen-verbaal vermelden in welke taal de verklaringen van verdachte, klager of getuige afgelegd werden.

De verklaringen van de ondervraagde worden opgenomen in de taal gebruikt door deze laatste, wanneer de verbalisant deze taal voldoende kent (Pol. Brussel, 16 jan. 1970, *J.T.*, 1970, 177). Wanneer de steller van het proces-verbaal die taal niet machtig is kan hij een beroep doen op een vertaler (zie verder, nrs. 214-215). De verklaringen worden dan in het proces-verbaal opgenomen in de taal, waarin de vertaler ze heeft vertaald, d.w.z. in principe de taal waarin het proces-verbaal gesteld is.

De steller van het proces-verbaal is evenwel wettelijk niet verplicht een tolk bij te roepen (Cass., 25 febr. 1963, *Pas.*, 1963, I, 758; *R.W.*, 1963-64, 451). Dit is dikwijls praktisch onmogelijk. In dit geval wordt in het proces-verbaal vastgesteld dat het onmogelijk was de betrokkene te onderhoren. Wanneer de verbalisant een verklaring zelf vertaalt en optekent in een andere taal dan deze gebezigd door de ondervraagde, is het proces-verbaal nietig (Pol. Dinant, 9 okt. 1969, *Pas.*, 1970, III, 22; Gent, 29 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 181; Gent, 10 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 73; Cass., 14 dec. 1971, *R.W.*, 1971-72, 1737), althans in zover het deze verklaring betreft. De overige vermeldingen van dat proces-verbaal, de overige processen-verbaal en andere elementen van het strafdossier worden daardoor niet nietig. De rechter kan

dus niet weigeren over een strafzaak uitspraak te doen, bewerende dat de ganse procedure, volgend op een proces-verbaal dat om voornoemde reden nietig is, eveneens nietig zou zijn (Cass., 3 okt. 1972, *R.W.*, 1972-73, 611; *anders*: Gent, 10 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 73).

Het proces-verbaal moet overigens in één taal gesteld worden. Tweetalige processen-verbaal zijn nietig (Brussel, 23 april 1937, *Pand. Pér.*, 1937, 356; *J.T.*, 1937, 519; *R.W.*, 1936-37, 1385; Pol. Schaarbeek, 16 april 1940, *T. Vred.*, 1940-41, 346). Zekere rechtspraak (Corr. Brussel, 6 febr. 1937, *R.W.*, 1936-37, 1315) hield voor dat een tweetalig proces-verbaal niet nietig zou zijn, vermits de betichte krachtens artikel 22 het recht heeft om een vertaling van alle gedingstukken te eisen. Deze rechtspraak verloor uit het oog, dat de vertaalbaarheid van de akten de ééntaligheid van het origineel niet kan noch mag aantasten. Zij werd sindsdien niet meer gevolgd.

Doorgaans meent men (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nr. 1913; VAN DURME, *a.w.*, nr. 13) dat de taal van een proces-verbaal mag en moet gewijzigd worden, wanneer één of meer nieuwe verdachten bij het proces-verbaal betrokken worden nadat met het stellen ervan reeds begonnen was, en wanneer zij een andere taal gebruiken, dan de taal door de stellers aanvankelijk aangewend. Het lijkt echter onaanvaardbaar dat de stellers van het proces-verbaal, die in zulk geval zelf te oordelen hebben, volgens „de noodwendigheden der zaak”, in welke taal het proces-verbaal dient gesteld te worden, zonder aan precieze richtlijnen van de wet gebonden te zijn, inbreuk zouden plegen op een grondbeginsel van de wet, nl. de ééntaligheid van de gerechtelijke akten. Het is dus logischer te aanvaarden dat elk proces-verbaal moet voltooid worden in de taal, waarin het begonnen is.

177 De processen-verbaal, gesteld in een andere taal dan die door de wet voorgeschreven zijn nietig, bij toepassing van artikel 40. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken (Corr. Tongeren, 13 febr. 1956, *J. Liège*, 1957-58, 50). Elk tegensprekelijk en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (zie verder, nrs. 260-262).

HOOFDSTUK II

BEPALING VAN DE TAAL VAN DE RECHTSPLEGING EN EVENTUELE VERWIJZING VAN DE ZAAK

AFDELING I

RECHTSPLEGING VOOR DE POLITIERECHTBANKEN EN CORRECTIONELE RECHTBANKEN, ZETELEND IN EERSTE AANLEG, MET ZUIVER NEDERLANDS OF FRANS TAALSTATUUT

§ 1. Algemene regel

178 Krachtens artikelen 14 en 15 geschiedt de rechtspleging voor de correctionele rechtbanken, met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut, respectievelijk in het Nederlands of in het Frans. Die taalregeling betreft zowel opsporingsonderzoek en onderzoek, raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling, als de eigenlijke rechtspleging voor de strafrechter ten gronde. Ook de rechtstreekse dagvaarding van een beklagde valt onder de toepassing van deze artikelen.

179 Volgende correctionele- en politierechtbanken hebben een zuiver Nederlands taalstatuut:

- De rechtbanken die gevestigd zijn in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen;
- De rechtbanken die gevestigd zijn in de arrondissementen Hasselt en Leuven;
- De politierechtbanken of vrederechters zetelend als politierechters te Halle, Herne, Overijse, Sint-Kwintens-Lennik en Vilvoorde (in het arrondissement Brussel).

Volgende correctionele- en politierechtbanken hebben een zuiver Frans taalstatuut:

- De rechtbanken die gevestigd zijn in de provincies Luxemburg en Namen;
- De rechtbanken die gevestigd zijn in de arrondissementen Charleroi, Mons, Huy, Luik en Nivelles;
- De politierechtbanken of vrederechters zetelend als politierechters te Ath, Lessines, Leuze, Péruwelz, Quevaucamps en Doornik (in het arrondissement Doornik) en te Herve, Spa, Stavelot en Verviers (in het arrondissement Verviers).

180 Bij toepassing van artikel 38, moet iedere akte van rechtspleging, die in het Nederlands (of omgekeerd in het Frans) gesteld is, en betekend wordt in een gemeente van het Frans (of omgekeerd in het Nederlands) taalgebied, vergezeld zijn van een vertaling in het Frans (of omgekeerd in het Nederlands). Die regel betreft o.m. de dagvaarding, hetzij door het openbaar ministerie hetzij door de burgerlijke partij (Luik, 3 juli 1936, *Pas.*, 1937, II, 26; *R. Adm.*, 1937, 289; *R.W.*, 1936-37, 9), de betekeningen, de dagvaarding van getuigen enz. Voor de modaliteiten van toepassing van artikel 38: zie boven, nrs. 78 tot 81.

§ 2. De afwijking van artikel 23

181 Artikel 23 bepaalt, dat een beklagde die de taal van de rechtbank (en dus van de rechtspleging) niet kent of zich gemakkelijker in de andere taal uitdrukt, het recht heeft, om het gebruik van die andere taal voor de rechtspleging betreffende zijn zaak aan te vragen. In dat geval zal de rechtbank de zaak verwijzen naar het meest nabijgelegen rechtscollege van dezelfde rang, dat de taal van de beklagde als voertaal heeft, tenzij de rechtbank verklaart de taal van de beklagde voldoende machtig te zijn of niet te kunnen ingaan op het verzoek van de beklagde wegens de omstandigheden van de zaak.

Uit de tekst van artikel 23 volgt duidelijk, dat het niet kan ingeroepen worden wanneer de rechtspleging in het Duits geschiedt. De beklagde kan echter op grond van artikel 17 de Franstalige rechtspleging bekomen (zie verder, nrs. 20 e.v.). Het is eveneens duidelijk dat een beklagde in een Frans- of Nederlandstalige rechtspleging niet de Duitse rechtspleging kan bekomen op grond van artikel 23.

182 Reeds tijdens de debatten in het parlement was de vraag gerezen, in welke mate artikel 23 afbreuk deed aan de ééntaligheid van de rechtbanken in het Vlaamse en in het Waalse land. Dat een betichte moet berecht worden door een rechter die zijn taal kent, spreekt vanzelf. Daaruit vloeit logischerwijze voort dat, gezien de ééntaligheid van de rechtspleging voor de rechtscolleges in het Vlaamse en in het Waalse land, een beklagde in principe de verwijzing van zijn zaak moet bekomen, telkens hij de taal van de rechtbank onvoldoende machtig is.

Artikel 23 in zijn oorspronkelijke vorm, zoals het aangenomen werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, gaf dan ook aan de rechter, voor wie een beklagde verschijnt die het gebruik van de andere taal aanvraagt, slechts één mogelijkheid: de zaak verwijzen naar een rechtscollege waarvan de voertaal de taal is waarvan het gebruik door de beklagde aangevraagd wordt. In de Senaat echter werd het artikel geamendeerd in die zin, dat de rechter de zaak niet hoeft te verwijzen, wanneer hij verklaart de taal van de beklagde voldoende machtig te zijn; op dat ogenblik gaf men zich in de Senaat blijkbaar geen rekenschap van de moeilijkheden, waartoe de nieuwe redactie van artikel 23 zou aanleiding geven. Wanneer het wetsontwerp nadien terug besproken werd in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, ontspan zich een uitgebreid debat om de draagwijdte van de nieuwe tekst van artikel 23 toe te lichten; vóór alles wilde men evenwel vermijden, dat het wetsontwerp opnieuw naar de Senaat zou gezonden worden, zodat de tekst van artikel 23, aangenomen en geamendeerd door de Senaat, ongewijzigd bleef.

Uit de verklaringen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers afgelegd door de heren MARCK, HEYMAN en vooral SOUDAN, toenmalig Minister van Justitie (*Parl. Hand., Kamer, 1934-35, 4 juli 1935, blz. 1290; MARCK, H., Het ontstaan en de toepassing van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, R.W., 1955-56, 170*) blijkt duidelijk, dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers artikel 23 niet beschouwde als een afwijking van artikel 14, d.w.z. dat de verklaring van de rechtbank, dat zij de taal van de beklagde voldoende kent, geen wijziging van de taal van de rechtspleging meebrengt, doch alleen betekent, dat de verwijzing van de zaak nutteloos wordt geacht door de rechter, vermits hij bekwaam is de uitleggingen van de beklagde te begrijpen.

Gelet op deze voorbereidende werken, kon dus voorgehouden worden, dat artikel 23 geen wijziging van de taal van de rechtspleging beoogt, en niet méér inhoudt dan een toepassingsmodaliteit van het vrij taalgebruik van de beklagde, waarvan het beginsel in artikel 31 is neergeschreven (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 60).

Een andere stelling werd echter vooropgezet (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 137), uitgaande van de vaststelling, dat de mening van de Kamer van Volksvertegenwoordigers nopens de interpre-

tatie van artikel 23 niet doorslaggevend kon zijn, vermits het andere orgaan van de wetgevende macht, de Senaat, zich niet in die zin had uitgesproken. In de Senaat gaf de nieuwe tekst van artikel 23 immers geen aanleiding tot enige noemenswaardige bespreking. Volgens deze stelling druist de interpretatie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in tegen de tekst van artikel 23 en houdt artikel 23 in, dat de rechtbank, die het verzoek van de beklagde tot het gebruik van de andere taal inwilligt, en oordeelt dat zij deze taal voldoende kent, meteen beslist dat de taal van gans de rechtspleging gewijzigd wordt, requisitorium, pleidooien van de burgerlijke partij en vonnis *inclus*.

Het is deze laatste mening die door de rechtspraak gehuldigd werd en trouw toegepast (Corr. Gent, 20 febr. 1936, *Pas.*, 1936, III, 104; *J.T.*, 1936, 170; *Pand. Pér.*, 1936, 290; *R.W.*, 1935-36, 949; Cass., 21 sept. 1936, *Pas.*, 1936, I, 361; *R. Dr. Pén.*, 1936, 1046; *R.W.*, 1936-37, 185; *Belg. Jud.*, 1936, 578; *J.T.*, 1936, 483; *Pand. Pér.*, 1936, 439; *R. Adm.*, 1936, 486; Cass., 27 okt. 1936, *Pas.*, 1936, I, 399; *J.T.*, 1936, 563; *Pand. Pér.*, 1936, 448; *R. Dr. Pén.*, 1936, 1186).

Er werd gewezen op de verreichende gevolgen van de door de rechtspraak gevolgde interpretatie van artikel 23, op het rechtsleven in het Vlaamse land (VICTOR, R., *Het Hof van Cassatie en art. 23 der wet op het gebruik der talen in gerechtzaken*, *R.W.*, 1936-37, 222-228).

183 Het verzoek van de beklagde is niet onderworpen aan bepaalde vormvereisten. Het moet door de beklagde mondeling of schriftelijk ingediend worden. In elk geval bedient de beklagde zich van de taal van zijn keuze bij het indienen van zijn verzoek. Doet hij het mondeling, dan gebruikt hij vrijelijk de taal die hij verkiest, krachtens artikel 31; doet hij het schriftelijk, dan nog bezigt hij de door hem verkozen taal, vermits men de beklagde niet kan verplichten, persoonlijk te verklaren in de taal van de rechtspleging, dat hij deze taal niet machtig is.

Het verzoek kan ingediend worden door de advocaat, drager van de stukken, wanneer deze bevoegd is om zijn cliënt te vertegenwoordigen, b.v. voor de politierechtbank (Cass., 29 maart 1966, *Pas.*, 1966, I, 990), doch niet voor de correctionele rechtbank wanneer de beklagde verstek doet (Corr. Liège, 4 mei 1968, *J.T.*, 1968, 348; *J. Liège*, 1967-68, 299).

Artikel 23 schrijft niet voor dat het verzoek van de beklagden *in limine litis* zou worden ingediend, in tegenstelling tot artikel 7. Zo kan de beklagde die op een vorige zitting niet verscheen, op een daarop volgende zitting nog de taalwijziging vragen, ofschoon op die eerste zitting reeds getuigen werden gehoord en reeds een stelling van burgerlijke partij werd geakteerd (Gent, 2 febr. 1961, *R.W.*, 1961-62, 489).

Doch het is duidelijk dat het verzoek van de beklagde door de rechtbank zal afgewezen worden, wanneer het pas wordt ingediend nadat hij het debat heeft aangevat in de taal der rechtspleging. Er moet dan evenwel gebleken zijn dat de beklagde de taal van de rechtspleging voldoende machtig is. Aldus kan de juistheid van zekere rechtspraak betwijfeld worden (Corr. Dinant, 21 nov. 1938, *J. Liège*, 1939, 47), die als beginsel huldigt, dat het verzoek door de beklagde tot de rechtbank moet gericht worden, vooraleer over de ontvankelijkheid van het verzet gehandeld wordt. Enkel wanneer ter zitting gebleken is, dat de beklagde de taal van de rechtspleging voldoende kent, wanneer hij b.v. persoonlijk tussengekomen is in het debat over de ontvankelijkheid van het verzet, zal de rechtbank zijn verzoek kunnen afwijzen.

De vraag tot taalwijziging is nog ontvankelijk na verzet van de beklagde, ook al is hij wettelijk verplicht verzet aan te tekenen in de taal van het verstekvonnis (Cass.,

29 maart 1966, *Pas.*, 1966, I, 990). De beklaagde zou evenwel de taalwijziging niet kunnen vorderen voor de rechter in hoger beroep (Cass., 15 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 806; Cass., 21 juni 1965, *Pas.*, 1965, I, 1152).

Het is gebruikelijk dat de verdachte, indien hij tijdens het opsporingsonderzoek of het onderzoek ondervraagd wordt, het gebruik van de taal die hij verkiest voor de rechtspleging reeds aanvraagt bij de verbaliserende agent, de magistraat van het openbaar ministerie, of de onderzoeksrechter, die evenwel op dat verzoek niet kunnen ingaan, aangezien alleen de rechtbank bevoegd is om de taalwijziging te bevelen.

Het is dus vereist dat de beklaagde zijn verzoek formeel tot de rechtbank richt, ondanks zijn taalkeuze geakteerd tijdens opsporingsonderzoek of onderzoek. De raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling kan evenmin het verzoek tot taalwijziging — gesteund op artikel 23 — uitgaande van de verdachte in overweging nemen, zelfs niet wanneer zij te beslissen hebben over een verzoek tot internering bij toepassing van de wetten op het sociaal verweer (Cass., 27 sept. 1965, *Pas.*, 1966, I, 122; Cass., 1 juni 1966, *Pas.*, 1966, I, 1242).

Een wetsvoorstel van senator RONSE strekte ertoe, de verwijzing reeds mogelijk te maken voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling (*Parl. Besch., Senaat*, 1951-52, nr. 228; 1953-54, nr. 227; *Parl. Besch., Kamer*, 1953-54, nr. 369; zie *J.T.*, 1952, 259), met het doel de rechtspleging te bespoedigen, en de rechten van de verdediging voor de rechtscolleges van onderzoek beter te waarborgen.

Het verzoek van de beklaagde moet in het zittingsblad geakteerd worden (*Parl. Hand., Kamer*, 1934-35, 4 juni 1935, blz. 129, verklaring van de heer MARCK).

Het lijdt geen twijfel dat ook een vreemdeling taalwijziging kan bekomen op grond van artikel 23, dat inderdaad in het algemeen door alle beklaagden kan ingeroepen worden. Zoniet zou de wet voorbehoud gemaakt hebben te hunnen opzichte, zoals b.v. geschiedt in artikel 17.

184 De rechtbank kan vooreerst ingaan op het verzoek van de beklaagde en de zaak verwijzen naar het meest nabijgelegen rechtscollege van dezelfde rang, doch met de andere taal als voertaal. In tegenstelling met de verwijzing in burgerlijke zaken, geeft het begrip „rechtbanken van dezelfde rang” hier geen aanleiding tot moeilijkheden, omdat de rechtscolleges in strafzaken een onveranderlijke bevoegdheid *ratione materiae* hebben. De rechtbank met andere voertaal kan ook een tweetalige rechtbank zijn (zie boven, nr. 117).

De rechtbank moet evenwel het bewijs niet leveren dat zij de taal niet kent waarvan het gebruik door de beklaagde aangevraagd wordt (Gent, 17 dec. 1954, *R.W.*, 1954-55, 1677); het is dan ook niet op straffe van nietigheid voorgeschreven dat zij zou vermelden, dat zij deze taal niet kent (Corr. Doornik, 20 sept. 1952, 2de kamer, inzake LEFEBVRE, *onuitg.*).

Een vonnis van verwijzing is geenszins bindend voor de rechtbank, naar dewelke de zaak verwezen wordt (zie boven, nr. 118).

Welk dat „meest nabijgelegen” rechtscollege is, werd reeds onderzocht (zie boven, nrs. 132 en 133).

185 De rechtbank kan ook ingaan op het verzoek van de beklaagde, doch de

zaak aanhouden, namelijk wanneer zij oordeelt dat zij de taal van de beklagde voldoende kent. In dat geval wordt de taal van gans de rechtspleging gewijzigd, en behandelt de rechtbank de zaak in een taal die de hare niet is.

De rechtbank moet dan in het zittingsblad formeel vaststellen, dat zij de taal van de beklagde voldoende kent (Corr. Gent, 20 febr. 1936, *Pas.*, 1936, III, 104; *J.T.*, 1936, 170; *Pand. Pér.*, 1936, 290; *R.W.*, 1935-36, 949; Cass., 27 okt. 1936, *Pas.*, 1936, I, 399; *J.T.*, 1936, 563; *Pand. Pér.*, 1936, 448; *R. Dr. Pén.*, 1936, 1186; Cass., 13 juli 1937, *Pas.*, 1937, I, 223; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1038; *R. Adm.*, 1937, 514; *R.W.*, 1937-38, 17; Cass., 4 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 257; *J.T.*, 1937, 589; *Pand. Pér.*, 1937, 406; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1177; *R. Adm.*, 1937, 531; Cass., 28 juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 952).

De rechtbank oordeel souverain of zij inderdaad die voldoende kennis van de taal van de beklagde bezit (Brussel, 19 maart 1949, *R.W.*, 1948-49, 1298). Onder de term rechtbank dient men te begrijpen al de ter zake zetelende rechters en het openbaar ministerie (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 58). De taalkennis van de griffier speelt in rechte geen rol (zie nochtans: MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nrs. 1930-1931).

De kamer van de rechtbank, bij dewelke de zaak werd aanhangig gemaakt, kan niet vaststellen dat de rechtbank de taal van de beklagde onvoldoende kent, en de zaak verwijzen naar een andere kamer van dezelfde rechtbank, die die taal wel zou kennen (Brussel, 18 okt. 1961, *Pas.*, 1963, II, 136).

186 De rechtbank kan tenslotte weigeren, het verzoek van de beklagde in te willigen. Zij kan dat vooreerst, wanneer zij de zekerheid heeft, dat de beklagde, in tegenstrijd met zijn bewering, de taal van de rechtspleging voldoende machtig is, en zich even gemakkelijk uitdrukt in deze taal als in de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt. Een loutere bewering van de beklagde, om zijn verzoek te staven, moet door de rechtbank niet aanvaard worden (Corr. Kortrijk, 9 nov. 1938, *J.T.*, 1939, 279; *Pand. Pér.*, 1939, 166). Maar het lijkt geen twijfel, dat de rechtbank moet steunen op zekere gegevens, vooraleer zij kan verklaren dat de beklagde de taal van de rechtspleging voldoende machtig is, b.v. op verklaringen door de beklagde tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek afgelegd, uit bescheiden in de bundel of ter zitting overgelegd.

In strafzaken moet de notie „voldoende kennis” van een taal trouwens streng opgevat worden. De beklagde moet zich kunnen verdedigen in de taal die hij het gemakkelijkst hanteert en die hij begrijpt met haar schakeringen, met haar ziel (Luik, 23 dec. 1961, inzake TUERLINCKX en cons., *onuitg.*).

De rechtbank kan echter bovendien het verzoek van de beklagde afwijzen om een tweede reden, nl. wanneer zij de taalwijziging of de daardoor vereiste verwijzing ongepast zou achten, rekening gehouden met de omstandigheden van de zaak. Wat men dient te verstaan onder de „omstandigheden van de zaak”, wordt o.m. aangeduid door de voorbereidende werken (Verslag DE CLERCQ, *a.w.*, blz. 22; tweede verslag MARCK, *a.w.*, blz. 5): wanneer de verwijzing de verplaatsing van een groot aantal getuigen zou meebrengen, vooral

wanneer het jeugdige getuigen zijn in een kiese zaak (Luik, 30 maart 1968, *R.W.*, 1968-69, 522), of de belangen van de burgerlijke partij in het gedrang zou brengen, wanneer de beklaagde een beslist valse verklaring van taalkennis heeft afgelegd, of wanneer hij de wijziging van de taal van de rechtspleging vraagt met onbetwistbaar dilatoire doeleinden, b.v. om de verjaring te bereiken. Hieraan zou moeten toegevoegd worden: wanneer verschillende beklaagden in de zaak betrokken zijn, en hun meerderheid de wijziging van de taal van de rechtspleging niet vraagt (Brussel, 24 jan. 1948, *J.T.*, 1948, 153, bij analogie met art. 20; Corr. Leuven, 14 nov. 1947, bij zeer betwistbare toepassing van art. 21), of zich niet allen in de vereiste voorwaarden bevinden om ze te bekomen. De rechter is echter geenszins gebonden door de wil van de meerderheid van de beklaagden vermits artikel 23 de rechter niets voorschrijft ingeval van pluraliteit van beklaagden. Hij zou dus het verzoek tot wijziging van de taal van de rechtspleging, ingediend door de meerderheid van de beklaagden, kunnen afwijzen „wegens de omstandigheden der zaak”. Hij zal dat zelfde verzoek, wanneer het slechts door de minderheid van de beklaagden wordt ingediend, vanzelfsprekend afwijzen, niet om reden van die minderheid, maar weerom „wegens de omstandigheden van de zaak”.

In het geval van een verzoek tot taalwijziging dat uitgaat van de minderheid van de beklaagden, mag de rechter de zaak niet splitsen om de beklaagden die taalwijziging vragen naar een rechtbank van de andere taalgroep te kunnen verzenden, wanneer zij verdacht worden van samenhangende misdrijven (Gent, 6 nov. 1969, *R.W.*, 1970-71, 798; Cass., 22 juli 1970, *R.W.*, 1970-71, 796).

De rechtbank zal het verzoek tot taalwijziging afwijzen, wanneer het ingediend wordt door beklaagden, die pas gedagvaard werden nadat de zaak reeds verwezen werd naar die rechtbank door een rechtscollege met andere voertaal, dat het verzoek tot taalwijziging, door de beklaagden die toen reeds in de zaak betrokken waren op grond van artikel 23 ingediend, ingewilligd had. Inderdaad, de rechtbank, waarnaar de zaak verwezen werd, is krachtens de beslissing van verwijzing ter zake bevoegd, ongeacht de regelen van de bevoegdheid *ratione loci*, en zou de zaak niet op haar beurt kunnen verwijzen of de verwijzing weigeren, zonder een rechtspleging tot regeling van rechtsgebied noodzakelijk te maken. Daarom zal zij in zulk geval oordelen dat de omstandigheden der zaak niet toelaten in te gaan op het bij haar ingediend verzoek tot taalwijziging (*vgl.*: Corr. Leuven, 20 juni 1953, *T. Vred.*, 1953, 321).

Het vonnis dat de verwijzing naar een ander rechtscollege weigert, is vatbaar voor hoger beroep, zodat een voorziening in cassatie, tegen zulk een vonnis ingesteld, niet ontvankelijk is (Cass., 8 juni 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 937).

187 De beslissing van de rechtbank op grond van artikel 23 is vatbaar voor hoger beroep (Luik, 23 dec. 1961, inzake TUERLINCKX en cons., *onuitg.*).

Inderdaad wanneer de krachtens de wet van 15 juni 1935 gevelde vonnissen niet vatbaar zijn voor beroep, zegt de wet het uitdrukkelijk (zie: art. 4, 6, 8, 21 en 26). Artikel 23 zegt dit integendeel niet.

§ 3. Afwijkende regelen in de rechtspleging voor de correctionele rechtbanken te Tongeren en Doornik

188 Artikel 10 van de wet van 9 augustus 1963 voorziet in een bijzonder recht

op taalwijziging voor de beklaagden, die woonachtig zijn in een gemeente van de kantons Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen.

Deze afwijkende regeling blijft beperkt tot de inwoners van voornoemde kantons. Op de overige beklaagden wordt de taal van de rechtbank zonder meer toegepast, d.i. het Nederlands voor de correctionele rechtbank te Tongeren, het Frans voor de correctionele rechtbank te Doornik. Deze kunnen enkel een beroep doen op artikel 23 van de wet (zie boven, nrs. 181 e.v.).

De woonplaats van de beklagde geldt hier als criterium, niet zijn verblijfplaats. De term *demeurant* gebruikt in de Franse wettekst zou anders kunnen geïnterpreteerd worden, maar de Nederlandse term „woonachtig” is overduidelijk.

Waar hetzelfde artikel verder bepaalt dat het dossier wordt overgemaakt aan de magistraat bij de rechtbank van het ander taalgebied, die het dichtst bij de woonplaats van de beklagde is gevestigd, wordt iedere twijfel uitgesloten.

Ook de vreemdelingen kunnen taalwijziging vragen in dezelfde voorwaarden als de Belgen. Een vreemdeling die zijn woonplaats in den vreemde heeft behouden en enkel een verblijfplaats bezit in één van voornoemde kantons geniet derhalve het recht op taalwijziging niet (*vgl.* Corr. Kortrijk, 26 jan. 1952, *R.W.*, 1952-53, 173). Alhoewel de wet niet uitdrukkelijk de correctionele rechtbanken te Tongeren en Doornik vernoemt, spruit het overduidelijk voort uit gans de economie van de wet van 9 augustus 1963 dat alleen deze twee correctionele rechtbanken werden beoogd (*vgl.* boven, nrs. 133 e.v.). Alleen deze twee rechtbanken van de Nederlandse en de Franse taalgroepen bezitten een parket, dat uitgerust is om het vooronderzoek in de andere taal te leiden (Wet 9 aug. 1963, art. 15; zie verder, nr. 284).

189 Het verzoek tot taalwijziging wordt ingediend bij het openbaar ministerie, wanneer de zaak het voorwerp uitmaakt van een opsporingsonderzoek. Dit wordt dan voortgezet in de taal van de verdachte.

Wanneer de zaak door het openbaar ministerie niet zonder gevolg gerangschikt wordt, maakt dit, bij het einde van het opsporingsonderzoek, het dossier voor eventuele vervolgingen over aan zijn collega bij de rechtbank van een ander taalgebied, die het dichtst bij de woonplaats van de verdachte is gevestigd.

De rechtbanken worden aangewezen in het K.B. van 30 augustus 1963 (zie boven, nrs. 133 e.v.).

Wanneer éénmaal het opsporingsonderzoek ten einde is en het dossier werd overgemaakt aan een ander parket, bestaat voor de beklagde geen mogelijkheid meer om de taalwijziging te vragen. Dit kan het geval zijn, wanneer de beklagde tot na het einde van het opsporingsonderzoek verstek liet gaan, alsook bij rechtstreekse dagvaarding.

Destijds voorzag artikel 56 integendeel in de mogelijkheid van taalwijziging zelfs tot op de openbare zitting van de rechtbank.

Het verzoek tot taalwijziging, op grond van artikel 14, is slechts ontvankelijk indien de verdachte het voorwerp uitmaakt van een vooronderzoek of een onderzoek, dat werd ingesteld na het inwerkingtreden van de wet van 9 augustus 1963. Maar indien de verdachte voordien het recht op taalwijziging bezat krachtens artikel 56 van de wet, kan zijn verzoek tot taalwijziging eventueel aanleiding geven tot verwijzing

van de zaak (*vgl.* Luik, 25 maart 1964, *R.W.*, 1965-66, 1060; Cass., 12 april 1965, *R.W.*, 1965-66, 1057).

Artikel 21 regelt het geval van een verzoek tot taalwijziging bij pluraliteit van verdachten. De taal van de meerderheid is beslissend (zie verder, nr. 198). Bij pariteit lijkt het aangewezen in de regel voorkeur te geven aan de gewone regelen van de territoriale bevoegdheid en derhalve de taalwijziging af te wijzen.

190 Wanneer de verdachte de taal waarvan hij het gebruik voor de rechtspleging vraagt niet verstaat, zal dit feit vermeld worden in het proces-verbaal van de magistraat en zal de rechtspleging in de andere taal gevoerd worden, d.w.z. in de taal van de rechtbank.

Het verzoek tot taalwijziging wordt mondeling of schriftelijk gedaan in de taal die de verdachte verkiest (zie boven, nr. 183).

Ten tijde van de toepasselijkheid van artikel 56 kon men integendeel voorhouden, dat de schriftelijke vraag tot taalwijziging diende gesteld te worden in de taal van de rechtspleging, vermits de rechter de werkelijke taalkennis van de verdachte niet moest onderzoeken (*anders: HAYOIT DE TERMICOURT, Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. IV).

AFDELING II

RECHTSPLEGING VOOR DE POLITIERECHTBANKEN MET NEDERLANDS-FRANS OF FRANS-NEDERLANDS TAALSTATUUT

191 Hier worden bedoeld de politierechtbanken te Kraainem, Sint-Genesius-Rode, Wolvertem en Sint-Martens-Voeren, die een Nederlands-Frans taalstatuut bezitten, en de politierechtbanken te Komen en Moeskroen, die een Frans-Nederlands taalstatuut hebben.

De bijzondere taalvoorschriften in de rechtspleging voor deze rechtscolleges werden ingevoerd door de wet van 9 augustus 1963. Voorheen gold artikel 56 van de wet van 15 juni 1935 in de rechtspleging voor de politierechtbanken en correctionele rechtbanken, zetelend in eerste aanleg, waarvan het rechtsgebied aan deze en gene zijde van de Nederlands-Franse taalgrens was gelegen. In vele opzichten kunnen de voorschriften van artikel 56 vergeleken worden met de voorschriften die de wet van 9 augustus 1963 heeft toegevoegd aan artikel 14 (kantons Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen) en 15 (de zes randgemeenten rond de Brusselse agglomeratie).

192 Het verzoek tot taalwijziging kan enkel ingediend worden door de beklaagden die hun woonplaats hebben in een gemeente van de kantons Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen, of in één van de zes randgemeenten rond de Brusselse agglomeratie.

Wat deze laatste betreft, dient onderstreept te worden, dat de samenstelling van de drie kantons, waarin randgemeenten begrepen zijn, zeer uiteenlopend is. Het kanton Kraainem omvat uitsluitend randgemeenten: Kraainem en Wezembeek-Oppem. Het

kanton Sint-Genesius-Rode omvat, behalve drie randgemeenten (Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode), ook een gewone gemeente zonder faciliteiten (Alsemberg). Het kanton Wolvertem omvat uitsluitend gemeenten zonder faciliteiten, behalve één randgemeente (Wemmel).

De voorwaarden tot het bekomen van taalwijziging zijn dezelfde als de voorwaarden gesteld in de rechtspleging voor de correctionele rechtbanken te Tongeren en Doornik (zie boven, nr. 188).

193 Het verzoek tot taalwijziging kan ingediend worden hetzij tijdens het vooronderzoek, bij het openbaar ministerie, hetzij ter zitting van de politierechtbank.

Zijn alle voorwaarden verwezenlijkt voor het bekomen van de taalwijziging, dan wordt de rechtspleging voortgezet in de taal van de verdachte.

AFDELING III

RECHTSPLEGING VOOR DE CORRECTIONELE RECHTBANK TE BRUSSEL, ZETELEND IN EERSTE AANLEG EN VOOR DE POLITIERECHTBANK TE BRUSSEL

§ 1. Algemene regel

194 Artikel 16 bepaalt de taal van de rechtspleging voor de correctionele rechtbank te Brussel, zetelend in eerste aanleg, en voor de politierechtbank te Brussel, in de eerste plaats volgens de woonplaats van de beklaagde.

Is de woonplaats van de beklaagde een gemeente van het Nederlands of van het Frans taalgebied, dan zal de rechtspleging respectievelijk in het Nederlands of in het Frans geschieden.

Woont de beklaagde in een gemeente van de Brusselse agglomeratie, dan gebruikt men het Nederlands of het Frans, naargelang hij een van beide talen heeft aangevend voor zijn verklaringen tijdens het onderzoek. Is er geen onderzoek geweest, dan is de taal, door de beklaagde gebruikt tijdens het opsporingsonderzoek, bepalend voor de rechtspleging. Indien de beklaagde tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek geen verklaring heeft afgelegd, of verklaringen aflegde in een andere taal dan het Nederlands of het Frans (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 55), of nog wanneer de zaak rechtstreeks ter zitting gebracht wordt, dan geschiedt de rechtspleging in een van beide talen, volgens de noodwendigheden van de zaak.

Woont de beklaagde noch in het Nederlands noch in het Franse taalgebied noch in een gemeente van de Brusselse agglomeratie, dan wordt weerom een van beide talen gebruikt volgens de noodwendigheden der zaak.

Deze regel is toepasselijk zowel op de beklaagde die in België geen bekende woonplaats heeft, als op de beklaagde die in de Duitse taalstreek woont.

Moet men de term „woonplaats” in ruime zin opvatten, en dus de verblijfplaats van betrokkene in aanmerking nemen, in de mate waarin betekeningen daar geldig kunnen geschie-

den (VAN DURME, *a.w.*, nr. 25)? Valt er wel verband te zoeken tussen de woonplaats van de beklaagde, als maatstaf voor de taal van de rechtspleging, en zijn woonplaats, als plaats waar de gerechtelijke akten geldig kunnen betekend worden, of die de bevoegdheid van de rechtbank kan bepalen (SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 407; HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 55)? Wanneer de beklaagde verschillende verblijfplaatsen heeft, kan deze interpretatie uiteraard niet gevolgd worden, hetgeen onderstreept welk verschil er bestaat tussen de woonplaats bedoeld in artikel 16 en de woonplaats, beschouwd met het oog op de betekening van gerechtelijke akten. Men moet derhalve de term „woonplaats” hier zoals elders in de wet van 15 juni 1935 in engte zin verstaan (VAN ROYE, R., *Manuel de la partie civile*, nr. 253). Evenwel dient hier onmiddellijk aan toegevoegd, dat de taalstreek van de verblijfplaats in de eerste plaats in aanmerking komt, om de taal der rechtspleging te bepalen op grond van de „noodwendigheden der zaak”.

Wat wordt bedoeld door de term „volgens de noodwendigheden van de zaak”? Vooreerst mag gezegd worden, dat, wanneer de in het buitenland of in de Duitse taalstreek wonende beklaagde het Nederlands of het Frans gebruikt voor zijn verklaringen tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek, de noodwendigheden van de zaak eisen dat zijn zaak zou behandeld worden in de door hem gebezigde taal. De wet zegt het niet uitdrukkelijk, maar uitgaande van de grondbeginselen ervan lijkt zulks vanzelfsprekend. In al de andere gevallen, waar de taal van de rechtspleging bepaald wordt door de noodwendigheden van de zaak (ook voor de beklaagde wonend in de Brusselse agglomeratie, wanneer hij tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek geen verklaringen aflegde in het Frans of in het Nederlands), moet de keuze van het openbaar ministerie of van de rechter ertoe strekken zoveel mogelijk te beantwoorden aan de vermoedelijke voorkeur van de beklaagde voor een van beide talen; in het belang van een goede rechtsbedeling moet inderdaad vermeden worden dat de taal van de rechtspleging nadien zou moeten gewijzigd worden. Aldus zou men kunnen steunen op de taalstreek van de verblijfplaats van de beklaagde, op zijn nationaliteit (voornamelijk Franse of Nederlandse), op de taal waarin voorhanden zijnde documenten, uitgaande van de beklaagde, gesteld zijn, op de taal door hem gebruikt in een ander rechtsgeding, hetzij als beklaagde, hetzij als getuige, enz. Doch het is ongetwijfeld verkeerd te menen (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 130) dat telkens wanneer de taal van de rechtspleging bepaald wordt door de noodwendigheden van de zaak, de magistraten vrij zijn, in dezelfde zaak, nu eens het Frans en dan weer het Nederlands te gebruiken. In iedere rechtspleging wordt in een bepaald stadium slechts één taal gebruikt, nooit verscheidene; geheel de wet berust op dat principe (zie ook: VAN DURME, *a.w.*, nr. 14).

195 De rechtstreekse dagvaarding is aan deze regels onderworpen, zowel als de dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie. Het hoeft geen betoog, dat een beklaagde, die woont in een gemeente van het Nederlandse of van het Franse taalgebied respectievelijk in het Nederlands of in het Frans moet gedagvaard worden (Corr. Brussel, 16 mei 1952, *R.W.*, 1952-53, 221). De rechtstreeks dagende partij moet ook rekening houden met de taalkeuze van de gedaagde tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek, wanneer zij kennis had van die taalkeuze, b.v. door inzage van het strafdossier, nadat het parket de zaak zonder gevolg had geklasseerd (Corr. Brussel, 19 febr. 1951 en 18 april 1951, *J.T.*, 1951, 399), zelfs wanneer de beklaagde een vreemdeling is die enkel heeft kunnen kiezen tussen het Frans en het Nederlands en niet voor zijn eigen taal (Corr. Brussel, 4 febr. 1958, *J.T.*, 1958, 254). Men dient echter alleen rekening te houden met de taal gebruikt door de beklaagde als zodanig, niet als getuige (Corr. Brussel, 29 jan. 1949, *R.W.*, 1949-50, 260; *anders*: Corr. Brussel, 10 juni 1959, *J.T.*, 1959, 550), en voor de magistraat van het openbaar ministerie of voor de onderzoeksrechter, niet voor de verbaliserende agent (Pol. Brussel, 19 april 1939, *Pand. Pér.*, 1939, 167).

De wet zegt nergens in welke taal de burgerrechtelijke aansprakelijke partij moet gedagvaard worden (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 62; VAN DURME, *a.w.*, nr. 73). Artikel 16, § 1, wordt derhalve toegepast zonder

rekening te houden met de taalkennis of -voorkeur van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij.

196 Wanneer verschillende beklaagden in de zaak betrokken zijn, zal, luidens artikel 21, de taal van de rechtspleging bepaald worden door de taal, die de meerderheid der beklaagden gebruikt heeft tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek.

Men moet onder „meerderheid van de beklaagden” verstaan, de meerderheid van de beklaagden, die volgens de jongste stand van de rechtspleging in de zaak betrokken zijn (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 134).

Deze regeling verschilt grondig van het wettelijk stelsel toepasselijk op de zaken waarin slechts één beklagde betrokken is. Geen onderscheid wordt gemaakt naar gelang de woonplaats van de beklagde. Zoals terecht wordt opgemerkt dient artikel 21 zonder enig voorbehoud toegepast te worden op de beklaagden die in het Nederlands of in het Frans taalgebied wonen; alleen de door hen tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek gebezigde taal is van tel (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 56; Brussel, 24 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 1333).

Ingeval de beklaagden de beide talen in gelijke mate gebruiken, duidt de rechtbank zelf de te gebruiken taal aan bij gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet noch voor hoger beroep vatbaar is. Deze bepaling van artikel 21 moet analogisch nageleefd worden door de onderzoeksrechter en de magistraat van het openbaar ministerie, met dien verstande dat geen met redenen omklede beslissing vereist wordt.

De rechter zal in de eerste plaats nagaan of de beklaagden niet vertrouwd zijn met de taal, die zij voor hun verklaringen niet gebruikt hebben; is er een meerderheid tussen de beklaagden, die één van beide talen hetzij tijdens het opsporingsonderzoek of onderzoek gebruikt hebben hetzij deze taal voldoende kennen, dan zal de rechter beslissen dat de rechtspleging in deze taal zal geschieden. Deze oplossing wordt in de praktijk zeer trouw gevolgd. Maar zij kan niet altijd een veilige uitkomst bieden. Wanneer geen meerderheid van beklaagden kan gevonden worden, die een van beide talen voldoende kent, moet de rechter volgens de mogelijkheden van de zaak eigen maatstaven aanleggen. Hier mag er één vooropgesteld worden die wortelt in de grondbeginselen van gans de Belgische taalwetgeving: voorkeur voor de taal van de ééntalige beklagde, wonend in een gemeente van het Nederlandse of Franse taalgebied, boven de taal van de ééntalige beklaagden, wonend in de Brusselse agglomeratie. De persoon die bestuurd wordt in de twee landstalen moet immers vermoed worden méér kennis te bezitten van de tweede taal dan de persoon die slechts in één taal bestuurd wordt; hij heeft ook onderwijs genoten, dat niet zo strak op ééntaligheid gericht is. Deze oplossing wordt echter zelden toegepast. Men zal dikwijls de voorkeur geven aan de taal van de beklagde(n), die de belangrijkste rol speelde(n) in de feiten waarvoor vervolgd wordt.

Artikel 21 behandelt enkel de gevallen, waarin alle beklaagden tijdens het onderzoek of opsporingsonderzoek ondervraagd werden, en hun verklaringen in het Frans of het Nederlands aflegden. Artikel 21 kan toegepast worden wanneer de meerderheid van de beklaagden (met inbegrip van diegenen die tijdens onderzoek of opsporingsonderzoek niet ondervraagd werden of hun verklaringen aflegden in een andere taal dan Frans of Nederlands) dezelfde taal, Frans of Nederlands, gebruikt of verkozen hebben: de rechtspleging geschiedt dan in de taal van deze meerderheid.

Artikel 21 kan eveneens nog toegepast worden wanneer juist de helft van al de beklaagden dezelfde taal gebruikten of verkozen: dan beslist de magistraat van het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, ofwel de rechtbank, maar dan bij met redenen omkleed vonnis. Artikel 21 kan echter niet meer toegepast worden wanneer die helft niet bereikt wordt. Men kan dan alleen artikel 16, § 1, invoeren, dat bepaalt dat in alle niet door de wet geregelde gevallen gebruik wordt gemaakt van het Frans of het Nederlands volgens de noodwendigheden van de zaak. De rechter zal dan zijn beslissing niet moeten motiveren.

Bovenvermelde regelen zullen eveneens toegepast worden, wanneer verschillende zaken samengevoegd worden, en derhalve verschillende beklaagden gezamenlijk voor

de rechtbank terecht staan, doch slechts vanaf het vonnis van samenvoeging. Aldus zal in een rechtstreekse dagvaarding, die ongetwijfeld zal samengevoegd worden met een reeds hangende zaak, nochtans geen rekening dienen gehouden te worden met de taal waarin de rechtspleging van deze zaak gevoerd wordt (Corr. Brussel, 16 mei 1952, *R.W.*, 1952-53, 221).

Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis en de rechtspleging ten gronde op afzonderlijke gedingen slaan. Aldus wordt in een zaak met meerdere beklaagden, de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis in taalopzicht apart jegens ieder van hen geregeld (Tweede verslag, MARCK, *a.w.*, blz. 7; SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 410; VAN DURME, *a.w.*, nr. 26). Dit geldt zowel voor het bevel tot aanhouding als voor de desbetreffende rechtspleging voor de raadkamer (MARCHAL en JASPAR, *a.w.*, II, nr. 1321; *Nov.*, Tw. *Procédure pénale*, I, 1, nrs. 338-339).

Daarentegen is de vordering van de burgerlijke partij, zelfs wanneer zij slechts tegen één beklagde gericht is, een akte die deel uitmaakt van de rechtspleging, waarin alle beklaagden betrokken zijn. Zij maakt derhalve gebruik van de taal van de rechtspleging, zelfs wanneer de beklagde, tegen wie zij optreedt, de taal van de rechtspleging niet machtig is (VAN ROYE, R., *Manuel de la partie civile*, nr. 259).

§ 2. Afwijkingen

197 De beklagde kan vragen, dat de rechtspleging, aangevat in het Frans of het Nederlands, zou voortgezet worden in de andere taal, bij toepassing van artikel 16, § 2.

De beklagde kan de wijziging van de taal van de rechtspleging vooreerst aanvragen tijdens het opsporingsonderzoek bij de magistraat van het openbaar ministerie. Men dient op te merken dat de vraag, gericht tot een verbaliserende agent geen wijziging van de taal der rechtspleging ten gevolge kan hebben (Pol. Brussel, 19 april 1939, *Pand. Pér.*, 1939, 167). Een dergelijke vraag heeft slechts de draagwijdte van een wens (Cass., 12 dec. 1972, *R.W.*, 1972-73, 1135). Ten onrechte wordt in tegengestelde zin het arrest van het hof van beroep te Brussel van 11 april 1970 geciteerd (A.V. in *R.W.*, 1970-71, 220). Dit arrest beoogt een ander geval, en wel dat van het opnieuw bepalen van de taal van de rechtspleging nadat de verbalisanten de uiteindelijk als verdachte te beschouwen persoon hebben onderhoord.

De magistraat van het openbaar ministerie kan in geen enkel geval het verzoek van de verdachte afwijzen (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 55-56; VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 133), zelfs niet wanneer het vaststaat dat de verdachte de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, helemaal niet kent. Maar anderzijds is het verzoek, gedaan tijdens het opsporingsonderzoek, herroepelijk door een nieuw verzoek tot taalwijziging voor de onderzoeksrechter of voor de rechtbank.

Om de taalwijziging te bekomen is het niet vereist dat de verdachte die andere taal kent of zich met meer gemak in die taal uitdrukt (Cass., 12 dec. 1972, *t.a.p.*). Anders gezegd, de verdachte heeft recht op taalwijziging, zelfs indien hij de taal van de rechtspleging blijkbaar kent.

De verdachte kan vervolgens de taalwijziging aanvragen bij de onderzoeksrechter tijdens het onderzoek. De onderzoeksrechter verleent aan de verdachte akte van zijn verzoek. Hij willigt het verzoek in, tenzij het bewezen is dat de verdachte de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, niet kent, in welk geval de onderzoeksrechter dit gebrek aan kennis van de gevraagde taal vaststelt in zijn proces-verbaal. De beslissing van de onderzoeksrechter is onherroepelijk, en de verdachte kan voor de rechtbank niet opnieuw een verzoek tot taalwijziging indienen.

Men dient aan te nemen, dat de verdachte de taalwijziging eveneens kan vragen voor de raadkamer (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 153; VAN DURME, *a.w.*, nr. 26; FONTIGNY, A., *L'article 16 de la loi du 15 juin 1935 sur l'emploi des langues en matière judiciaire*, *J.T.*, 1963, 93). De regelen toegepast op de taalwijziging voor de onderzoeksrechter, dienen hier toegepast te worden.

De beklaagde kan tenslotte, voor zover hij van zijn recht al niet eerder gebruik maakte (Corr. Brussel, 28 nov. 1946, *J.T.*, 1947, 134) de taalwijziging aanvragen voor de rechtbank, die daarvan akte verleent op het zittingsblad. Zoals het geval was voor de onderzoeksrechter, kan de rechtbank vaststellen en akteren op het zittingsblad dat de beklaagde de taal, waarvan hij het gebruik aanvraagt, niet kent, in welk geval de taal van de rechtspleging niet gewijzigd wordt. In alle andere gevallen moet de rechtbank het verzoek inwilligen. Er valt op te merken dat de rechtstreekse gedaagde beklaagde uiteraard slechts voor de rechtbank de wijziging van de taal van de rechtspleging kan aanvragen.

Om het even waar de beklaagde zijn woonplaats heeft, hij kan altijd gebruik maken van de mogelijkheid om de taal van de rechtspleging te doen wijzigen. Artikel 13 van de wet van 9 augustus 1963, dat een § 3 aan artikel 16 van de wet van 15 juni 1935 heeft toegevoegd en waarbij aan de ingezetenen van de zes randgemeenten het recht op taalwijziging werd verleend, was volkomen overbodig.

De taalwijziging heeft geen invloed op de taal van de processen-verbaal die geen onderzoeksakten inhouden, of op geen onderzoeksakten steunen (Cass., 12 dec. 1972, *t.a.p.*).

Om het even ook of hij al dan niet de tot dan toe gebezigde taal van de rechtspleging machtig is, behoudens het geval van volslagen gebrek aan kennis van de gekozen taal, beslist de beklaagde vrij welke taal zal gebruikt worden. Het gebrek aan kennis van de gekozen taal in hoofde van de beklaagde kan in elk stadium van de rechtspleging, door de onderzoeksrechter of door de rechtbank vastgesteld worden, met als gevolg de voortzetting van de rechtspleging in de oorspronkelijke taal ervan (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 133; VAN DURME, *a.w.*, nr. 26).

198 Artikel 21 regelt de gevallen waarin verschillende beklagden betrokken zijn. De taal gebruikt of verkozen door de meerderheid van de beklagden, bepaalt de taal van gans de verdere rechtspleging. In geval van gelijkheid bepaalt de rechtbank bij gemotiveerde beslissing, die noch voor verzet, noch voor hoger beroep vatbaar is, in welke taal de verdere rechtspleging zal voortgezet worden.

Zo kan de rechtbank beslissen dat de rechtspleging wordt voortgezet in het Frans, wanneer deze taal is gekozen door één beklagde, en de anderen, alhoewel zij het Nederlands verkiezen, het eens zijn met de Franse rechtspleging (Cass., 26 sept. 1966, *Par.*, 1967, I, 104).

In welke taal zal de rechtbank de gemotiveerde beslissing vellen? Volgens sommigen, in de taal waarvan zij het gebruik in de verdere rechtspleging beveelt, tenzij de rechter die taal niet kent (VAN DURME, *a.w.*, nr. 26); in dit laatste geval zou hij zijn vonnis vellen in de taal, waarin de zaak bij hem aanhangig werd gemaakt, en deze meteen naar een andere kamer verwijzen. Men ziet echter niet in, waarom de rechtbank zich van een andere dan de tot dan toe in de rechtspleging gebezigde taal zou kunnen bedienen, vooraleer het vonnis is uitgesproken dat de wijziging van taal beveelt.

Bij analogie zal de onderzoeksrechter dezelfde regelen toepassen, doch zijn beslissing moet niet met redenen omkleed zijn (zie boven, nr. 196), evenmin de beslissing van de raadkamer (VAN DURME, *a.w.*, nr. 26).

Voor het geval, waar niet alle beklagden de taalwijziging aanvroegen, en over de maatstaven, aan te wenden indien de betichten gelijkelijk de ene en de andere taal gebruiken of aanvragen, zie eveneens boven, nr. 196.

AFDELING IV

RECHTSPLEGING VOOR DE CORRECTIONELE RECHTBANK TE VERVIERS, ZETELEND IN EERSTE AANLEG EN VOOR DE POLITIERECHTBANKEN VAN DE FRANS-DUITSE TAAFGROEP

199 De strafrechtscolleges van eerste aanleg die tot de Frans-Duitse taalgroep behoren zijn: de correctionele rechtbank te Verviers en de politierechtbanken te Aubel, Eupen, Limbourg, Malmédy en Sankt-Vith.

§ 1. Politierechtbanken met ééntalig Duits rechtsgebied

200 Bij toepassing van artikel 17, eerste lid, wordt in de regel de rechtspleging voor de politierechtbanken te Eupen en St. Vith gevoerd in het Duits. Ongeacht de taalstreek van zijn woonplaats kan de beklagde evenwel de Franse rechtspleging bekomen, indien hij daartoe het verzoek indient overeenkomstig de bepalingen van artikel 16, § 2 (zie boven, nr. 197).

201 Indien verschillende beklagden in de zaak betrokken zijn, wordt de rechtspleging gevoerd in de taal, door de meerderheid gebruikt of gekozen, bij toepassing van artikel 21 (zie boven, nrs. 196 en 198).

De wet zegt niet, welke taal voor de rechtspleging moet gebezigd worden, wanneer in de zaak beklagden betrokken zijn, die deels het gebruik van het Frans aanvroegen op grond van artikel 17, deels het Nederlands verkozen bij toepassing van artikel 23 en deels de Duitstalige rechtspleging wensen te behouden of verstek laten gaan (hetgeen op hetzelfde neer komt). De rechter zal het verzoek, ingediend op grond van artikel 17, alleszins moeten afwijzen, wanneer het niet ingediend werd door de meerderheid van alle beklagden. Het verzoek, ingediend op grond van artikel 23, kan de rechter inwilligen of afwijzen „wegens de omstandigheden van de zaak”, zonder noodzakelijkerwijze rekening te moeten houden met het verlangen van de meerderheid van de beklagden (zie boven, nrs. 186 e.v.).

§ 2. Politierechtbanken met tweetalig Frans-Duits rechtsgebied

202 Krachtens artikel 17, tweede lid, wordt de rechtspleging in het Frans gevoerd

voor de politierechtbanken te Malmédy, Aubel en Limbourg. De beklaagde kan evenwel de Duitse rechtspleging bekomen, indien hij daartoe een verzoek indient overeenkomstig de regelen uiteengezet in artikel 16, § 2 (zie boven, nr. 197). De beklaagde moet de Belgische nationaliteit bezitten om de Duitse rechtspleging te kunnen bekomen.

De taalstreek van de woonplaats van de beklaagde speelt hier geen rol.

203 Artikel 21 regelt de gevallen waar verschillende beklaagden in de zaak betrokken zijn (zie boven, nr. 201).

204 Bij toepassing van artikel 17, derde lid, geschiedt de rechtspleging voor de correctionele rechtbank te Verviers in het Frans, tenzij de beklaagde de Duitstalige rechtspleging aanvraagt overeenkomstig de regelen uiteengezet in artikel 16, § 2 (zie boven, nr. 197).

De betichte kan de wijziging van de taal van de rechtspleging slechts bekomen, wanneer hij de Belgische nationaliteit bezit en zijn woonplaats heeft in een gemeente van het arrondissement Verviers, behorend tot de Duitse taalstreek (Cass., 5 april 1938, *Pas.*, 1938, I, 127; *R. Dr. Pén.*, 1938, 567).

AFDELING V

RECHTSPLEGING VOOR DE KRIJGSRADEN

205 Luidens artikel 18 geschiedt de rechtspleging voor de krijgsraden in het Frans of in het Nederlands volgens de keuze van de beklaagde.

Vanaf zijn eerste ondervraging wordt de verdachte door de voorzitter van de rechterlijke commissie uitgenodigd te verklaren, in welke taal hij wenst dat de rechtspleging zou geschieden. In het proces-verbaal van onderhoor wordt aan de verdachte akte gegeven van zijn antwoord, dat onherroepelijk de taal van de rechtspleging vastlegt (Cass., 30 mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 402).

Wanneer de interpellatie van de verdachte en zijn antwoord enkel blijken uit een gedrukte formule op het proces-verbaal, is aan het vereiste van de wet voldaan althans volgens zekere rechtspraak (Krijgsr. Hasselt, 11 maart 1947, *R.W.*, 1946-47, 1256). Maar een verklaring van taalkeuze voor een Commissie van de Staatsveiligheid is zonder verdere uitwerking (Krijgsh. Brussel, 8 juli 1955, inzake CAPPART, *onuitg.*).

Terzake wordt steeds een ministeriële omzendbrief van 19 augustus 1907 toegepast. Hij bepaalt dat de taalkeuze van de verdachte moet geakteerd worden in iedere klacht van een officier ten laste van een onmiddellijk ondergeschikte, in ieder proces-verbaal van verhoor, in ieder proces-verbaal van de rijkswacht ten laste van een militair, en zoniet tijdens het summier opsporingsonderzoek (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Justice militaire*, nr. 558).

Sinds de wet van 2 juli 1969 kan de Duitstalige beklaagde die een gemeente van de Duitse taalstreek bewoont en de Belgische nationaliteit bezit, voor de militaire

gerechten de Duitse rechtspleging bekomen, zoals voor de andere strafrechtscolleges van de Frans-Duitse groep (art. 17, gewijzigd door W. 2 juli 1969, art. 17). Voorheen bestond terzake een zeer onbillijke toestand (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, 1ste uitgave, II, nr. 1927).

Maar de verdachte zou kunnen weigeren te kiezen tussen het Nederlands, het Frans en het Duits. In dat geval moet de voorzitter van de rechterlijke commissie de weigering van de verdachte op het proces-verbaal akteren met de verklaring, dat hij heeft vastgesteld dat de verdachte Duits, Frans of Nederlands kent; de rechtspleging geschiedt dan in deze taal (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 138). Deze oplossing is logisch, maar onderstelt dat de verdachte inderdaad Frans of Nederlands kent. Is dat niet het geval dan bestaat er geen behoorlijke oplossing.

Men dient aan te nemen, dat de beklaagde die niet onderhoord werd door de rechterlijke commissie, zijn recht op vrije taalkeuze behoudt voor de krijgsraad zelf (Cass., 15 jan. 1940, *Pas.*, 1940, I, 11; SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 408). Maar indien de beklaagde verstek liet gaan, moet de rechtspleging op verzet gevoerd worden in de taal van de bestreden beslissing (Krijgsr. Arlon, 18 maart 1947, *Pas.*, 1947, III, 32).

206 Wanneer verschillende beklaagden in een zaak betrokken zijn, wordt krachtens artikel 21, de rechtspleging gevoerd in de taal, gekozen door de meerderheid. In geval van gelijkheid bepaalt de voorzitter van de rechterlijke commissie de taal van de rechtspleging. Hij zal zich daarbij laten leiden b.v. door de streektaal van de plaats van het misdrijf en van de meerderheid van de getuigen (Krijgsr. Namen, 3 dec. 1947, *Pas.*, 1948, III, 23).

De taalkeuze bedoeld door artikel 18, verliest haar definitief karakter, wanneer er ingevolge verknochtheid aanleiding bestaat tot toepassing van artikel 21 (Krijgsr. Namen, 3 dec. 1947, *t.a.p.*).

207 De wet bepaalt niet in welke taal de rechtspleging bij verstek moet gevoerd worden. Bij ontstentenis van enige dwingende bepaling zal de rechtspleging in één van beide talen kunnen geschieden, naar keuze van de voorzitter van de rechterlijke commissie. Deze zal zich billijkheidshalve bij zijn keuze laten leiden door bestaande maatstaven, zoals b.v. de taalstreek van de woonplaats van de verdachte.

Wanneer verschillende beklaagden in de zaak betrokken zijn, en één of meer hunner verstek laten gaan, kan artikel 21 toegepast worden zolang de verstekdoende beklaagden de meerderheid niet vormen. Is dit wel het geval, dan zal weerom de rechtspleging geschieden in de ene of de andere taal naar keuze van de voorzitter van de rechterlijke commissie. In dit geval zal hij in de eerste plaats de eensluidende keuze van de verschijnende betichten in aanmerking nemen bij het bepalen van de taal van de rechtspleging.

AFDELING VI

RECHTSPLEGING VOOR DE HOVEN VAN ASSISEN VAN DE VLAAMSE EN VAN DE WAAELSE PROVINCIES

208 De rechtspleging geschiedt in het Nederlands voor de hoven van assisen van de Vlaamse provincies, en in het Frans voor de hoven

van assisen van de Waalse provincies (art. 19, eerste en tweede lid). De Duitstalige beschuldigde wordt derhalve nooit in zijn taal berecht.

De beschuldigde die slechts Nederlands (of omgekeerd slechts Frans) kent of zich gemakkelijker in die taal uitdrukt, kan, wanneer hij moet verschijnen voor een hof van assisen van een Waalse (of omgekeerd Vlaamse) provincie, de verwijzing van zijn zaak vragen naar het hof van assisen van een Vlaamse (of omgekeerd Waalse) provincie of van de provincie Brabant (art. 20; zie: Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 555). Er bestond voor de wetgever geen mogelijkheid om een meer genuanceerde regeling te treffen in de zin van artikel 23: de kennis van de andere taal bij de juryleden kan immers niet nauwgezet gecontroleerd worden.

Om die verwijzing te bekomen, moet de beschuldigde een verzoek richten tot de kamer van inbeschuldigingstelling, vooraleer de zaak verwezen wordt naar het hof van assisen. De kamer van inbeschuldigingstelling heeft het recht te onderzoeken of de beschuldigde wel degelijk de taal van de rechtspleging zo onvoldoende machtig is, dat zijn zaak zou kunnen verwezen worden. Die appreciatiebevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling kan niet betwist worden, aangezien de wetgever in artikel 20 als voorwaarde voor de ontvankelijkheid van de vraag tot verwijzing heeft vooropgesteld: niet dat de beschuldigde „verklaart de taal van de rechtspleging onvoldoende te kennen”, zoals de tekst luidde van artikel 12 van de wet van 22 februari 1908, maar het feit van zijn ontoereikende kennis van deze taal (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 57).

Men moet aannemen dat de kamer van inbeschuldigingstelling het verzoek van de beschuldigde niet zal kunnen afwijzen, op grond van het feit dat de beschuldigde stukken heeft geschreven in de taal van de rechtspleging. De schriftelijke kennis van deze taal is onvoldoende; het kan immers gebeuren dat de beschuldigde niet zo gemakkelijk die taal spreekt.

Uit wat voorafgaat blijkt dat de beschuldigde bij weerspannigheid aan de wet, steeds berecht wordt in de taal van het hof van assisen.

Wanneer een arrest aanhaalt dat de beschuldigde behoorlijk werd opgeroepen voor de kamer van inbeschuldigingstelling, is impliciet het bewijs geleverd, dat hij van zijn recht op taalwijziging en verwijzing gebruik heeft kunnen maken (Cass., 13 dec. 1954, 2de kamer, inzake SPRUYT, *onuitg.*).

Een wetsvoorstel van senator RONSE (*Parl. Besch., Senaat*, 1951-52, nr. 228) strekte ertoe de verwijzing door de kamer van inbeschuldigingstelling te doen geschieden, niet naar een hof van assisen in de andere taalstreek — zoals artikel 20 het thans voorschrijft — doch naar een kamer van inbeschuldigingstelling van de andere taalstreek, zodat het recht van verdediging van de beschuldigde in zijn taal ook voor de kamer van inbeschuldigingstelling gewaarborgd wordt. Dit voorstel werd op grond van het verslag van senator CUSTERS (*Parl. Besch., Senaat*, 1953-54, nr. 227, blz. 5) gewijzigd in die zin dat het ertoe strekt, de verwijzing naar de kamer van inbeschuldigingstelling te Brussel te doen geschieden, vermits in het land slechts drie kamers van inbeschuldigingstelling bestaan (*Parl. Besch., Kamer*, 1953-54, nr. 369). Het voorstel kwam in de kamer niet ter sprake (zie boven, nr. 183).

209 De beschuldigde kan niet kiezen naar welk hof van assisen zijn zaak zal verwezen worden (VAN DURME, *a.w.*, nr. 35). De kamer van inbeschuldigingstelling duidt dit hof van assisen aan. Bij ontstentenis van enige bepaling van de wetgever, is de kamer van inbeschuldigingstelling volledig vrij in het kiezen van die jurisdictie, die niet noodzakelijkerwijze het hof van assisen van de meest nabije provincie moet zijn.

De uitgifte van de beslissing van verwijzing wordt overgemaakt aan de magistraat van het openbaar ministerie bij het rechtscollege waarnaar de zaak verwezen wordt. Die uitgifte is

vrijgesteld van zegel- en griffierechten (art. 280, K.B. nr. 64 van 30 nov. 1939), alsook van de formaliteit van registratie (art. 162, 23°, van hetzelfde K.B.).

Gezien de vrijheid van de kamer van inbeschuldigingstelling in het aanwijzen van een hof van assisen met andere voertaal, zal dit laatste de zaak moeten aanhouden.

210 Indien verschillende beschuldigen in dezelfde zaak betrokken zijn, wordt de verwijzing slechts uitgesproken indien zij door de meerderheid van de beschuldigen gevraagd wordt (art. 20, derde lid). De wetgever heeft ongetwijfeld bedoeld: indien de meerderheid de verwijzing vraagt en zich in de vereiste voorwaarden bevindt om ze te bekomen.

De beschuldigen bij weerspanningheid aan de wet worden bij het berekenen van die meerderheid in aanmerking genomen.

AFDELING VII

RECHTSPLEGING VOOR HET HOF VAN ASSISEN VAN BRABANT

211 Voor het hof van assisen van Brabant geschiedt de rechtspleging in het Nederlands of in het Frans, naargelang de beschuldigde tijdens het onderzoek gebruik heeft gemaakt van de ene of de andere taal. Dit taalgebruik tijdens het onderzoek is echter slechts voorlopig bepalend. De beschuldigde kan de taal van de rechtspleging nog doen wijzigen ten laatste tijdens de ondervraging, bedoeld in artikel 293 Sv.

Doch het taalgebruik of de taalkeuze tijdens deze laatste ondervraging bepaalt onherroepelijk de taal van de verdere rechtspleging (art. 19, derde lid).

De rechter onderzoekt niet of de taalkeuze van de beschuldigde beantwoordt aan zijn werkelijke taalkennis.

212 Wanneer verschillende beschuldigen in de zaak betrokken zijn, bepaalt de keuze van de meerderheid de taal van de rechtspleging. In geval van gelijkheid duidt het hof, bij gemotiveerde beslissing, zelf de aan te wenden taal aan (art. 21, derde lid).

Deze beslissing moet uitgesproken worden, vooraleer de betekening, bedoeld in artikel 394 Sv., gedaan wordt, vermits de samenstelling van de jury van dit arrest afhankelijk is (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 58).

213 De wet bevat geen bepalingen die de taal van de rechtspleging regelen indien de beschuldigde berecht wordt bij weerspanningheid aan de wet.

Het is echter billijk dat de rechtspleging voor het hof van assisen voortgezet wordt in de taal waarin het onderzoek geschiedde, en waarin de kamer van inbeschuldigingstelling de verwijzing uitgesproken heeft. Dit geldt ook voor de zaken waarin verschillende niet verschijnende beschuldigen betrokken zijn.

HOOFDSTUK III

TOEPASSING VAN DE TAALREGELING OP DE RECHTSPLEGING

AFDELING I

TAALGEBRUIK DOOR DE PARTICULIEREN

214 Krachtens artikel 31 gebruiken de beklagde of de beschuldigde, evenals de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, de taal die ze verkiezen voor al hun verklaringen in alle stadia van de strafrechtspleging. Zij gebruiken hetzij één van de nationale talen, hetzij een vreemde taal. Artikel 31 geldt in het algemeen voor alle beklagden, beschuldigen, of burgerrechtelijk aansprakelijke partijen, zelfs wanneer zij de Belgische nationaliteit niet bezitten. Indien de rechtbank, de onderzoekende magistraat, de ambtenaar van het openbaar ministerie of de agent, die de verdachte ondervragen, de door deze laatste gebruikte taal niet begrijpen, doen zij een beroep op een beëdigd vertaler. De kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist. Dit vrij taalgebruik geldt eveneens voor de beklagde in hoger beroep (Cass., 18 dec. 1967, *Pas.*, 1968, I, 521).

Omgekeerd heeft de verdachte recht op de bijstand van een tolk, indien hij de taal van de rechtspleging niet machtig is. Artikel 332 Sv. schrijft dit uitdrukkelijk voor en op straffe van nietigheid, voor de rechtspleging voor het hof van assisen. Maar dit voorschrift geldt evenzeer voor de andere strafrechtelijke colleges (Cass., 2 mei 1972, *R.W.*, 1972-73, 1035).

De rechtbank is niet verplicht in het vonnis of op het zittingsblad te verklaren dat zij de taal van de beklagde voldoende kent, indien de vraag niet bij conclusie werd opgeworpen door één van de partijen (Cass., 25 maart 1957, *Pas.*, 1957, I, 895; Cass., 19 nov. 1962, *Pas.*, 1963, I, 357; Cass., 17 nov. 1965, *Pas.*, 1966, I, 363).

Een beslissing van de krijgsraad van Brussel (28 dec. 1948, *R.W.*, 1948-49, 639) hield voor, dat een beklagde mag onderhoord worden in een andere taal dan die van zijn keuze, indien maar het proces-verbaal van onderhoor in deze laatste taal is opgesteld. Terecht werd deze beslissing die geen rekening hield met artikel 31, in hoger beroep hervormd (Krijgshof Brussel, 4 jan. 1950, *R.W.*, 1949-50, 946).

Het zittingsblad moet de taal aanduiden waarin de beklagde zijn verklaringen aflegde. Deze verplichting bestaat niet wanneer de beklagde geen verklaringen aflegde op een bepaalde zitting (Cass., 24 aug. 1962, *Pas.*, 1962, I, 1251).

Men kan niet betwijfelen, dat zelfs wanneer het taalgebruik of de taalkeuze van een beklagde de taal van de rechtspleging heeft bepaald, bij toepassing van artikelen 16 tot 21, deze laatste niettemin vrijelijk een andere taal zal mogen gebruiken voor zijn verklaringen. Aldus zal een vreemdeling, die slechts moeilijk één van de nationale talen spreekt, wellicht deze nationale taal kiezen voor de rechtspleging, doch voor zijn verklaringen voor de rechtbank wensen gebruik te maken van zijn moedertaal; het ruim opgevatte artikel 31 sluit die mogelijkheid niet uit.

215 Krachtens artikel 32 worden de getuigen gehoord en worden hun verklaringen opgetekend in de taal van de rechtspleging, tenzij zij verlangen gebruik te maken van een andere taal. Indien de magistraten of agenten, belast met het

onderhoren van de getuige, de door deze laatste gebruikte taal niet verstaan, of wanneer de beklaagde het verlangt, wordt een beroep gedaan op een beëdigd vertaler (toepassing: Cass., 16 maart 1964, *Pas.*, 1964, I, 765).

De kosten van vertaling vallen ten laste van de schatkist. Tijdens het opsporingsonderzoek zal het zeer dikwijls moeilijk zijn een beroep te doen op een beëdigd vertaler. Teneinde vlug een beëdigd vertaler te vinden, moet in ieder politiecommissariaat en op de zetel van ieder rijkswachtdistrict of -brigade een lijst van beëdigde vertalers voorhanden zijn.

Kan geen beëdigd vertaler ontboden worden, dan moet, volgens zekere rechtsleer, die onmogelijkheid in het proces-verbaal worden vastgesteld en een beroep gedaan worden op een niet-beëdigd vertaler (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, 1ste uitg., II, nr. 1909). Het is evenwel zeker dat zulk proces-verbaal nietig is (Corr. Tongeren, 20 dec. 1949, *Pas.*, 1951, III, 21; *J. Liège*, 1949-50, 173; *R. G. A. R.*, 1952, 5024; Krijgshof Brussel, 4 jan. 1950, *R.W.*, 1949-50, 946), ook al wordt beweerd dat het zijn waarde behoudt ten titel van inlichting (VAN DURME, *a.w.*, nr. 76).

De getuige gebruikt vrij de taal waarmee hij het best vertrouwd is, dus eventueel ook een vreemde taal.

Wanneer een getuigenis niet vertaald werd, en uit de gedingstukken blijkt, hetzij dat de rechter de door de getuige gebezigde taal niet kende, hetzij dat de beklaagde een vertaling geëist had, is zulke getuigenis nietig (Cass., 10 febr. 1941, *Pas.*, 1941, I, 34).

Maar de rechter moet in het vonnis niet uitdrukkelijk aanhalen dat hij de taal kent, waarin een getuigenis werd afgelegd en die niet de taal van de rechtspleging is (Krijgshof Brussel, 26 sept. 1969, inzake WIELEMANS, *onuitg.*).

De vaststelling bovenaan een zittingsblad, dat de getuigen de eed hebben afgelegd in het Nederlands geldt voor alle getuigen, zelfs voor de getuigen die hun getuigenis aflegden in het Frans (Cass., 15 maart 1948, *Pas.*, 1948, I, 171).

Men dient op te merken, dat de magistraten of agenten niet uitsluitend te beslissen hebben over de noodwendigheid van de vertaling. Zelfs wanneer zij het overbodig achten, b.v. omdat het vaststaat dat de beklaagde de door de getuige gebezigde taal kent, kan de beklaagde niettemin eisen dat een beroep zou gedaan worden op een vertaler.

Men neemt aan, dat in een geding waarin verschillende beklaagden betrokken zijn, en dat verschillende terechtzittingen in beslag neemt, de tolk niet moet aanwezig zijn op alle terechtzittingen, en met name niet op die terechtzittingen die uitsluitend gewijd zijn aan de verdediging van een medebeklaagde, vooral wanneer de beklaagde voor die terechtzitting niet gevraagd heeft dat de tolk zou aanwezig zijn (Cass., 8 juni 1936, *Pas.*, 1936, I, 285; *R. Adm.*, 1937, 50).

216 Wanneer de klacht van de benadeelde partij onontbeerlijk is voor het inzetten van de strafrechtspleging (b.v. inzake overspel, onderhoud van bijzit, zekere jachtmisdrijven, lasterlijke aantijging en eerroof), moet de klacht aangezien worden als een essentiële akte van de rechtspleging.

Indien die klacht mondeling ingediend wordt, gebruikt de klager, krachtens artikel 32, de taal van zijn keuze, zelfs wanneer het proces-verbaal, waarin de klacht opgenomen wordt, in een andere taal moet gesteld worden (*vgl.* Brussel, 28 jan. 1936, *R.W.*, 1935-36, 937).

Wanneer de klager zich integendeel schriftelijk tot het openbaar ministerie richt, kan zijn klacht bevestigd worden in een daaropvolgend proces-verbaal, waarin de klager gebruik kan maken van de taal van zijn keuze. Bij gebrek aan zulk proces-verbaal zou de rechtspleging nietig zijn, volgens een zekere rechtspraak althans, wanneer die schriftelijke klacht gesteld wordt in een andere dan de door de artikelen 14 tot 17 van de wet opgelegde taal (Pol. Maaseik, 25 juni 1963, *R.W.*, 1964-65, 1327; Corr. Tongeren, 8 juni 1965, *R.W.*, 1965-66, 50). Het Hof van Cassatie oordeelt evenwel dat de particulier de taal kan gebruiken die hij verkiest, bij gebrek aan enige uitdrukkelijke wetsbepaling terzake (Cass., 12 nov. 1968, *Pas.*, 1969, I, 262).

217 Krachtens artikel 33 moeten de deskundige verslagen gesteld worden in de taal van de rechtspleging. Bedoeld wordt de taal van de rechtspleging, op het ogenblik van zijn aanstelling (VAN DURME, *a.w.*, nr. 81). De rechter kan evenwel bij gemotiveerde beslissing, in bijzondere aangelegenheden en om bijzondere redenen, de deskundige toelaten zich van een andere taal te bedienen (zie boven, nr. 158). De bijzondere reden kan zijn: de uiterste dringendheid (MARCHAL en JASPAR, *Droit Criminel*, II, nr. 1920).

Wanneer een deskundige belast wordt met een opdracht tijdens het onderzoek van een zaak, kan de onderzoeksrechter bij gemotiveerde beslissing het gebruik van een andere taal toelaten; maar steeds moeten er bijzondere redenen aanwezig zijn en moet de opdracht van speciale aard zijn, opdat die afwijking wettelijk zou zijn (*anders*: Corr. Tongeren, 14 jan. 1936, *J.T.*, 1936, 171; *Pand. Pér.*, 1936, 289; *R.W.*, 1935-36, 840). De beschikkingen van artikel 33 gelden inderdaad niet alleen voor de rechtbank, maar voor elke rechter.

Wanneer de deskundige met een opdracht belast wordt tijdens het opsporingsonderzoek, is artikel 33 moeilijk toe te passen, omdat de magistraat van het openbaar ministerie geen rechter is. Procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT heeft in een omzendbrief van 17 april 1937 aan de procureurs des Konings (*R.W.*, 1936-37, 1415) op die leemte in de wet gewezen. De tekst van artikel 33 laat niet toe, althans letterlijk niet, tijdens het opsporingsonderzoek voor de deskundigenverslagen een andere taal te veroorloven dan die van de rechtspleging. Men mag hieruit niet afleiden, zoals de geciteerde auteur schijnt te bedoelen, dat artikel 33 eenvoudigweg niet toepasselijk is op de deskundigenverslagen tijdens het opsporingsonderzoek, m.a.w. dat de deskundige in elk geval vrij zou zijn om de taal die hij verkiest, aan te wenden. Integendeel zijn zij onderworpen aan de eerste zinsnede van dit artikel, waarin bepaald wordt dat zij moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging (aldus Brussel, 24 april 1937, *R.W.*, 1937-38, 1385; *anders*: VAN DURME, *a.w.*, nr. 82). Alleen de afwijking op dit beginsel, zoals artikel 33 deze verder mogelijk maakt, baart moeilijkheden tijdens het opsporingsonderzoek. Nochtans suggereert procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT een praktische oplossing om ook de afwijking bepaald in artikel 33 mogelijk te maken tijdens het opsporingsonderzoek: tijdens het opsporingsonderzoek in correctionele zaken kan de magistraat van het openbaar ministerie aan een onderzoeksrechter of aan de rechtbank vragen, een beslissing te treffen waardoor aan de deskundige toelating verleend wordt zijn verslag te stellen in een andere taal dan die van de rechtspleging. Wellicht zou hieraan kunnen toegevoegd worden: tijdens het opsporingsonderzoek in politiezaken kan zulke beslissing gevraagd worden aan de politierechter.

Het deskundigenverslag, gesteld in een andere taal dan deze van de rechtspleging, is nietig, behalve voornoemde afwijking toegestaan door de rechter. De rechtbank mag met zulk deskundigenverslag geen rekening houden, zelfs niet als inlichting (Pol. Brussel, 6 juli 1954 en Corr. Brussel, 22 juli 1954, *R.W.*, 1957-58, 1925; Corr. Brussel, 30 jan. 1959, *R.W.*, 1958-59, 2072; Corr. Turnhout, 14 febr. 1969,

R.W., 1968-69, 1279). Aldus een klinisch verslag van een geneesheer nopens de staat van dronkenschap (Pol. Vilvoorde, 31 okt. 1958, R.W., 1958-59, 2077), en klaarblijkelijk ook een verslag van geestesonderzoek (Vred. Berchem, 7 nov. 1967, R.W., 1967-68, 1093).

Alleen het schriftelijk verslag van de deskundige wordt door artikel 33 bedoeld. Bij zijn latere mondelinge getuigenis, gebruikt hij de taal die hij verkiest (VAN DURME, *a.w.*, nr. 79).

En uit zijn voorkeur voor de andere taal mag niet afgeleid worden dat hij de taal van de rechtspleging niet kent (Cass., 18 maart 1968, *Pas.*, 1968, I, 888).

Wanneer de taal van de rechtspleging gewijzigd wordt nadat de deskundigenopdracht werd bevolen, behoudt het deskundigenverslag, gesteld in de oorspronkelijke taal van de rechtspleging, zijn volle waarde. De verdachte kan er evenwel een vertaling van bekomen, bij toepassing van artikel 22 (Cass., 27 nov. 1967, *Pas.*, 1968, I, 407).

Evenzo is het verslag over een bloedproef geldig gesteld in de taal van de rechtspleging op het ogenblik dat de onderzoeksmaatregel werd bevolen, ook al wordt de taal van de rechtspleging nadien gewijzigd (Krijgshof Brussel, 23 juni 1960, inzake LAFAUT, *onuitg.*).

AFDELING II

TAALGEBRUIK DOOR DE MAGISTRATEN

218 De magistraten van het openbaar ministerie en de onderzoekers maken voor hun akten van vervolging en van onderzoek gebruik van de taal van de rechtbank waarbij zij gevestigd zijn (art. 12).

Voor de rechtbanken met zuiver Nederlands of Frans taalstatuut is die regel vanzelfsprekend. De taalwijziging mogelijk gemaakt door artikel 23 kan trouwens noch onderzoek noch opsporingsonderzoek beïnvloeden.

Die regel geldt ook principieel voor de correctionele rechtbanken te Tongeren en Doornik en de politierechtbanken te Sint-Martens-Voeren, Komen en Moeskroen. Er dient evenwel rekening gehouden te worden met de afwijkingen ten behoeve van de beklaagden die hun woonplaats hebben in deze drie kantons (zie boven, nrs. 186 e.v.).

De correctionele rechtbank te Brussel en de politierechtbank te Brussel hebben, zoals boven gezegd, beide landstalen als voertaal. Overeenkomstig de regelen, uiteengezet in artikelen 16 en 21, zullen de magistraten het Frans of het Nederlands gebruiken (zie boven, nrs. 194-198).

In de correctionele rechtbank te Verviers en in de politierechtbanken te Eupen, St. Vith, Malmédy, Aubel en Limbourg zullen zij het Frans of het Duits gebruiken volgens de regeling van artikelen 17 en 21 (zie boven, nrs. 171-180).

Zo zal aldaar het voorstel tot minnelijke schikking gesteld worden in de taal, door de overtreder tijdens het vooronderzoek aangevraagd of werkelijk gebezigd.

Indien verschillende overtreders in één zaak betrokken zijn, wordt de taal van het voorstel, dat immers persoonlijk is, afzonderlijk bepaald ten opzichte van elk van hen (zie Tw. *Minnelijke schikking*, nr. 122).

Indien een onderzoeksrechter belast wordt met een *rogatoire commissie*, dient hij geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging of van de rechtbank, die de opdracht gaf; hij vervult die opdracht krachtens artikel 12 in de taal van de rechtbank, waar hij zijn ambt uitoefent (VAN DURME, *a.w.*, nr. 15).

De onderzoeksrechter te Brussel zal altijd de opdracht kunnen vervullen in de taal van de rechtspleging, zoals zij door een rechtbank in Vlaanderen of Wallonië bepaald werd. Maar indien een verdachte, wonend in Wallonië, betrokken werd in een zaak, waarvan het onderzoek geschiedt door een onderzoeksrechter bij een rechtbank in Vlaanderen, dan zou de onderzoeksrechter te Brussel, belast met een opdracht betreffende de zaak van die verdachte, krachtens artikel 16, § 1, zijn opdracht in het Frans moeten uitvoeren, en omgekeerd.

Inderdaad de onderzoeksrechter te Brussel dient geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging, die door de onderzoeksrechter, met het onderzoek belast, gebezigd wordt. Hij gebruikt de taal van de rechtbank van Brussel. Deze taal is niet het Nederlands en het Frans, maar het Nederlands of het Frans volgens de duidelijke maatstaven van artikel 16, § 1. Een van deze maatstaven is, dat de rechtspleging in het Frans geschiedt wanneer de verdachte in een Waalse gemeente woont, en in het Nederlands wanneer hij in een Vlaamse gemeente woont. Men kan zich echter de vraag stellen, of deze regel praktisch kan toegepast worden, gezien de onderzoeksrechter te Brussel niet altijd zal weten, waar de verdachte zijn woonplaats heeft.

219 De raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling gebruiken de taal waarin het onderzoek van de zaak geschiedde (art. 13). Hiermee wordt de taal bedoeld waarin het onderzoek beëindigd werd. Men dient inderdaad rekening te houden met een taalwijziging tijdens het onderzoek, waar ze mogelijk is, namelijk voor de rechtbank te Brussel.

Wanneer de kamer van inbeschuldigingstelling een zaak tot zich trekt, zal de raadsheer, belast met het onderzoek, die taal gebruiken, die door de wet opgelegd wordt aan de magistraten van eerste aanleg, die van nature met het onderzoek belast waren (VAN DURME, *a.w.*, nr. 17).

220 Het requisitorium van het openbaar ministerie wordt uitgesproken in de taal van de rechtspleging (art. 35, eerste lid; zie Cass., 27 okt. 1936, *Pas.*, 1936, I, 399; *J.T.*, 1936, 563; *Pand. Pér.*, 1936, 448; *R. Dr. Pén.*, 1936, 1186).

Het openbaar ministerie kan bovendien een samenvatting van zijn requisitorium geven in de andere landstaal, wanneer een of meer betichten of hun raadslieden de taal van de rechtspleging niet verstaan (art. 35, tweede lid). Het openbaar ministerie oordeelt zelf, wanneer het past dit recht uit te oefenen (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 62), d.w.z. het is nooit verplicht tot die samenvattende vertaling. Het openbaar ministerie zou zijn recht te buiten gaan en een requisitorium zou nietig zijn, indien een vertaling zonder een geldige reden na het requisitorium door het openbaar ministerie voorgedragen werd.

221 Bovenal is de rechtbank zelf gehouden voor het behandelen van de zaak de wettelijk vastgestelde taal van de rechtspleging te bezigen. De rechtbank zal evenwel voor de ondervraging van een beklagde of een getuige, die een andere taal dan die van de rechtspleging spreekt, de taal van de beklagde of de getuige gebruiken indien geen beroep gedaan wordt op een beëdigd vertaler (art. 31 en 32).

Wanneer een strafrechtelijk college enkel te beslissen heeft over burgerlijke belangen mag het de taalregeling van een burgerlijk college niet toepassen. Het dient zich stipt te houden aan de taalregeling voorgeschreven in strafzaken (Krijgshof Brussel, 7 maart 1952, inzake VERMEERSCH en cons., *onuitg.*).

AFDELING III

TAALGEBRUIK VOOR DE PLEIDOOIEN

222 De pleidooien van de burgerlijke partij worden steeds voorgedragen in de taal waarin het openbaar ministerie requireert, d.w.z. in de taal van de rechtspleging (art. 35, tweede lid). De afwijkingen bepaald in artikel 36 zijn er geenszins op toepasselijk (verkl. SOMERHAUSEN en MARCK, *Parl. Hand., Kamer*, 1933-34, 15 mei 1934, blz. 1460; VAN ROYE, R., *Manuel de la partie civile*, nr. 264).

De taal van de rechtspleging moet gebruikt worden, onverschillig of de vorderingen van de burgerlijke partij voorgedragen worden door een advocaat of een volmachtdrager (VAN ROYE, R., *a.w.*, nr. 251).

Men kan evenmin betwijfelen dat de burgerlijke partij die persoonlijk pleit, de taal van de rechtspleging moet gebruiken (VAN ROYE, R., *i.a.p.*; anders: VAN DURME, *a.w.*, nr. 86). Inderdaad het vrij taalgebruik wordt door artikelen 31 en 32 slechts voorbehouden aan de beklagde, de burgerrechtelijke aansprakelijke partij en de getuige. Het onderscheid dat wel eens gemaakt wordt (VAN ROYE, R., *i.a.p.*), tussen de verklaringen en het pleidooi van de burgerlijke partij steunt op geen enkele wettelijke grondslag. Ofwel draagt de burgerlijke partij haar conclusies voor en licht zij deze toe; in beide gevallen moet zij de taal van de rechtspleging gebruiken. Ofwel legt zij verklaringen af op ondervraging van de voorzitter; dan kan zij de taal die zij verkiesst gebruiken, omdat zij dan als getuige optreedt. Voor het concluderen en pleiten zal de burgerlijke partij, die de taal der rechtspleging niet spreekt, een beroep moeten doen op een advocaat, die deze taal wel machtig is. De rechtbank zou desnoods een advocaat daartoe van ambtswege kunnen aanstellen.

223 De pleidooien van de verdediging moeten gehouden worden in de taal van de rechtspleging, omdat zij deel uitmaken van de rechtspleging zelf (zie boven, nr. 161). Die regel geldt ook voor de zaken waarin verschillende beklagden betrokken zijn: de advocaat pleit niet in de taal, gekozen door zijn cliënt, maar in de taal van de rechtspleging.

De wet behelst echter verschillende afwijkingen op dit beginsel:

1° Luidens artikel 36, 2° kan de rechter op verzoek van de beklagde of van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, en wanneer de maatregel volstrekt noodzakelijk blijkt, de raadsman toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, op voorwaarde dat deze laatste verklaart dat hij de taal van de rechtspleging niet kent en in een andere taalstreek woont (zie boven, nr. 162; Krijgsr. B.S.D., 4 juli 1961, inzake VANHESTE, *onuitg.*).

2° Luidens artikel 64 kunnen de advocaten, die het diploma van doctor in de rechten behaalden vóór 1 januari 1930, voor de strafrechtbanken, behalve de hoven van assisen, pleiten in de taal van hun keuze (*vgl.* boven, nr. 163). Daartoe wordt een

uitdrukkelijk verzoek mondeling of schriftelijk van de beklagde die zij verdedigen vereist. De raadslieden van de burgerlijke partij en van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij kunnen geen gebruik maken van deze afwijking (VAN DURME, *a.w.*, nr. 88).

3° Krachtens artikel 36, 1°, kan de raadsman van de beklagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, die zich daartegen niet verzet, in het Nederlands of in het Frans pleiten, telkens wanneer een zaak in het Duits behandeld wordt (*vgl.* boven, nr. 164).

AFDELING IV

TAAL VAN DE GESCHREVEN AKTEN VAN RECHTSPLEGING

224 Alle akten van rechtspleging moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging. Akten in een andere taal gesteld of tweetalige akten zijn nietig (zie boven, nr. 8).

De akte van verzet moet gesteld worden in de taal van het vonnis of de beschikking die bij verstek werden verleend (K.I. Brussel, 7 maart 1947, *R. Dr. Pén.*, 1947-48, 598; Krijgsr. Arlon, 18 maart 1947; *Pas.*, 1947, III, 32; Cass., 20 febr. 1950, *Pas.*, 1950, 1430). Wanneer de taal van de rechtspleging werd bepaald bij pluraliteit van beklagden, wordt de rechtspleging op verzet voortgezet in die taal, ook al is het niet de taal van de verzetdoende beklagde (Cass., 20 febr. 1950, *Pas.*, 1950, I, 430). Wat betreft de volmachten, de processen-verbaal van magistraten, de zittingsbladen, de mededelingen van magistraten onderling, zie boven, nrs. 165 e.v.

De taal van de rechtspleging kan gewijzigd worden in bepaalde gevallen (zie boven, nr. 197). De geschreven akten van rechtspleging, b.v. een deskundigenverslag, dienen gesteld te worden in de taal die de taal van de rechtspleging is op het ogenblik waarop de akte tot stand komt of waarop de maatregel door de magistraat wordt bevolen (Brussel, 11 april 1970, *R.W.*, 1970-71, 217; Krijgshof Brussel, 23 juni 1960, inzake LAFAUT, *onuitg.*).

225 Bij elke akte, gesteld in een taal die niet de taal is van de streek waarin zij moet betekend worden, dient een vertaling gevoegd en mede-betekend te worden (art. 38; zie hierover boven, nrs. 76-81).

Deze regel is toepasselijk o.m. op de dagvaarding van beklagden of getuigen door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij. Wanneer samen met deze dagvaarding, stukken moeten betekend worden, dan moeten deze gesteld zijn in de taal van de rechtspleging, hetzij volgens de oorspronkelijke tekst, hetzij desgevallend in zijn vertaling; doch al die stukken moeten bovendien vertaald worden in de taal van de streek, waar de betekening geschiedt (COLLIGNON-CLOSON, *La citation directe de la partie lésée*, blz. 289).

Aan het origineel exploit zelf moet geen vertaling gehecht worden (Corr. Brugge, 3 juli 1952, *R.W.*, 1953-54, 237).

Bij de betekening van een in den vreemde uitgevaardigd bevel tot aanhouding en van de beschikking van de raadkamer, waarbij het bevel tot aanhouding uitvoerbaar wordt verklaard, moet geen vertaling in de vreemde taal van het bevelschrift noch van de akte van betekening zelf gevoegd worden (Cass., 29 okt. 1962, *Pas.*, 1963, I, 284).

Die regel is niet toepasselijk op mededelingen die niet door de wet voorzien zijn of niet als betekeningen beschouwd worden, b.v. de berichten bedoeld in artikel 1, nr. XV van de wet van 25 oktober 1919 op de rechterlijke organisatie (VAN DURME, *a.w.*, nr. 93). Evenmin op het voorstel tot minnelijke schikking, althans volgens de heersende mening, omdat het voorstel in de huidige stand van de wetgeving niet als een akte van rechtspleging kan beschouwd worden. In werkelijkheid voegen de parketten er, om reden van klaarblijkend praktisch nut, toch een vertaling bij (Tw. *Minnelijke Schikking*, nr. 122).

Er moet geen vertaling aangehecht en medebetkend worden, indien de betekende partij de taal van de rechtspleging (en dus van de betekende akte) gekozen of aanvaard heeft (zie Cass., 6 mei 1942, *Pas.*, 1942, I, 105; *R. Dr. Fisc.*, 1943, 39; Cass., 7 jan. 1946, *Pas.*, 1946, I, 5). Men kan met zekerheid zeggen, dat een beklagde de taal van de rechtspleging aanvaard heeft, wanneer hij als verdachte of beklagde tijdens het onderzoek of ter zitting die taal gebruikt heeft; in alle andere gevallen zal men voorzichtig handelen door een vertaling te laten medebetkenen.

De kosten van de vertaling zijn ten laste van de schatkist.

226 De beklagde, die slechts Nederlands (of omgekeerd Frans) kent, kan vragen dat bij het dossier een Nederlandse (of omgekeerd Franse) vertaling zou gevoegd worden van de processen-verbaal, verklaringen van getuigen of klagers, en deskundigenverslagen, die in het Frans (of omgekeerd in het Nederlands) gesteld zijn (art. 22; *vgl.* Brussel, 28 jan. 1936, *R.W.*, 1935-36, 937; Cass., 2 maart 1948, *Pas.*, 1948, I, 137). Dit recht komt niet toe aan de burgerlijke partij (VAN ROYE, *Manuel de la partie civile*, nr. 263), noch aan de burgerrechtelijk aansprakelijke partij.

Dit recht strekt zich niet uit tot andere bescheiden van het dossier (Krijgsr. Brussel, 2 mei 1947, *J.T.*, 1947, 276).

De beklagde richt zijn verzoek langs de griffie tot de magistraat van het openbaar ministerie.

Wanneer het verzoek tot vertaling bij vergissing ingediend werd bij de onderzoeksrechter, dan zal deze het aan het openbaar ministerie overmaken langs de griffie om (SCHUIND, *Droit Criminel*, II, blz. 412).

Zijn verzoek is niet meer ontvankelijk acht dagen na de betekening van het arrest van verwijzing naar het hof van assisen of van de dagvaarding voor de rechtbank (toepassing: Krijgsr. Arlon, 18 maart 1947, III, 32; Cass., 15 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 806; Cass., 28 okt. 1957, *Pas.*, 1958, I, 203; Cass., 23 nov. 1959, *Pas.*, 1960, I, 356; Cass., 18 jan. 1960, *Pas.*, 1960, I, 566; Cass., 9 jan. 1961, *Pas.*, 1961, I, 501; Cass., 13 mei 1963, *Pas.*, 1963, I, 971). Het verzoek is *a fortiori* niet meer ontvankelijk in hoger beroep, wanneer de stukken reeds in het dossier van eerste aanleg berustten (Cass., 30 nov. 1953, *Pas.*, 1954, I, 255).

Men moet echter aannemen dat de beklagde die door de dagvaarding niet bereikt werd en bij verstek veroordeeld werd, nog de vertaling van de stukken kan vragen, al is de termijn van artikel 22 noodzakelijkerwijze verstreken; daartoe zal de rechtbank desnoods de zaak uitstellen,

op voorwaarde nochtans dat de beklagde zijn verzoek indient vooraleer de rechtbank uitspraak doet over het verzet (HAYOIT DE TERMICOURT, *Het gebruik der talen in gerechtszaken*, nr. 11; SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 658 e.v.).

Het recht op kosteloze vertaling wordt aan de beklagde slechts verleend, met het oog op zijn verdediging voor de rechter die hem te berechten zal hebben (VAN DURME, *a.w.*, nr. 66). Die regel wordt uitgebreid tot zijn verdediging voor de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling, in de mate waarin de gevraagde vertalingen de rechten van de verdediging voor die rechtscolleges aanbelangen (VAN DURME, *a.w.*, nr. 67; SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 411).

Een beroep op de Raad van State ten einde het openbaar ministerie te dwingen kosteloze vertalingen te bezorgen, is niet ontvankelijk (R. v. St., 4 febr. 1964, *Rec. J. Comm. Enr.*, 1964, 43).

De magistraat van het openbaar ministerie zal het verzoek tot vertaling afwijzen, wanneer hij de zekerheid heeft, dat de beklagde de andere taal kent, b.v. wanneer dit voortspuit uit zijn eigen verklaringen (Cass., 20 febr. 1950, *Pas.*, 1950, I, 430; Cass., 15 mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 650). De beklagde kan artikel 22 niet inroepen, steunend op het feit dat zijn advocaat de taal waarin de stukken gesteld zijn, niet kent (VAN DURME, *a.w.*, nr. 65).

De kosten van de vertaling blijven ten laste van de schatkist.

De door de beklagde gevraagde vertalingen moeten te zijner beschikking gesteld worden samen met het strafdossier, voor de verschijning in de raadkamer tot regeling van de rechtspleging (VAN DURME, *a.w.*, nr. 68), doch niet wanneer het dossier aan zijn raadsman medegedeeld wordt vooraleer in de raadkamer of in de kamer van inbeschuldigingstelling over de invrijheidstelling van de beklagde uitspraak gedaan wordt (Cass., 29 nov. 1937, *Pas.*, 1937, I, 358; *J.T.*, 1938, 53; *Pand. Pér.*, 1938, 39; *R. Dr. Pén.*, 1938, 106; Cass., 1 april 1968, *Pas.*, 1968, I, 946; VAN DURME, *a.w.*, nr. 69; SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 411) of wanneer het verzoek tot inobservatiestelling onderzocht wordt (SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 412).

Wanneer de verdachte voor de raadkamer verschijnt met het oog op de regeling van de rechtspleging, dan moeten de vertalingen tijdig bezorgd worden, zodat hij gedurende 48 uren inzage zou kunnen hebben van het dossier met de erbij gevoegde vertalingen. Werd de vraag tot vertaling tijdens of bij het einde van het onderzoek ingediend, dan zal het openbaar ministerie zijn vordering aan de raadkamer slechts overmaken, wanneer de vertalingen bij het dossier gevoegd zijn. Wordt integendeel het verzoek tot vertaling pas ingediend nadat de zaak voor de raadkamer vastgesteld werd, dan zal de voorzitter op vordering van het openbaar ministerie de zaak uitstellen; desnoods zal men de verdachte nadien opnieuw moeten oproepen, namelijk wanneer hij niet verscheen of wanneer de zaak niet op vaste datum kon uitgesteld worden; bevindt de verdachte zich onder bevel tot aanhouding, dan zal desgevallend de noodzakelijkheid zich opdringen, dit opnieuw te doen handhaven. Wanneer de vraag tot vertaling reeds tijdens het onderzoek ingediend werd, is er geen reden opdat met het bezorgen van de vertaling gewacht zou worden. Op die wijze zal de raadsman van de verdachte ter gelegenheid van een verschijning voor de raadkamer tot handhaving van het bevel tot aanhouding, in feite reeds beschikken over de vertalingen (SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 412).

De verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij of de burgerlijke partij kunnen bovendien altijd, op eigen kosten, een vertaling bekomen van om het even welke akte van de rechtspleging (art. 38, *in fine*). De vertaling moet aan de partij afge-

geven worden, doch niet gevoegd worden bij het dossier (SCHUIND, *a.w.*, II, blz. 411).

Anderzijds mag iedere partij stukken overleggen in om het even welke taal. Doch wanneer de rechtbank deze taal niet machtig is, moet de partij die van de stukken gebruik maakt, er een vertaling bijvoegen (VAN ROYE, R., *Manuel de la partie civile*, nr. 263), behoudens het recht van de andere partijen om deze vertaling te betwisten en een officiële vertaling te eisen alsook het recht van de rechtbank ambtshalve tot een dergelijke vertaling te laten overgaan (Cass., 24 aug. 1961, *Pas.*, 1961, I, 1219).

De rechter kan kennis nemen van de stukken in het dossier, gesteld in een andere taal dan de taal van de rechtbank. Bij gebrek aan conclusies op dit punt, moet hij niet akteren in vonnis of zittingsblad dat hij deze andere taal machtig is (Cass., 27 jan. 1958, *Pas.*, 1958, I, 557). De rechter oordeelt souverain of hij de taal van de overgelegde stukken machtig is (Rb. Kortrijk, 26 maart 1953, *R.W.*, 1954-55, 1071).

Indien de rechter de taal waarin de stukken gesteld zijn niet kent, mag hij ze niet uit de debatten weren. Dit zou een schending van de rechten van de verdediging zijn. De rechter moet bevelen dat de stukken vertaald worden in de taal van de rechtspleging (Cass., 25 sept. 1969, *R.W.*, 1969-70, 751; *J.T.*, 1969, 709; Cass., 7 jan. 1971, *J.T.*, 1971, 199).

AFDELING V

DWINGEND KARAKTER VAN DE VOORSCHRIFTEN

227 Iedere akte van rechtspleging die de voorgeschreven taalregeling overtreedt, is nietig. De nietigheid wordt ambtshalve door de rechter uitgesproken. Elk op tegenspraak gewezen en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest dekt evenwel de nietigheid van de voorafgaande akten van rechtspleging (art. 40; zie verder, nrs. 260-262).

TITEL IV

**TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN BEROEP
ZETELEND IN EERSTE EN LAATSTE AANLEG**

228 De wet heeft slechts aandacht geschonken aan één rechtspleging, waarvan de hoven van beroep in eerste en laatste aanleg kennis nemen: artikel 25 namelijk regelt het taalgebruik wat betreft de delicten gepleegd door personen die het voorrecht van rechtsmacht genieten. Het behelst bepalingen die geheel afwijken van de bepalingen die het voorziet voor de gewone rechtspleging in hoger beroep.

Wanneer de betrokkene zijn ambt uitoefent bij een rechtbank, zetelend in een van de Waalse provincies (met het arrondissement Nijvel) of wanneer hij zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een van deze rechtbanken, geschiedt de rechtspleging in het Frans. Omgekeerd geschiedt de rechtspleging in het Nederlands wanneer de betrokkene zijn ambt uitoefent in een der Vlaamse provincies (met het arrondissement Leuven en de uitsluitend Vlaamse kantons van het arrondissement Brussel) of zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een van deze rechtbanken.

Wanneer de betrokkene zijn wettelijke verblijfplaats heeft in het rechtsgebied van een van de rechtbanken zetelend in de Brusselse agglomeratie, of wanneer hij zijn ambt uitoefent bij een van deze rechtbanken, geschiedt de rechtspleging in het Frans of in het Nederlands naar gelang van de taal door de betrokkene gebruikt tijdens het opsporingsonderzoek of aangevraagd bij toepassing van artikel 16, § 2 (zie boven, nr. 197).

Voor het krijgshof, zetelend in eerste en laatste aanleg, wordt de taal van de rechtspleging bepaald overeenkomstig de bepalingen van artikel 18 (zie boven, nr. 205).

Indien verschillende beklagden in een zaak betrokken zijn, past men de regeling toe, die artikel 21, derde lid, voorschrijft voor het hof van assisen van Brabant: men zal de taal aanwenden die door de meerderheid gekozen werd (zie boven, nr. 212). Die regel is logisch wanneer hij toegepast wordt op de beklagden die hun ambt uitoefenen in een van de rechtbanken van de Brusselse agglomeratie of hun wettelijke verblijfplaats hebben in het rechtsgebied van een dezer rechtbanken. Hij leidt evenwel tot onlogische gevolgtrekkingen wanneer verschillende beklagden b.v. verschijnen voor het hof van beroep te Luik: hun verblijfplaats of de rechtbank van hun zetel (die in de provincie Limburg kan gevestigd zijn) wordt niet meer in aanmerking genomen, doch wel de taal die de betrokkenen gekozen hebben.

229 De wetgever heeft niet gedacht aan de rechtspleging tot eerherstel. Artikel 25 is klaarblijkelijk alleen geschreven voor de rechtspleging betreffende delicten, gepleegd door personen die het voorrecht van rechtsmacht genieten, zodat men het niet kan inroepen voor de taalregeling inzake eerherstel.

Volgens een eerste mening (BEKAERT, H., *La réhabilitation en matière pénale*, Nov., Tw. *Procédure Pénale*, II, 2, nr. 154) zijn al de bepalingen van het tweede hoofdstuk der wet erop toepasselijk. Een andere zienswijze beperkt de toepassing op die rechtspleging tot de artikelen 11, 12 en 13, namelijk tot het onderzoek van de vraag en tot de kamer van inbeschuldigingstelling (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Réhabilitation pénale*, nr. 82).

De eerste zienswijze wil de leemte aanvullen, die enkel te wijten is aan de onachtzaamheid van de wetgever, en beantwoordt voorzeker aan de geest die de wet van 15 juni 1935 ten grondslag ligt. Men mag echter betwijfelen of zij de voorkeur verdient op de tweede mening, vermits de artikelen 14 tot 23 uitdrukkelijk hun toepassing beperken tot de politie- en correctionele rechtbanken, de krijgsraden en de hoven van assisen, en, wat artikel 22 betreft, tot deze rechtbanken en bovendien de rechtscolleges zetelend in hoger beroep.

In de praktijk moeten de bepalingen van de wet tot en met het arrest van verwijzing van de kamer van inbeschuldigingstelling in elk geval nageleefd worden:

— het verzoek tot de procureur des konings wordt door de betrokkene gesteld in de taal van zijn keuze (BEKAERT, H., *a.w.*, nr. 155);

— het onderzoek, gedaan door de procureur des Konings, en eventueel door de procureur-generaal, geschiedt bij toepassing van artikel 12 in de taal van het rechtscollege waar zij hun ambt uitoefenen; de procureur des Konings bij een rechtbank van de Nederlandse taalgroep gebruikt het Nederlands, zijn ambtgenoot bij een rechtbank van de Franse taalgroep gebruikt het Frans; de procureur des Konings te Brussel gebruikt de taal van het verzoekschrift van belanghebbende, indien het gesteld is in het Frans of het Nederlands, zoniet één van beide talen volgens de noodwendigheden van de zaak; de procureur-generaal gebruikt dezelfde taal als de procureur des Konings;

— de bestuurlijke bescheiden, die het onderzoek vereisen, zijn evenwel onderworpen aan de beschikkingen van de bestuurlijke taalwet van 28 juni 1932 (zie boven, nr. 36).

Voor het overige zal men tenminste analogisch de voornaamste voorschriften van de wet van 15 juni 1935 toepassen: de rechtspleging wordt voortgezet in de taal waarin het onderzoek van de vraag geschiedde, zowel wat betreft de mondelinge en schriftelijke debatten voor het hof, als wat betreft het arrest zelf (BEKAERT, H., *a.w.*, nr. 157). Op dezelfde wijze zal men te werk gaan bij de tenuitvoerlegging van het arrest: men zal de taal van het arrest gebruiken voor het bericht aan de gerechtelijke overheden en ambtenaren, voor de toezending van een uittreksel van het arrest, voor het bericht aan de procureur des Konings en aan het centraal strafregister (BEKAERT, H., *a.w.*, nr. 158); het bericht tot de burgemeester is evenwel een bestuurlijke akte (zie boven, nr. 36), en dus onderworpen aan de wet van 12 juni 1932 op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

Volgens procureur-generaal BEKAERT heeft de betrokkene recht op kosteloze vertaling van stukken, bij toepassing van artikel 22 (*a.w.*, nr. 155), alhoewel dit artikel zijn toepassing beperkt tot de politie- en correctionele rechtbanken, de krijgsraden, de hoven van assisen en de rechtscolleges zetelend in hoger beroep.

De betrokkene zou ook het recht hebben, op grond van artikel 23 de wijziging van de taal der rechtspleging te vragen (*a.w.*, nr. 155), met als eventueel gevolg de verwijzing van zijn zaak naar een andere kamer of naar een ander hof, wanneer het hof zoals het samengesteld is, de taal door de verzoeker aangevraagd, niet machtig is.

230 Aanvankelijk sprak de wet evenmin van de rechtspleging voor het hof van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg in burgerlijke zaken.

Zodoende ontstond een betwisting aangaande de toepasselijkheid van de wet van 15 juni 1935 op de vorderingen gesteund op de wet van 30 juli 1934 op de vervallenverklaring van de staat van Belg en vooral op de fiscale zaken, beheerst door de wet van 6 september 1895. Uiteindelijk werd een vaste rechtspraak gevestigd, in de zin dat de gerechtelijke taalwet op die procedures niet toepasselijk was (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 113; Brussel, 6 dec. 1939, *Pas.*, 1940, II, 46; *J.T.*, 1939, 740; *Pand. Pér.*, 1939, 400; *R. Dr. Fisc.*, 1940, 23; *R. P. Not.*, 1941, 496; *R. Adm.*, 1940, 98; *R.W.*, 1939-40, 605; Brussel, 12 maart 1952, *R. Dr. Fisc.*, 1953, 240; Luik, 7 mei 1956, *R. Dr. Fisc.*, 1957, 381; anders: HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 45; *Rép. P. Dr. B.*, *Tw. Procédure civile*, nr. 533; VAN LENNEP, *Belgisch burgerlijk procesrecht*, I, blz. 142, nr. 5; Cass., 20 maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 157).

Artikel 170 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij de wet van 10 oktober 1967, houdende het gerechtelijk wetboek, heeft aan de wet van 15 juni 1935 een artikel 24 *bis* toegevoegd waardoor wordt voorgeschreven, dat wanneer het hof van beroep kennis neemt van de in artikel 603 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalde voorzieningen, de taal van de bestreden beslissing voor de rechtspleging wordt gebruikt.

Deze voorzieningen zijn de volgende:

1° tegen beslissingen van de provinciale en gewestelijke directeurs van de belastingen inzake directe belastingen;

2° tegen beslissingen van de scheidsrechterlijke commissies, ingesteld krachtens de wetgeving op de militaire opvoedingen, en tegen de beslissingen van het scheidsrechterlijk comité, ingesteld krachtens de wetgeving inzake opvoeding van schepen;

3° tegen de beslissingen van de bestendige deputaties van de provincieraden inzake taksen analoog met het patent betreffende naamloze vennootschappen en commanditaire vennootschappen op aandelen.

Zodoende werd een gelukkige oplossing gevonden voor de rechtspleging voor het hof van beroep in fiscale zaken. De vorderingen tot vervallenverklaring van het staatsburgerschap (Ger. W., art. 604) en tot eerherstel inzake faillissement (Ger. W., art. 605) vinden integendeel geen wetsartikel, dat formeel het taalgebruik in de rechtspleging regelt. De voornaamste voorschriften van de wet van 15 juni 1935 moeten evenwel analogisch toegepast worden (zie boven, nr. 229).

TITEL V

**TAALGEBRUIK VOOR DE RECHTSCOLLEGES
ZETELEND IN HOGER BEROEP**

HOOFDSTUK I

TOEPASSINGSGEBIED VAN DE WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN

231 De regelen, ondergebracht in het derde hoofdstuk van de wet, hebben betrekking op alle rechtsplegingen in hoger beroep, zowel in burgerlijke als in strafzaken, zowel tegen vonnissen van de gewone rechter als tegen scheidsrechterlijke uitspraken.

Zij zullen aldus toegepast worden voor het Arbeidshof, voor de rechtbank van eerste aanleg zetelend in hoger beroep, voor de rechtbank van Koophandel zetelend in hoger beroep, voor de correctionele rechtbank zetelend in hoger beroep, en voor het hof van beroep, zetelend in hoger beroep in burgerlijke-, handels- of strafzaken of na scheidsrechterlijke beslissing in eerste aanleg.

232 Die regelen worden toegepast, niet alleen door de rechter in hoger beroep, die van de grond van de zaak of van de hoofdvordering kennis neemt. Ook het beroep in kortgeding, het beroep tegen een tussenvonnis, de rechtspleging in beroep voor de kamer van inbeschuldigingstelling, en in het algemeen alle rechtsplegingen waarbij een zaak in beroep behandeld wordt, zijn eraan onderworpen.

HOOFDSTUK II

ALGEMENE REGEL

233 Krachtens artikel 24 geschiedt de rechtspleging in hoger beroep in de taal van de bestreden beslissing (*vgl.* Cass., 18 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 293; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1322; *R. Adm.*, 1938, 192; Cass., 2 mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 324; Cass., 30 mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 402; Cass., 22 sept. 1952, *Pas.*, 1953, I, 3), om het even of de oorspronkelijke eiser of de verweerder, of het openbaar ministerie of de beklaagde hoger beroep instelt (Cass., 6 mei 1942, *Pas.*, 1942, I, 116).

Indien hoger beroep wordt ingesteld tegen een scheidsrechterlijke beslissing, moet de rechtspleging geschieden in de taal van die uitspraak, zelfs al is de beschikking van uitvoering van deze uitspraak in een andere taal gesteld (Brussel, 27 nov. 1942, *J.T.*, 1950, 111; Brussel, 19 april 1950, *J.T.*, 1950, 564; Gent, 23 nov. 1957, *J.T.*, 1958, 91; Brussel, 19 mei 1961, *J.T.*, 1961, 729, met noot LERMUSIEUX; *Pas.*, 1962, II, 234).

Deze regel blijft van kracht, al werd in het compromis bedongen, dat de scheidsrechters de taal van hun keuze zouden gebruiken voor de rechtspleging (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 111).

Een akte van hoger beroep kan gericht zijn tegen verschillende beslissingen, wanneer zij in dezelfde taal geveld werden. Wanneer zij in een verschillende taal gesteld zijn, zal men tegen elk van hen bij afzonderlijk exploit hoger beroep moeten instellen in de taal van de rechtspleging die hun eigen is (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 108).

234 In elk geval moet de akte van hoger beroep gesteld worden in de taal van de bestreden beslissing, zelfs wanneer deze klaarblijkelijk in een andere dan de wettelijke taal is gesteld (Brussel, 3 juli 1937, *R. Dr. Pén.*, 1937, 874 en 1204; Cass., 26 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318; *R. Dr. Pén.*, 1938, 80; *R. Adm.*, 1938, 192; *R.W.*, 1937-38, 443; Rb. Brussel, 8 febr. 1939, *T. Vred.*, 1939, 327; Brussel, 15 april 1942, *Pas.*, 1942, II, 68; Cass., 28 okt. 1942, *Pas.*, 1942, I, 260; Cass., 29 nov. 1948, *R.W.*, 1948-49, 681; *Pas.*, 1948, I, 683).

235 Wanneer het hoger beroep mondeling door de betrokkene wordt ingesteld, gebruikt deze voor zijn verklaring ter griffie, krachtens artikel 31, de taal van zijn keuze. De akte zelf moet echter opgesteld worden in de taal van het vonnis *a quo*, en moet in deze taal vermelden in welke taal betrokkene zijn verklaring van beroep heeft afgelegd (Brussel, 19 jan. 1938, *R.W.*, 1938-39, 422; Corr. Tongeren, 2 maart 1954, *R.W.*, 1954-55, 1308).

De vordering tot hoger beroep van de procureur des Konings, zowel als de dagvaarding in hoger beroep zelf, moet gesteld zijn in de taal van het bestreden vonnis van de politierechtbank (Corr. Tongeren, 28 mei 1963, *R.W.*, 1963-64, 269).

236 Een volmacht om beroep aan te tekenen, vormt een geheel met de akte zelf, en moet dus eveneens in de taal van het vonnis *a quo* opgesteld worden (Corr. Gent, 25 juni 1937, *R.W.*, 1937-38, 597; Cass., 24 febr. 1958, *Pas.*, 1958, I, 695).

Evenwel maken overbodige vermeldingen in de andere taal, noch de volmacht, noch het hoger beroep nietig (Cass., 12 juli 1959, *Pas.*, 1959, I, 1139; Cass., 22 juli 1959, *R.W.*, 1960-61, 1093; *J.T.*, 1959, 686; Cass., 9 nov. 1959, *R.W.*, 1959-60, 1305; *J.T.*, 1960, 355; *Pas.*, 1960, I, 695).

237 De incidentele beroepen worden krachtens artikel 37 berecht in de taal van het hoofdberoep, d.w.z. in de taal van het vonnis *a quo* (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 582).

De tussenvorderingen, in hoger beroep ingesteld volgen, eveneens krachtens artikel 37, de taal van de hoofdvordering (zie boven, nrs. 119-120).

Enkel worde nog gewezen op de vraag tot het bekomen van kosteloze rechtspleging in hoger beroep, die, ingediend voor of na de akte van beroep, in elk geval als een tussenvordering beschouwd wordt. Indien zij wordt ingediend na de akte van hoger beroep wordt zij vanzelfsprekend beheerst door de taal van de hoofdvordering, d.w.z. de taal van de akte van hoger beroep. Wordt zij integendeel ingediend vooraleer ten gronde hoger beroep ingesteld werd, dan bestaat de hoofdvordering in hoger beroep nog niet, doch de taal van het verzoek tot het bekomen van de kosteloze rechtspleging wordt dan bepaald door de taal van het vonnis, waartegen hoger beroep zal ingesteld worden: deze is immers op dat ogenblik de taal van de hoofdvordering en trouwens ook de taal waarin de akte van hoger beroep zal moeten gesteld worden.

De wet zegt niet in welke taal de rechtspleging in hoger beroep zal moeten geschieden, wanneer verschillende zaken met verschillend taalgebruik pas in beroep samengevoegd worden. In dat geval bepaalt de rechter in hoger beroep zelf in welke taal de rechtspleging na het vonnis of arrest van samenvoeging zal voortgezet worden, volgens de billijkheid of de noodwendigheden der zaak (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 581). Die taalregeling geschiedt samen met de beslissing van samenvoeging. Bij het bepalen van de taal van de verdere rechtspleging, zal de rechter zich laten inspireren door de regelen, toepasselijk in geval van samenvoeging in eerste aanleg (zie boven, nrs. 121-126). Door die beslissing is de taal van de rechtspleging definitief vastgelegd (Cass., 30 sept. 1955, *Pas.*, 1956, I, 67; *J.T.*, 1956, 147; *R.W.*, 1955-56, 1615).

238 Eenmaal de taal van de rechtspleging in hoger beroep vastgelegd, worden de regelen, voorgeschreven door artikelen 31 tot 38, erop toegepast (zie boven, nrs. 156 tot 171 en 214 tot 226).

Zij zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid krachtens artikel 40 (zie verder, nrs. 263-265).

Artikel 22, dat aan de beklagde het recht op kosteloze vertaling van de stukken toekent (zie boven, nr. 226) geldt eveneens in hoger beroep, doch enkel voor nieuwe stukken, die sinds het behandelen van de zaak in eerste aanleg bij het dossier gevoegd werden (*VAN DURME, a.w.*, nr. 64; Cass., 30 nov. 1953, *Pas.*, 1954, I, 255).

239 Het behoort tot de bevoegdheid van de rechter in hoger beroep te onderzoeken of de eerste rechter voor de rechtspleging de door de wet opgelegde taal gebruikt heeft. Wanneer de rechter in hoger beroep vaststelt dat dit niet het geval was, zal hij het vonnis *a quo* te niet doen, en volgens de gewone regelen der evocatie over de grond van de zaak beslissen (Tweede verslag *MARCK, a.w.*, blz. 5).

De rechter in hoger beroep moet, telkens wanneer de stipte toepassing van artikel 24 een nieuwe overtreding van de dwingende beschikkingen van de wet van 15 juni 1935 zou meebrengen, de taal van de rechtspleging in hoger beroep wijzigen (Corr. Kortrijk, 26 jan. 1952, *R.W.*, 1952-53, 173). Hij zal de taal van de eerste rechter moeten gebruiken om vast te stellen, dat deze niet de door de wet opgelegde taal voor de rechtspleging heeft gebezigd, doch zal integendeel van dan af in de andere, d.w.z. de door de wet aan de eerste rechter opgelegde taal, over de grond van de zaak oordelen (VAN DURME, *a.w.*, nr. 44; Cass., 27 okt. 1936, *Pas.*, 1936, I, 398; *J.T.*, 1936, 565; *Pand. Pér.*, 1936, 447; *R. Dr. Pér.*, 1936, 1185; *R. Adm.*, 1937, 65).

Teneinde de ééntaligheid van de akten van rechtspleging, die tot de grondslagen van de wet behoort, te eerbiedigen (zie boven, nr. 8), moet de rechter in beroep twee afzonderlijke vonnissen of arresten vellen: het eerste zal beschikken — steeds in de taal van de eerste rechter — dat de rechtbank of het hof in een daaropvolgende beslissing ten gronde zal beslechten.

HOOFDSTUK III

VERWIJZING VAN DE ZAAK

240 Artikel 26 bepaalt dat de rechtbanken van eerste aanleg, zetelend in de Vlaamse provincies of te Leuven (of omgekeerd in de Waalse provincies (of te Nijvel), wanneer zij in hoger beroep kennis nemen van in het Frans (of omgekeerd, in het Nederlands) gevelde scheidsrechterlijke beslissingen, die zaken verwijzen naar het meest nabije rechtscollege van dezelfde rang in de andere taalstreek.

De verwijzing geschiedt overeenkomstig artikel 7, § 2 (zie boven, nrs. 131-139).

De wet regelt niet het taalgebruik in hoger beroep, wanneer de scheidsrechterlijke beslissing in een andere taal dan het Nederlands of het Frans gevelde werd, b.v. in het Duits. De rechter in beroep zou zulke Duitstalige zaak alleen kunnen verwijzen naar de rechtbank van eerste aanleg te Verviers: dat is de enige weg om een klaarblijkelijke inbreuk op artikel 24 te voorkomen. Wanneer een scheidsrechterlijke beslissing in een vreemde taal zou gevelde zijn, is geen behoorlijke uitweg denkbaar voor de rechtbank; maar het geval doet zich in de praktijk niet voor.

241 Het beroep tegen in het Frans gestelde vonnissen van de vrederechter te Sint-Martens-Voeren wordt rechtstreeks voor de rechtbank van eerste aanleg te Luik en Verviers gebracht naargelang de woonplaats van verweerder. Het beroep tegen in het Nederlands gestelde vonnissen van de vrederechters te Komen en Moeskroen wordt volgens hetzelfde criterium rechtstreeks gebracht voor de rechtbanken van eerste aanleg te Ieper of Kortrijk (art. 7, § 1 *bis*, ingevoegd door artikel 9 van de wet van 9 augustus 1963).

Het K.B. van 30 augustus 1963 wijst de rechtbanken aan volgens het criterium van de woonplaats van verweerder (zie boven, nrs. 133 e.v.).

De wet van 9 augustus 1963 heeft niets bepaald betreffende het hoger beroep tegen in het Frans gestelde vonnissen van de politierechtbank van Sint-Martens-Voeren, noch betreffende het hoger beroep tegen in het Nederlands gestelde vonnissen van de politierechtbanken van Komen en Moeskroen. Het voormalige artikel 57 van de wet van 15 juni 1935 loste de kwestie op door de verwijzing naar een rechtscollege van de andere taalgroep, doch dit artikel werd uitdrukkelijk afgeschaft door artikel 20, 5°, van de wet van 9 augustus 1963.

Gezien het principe van de verwijzing gehandhaafd werd door artikelen 7, 14, 20, 23, 26 en 60, § 3, van de wet van 15 juni 1935 en trouwens wordt opgedrongen door gans de economie van de wet (Cass., 5 april 1965, *Pas.*, 1965, I, 831; *R.W.*, 1965-66, 1304; *J.T.*, 1965, 688 met noot), moeten de correctionele rechtbanken van Tongeren en Doornik in het gestelde geval de zaak verwijzen naar de correctionele rechtbanken van Luik, Verviers, Ieper of Kortrijk, steeds volgens het criterium van de woonplaats van de beklaagde.

In feite betekent dit onrechtstreeks de handhaving van artikel 57 van de wet, zodat de toepassingen van dit wetsartikel in het verleden (Cass., 14 maart 1955, *Pas.*, 1955, I, 777; Cass., 10 nov. 1958, *Pas.*, 1959, I, 256) hun belang hebben behouden.

Wel dient de anomalie in de wetgeving onderstreept te worden, waardoor er in

hoger beroep in analoge gevallen op burgerlijk gebied afgeweken wordt van de regelen van de territoriale bevoegdheid zodat verwijzing om taalredenen overbodig wordt, terwijl in strafzaken van die bevoegdheidsregelen niet wordt afgeweken, hetgeen verwijzing noodzakelijk maakt.

242 De vraag dient gesteld te worden, of de rechtscolleges, zetelend in hoger beroep, een zaak kunnen verwijzen op grond van artikel 23. Dit artikel is alleen bedoeld voor de strafrechtbanken van eerste aanleg, en laat toe dat zulke rechtbank een zaak zou behandelen in een taal die de hare niet is (zie boven, nrs. 181-190). Het hoger beroep tegen het vonnis van de eerste rechter wordt voor de natuurlijke rechter in beroep echter gebracht in de taal, in deze zaak gebezigd door de eerste rechter. De rechter in beroep (behalve de hoven van beroep, het krijshof of de correctionele rechtbank van Brussel, die allen tot een tweetalige taalgroep behoren), zal derhalve moeten kennis nemen van een beroep, gesteld in een taal die de zijne niet is, en bovendien, krachtens artikel 24, de rechtspleging in hoger beroep moeten voortzetten in die taal.

Deze aangelegenheid is klaarblijkelijk aan de aandacht van de wetgever ontsnapt, wellicht te midden de betwistingen rond de juiste draagwijdte van artikel 23. De wet voorziet voor de rechtscolleges in hoger beroep in geen andere mogelijkheden tot verwijzing, dan op grond van artikel 26 (zie boven, nr. 240), en op grond van artikel 57 (zie boven, nr. 241). Het ware niettemin onlogisch, de rechter in hoger beroep te verplichten de zaak te behandelen in een taal, die de zijne niet is.

Artikel 60, § 3, van de wet (zie verder, nr. 318), alhoewel opgevat als overgangmaatregel, zou desnoods kunnen ingeroepen worden om de verwijzing te rechtvaardigen. Maar dan wordt vereist, dat de rechtbank de taal die door de eerste rechter gebruikt werd, niet machtig is, dat de rechtbank niet op een andere wijze kan samengesteld worden zodat zij die taal wel zou machtig zijn, en dat dit alles in het vonnis van verwijzing wordt vastgesteld.

De vraag is echter of de rechter in hoger beroep niet over de mogelijkheid beschikt, om de zaak te verwijzen op grond van de noodwendigheden van de zaak, zoals artikel 23 dat toelaat. Zekere rechtspraak (Corr. Brugge, 5 juni 1952, inzake LÉFEBVRE, *onuitg.*) heeft die moeilijkheid in positieve zin opgelost. Dat vonnis van verwijzing wordt dan gesteld in de taal van de eerste rechter. Wanneer de rechter in beroep zou steunen op artikel 60, § 3, van de wet, zou hij uitzonderlijk de verwijzing moeten uitspreken in zijn taal (zie verder, nr. 318).

TITEL VI

TAALGEBRUIK VOOR HET HOF VAN CASSATIE

RECHTSPLEGING WANNEER DE BESTREDEN BESLISSING IN HET FRANS OF HET NEDERLANDS GESTELD IS

HOOFDSTUK I

243 Krachtens artikel 27, zoals het werd gewijzigd door artikel 9 van de wet van 20 juni 1953, wordt de rechtspleging in cassatie gevoerd in de taal van de bestreden beslissing.

Die regel is toepasselijk op de voorzieningen, zowel tegen de uitspraken van de gewone burgerlijke en repressieve rechtscolleges (Cass., 21 okt. 1946, *Pas.*, 1946, I, 368; Cass., 6 jan. 1947, *Pas.*, 1947, I, 1; Cass., 29 sept. 1947, *R.W.*, 1947-48, 281; Cass., 8 okt. 1951, *Pas.*, 1952, I, 53; Cass., 11 okt. 1954, *Pas.*, 1955, I, 103; Cass., 6 mei 1955, *Pas.*, 1955, I, 971; Cass., 11 maart 1957, *Pas.*, 1957, I, 824; Cass., 9 maart 1959, *Pas.*, 1959, I, 682; Cass., 21 sept. 1959, *Pas.*, 1960, I, 98; Cass., 26 dec. 1961, *Rec. Spéc. J. Cours et Trib.*, 1962, 274; Cass., 21 juni 1965, *Pas.*, 1965, I, 1148) als tegen de arresten van de Raad van State (Cass., 15 maart 1951, *Pas.*, 1951, I, 475; *R.W.*, 1950-51, 1405), tegen de beslissingen van de Hoge Militieraad (Cass., 19 sept. 1939, *Pas.*, 1939, I, 385 B, 2°; Cass., 30 jan. 1940, *Pas.*, 1940, I, 30 B; Cass., 14 nov. 1949, *Pas.*, 1949, I, 153; Cass., 16 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 357; Cass., 22 dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 271; Cass., 16 maart 1953, *Pas.*, 1953, I, 537; Cass., 17 april 1953, *Pas.*, 1953, I, 662; Cass., 17 febr. 1958, *Pas.*, 1958, I, 660; Cass., 16 juni 1958, *Pas.*, 1958, I, 1155; Cass., 15 febr. 1965, *Pas.*, 1965, I, 606; Cass., 8 dec. 1965, *Pas.*, 1966, I, 478) en de beslissingen van de Herkeuringsraad (Cass., 27 okt. 1952, *Pas.*, 1953, I, 105; Cass., 15 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 817; Cass., 23 nov. 1953, *Pas.*, 1954, I, 224; Cass., 21 nov. 1955, *Pas.*, 1956, I, 266; Cass., 10 dec. 1956, *Pas.*, 1957, I, 373; Cass., 23 nov. 1959, *Pas.*, 1960, I, 349) en de beslissingen van een Bestendige Deputatie (Cass., 16 maart 1965, *Pas.*, 1965, I, 750; *R. Dr. Fisc.*, 1965, 323, met noot), en zowel tegen eindbeslissingen als tegen interlocutoire vonnissen en arresten of in kortgeding, tegen arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling, enz. Hij is ook toepasselijk op de voorziening tegen een arrest van het hof van beroep, zetelend in eerste en laatste aanleg in fiscale zaken (Cass., 20 jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 49; Cass., 21 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 90), en op het verzoek tot kosteloze rechtspleging voor het Hof van Cassatie (Cass., 7 okt. 1967, *Pas.*, 1968, I, 172).

Die regel wordt trouwens afzonderlijk toegepast op elke rechtspleging, door een afzonderlijke voorziening bij het Hof aanhangig gemaakt, zonder rekening te houden met de eventuele rechtspleging hangende in cassatie, op voorziening tegen een beslissing die deel uitmaakt van dezelfde rechtspleging. Aldus, wanneer een voorziening werd ingesteld tegen een tussenvonnissen en een andere voorziening tegen het vonnis dat over de grond van de zaak oordeelt, onderzoekt het Hof afzonderlijk voor elk van beide voorzieningen welke de wettelijke taal van de rechtspleging is (Cass., 21 sept. 1936, *Pas.*, 1936, I, 361; *Belg. Jud.*, 1936, 578; *J.T.*, 1936, 483; *Pand. Pér.*, 1936, 439; *R. Dr. Pén.*, 1936, 1046; *R. Adm.*, 1936, 486 en 1937, 95; *R.W.*, 1936-37, 185). Hetzelfde geldt voor de voorzieningen tegen de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling; het Hof neemt slechts de taal van dit arrest in acht, en houdt geen rekening met de taal door de beklaagde gebruikt of aangevraagd (Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 555), zelfs wanneer hij de enige van de verschillende beklaagden is, die zich in cassatie voorzien heeft (VAN DURME, *a.w.*, nr. 63).

Wanneer twee voorzieningen betekend worden tegen een zelfde beslissing, de ene in het Frans, de andere in het Nederlands, dan houdt het Hof enkel de voorziening aan gesteld in de taal van de bestreden beslissing, en verwaarloost de andere (Cass., 24 mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 190; *R. Dr. Pén.*, 1938, 972), op voorwaarde dat eerstgenoemde ingeleid werd voor het verstrijken van de wettelijke termijnen (Cass., 1 okt. 1956, *Pas.*, 1957, I, 78).

244 In de eerste plaats moet de voorziening gesteld worden in de taal van de bestreden uitspraak (Cass., 2 febr. 1937, *Pas.*, 1937, I, 45; *J.T.*, 1937, 120; *Pand. Pér.*, 1937, 131; *R. Dr. Pén.*, 1937, 334; Cass., 22 febr. 1937, *Pas.*, 1937, I, 71; *R. Dr. Pén.*, 1937, 352; Cass., 7 sept. 1937, *Pas.*, 1937, I, 262; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1182; Cass., 7 juni 1938, *Pas.*, 1938, I, 196; Cass., 12 juli 1938, *Pas.*, 1938, I, 282; Cass., 27 sept. 1938, *Pas.*, 1938, I, 292; Cass., 22 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 365; Cass., 13 dec. 1938, *Pas.*, 1938, I, 379; Cass., 24 jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 46; *R. Dr. Pén.*, 1939, 535; Cass., 7 maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 121; Cass., 27 maart 1939, *Pas.*, 1939, I, 175; Cass., 18 april 1939, *Pas.*, 1939, I, 192; Cass., 9 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 236; Cass., 16 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 254; Cass., 13 juni 1939, *Pas.*, 1939, I, 305; Cass., 29 mei 1943, *Pas.*, 1943, I, 223; Cass., 8 okt. 1951, *R.W.*, 1951-52, 849; Cass., 13 okt. 1952, *Pas.*, 1953, I, 63; Cass., 13 juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 927; Cass., 15 maart 1966, *Pas.*, 1967, I, 913; Cass., 27 nov. 1967, *Pas.*, 1968, I, 406; Cass., 3 sept. 1968, *Pas.*, 1969, I, 12). Wordt de verklaring van voorziening mondeling ter griffie afgelegd door een veroordeelde, dan gebruikt deze de taal van zijn keuze krachtens artikel 23 van de grondwet (Cass., 22 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 363; *R. Dr. Pén.*, 1939, 133; *R. Adm.*, 1939, 194; *R.W.*, 1938-39, 487), doch de akte van voorziening moet door de griffier of de directeur van de gevangenis gesteld worden in de taal van de bestreden beslissing (Cass., 21 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 359; *R. Dr. Pén.*, 1939, 126; Cass., 22 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 365; *R.W.*, 1938-39, 491; Cass., 28 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 370; Cass., 27 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 103; Cass., 12 maart 1951, *Pas.*, 1951, I, 473; Cass., 8 dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 237).

De akte van voorziening in een andere taal gesteld is nietig, zelfs al haalt zij de verklaringen van de eiser tot cassatie aan in de taal van de bestreden beslissing (Cass., 8 okt. 1951, *R.W.*, 1951-52, 849), en zelfs indien de griffier de akte van voorziening in zijn register overschreef in de taal van de aangevochten beslissing (Cass., 30 nov. 1937, *Pas.*, 1937, I, 362). Doch de akte zou eveneens nietig zijn, wanneer zij, alhoewel gesteld in de taal van de bestreden beslissing, de verklaringen van de eiser niet aanhaalde in de taal die door deze laatste daartoe werd gebezigd (Cass., 21 juni 1938, *Pas.*, 1938, I, 224; *R. Dr. Pén.*, 1938, 995; Cass., 22 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 363; *R. Dr. Pén.*, 1939, 133; *R. Adm.*, 1939, 194; *R.W.*, 1938-39, 487; Cass., 9 dec. 1957, *Pas.*, 1958, I, 368; Cass., 22 juli 1959, *Pas.*, 1959, I, 1146; Cass., 12 dec. 1960, *Pas.*, 1961, I, 399; Cass., 31 jan. 1966, *Pas.*, 1966, I, 700; Cass., 3 jan. 1966, *Pas.*, 1966, I, 575).

De voorziening moet ook betekend worden in de taal van de bestreden beslissing (Cass., 25 mei 1937, *Pas.*, 1937, I, 155; *R. Dr. Pén.*, 1937, 836; *R.W.*, 1936-37, 1593; Cass., 2 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 57; *J.T.*, 1939, 192; *Pand. Pér.*, 1939, 161; *R.W.*, 1938-39, 880). Een betekening in de andere taal, met eraan gehecht een „betekening-vertaling” in de taal van de aangevochten beslissing, is nietig (Cass., 10 maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 84; *R.W.*, 1937-38, 1149).

Een betekening in de taal van de bestreden beslissing is nietig, wanneer de kopij van het betekeningsexploot bestemd voor de verweerder, in een andere taal de hoedanigheid aanduidt van de persoon aan wie die kopij wordt afgegeven (Cass., 7 okt. 1948, *Pas.*, 1948, I, 548).

Geen vertaling moet aan de voorziening aangehecht en medebetekend worden, wanneer de betekening van een Nederlandstalige (of omgekeerd Franstalige) voorziening geschiedt in een Waalse (of omgekeerd Vlaamse) gemeente. De wet van 14 augustus 1947 heeft inderdaad de voorziening in cassatie onttrokken aan de bepalingen van artikel 38 der wet van 15 juni 1935.

Een volmacht om zich in cassatie te voorzien, maakt van de akte van voorziening deel uit, en moet gesteld worden in de taal, die voor de akte van voorziening vereist wordt (Cass., 21 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 90).

245 Alle verdere akten van rechtspleging voor het Hof van Cassatie moeten gesteld worden in de taal van de bestreden beslissing, waarin reeds de akte van voorziening moest gesteld zijn.

Aldus werd beslist:

— dat het hof geen rekening houdt met een memorie, die niet gesteld is in de taal van de bestreden beslissing (Cass., 16 maart 1937, *Pas.*, 1937, I, 96; *R. Dr. Pén.*, 1937, 471; *R. Adm.*, 1937, 336; Cass., 27 april 1937, *Pas.*, 1937, I, 131; *R. Dr. Pén.*, 1937, 551; Cass., 6 juli 1937, *Pas.*, 1937, I, 217; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1025; Cass., 5 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 262; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1179; Cass., 21 dec. 1937, *Pas.*, 1937, I, 394; *R. Dr. Pén.*, 1938, 234; *R.W.*, 1937-38, 689; Cass., 22 maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 106; Cass., 5 juli 1938, *Pas.*, 1938, I, 259; Cass., 22 nov. 1938, *Pas.*, 1938, I, 364; *R. Dr. Pén.*, 1939, 131; *R.W.*, 1938-39, 491; Cass., 16 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 248; *R. Dr. Pén.*, 1939, 1242; *R.W.*, 1938-39, 1743; Cass., 23 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 263; *R. Adm.*, 1939, 514; Cass., 20 febr. 1950, *Pas.*, 1950, I, 430; Cass., 15 mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 650; Cass., 5 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 815; Cass., 20 mei 1940, *Pas.*, 1940, I, 154; Cass., 9 juni 1947, *Pas.*, 1947, I, 257; Cass., 30 juni 1947, *Pas.*, 1947, I, 305; Cass., 11 okt. 1948, *Pas.*, 1948, I, 551; Cass., 12 nov. 1951, *Pas.*, 1952, I, 136; Cass., 21 april 1954, *Pas.*, 1954, I, 704; Cass., 3 jan. 1955, *Pas.*, 1955, I, 446; Cass., 16 jan. 1956, *Pas.*, 1956, I, 472; Cass., 1 okt. 1956, *Pas.*, 1957, I, 78; Cass., 12 nov. 1956, *Pas.*, 1957, I, 259; Cass., 28 jan. 1957, *Pas.*, 1957, I, 615; Cass., 13 nov. 1956, *Pas.*, 1957, I, 269; Cass., 26 jan. 1959, *Pas.*, 1959, I, 531; Cass., 28 sept. 1959, *Pas.*, 1960, I, 133; Cass., 20 juli 1962, *Pas.*, 1963, I, 1246; Cass., 18 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 780; Cass., 14 dec. 1964, *Pas.*, 1965, I, 385; Cass., 7 en 14 febr. 1966, *Pas.*, 1966, I, 744 en 771; Cass., 24 aug. 1967, *Pas.*, 1967, I, 1299; Cass., 30 okt. 1967, *Pas.*, 1968, I, 304). Hetzelfde geldt voor een memorie van antwoord (Cass., 10 dec. 1954, *Pas.*, 1955, I, 359; *R. P. S.*, 1955, 319).

— dat een afstand van een voorziening niet bestaande is, wanneer hij niet gesteld is in de taal van de bestreden beslissing (Cass., 22 maart 1938, *Pas.*, 1938, I, 106; Cass., 3 mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 153; *R. Dr. Pén.*, 1938, 838; Cass., 9 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 236; Cass., 19 mei 1937, *Pas.*, 1937, I, 147; Cass., 4 maart 1942, *Pas.*, 1942, I, 61; Cass., 5 dec. 1949, *Pas.*, 1950, I, 221; Cass.,

1 okt. 1945, *Pas.*, 1945, I, 232; *Cass.*, 4 okt. 1948, *Pas.*, 1948, I, 526; *Cass.*, 11 okt. 1954, *Pas.*, 1955, I, 103; *Cass.*, 2 maart 1964, *Pas.*, 1964, I, 709). De akte waarin een gevangenisdirecteur vaststelt dat de eiser in cassatie voor hem verschenen is en een verklaring van afstand van voorziening heeft gedaan, moet gesteld worden in de taal van de aangevochten beslissing (*Cass.*, 6 nov. 1939, *Pas.*, 1939, I, 459). De volmacht tot afstandverklaring moet eveneens in die taal gesteld worden (*Cass.*, 27 april 1959, *Pas.*, 1959, I, 870).

— dat, in een rechtspleging tot herziening, het attest van de orde der advocaten, waarbij de anciënniteit van de adviserende advocaten wordt vastgesteld, moet gesteld worden in de taal van de rechtspleging, op straffe van nietigheid van het attest, en van niet-ontvankelijkheid van de ganse rechtspleging indien die anciënniteit niet zou blijken uit andere overgelegde stukken (*Cass.*, 23 nov. 1937, *Pas.*, 1937, I, 352; *J.T.*, 1938, 22; *Pand. Pér.*, 1938, 62; *R. Dr. Pén.*, 1938, 105; *R.W.*, 1937-38, 657).

246 Alle regelen, voorgeschreven door de artikelen 35 tot 38, en betreffende het taalgebruik door het openbaar ministerie, voor de pleidooien en voor de geschreven akten van rechtspleging zijn terzake toepasselijk (zie boven, nrs. 156-157, 160, 164-165, 214-220).

247 In verband met de overgangsbepalingen, die aan de advocaten toelaten te pleiten in een andere taal dan die van de rechtspleging, dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen de pleidooien en de andere akten van rechtspleging, door de advocaten bij het Hof van Cassatie gesteld: rekwes, memorie, enz.; deze laatste akten moeten steeds gesteld worden in de taal der rechtspleging (*Cass.*, 2 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 57; *J.T.*, 1937, 192; *Pand. Pér.*, 1937, 161; *R.W.*, 1938-39, 880; *Cass.*, 2 febr. 1939, *Pas.*, 1939, I, 58; *J.T.*, 1939, 325; *Pand. Pér.*, 1939, 161; *R. Adm.*, 1939, 289; *R.W.*, 1938-39, 881).

248 Al deze regelen moeten nageleefd worden op straffe van nietigheid, krachtens artikel 40 (zie verder, nrs. 260-262).

Artikel 40 werd aangevuld door artikel 1 van de wet van 8 maart 1948. De voorziening in cassatie, ingediend na het verwerpen van een eerste voorziening, is ontvankelijk, wanneer het Hof op de tweede voorziening vaststelt dat de eerste enkel nietig was wegens inbreuk op de wet van 15 juni 1935 (*vgl.* *Cass.*, 4 febr. 1964, *Pas.*, 1964, I, 594; *Rev. fisc.*, 1964, 368 met noot).

In dat geval loopt de termijn voor het indienen van de voorziening vanaf de dag van het arrest, dat de eerste voorziening verwerp; indien die termijn door de wet op méér dan één maand is bepaald, wordt hij tot die duur herleid.

De eiser in cassatie kan bovendien gewoon afstand doen van de voorziening, die werd gesteld bij miskenning van een voorschrift van de wet van 15 juni 1935, en zelfs vóór het arrest dat de afstand vaststelt, een nieuwe voorziening laten betekenen binnen de termijn vastgesteld door artikel 1 van de wet van 23 juli 1953 (*Cass.*, 15 maart 1966, *Pas.*, 1966, I, 913; *R. Dr. Fisc.*, 1966, 49 met noot; *R. Contrib.*, 1966, 432).

HOOFDSTUK II

RECHTSPLEGING WANNEER DE BESTREDEN BESLISSING IN HET FRANS EN HET NEDERLANDS GESTELD IS

249 De voorziening tegen een arrest, geveld in de beide landstalen door de tweetalige kamer van de afdeling administratie van de Raad van State, bij toepassing van de artikelen 3 en 7 van het Besluit van de Regent van 23 augustus 1948, mag gesteld worden in de beide talen, doch is ook geldig gesteld in één van beide talen. Wanneer de voorziening gesteld is in de twee talen van het bestreden arrest, bepaalt het Hof de taal, welke zal gebruikt worden voor de procedure voor het Hof (onderzoek en arrest). Deze taal zal dezelfde zijn als de taal door de partijen gebruikt in hun verzoekschrift en memories tijdens de procedure voor de Raad van State (Cass., 2 juli 1954, *Pas.*, 1954, I, 955; *R.W.*, 1954-55, 1051; *J.T.*, 1955, 975, met conclusies van Procureur-Generaal HAYOIT DE TERMICOURT, R.).

**RECHTSPLEGING WANNEER DE BESTREDEN BESLISSING
IN HET DUI TS GESTELD IS**

250 Oorspronkelijk had artikel 27 bepaald, dat het Hof de Franse of de Nederlandse rechtspleging kon bevelen, wanneer de voorziening gericht was tegen een beslissing, gesteld in het Duits. Alhoewel de wet het niet uitdrukkelijk voorschreef, verkoos het Hof in dat geval voor de procedure van het Hof (d.w.z. onderzoek en arrest) de Franse of de Nederlandse rechtspleging volgens de noodwendigheden van de zaak (Cass., 25 sept. 1939, *Pas.*, 1939, I, 391; Cass., 1 mei 1941, *Pas.*, 1941, I, 168; Cass., 9 mei 1946, *Pas.*, 1946, I, 181; Cass., 10 mei 1948, *Pas.*, 1948, I, 317; Cass., 11 april 1949, *Pas.*, 1949, I, 285; Cass., 16 mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 371; Cass., 9 maart 1950, *Pas.*, 1950, I, 493; Cass., 12 juni 1950, *Pas.*, 1950, I, 709; *R. G. A. R.*, 1952, 5071; Cass., 8 okt. 1951, *Pas.*, 1952, I, 54; Cass., 17 maart 1952, *Pas.*, 1952, I, 445).

Daar de zaak eerst voor het Hof moest gebracht zijn, vooraleer de omzetting van de taal van de rechtspleging kon bevolen worden, en deze omzetting enkel gedaan werd voor het onderzoek voor het Hof en het arrest, moesten de akte van voorziening, het exploit van betekening van de voorziening, de memorie van antwoord en het exploit van betekening van de memorie van antwoord steeds op straffe van nietigheid in de taal van de bestreden beslissing, d.w.z. het Duits, gesteld zijn. Het was ook niet voldoende een vertaling in het Duits aan het betekeningsexploot toe te voegen (Cass., 1 mei 1941, *Pas.*, 1941, I, 168).

Artikel 9 van de wet van 20 juni 1953 heeft deze regeling grondig gewijzigd en een artikel 27 *bis* in de wet van van 15 juni 1935 ingelast, dat de taal van de rechtspleging op een verschillende wijze regelt, naargelang men te doen heeft met een burgerlijke of een andere rechtspleging.

251 Artikel 27 *bis*, § 1, bepaalt de taalregeling in de burgerlijke rechtspleging in cassatie. De eiser in cassatie stelt zijn verzoekschrift naar keuze in het Frans, het Nederlands of het Duits. Bediende hij zich voor dit verzoekschrift van het Frans of het Nederlands, dan wordt deze taal de taal van gans de rechtspleging in cassatie (Cass., 1 dec. 1961, *Pas.*, I, 413; Cass., 6 sept. 1962, *Pas.*, 1963, I, 27; Cass., 25 april 1963, *Pas.*, 1963, I, 903).

Gebruikte hij integendeel het Duits, of werden verschillende verzoekschriften ingediend in dezelfde zaak doch in verschillende talen, dan duidt de eerste voorzitter van het Hof, onmiddellijk na de indiening van de verzoekschriften, de taal aan waarin gans de verdere rechtspleging zal geschieden. Zoals voorheen zal de eerste voorzitter zich in zijn keuze laten leiden door de noodwendigheden van de zaak.

252 In alle andere rechtsplegingen kiezen de partijen zelf één van de drie nationale talen voor het stellen van de akte van voorziening, het verzoekschrift en de memorie. Indien al die akten in dezelfde zaak hetzij in het Nederlands

hetzij in het Frans gesteld zijn, dan wordt respectievelijk het Nederlands of het Frans de taal van de verdere rechtspleging (Cass., 11 jan. 1965, *Pas.*, 1965, I, 455).

Indien al die akten in het Duits of in verschillende talen gesteld werden, zal de eerste voorzitter van het Hof, bij de toedeling der zaak, bepalen in welke taal de rechtspleging zal voortgezet worden (art. 27 *bis*, § 2; Cass., 30 nov. 1953, *Pas.*, 1954, I, 257; Cass., 19 okt. 1959, *Pas.*, 1960, I, 209; Cass., 18 okt. 1965, *Pas.*, 1966, I, 217; Cass., 23 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1201; Cass., 12 sept. 1966, *Pas.*, 1967, I, 34 en 44 (twee arresten); Cass., 29 okt. 1962, *Pas.*, 1963, I, 280; Cass., 13 april 1964, *Pas.*, 1964, I, 856; Cass., 24 febr. 1964, *Pas.*, 1964, I, 676; Cass., 13 jan. 1964, *Pas.*, 1964, I, 492; Cass., 18 okt. 1965, *Pas.*, 1966, I, 217; Cass., 23 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1201).

253 De raadsheer-verslaggever kan in alle zaken de vertaling van alle of enkele stukken van het geding bevelen. De kosten van de vertaling vallen ten laste van de schatkist (art. 27 *bis*, § 3).

De wetgever heeft enkel de vertaling van in het Duits gestelde stukken beoogd.

Zodra de taal van de rechtspleging bepaald is overeenkomstig de voorgaande regelen, worden de voorschriften, in het voorgaande hoofdstuk besproken, terzake toepasselijk.

HOOFDSTUK IV

RECHTSPLEGING NA HET ARREST

254 Voor de rechtspleging die volgt op het arrest zijn die regelen in acht te nemen, die toepasselijk waren op het geding waarover de bestreden beslissing uitspraak deed (art. 29).

Bij toepassing van deze regel moet de rechtspleging, na verwijzing door het Hof van Cassatie, in de Duitse taal worden gevoerd door het rechtscollege waarnaar de zaak door dit Hof werd verwezen, wanneer de door het Hof van Cassatie verbroken beslissing in die taal was gesteld.

Het rechtscollege waarnaar de zaak wordt verwezen, is bevoegd zodra de rechters een voldoende kennis hebben van de Duitse taal (Rb. Luik, 9 febr. 1956 en 2 juli 1956, *J. Liège*, 1955-56, 21 en 307).

TITEL VII

TAALGEBRUIK BIJ VONNISSEN EN ARRESTEN

255 Krachtens artikel 37 worden de vonnissen en arresten gesteld en uitgesproken in de taal van de rechtspleging. Doch het hof van beroep te Luik mag een arrest in het Frans vellen, telkens wanneer een zaak in het Duits behandeld werd.

Deze regelen zijn weerom voorgeschreven op straffe van nietigheid, krachtens artikel 40 (zie verder, nrs. 260-262).

De aanhaling van enkele regels van een document, gesteld in een vreemde taal, brengt evenwel geen nietigheid van de beslissing mede (Cass., 18 dec. 1961, *Pas.*, 1962, I, 475).

256 De termen „vonnissen en arresten” moeten begrepen worden in hun gewone betekenis. Men dient daaronder te verstaan alle beslissingen, geveld door een wettelijk san gesteld rechtscollege, over een betwisting die de partijen verdeelt, betreffende een geschil, volgens de regelen der rechtspleging aanhangig gemaakt (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Jugements et arrêts*, nr. 1).

De beschikking waarbij de raadkamer de verdachten naar de rechtbank verwijst mag niet met een vonnis gelijkgesteld worden (Brussel, 24 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 1333).

In de willige rechtspleging kan de beslissing van de rechter niet beschouwd worden als een vonnis, omdat ter zake noch een betwisting noch een geschil voorhanden is (*Rép. P. Dr. B.*, *t.a.p.*, nr. 10; *Pand. B.*, Tw. *Jugement*, nr. 16).

Een bevelschrift op verzoekschrift gewezen is geen vonnis (*Pand. B.*, *t.a.p.*, nr. 16), maar een beschikking op dagvaarding, zoals b.v. in kortgeding, wordt als een vonnis aangezien (*Pand. B.*, *t.a.p.*, nr. 20).

De beschikking over het verzoekschrift bedoeld in art. 1029 Ger. W. is eveneens gelijk te stellen met een vonnis.

De willige rechtspleging is evenwel in haar geheel onderworpen aan de voorschriften van de wet van 15 juni 1935, krachtens artikel 9. Daar het bevel, de toelating of de goedkeuring van de rechter ongetwijfeld behoren tot de akten van de willige rechtspleging moeten zij in de door de wet opgelegde taal gesteld worden, niet krachtens artikel 37, maar op grond van artikel 9 (zie boven, nr. 62).

De tussenkomsten van de rechter als openbaar ambtenaar zijn evenwel noch akten van rechtspleging, noch vonnissen (zie boven, nrs. 29 e.v.).

257 Luidens artikel 41 duiden de vonnissen en arresten de bepalingen van de wet van 15 juni 1935 aan, die toegepast worden voor het stellen van het inleidend exploit en de andere akten van rechtspleging, die het vonnis of het arrest voorafgingen.

Deze regel wordt niet voorgeschreven op straffe van nietigheid van het vonnis of arrest (Cass., 24 mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 187; *R. Dr. Pén.*, 1938, 968; Cass., 16 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 253; *R. Dr. Pén.*, 1939, 1236; Cass., 25 okt. 1943, *Pas.*, 1944, I, 22; Cass., 13 febr. 1956, *Pas.*, 1956, I, 607; *R.W.*, 1956-57, 1789; Cass., 6 juni 1961, *Pas.*, 1961, I, 1066; Cass., 27 juni 1966, *Pas.*, 1966, I, 1382; Cass., 18 maart 1968, *Pas.*, 1968, I, 888).

Hij werd opzettelijk in de wet ingelast na artikel 40, dat enkel de inbreuken op de voorafgaande artikelen van de wet sanctionneert (*Parl. Besch.*, *Kamer*, 1933-34, Verslag MARCK, nr. 135, blz. 10).

De vermelding van de artikelen, toegepast bij het stellen van het vonnis of het arrest zelf wordt niet vereist (*Parl. Hand.*, *Kamer*, 1933-34, 15 mei 1934, blz. 1463).

Het kan voor de rechter in beroep volstaan sommige artikelen van de wet van 15 juni 1935 aan te halen en te verwijzen naar de artikelen van dezelfde wet die de eerste rechter in zijn vonnis

aanhaalde (Cass., 5 juli 1954, *Pas.*, 1954, I, 966; Cass., 22 juli 1955, *Pas.*, 1955, I, 1269; Cass., 7 nov. 1955, *Pas.* 1956, I, 214).

Men dient op te merken, dat de rechter niet verplicht is, in zijn vonnis te zeggen in welke taal het opgesteld is (Cass., 1 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 105). Evenmin moet de door de wet opgelegde taalkennis van de magistraten in het vonnis of arrest vastgesteld worden (Cass., 12 juli 1948, *J.T.*, 1948, 619; *Pas.*, 1948, I, 447).

258 Sinds het van kracht worden van het Gerechtelijk Wetboek (art. 171 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek) worden de arresten van het Hof van Cassatie uitgesproken in de taal van de rechtspleging. De vertaling ervan in de andere landstaal wordt gemaakt onder toezicht van de leden van het Hof, die daartoe door de eerste voorzitter worden aangewezen.

Voorheen werden de arresten van het Hof gesteld in het Nederlands en in het Frans. De taal van de rechtspleging speelde geen rol bij de interpretatie van een arrest: betwistingen, in geval van verschil tussen beide versies, werden beslecht door het Hof volgens de gewone regelen van de verklaring, zonder voorrang van de ene tekst voor de andere. Dergelijke betwistingen kunnen zich thans niet meer voordoen.

259 De beslissing die vaststelt dat de rechtspleging in taalopzicht regelmatig is, en beveelt dat ten gronde zal gepleit worden, is geen eindbeslissing. Een voorziening in cassatie tegen zulke beslissing is niet ontvankelijk (Cass., 27 jan. 1937, *R. Dr. Pén.*, 1938, 499; Cass., 17 jan. 1939, *Pas.*, 1939, I, 30; Cass., 11 nov. 1942, *Pas.*, 1942, I, 279).

TITEL VIII

DE NIETIGHEID BEPAALD BIJ ARTIKEL 40

260 Artikel 40 bepaalt dat de aan dat artikel voorafgaande regelen moeten nageleefd worden op straffe van nietigheid. Die nietigheid wordt a mbtshalve door de rechter uitgesproken.

Met het oog op de toepassing van artikel 40, dient geen onderscheid gemaakt te worden tussen de akten uitgaande van de rechtbank en die uitgaande van een van de partijen: alle akten vallen onder toepassing van de sanctie van artikel 40 (Cass., 28 febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74; *J.T.*, 1938, 259; *Pand. Pér.*, 1938, 166; *R. Dr. Pén.*, 1938, 484; *R. Adm.*, 1938, 241), zowel de schriftelijke als de mondelinge akten (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 94).

261 Evenwel zal ieder op tegenspraak geveld en niet zuiver voorbereidend vonnis of arrest de nietigheid van het inleidend exploit en de andere akten die het vonnis voorafgingen, dekken (art. 40, tweede lid). Er werd reeds gezegd, wat onder vonnis en arrest dient begrepen te worden (zie boven, nr. 256). Alle akten van rechtspleging, ook pleidooien (Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 533) kunnen zodoende van nietigheid ontheven worden.

De toepassingen van die regel in de rechtspraak zijn zeer talrijk: Cass., 26 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318; *R. Dr. Pén.*, 1938, 80; *R. Adm.*, 1938, 192; *R.W.*, 1937-38, 443; Cass., 31 jan. 1938, *Pas.*, 1938, I, 27; *R. Dr. Pén.*, 1938, 335; Cass., 28 febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74; *J.T.*, 1938, 259; *Pand. Pér.*, 1938, 166; *R. Dr. Pén.*, 1938, 484; *R. Adm.*, 1938, 241; Kh. Luik, 28 maart 1938, *J. Liège*, 1938, 246; Cass., 5 juni 1939, *Pas.*, 1939, I, 281; *R. Dr. Pén.*, 1939, 1263; Cass., 15 sept. 1941, *Pas.*, 1941, I, 339; Cass., 27 sept. 1943, *Pas.*, 1943, I, 358; Cass., 15 mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 353; Cass., 26 juni 1944, *Pas.*, 1944, I, 411; Cass., 24 aug. 1944, *Pas.*, 1944, I, 456; Cass., 1 april 1946, *Pas.*, 1946, I, 127; Cass., 8 aug. 1946, *Pas.*, 1946, I, 307; *J.T.*, 1946, 460; *R.W.*, 1946-47, 119; Cass., 17 febr. 1947, *Pas.*, 1947, I, 58; *R.W.*, 1946-47, 1165; Cass., 17 maart 1947, *Pas.*, 1947, I, 114; Cass., 14 april 1947, *Pas.*, 1947, I, 149; Cass., 21 april 1947, *Pas.*, 1947, I, 163; *R.W.*, 1946-47, 1133; Cass., 31 juli, 27 okt. en 17 nov. 1947, *Pas.*, 1947, I, 344, 442 en 485; Cass., 2 febr., 16 febr., en 5 april 1948, *Pas.*, 1948, I, 76, 112 en 211; Cass., 31 mei 1948, *J.T.*, 1948, 407; *R. Dr. Pén.*, 1947-48, 973; Cass., 2 sept. 1948, *Pas.*, 1948, I, 477; Cass., 10 jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 15; Cass., 24 jan. 1949, *Pas.*, 1949, I, 59; Cass., 7 maart 1949, *Pas.*, 1949, I, 180; Cass., 2 mei 1949, *Pas.*, 1949, I, 324; Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 553; *J.T.*, 1950, 422; Cass., 2 mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 610; *J.T.*, 1950, 422; Cass., 15 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 806; Cass., 19 jan. 1954, *Pas.*, 1954, I, 434; Cass., 2 sept. 1954, *Pas.*, 1954, I, 1023; *R.W.*, 1954-55, 1095; *R. Dr. Pén.*, 1954-55, 225; Cass., 10 jan. 1955, *Pas.*, 1955, I, 465; Kh. Brussel, 12 nov. 1953; *J. Comm. Br.*, 1954, 240; *J.T.*, 1955, 367; Cass., 31 okt. 1960, *Pas.*, 1961, I, 225; Cass., 27 febr. 1961, *Pas.*, 1961, I, 708; Cass., 20 nov. en 27 febr. 1961, *Pas.*, 1962, I, 349 en 370; Cass., 24 aug. 1962, *Pas.*, 1962, I, 1251; Cass., 18 nov. 1963, *Pas.*, 1964, I, 291; Cass., 18 sept. en 16 okt. 1967, *Pas.*, 1968, I, 72 en 215; Cass., 18 maart 1968, *Pas.*, 1968, I, 888).

Rechtsleer en vooral rechtspraak hebben de vereisten nader omschreven, waaraan een vonnis of arrest moet voldoen, opdat het de nietigheden in de voorafgaande rechtspleging zou kunnen dekken. Zij kunnen als volgt samengevat worden:

1° Het vonnis of arrest moet op tegenspraak geveld zijn.

2° Het vonnis of arrest mag niet een louter voorbereidend karakter hebben.

Het onderscheid tussen een louter voorbereidend of een tussenvonnis berust niet op de aard van de getroffen onderzoeksmaatregelen, noch op het nut van de maatregel voor de oplossing van het geding, doch wel op de omstandigheid dat de rechter, zonder over de grond van de

zaak te vonnissen, al dan niet zijn mening heeft laten doorschijnen over de gegrondheid van de vordering of over de oplossing te geven aan de betwisting die aanleiding gaf tot de onderzoeksmaatregel (Cass., 23 april 1931, *Pas.*, 1931, I, 141).

Is b.v. méér dan louter voorbereidend en kan dus nietigheden dekken, het arrest van het hof van beroep, dat de akte van hoger beroep nietig verklaart wegens inbreuk op de beschikkingen van de wet van 15 juni 1935 (Cass., 26 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 318; *R. Dr. Pén.*, 1938, 80; *R.W.*, 1937-38, 443; *R. Adm.*, 1938, 192), of het arrest van het hof van beroep, statuërend over het onderzoek in een rechtspleging tot herziening bij toepassing van artikel 443, 3° Sv. (Cass., 28 febr. 1938, *Pas.*, 1938, I, 74; *J.T.*, 1938, 259; *Pand. Pér.*, 1938, 166; *R. Dr. Pén.*, 1938, 484; *R. Adm.*, 1938, 241).

3° Het vonnis of arrest moet definitief zijn (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 66).

4° Het vonnis of arrest moet geveld zijn, zonder dat door een van de partijen de nietigheid opgeworpen werd (Cass., 15 jan. 1940, *Pas.*, 1940, I, 11; *R. Dr. Pén.*, 1940, 204; Cass., 8 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 111; Cass., 7 juli 1941, *Pas.*, 1941, I, 276; Cass., 27 nov. 1947, *Pas.*, 1947, I, 502; *W.R. Beroep Brussel*, 9 maart 1948, *T. Soc. R.*, 1948, 134; Cass., 2 maart 1948, *Pas.*, 1948, I, 137; Cass., 8 dec. 1952, *Pas.*, 1953, I, 223; Cass., 18 jan. 1954, *Pas.*, 1954, I, 428; Cass., 17 jan. 1966, *Pas.*, 1966, I, 638) of op dit punt tenminste voorbehoud heeft gemaakt (Cass., 4 okt. 1948, *Pas.*, 1948, I, 537).

Dit vereiste is het logisch gevolg van de bedoeling van de wetgever: te beletten dat een pleiter te kwader trouw de nietigheid slechts zou inroepen op het einde van een geding. Het vonnis dat het opgeworpen middel van nietigheid verwerpt, dekt de nietigheid dus niet, zelfs indien het belang van de partij niet werd geschaad (Cass., 1 juni 1961, *Pas.*, 1961, I, 1061).

5° Het vonnis of arrest moet, overeenkomstig artikel 41, de bepalingen van de wet van 15 juni 1935, toepasselijk op de voorafgaande akten van rechtspleging, aangehaald hebben (Cass., 2 maart 1948, *Pas.*, 1948, I, 137).

Het vonnis of arrest, dat niet voldoet aan de voorschriften van artikel 41, zal weliswaar niet nietig zijn (zie boven, nr. 258) maar opdat het de nietigheid van voorafgaande akten van rechtspleging zou kunnen dekken, moet de rechter zich tenminste bekommerd hebben om een stipte toepassing van de wet van 15 juni 1935; die bekommernis zal alleen blijken uit het feit dat de rechter zich naar de voorschriften van artikel 41 gedragen heeft (Cass., 24 mei 1938, *Pas.*, 1938, I, 287 met noot; *R. Dr. Pén.*, 1938, 968).

De rechter is dus niet vrij, om naar goeddunken of *ex aequo et bono* al dan niet de nietigheid van een akte door een vonnis te dekken (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nrs. 92 e.v.).

6° Het vonnis of arrest mag zelf niet nietig zijn wegens niet-inachtneming van de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken.

Hier zijn de toepassingen in de praktijk eveneens talrijk: Cass., 4 okt. 1937, *Pas.*, 1937, I, 257; *J.T.*, 1937, 589; *Pand. Pér.*, 1937, 406; *R. Dr. Pén.*, 1937, 1177; *R. Adm.*, 1937, 531 en 1938, 98; Cass., 24 juni 1946, *Pas.*, 1946, I, 259; Cass., 2 maart 1948, *Pas.*, 1948, I, 137; Cass., 24 mei 1948, *Pas.*, 1948, I, 332; Cass., 4 okt. 1948, *Pas.*, 1948, I, 537; Cass., 14 juni 1949, *Pas.*, 1949, I, 426; Cass., 3 juli 1950, *Pas.*, 1950, I, 799; Cass., 17 april 1950, *Pas.*, 1950, I, 553; Cass., 12 febr.,

en 2 april 1951, *Pas.*, 1951, I, 374 en 514; Cass., 8 dec. 1952, *Pas.*, 1952, I, 223; Cass., 27 april en 28 juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 649 en 951; Cass., 19 jan. 1954, *Pas.*, 1954, I, 434; Cass., 2 sept. 1954, *Pas.*, 1954, I, 1023; Cass., 10 jan. 1955, *Pas.*, 1955, I, 465; Cass., 21 nov. 1955, *Pas.*, 1956, I, 269; Cass., 13 febr. 1956, *Pas.*, 1956, I, 607; Cass., 1 april 1957, *Pas.*, 1957, I, 936; Cass., 1 juli 1957, *Pas.*, 1957, I, 1305; Cass., 30 sept. 1957, *Pas.*, 1958, I, 63; Cass., 7 sept. 1959, *Pas.*, 1960, I, 14; Cass., 20 juni 1960, *Pas.*, 1960, I, 1196; Cass., 31 okt. 1960, *Pas.*, 1961, I, 225; Cass., 19 dec. 1960, *Pas.*, 1961, I, 431; Cass., 27 febr. 1961, *Pas.*, 1961, I, 708; Cass., 15 mei 1961, *Pas.*, 1961, I, 992; Cass., 20 nov. 1961, *Pas.*, 1962, I, 350; Cass., 27 nov. 1961, *Pas.*, 1962, I, 349; Cass., 24 aug. 1962, *Pas.*, 1962, I, 1251; Cass., 18 nov. 1963, *Pas.*, 1964, I, 291; Cass., 21 juni 1965, *Pas.*, 1965, I, 1152; Cass., 26 sept. 1966, *Pas.*, 1967, I, 104; Cass., 14 dec. 1971, *R.W.*, 1971-72, 1737).

262 De akten van rechtspleging, die bij toepassing van artikel 40 nietig verklaard worden, stuiten de verjaring en de op straffe van verval voorgeschreven termijnen van rechtspleging (art. 40, derde lid).

De stuiting gebeurt op de datum van de nietigverklaring van die akte, zodat vanaf het vonnis of arrest, dat de nietigheid vaststelt, een nieuwe termijn van verjaring of van rechtspleging begint te lopen (Corr. Gent, 2 juni 1939, *J. Comm. Fl.*, 1939, 86; K.I. Brussel, 7 maart 1947, *R. Dr. Pén.*, 1947-48, 598; Cass., 6 april 1949, *Pas.*, 1949, I, 269; Luik, 5 juli 1955, *Pas.*, 1957, II, 62; *J. Liège*, 1955-56, 33 met noot; *Bull. Avoués*, 1955, nr. 4, blz. 27; *Ann. Not. Enr.*, 1956, 236; Corr. Tongeren, 1 april 1957, *R.W.*, 1957-58, 672).

Aanvankelijk meende men wel, dat de stuiting gebeurt op het ogenblik van de nietigverklarde akte (Corr., Gent, 25 juni 1937, *R.W.*, 1937-38, 597; VAN DURME, *a.w.*, nr. 110). Dit op grond van de overweging, dat men alleen op die wijze kon vermijden dat misbruik zou gemaakt worden van artikel 40, door bewust nietige akten te betekenen met het doel een haast onbeperkte verlenging te bekomen van verjarings- en rechtsplegingstermijnen. Inderdaad, niets zou een oneerlijke pleiter kunnen beletten, na de nietigverklaring van een akte, van de stuiting van de termijnen op het ogenblik der nietigverklaring gebruik te maken, om opnieuw opzettelijk een nietige akte te betekenen, die op haar beurt de termijnen zou stuiten, enz. Dit bezwaar is ongetwijfeld gegrond. Doch de bezwaren tegen de interpretatie aanvankelijk door de rechtspraak gehuldigd zijn nog veel groter. Indien de stuiting gebeurt op de datum van de nietige akte, zal de nieuwe termijn, die van dan af is beginnen lopen, in de meeste gevallen reeds verstreken zijn vooraleer de akte nietig verklaard is, en vooral wanneer men te doen heeft met termijnen van rechtspleging die betrekkelijk kort zijn. De toepassing van artikel 40 zou aldus zeer dikwijls onmogelijk zijn, wat ongetwijfeld de bedoeling van de wetgever niet kan geweest zijn. Om die reden verdient de thans in de rechtspraak heersende mening de voorkeur, en moet men het ogenblik van de stuiting situeren op de dag van de beslissing die de akte nietig verklaart.

Hieraan dient toegevoegd te worden dat de nietigverklaring alleen stuiting teweeg brengt, wanneer de akte die nietig verklaard werd, zelf tijdig was.

VAN HOOREBEKE (*a.w.*, nr. 94) meende dat de stuiting plaats heeft op het ogenblik van de betekening van het vonnis dat de nietigheid van een akte uitspreekt wat betreft de termijnen die beginnen te lopen vanaf de betekening van een vonnis, en, voor wat betreft de andere gevallen, op de dag van de uitspraak van het vonnis dat de nietigheid uitspreekt. Dat onderscheid werd door de rechtspraak niet gevolgd.

Deze stuiting kan in feite slechts optreden, op het ogenblik dat de gerechtelijke

beslissing die de nietigverklaring uitspreekt in kracht van gewijsde gegaan is (Kh. Gent, 2 juni 1939, *J. Comm. Fl.*, 1939, 86). Inderdaad, zolang dat vonnis of arrest niet definitief is geworden, staat de nietigheid die er door uitgesproken werd, niet vast.

Dit geldt echter slechts voor zover tegen die beslissing een rechtsmiddel aangewend wordt, in het bijzonder hoger beroep. Wordt die beslissing, waarbij de bovenbedoelde akten van rechtspleging nietig verklaard worden, door geen enkel rechtsmiddel aangevochten, dan heeft de stuiting plaats op de datum van die beslissing.

Wanneer b.v. de dagvaarding van de eigenaar door de handelaar-huurder tot het bekomen van huurhervorming, die krachtens artikel 18 van de wet van 30 april 1951 moet betekend worden binnen de dertig dagen na het weigerend antwoord van de eigenaar, door de vrede-rechter nietig verklaard wordt op grond van artikel 40 van de wet van 15 juni 1935, dan begint een nieuwe termijn van dertig dagen te lopen voor de dagvaarding door de huurder, te rekenen vanaf de dag van het vonnis. Wanneer de huurder geen hoger beroep instelt tegen dit vonnis, zal de termijn binnen dewelke hij moet herdagen, verstreken zijn dertig dagen na dit vonnis. Wanneer hij integendeel hoger beroep wil instellen tegen dit vonnis, dan beschikt hij daartoe over een termijn van dertig dagen, te rekenen vanaf de betekening van het vonnis; die termijn is noodzakelijkerwijze van langere duur, dan de nieuwe termijn waarover hij beschikt om te herdagen; welnu door het hoger beroep wordt zijn stuiting gevrijwaard tot het vonnis, dat de stuiting teweeg bracht, definitief zal geworden zijn, en dit zelfs indien het hoger beroep slechts ingesteld werd nadat dertig dagen verstreken zijn sinds dat vonnis. Wanneer de termijn, die door de stuiting opnieuw geopend werd, verstreken is, kan de belanghebbende partij dus het voordeel van de stuiting nog vrijwaren, door tijdig hoger beroep in te stellen.

Men moet evenwel aannemen dat het hoger beroep deze uitwerking slechts kan hebben, wanneer het ontvankelijk verklaard wordt. Een niet-ontvankelijk hoger beroep staat gelijk met een niet bestaand hoger beroep. Hierop maakt evenwel uitzondering het hoger beroep, dat niet ontvankelijk wordt verklaard omdat de akte van hoger beroep nietig is op grond van artikel 40 van de wet op het taalgebruik in gerechtszaken. Het vonnis of arrest, dat de akte van hoger beroep om taalredenen nietig verklaart, zou dan de termijn van beroep stuiten, zodat de appellant binnen de opnieuw geopende termijn nogmaals hoger beroep kan instellen, en daardoor het voordeel der stuiting, teweeggebracht door het bestreden vonnis, verder kan vrijwaren.

De rechter in hoger beroep zou het bestreden vonnis vooreerst kunnen bevestigen. In dat geval heeft de stuiting definitief plaats op de datum, waarop de rechter in hoger beroep zijn beslissing velt.

De rechter in hoger beroep zou echter ook dat vonnis kunnen hervormen. Verschillende hypothesen moeten dan onderscheiden worden. Wanneer het vonnis hervormd wordt in zover het de nietigheid van een akte op grond van artikel 40 uitsprak, dan verdwijnt de stuiting die het schijnbaar had meegebracht, maar dan is die stuiting ook overbodig, gezien de akte geldig geacht wordt; de rechter in beroep zal dan over de grond kunnen beslissen, wanneer de zaak zich bevindt in de voorwaarden die hem toelaten gebruik te maken van zijn evocatierecht; zoniet zal de eerste rechter van de grond der zaak kennis nemen. Wanneer het vonnis nietig verklaard wordt, omdat het een der op straf van nietigheid voorgeschreven pleegvormen niet nageleefd heeft (b.v. wanneer het zelf de beschikkingen der wet van 15 juni 1935 overtreedt heeft), verdwijnt de stuiting die het had kunnen veroorzaken; de rechter in beroep, wanneer hij de zaak tot zich trekt, of de eerste rechter, wanneer hij opnieuw van de zaak kennis neemt, zullen dan de nietigheid van de akte die door de eerste rechter uitgesproken werd, opnieuw kunnen vaststellen en aldus de stuiting nogmaals teweegbrengen. Wanneer tenslotte het vonnis hervormd wordt, doch niet in zover het de nietigheid van een akte had uitgesproken, dan heeft de stuiting definitief plaats op de dag der uitspraak in beroep, zoals in het geval waar het vonnis eenvoudig bevestigd wordt.

De stuiting, bedoeld door artikel 40 is o.m. toepasselijk op de termijn van hoger beroep. Een tweede akte van hoger beroep wordt dus niet getroffen door verval, indien zij gesteld wordt binnen de gestuite termijn, zelfs wanneer dit gebeurt na het verstrijken van de termijn van

hoger beroep wegens betekening van het bestreden vonnis (Cass., 5 mei 1971, *R.W.*, 1971-72, 723).

Die stuiting is ook toepasselijk op de driejarige herzieningstermijn inzake arbeidsongevallen. Een tweede dagvaarding kan dus geldig zijn, zelfs na het verstrijken van de wettelijke termijn van drie jaren (Vred. Antwerpen, 16 dec. 1936, *Bull. Ass.*, 1936, 885).

Door de wet van 8 maart 1948 werd een bijzondere regeling voorgeschreven aangaande de termijnen in cassatie, nadat een eerste voorziening wegens inbreuk op de beschikkingen van de wet van 15 juni 1935 verworpen werd (zie boven, nr. 248). Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat de stuiting alleen teweeg gebracht wordt door de akten die bij vonnis of arrest nietig verklaard werden en niet door de akten die ongedaan werden gemaakt door afstand (Rb. Brussel, 25 maart 1937, *J.T.*, 1937, 326; *Pand. Pér.*, 1937, 224).

263 Welke zal de draagkracht zijn van artikel 40, wanneer de nietigheid bedoeld door dit artikel gepaard gaat met andere nietigheden?

Wanneer één van deze laatste nietigheden opgeworpen wordt door een partij, zal het vonnis van de rechter, die de nietigheid uitspreekt, niet de stuiting, bedoeld door artikel 40, teweegbrengen. Dit zal het geval zijn, indien de rechter zijn beslissing niet steunt op artikel 40 van de wet van 15 juni 1935, en deze beslissing kracht van gewijsde verworven heeft. In het tegenovergestelde geval, wanneer de rechter de nietigheid uitspreekt, hetzij alleen op grond van artikel 40, hetzij op grond van deze en van andere wettelijke voorschriften gezamenlijk, dan zal de stuiting plaats hebben (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 94).

TITEL IX

**TAALGEBRUIK BIJ DE TENUITVOERLEGGING
VAN GERECHTELIJKE BESLISSINGEN**

TAALVOORSCHRIFTEN

264 Artikel 37 schrijft voor dat de akten, die de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten betreffen, moeten gesteld worden in de taal van de rechtspleging, zoals die vonnissen en arresten zelf.

De gewone regel is, dat de akten die de tenuitvoerlegging betreffen, gesteld worden in de taal die in het vonnis of arrest gebezigd wordt.

De wet zegt niet in welke taal die akten moeten gesteld worden, wanneer zij de tenuitvoerlegging betreffen van verschillende gerechtelijke beslissingen, gesteld in een verschillende taal. Ten onrechte werd beweerd dat de uitvoerende partij in zulk geval naar goeddunken één van beide talen bezigt (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 77). Indien de wet deze hypothese niet onderzoekt, mag men alleen besluiten, dat gerechtelijke beslissingen, gesteld in een verschillende taal, afzonderlijk moeten ten uitvoer gelegd worden. Het voorschrift van artikel 37 is inderdaad van openbare orde; men mag er niet van afwijken zonder uitdrukkelijke uitzonderingsbepalingen in de wet.

265 Er zijn evenwel gevallen, waarin een vonnis of arrest beveelt dat de rechtspleging zal worden voortgezet in een andere taal dan die tot dan toe voor de rechtspleging gebruikt werd. Bij de tenuitvoerlegging van dergelijke vonnissen of arresten wordt de vraag gesteld of men de taal waarin de gerechtelijk beslissing gesteld werd zal moeten bezigen, ofwel een andere.

Zulke vonnissen kunnen geveld worden bij toepassing van artikelen 4, 5 en 6. Er zal evenwel geen moeilijkheid ontstaan, omdat zij telkens uitvoerbaar zijn op de minuut en de uitspraak als betekening geldt (zie boven, nr. 113); er bestaan dus geen akten van tenuitvoerlegging van deze vonnissen.

De taalwijziging op grond van artikelen 16 en 17 hebben plaats zonder eigenlijke beslissing van de rechter; zij volgen automatisch uit de vaststellingen geakteerd door de rechter (zie boven, nrs. 197, 200 en 202) en worden dadelijk op de rechtspleging toegepast; hier kan dus evenmin gewaagd worden van akten van tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing. De taalwijziging, die de rechter zou bevelen op grond van artikel 23, vereist een tussenvonniss; inderdaad de rechter onderzoekt het gebrek aan kennis van de taal der rechtspleging in hoofde van de beklaagde (zie boven, nrs. 181-186). Doch dit tussenvonniss wordt dadelijk uitgevoerd, zonder dat daartoe enige akte van tenuitvoerlegging betekend wordt. In de praktijk zal men hier dus evenmin een probleem ontmoeten.

Doch wanneer het hof van beroep in burgerlijke zaken vaststelt dat de eerste rechter een andere dan de door de wet voorgeschreven taal heeft gebezigd, en daarna, gebruik makend van zijn evocatierecht over de grond beslist, velt het de eerste beslissing in de taal van de akte van beroep, namelijk de taal door de eerste rechter gebruikt, en de tweede beslissing in de taal die de eerste rechter had moeten gebruiken (zie boven, nr. 211). Hier rijst de vraag in welke taal die eerste beslissing moet betekend worden. Bedoelt artikel 37 de taal van de rechtspleging, zoals zij in feite gebruikt werd, ofwel zoals zij overeenkomstig de wet had moeten zijn? Ongetwijfeld verdient de eerste interpretatie de voorkeur. Immers de rechter in beroep, wanneer hij vaststelt dat de eerste rechter een verkeerd taalgebruik aangewend heeft, gebruikt niettemin de taal van de eerste rechter omdat het de taal is die in feite voor de rechtspleging gebruikt werd.

266 De moeilijkheden, die zich in dit verband hadden kunnen voordoen bij de tenuitvoerlegging van de arresten van het Hof van Cassatie, werden door de wet zelf uit de weg geruimd. Krachtens artikel 29 geschiedt de rechtspleging na de uitspraak van het Hof van Cassatie in de taal, toepasselijk op de rechtspleging waarop de bestreden beslissing uitspraak deed.

Bijgevolg zal de rechtspleging niet altijd voortgezet worden in de taal van de bestreden beslissing, die ook deze was van de rechtspleging in cassatie, namelijk wanneer de bestreden beslissing verbroken werd juist omdat zij niet gesteld was in de door de wet voorgeschreven taal (HAYOIT DE TERMICOURT, *Beschouwingen*, blz. 61). In zulk geval wijkt het voorschrift van artikel 29 uitdrukkelijk af van de algemene regel, gehuldigd door artikel 37.

267 Aan de akten van rechtspleging, ook diegene die de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen betreffen, zal overeenkomstig artikel 38 een vertaling moeten aangehecht worden, wanneer zij gesteld zijn in een taal die niet dezelfde is als die van de gemeente waarin zij betekend worden (zie boven, nrs. 78-81), tenzij de partij aan wie de betekening wordt gedaan de taal van de rechtspleging heeft gekozen of aanvaard (zie boven, nr. 170).

Wanneer een vonnis moet overgeschreven worden zowel in een gemeente van het Nederlands taalgebied als in een gemeente van het Frans taalgebied, moet eiser het laten vertalen op zijn kosten voor de overschrijving in de gemeente die de taal van het vonnis niet als bestuurstaal heeft (Gent, 14 juli 1956, *R.W.*, 1956-57, 1709; *T. Gem.*, 1957, 125).

HOOFDSTUK II

GERECHTELIJKE BESLISSINGEN WAARVAN DE TENUITVOERLEGGING AAN DIE VOORSCHRIFTEN ONDERWORPEN IS

268 Niet iedere tussenkomst van de rechter geeft aanleiding tot een tenuitvoerlegging in de zin door artikel 37 bedoeld.

De akten, door de rechter gesteld zonder gebruik te maken van rechtsmacht, zijn niet onderworpen aan de voorschriften van de gerechtelijke taalwet (zie boven, nr. 29). Voor zover men te hunnen opzichte zou kunnen spreken van tenuitvoerlegging, ontsnapt deze laatste eveneens aan elke taalregeling.

Gerechtelijk beslissingen evenwel die geen geschil beslechten, zijn geen vonnissen zoals bedoeld wordt door artikel 37 (zie boven, nr. 256). De gerechtelijke beslissingen in de willige rechtspleging geven ook geen aanleiding tot een tenuitvoerlegging in de ware zin van het woord; de akten van rechtspleging volgend op die beslissing zijn niet onderworpen aan artikel 37, doch wel aan artikel 9 (zie boven, nrs. 62 e.v.).

Alleen vonnissen en arresten, begrepen in de gebruikelijke zin van deze termen, geven aanleiding tot akten van tenuitvoerlegging, waarop artikel 37 toepasselijk is (zie boven, nr. 256).

269 De tenuitvoerlegging van notariële akten ontsnapt ongetwijfeld aan de toepassing van artikel 37 (VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 79). De notariële akte mag dan evenwel zelf geen akte van rechtspleging zijn, noch een akte die de tenuitvoerlegging van een vonnis betreft.

Aldus gebruikte men vroeger vrij de taal die men verkoos bij de betekening van het bevel, steunend op de notariële akte, dat de rechtspleging van dadelijke uitwinning voorafging (zie boven, nr. 27).

270 De rechtspleging voor scheidscourts ontsnapt aan de toepassing van de wet van 15 juni 1935 (zie boven, nr. 57). Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de rechtspleging voor buitenlandse rechtscourts.

Evenwel wanneer de uitspraken van scheidscourts en buitenlandse rechtscourts in ons land moeten ten uitvoer gelegd worden, treden de bepalingen van de taalwet in werking (Rb. Kortrijk, 26 maart 1953, *R.W.*, 1954-55, 1071).

Het *exequatur* verleend door de rechtbank is geen vonnis in de betekenis daaraan gehecht door artikel 37 (*vgl. Pand. B., Tw. Jugement*, nr. 28). Artikel 37 zal dus niet toegepast worden, noch voor het verzoek tot *exequatur*, noch voor de tenuitvoerlegging krachtens dit *exequatur*.

De tenuitvoerlegging van scheidscourtselijke en buitenlandse uitspraken is een rechtspleging op zichzelf, en namelijk een willige rechtspleging onderworpen aan de bepalingen van artikel 9.

Het *exequatur* moet aangevraagd worden in de taal van de rechtbank, die het moet verlenen (*anders: VAN HOOREBEKE, a.w.*, nr. 87). Eventueel moet de uitgifte van

een buitenlands vonnis of van een scheidsrechterlijke uitspraak vertaald worden in de taal, die voor de rechtspleging opgelegd is aan de rechtbank, waarbij het verzoek tot *exequatur* ingeleid wordt (Rb. Mechelen, 3 maart 1952, *R.W.*, 1952-53, 71).

AKTEN ONDERWORPEN AAN DIE VOORSCHRIFTEN

271 Artikel 37 wordt niet alleen toegepast op de akten van tenuitvoerlegging. Het geldt ook voor de akten die deze tenuitvoerlegging betreffen (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Procédure civile*, nr. 597).

De ruime termen, gebruikt door artikel 37, brengen mee dat niet alleen de uitvoering zelf door de gerechtsdeurwaarder of het openbaar ministerie door deze bepaling getroffen wordt, maar elke akte die de tenuitvoerlegging betreft, onverschillig van wie ze uitgaat: magistraten, gerechtelijke ambtenaren, notarissen. Wat deze laatste betreft, zie de uiteenzetting in nrs. 42-44.

272 Veel moeilijkheden kunnen vermeden worden, wanneer men duidelijk het onderscheid maakt tussen de rechtspleging van tenuitvoerlegging van een vonnis of arrest, en de nieuwe rechtsplegingen die ter gelegenheid van die tenuitvoerlegging kunnen ontstaan. Op de eerste is het voorschrift van artikel 37 toepasselijk, de tweede integendeel, maken een rechtspleging op zichzelf uit, en zijn als zodanig aan de wet van 15 juni 1935 onderworpen. Deze nieuwe rechtsplegingen hoeven geen rekening te houden met de taal van de rechtspleging, naar aanleiding waarvan zij ontstaan zijn.

273 Er werd beweerd (VAN HOOREBEKE, *o.c.*, nr. 75) dat de wet niet bepaalt in welke taal de incidenten tijdens de uitvoering van een gerechtelijke beslissing moeten gesteld worden, en dat zij dus ontsnappen aan de wettelijke taalregeling. Het is juist, dat men die betwistingen niet mag begrijpen onder de akten van uitvoering, bedoeld door artikel 37. Het zijn evenmin tussenvorderingen, en dus ook niet in die hoedanigheid onderworpen aan artikel 37. Doch het zijn rechtsplegingen, die op zichzelf bestaan en als dusdanig onderworpen zijn aan de voorschriften van de wet, zoals om het even welke andere vordering.

De rechtspleging tot tenuitvoerlegging van het vonnis, geveld op een betwisting over de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing, wordt dan voortgezet in de taal van dat vonnis.

274 Het bevel dat het uitvoerend beslag op een onroerend goed voorafgaat en het exploit van beslaglegging zijn ongetwijfeld akten die de tenuitvoerlegging van een vonnis betreffen (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Saisie immobilière*, nr. 1256; Rb. Mechelen, 22 april 1958, *R.W.*, 1959-60, 80). Het verzoekschrift tot benoeming van een notaris (vroeger de vordering tot geldigverklaring van het beslag) is integendeel een nieuwe rechtspleging, die op zichzelf aan de bepalingen van de wet van 15 juni 1935 onderworpen is (*Rép. P. Dr. B.*, *t.a.p.*, nrs. 1257-58; Rb. Brussel, 21 okt. 1938, *R. P. Not.*, 1939, 261).

Volgens andere rechtspraak (Brussel, 21 maart 1939, *Belg. Jud.*, 1939, 445; *R. P. Not.*, 1939, 262) en ook zekere rechtsleer (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nr. 817; *Pand. B.*, Tw. *Usages corporatifs des notaires*, nr. 1589) maakt deze procedure deel uit van de tenuitvoerlegging van het vonnis: titel XII van het vijfde boek van het wetboek van burgerlijke rechtspleging rangschikte het onroerend beslag bij de tenuitvoerleggingen, en de vordering tot geldigverklaring van het beslag maakte een onmisbaar bestanddeel uit van het onroerend beslag; er is dus geen nieuwe rechtspleging, zegt men, doch enkel de voortzetting van de aangevatte tenuitvoerlegging. Men zou op dezelfde wijze kunnen redeneren op grond van het gerechtelijk wetboek. Deze

zienswijze, die alleen steunt op de rangschikking van de artikelen in het gerechtelijk wetboek, en op het innig verband tussen het uitvoerend beslag op onroerende goederen en de beschikking tot benoeming van een notaris — wat trouwens door niemand geloofend wordt — moet verworpen worden. De vordering tot benoeming van een notaris is ongetwijfeld een nieuwe vordering; zij maakt een geschil of zaak aanhangig bij de rechter, waarover voorheen nog geen beslissing werd getroffen. De rechter, die kennis neemt van die vordering, moet opnieuw gebruik maken van zijn rechtsmacht. De vordering moet zelfs dikwijls ter kennis gebracht worden van een ander rechter, dan de rechter wiens vonnis het uitvoerend beslag op onroerende goederen mogelijk gemaakt heeft, met name wanneer de onroerende goederen gelegen zijn buiten het rechtsgebied van deze laatste.

De hier bestreden zienswijze zou bovendien leiden tot onmogelijke gevolgen: men zou b.v. voor de beslagrechter te Brugge in het Frans moeten dagvaarden om de aanstelling van een notaris te bekomen, omdat het beslag een vonnis van de rechtbank van Luik ten uitvoer legt op goederen gelegen in het arrondissement Brugge (*Rép. P. Dr. B., Tw. Saisie immobilière*, nr. 1261). Die dagvaarding zou nietig zijn op grond van artikel 9 van de wet van 15 juni 1935.

De gewraakte rechtspraak werd verdedigd (VAN HOOREBEKE, *Belg. Jud.*, 1939, 447-448) op grond van het belang van de partijen, die toch best de aanstelling van een notaris en de toewijzing kunnen volgen in de taal die zij begrijpen of verkiezen. Terecht wordt hierop geantwoord (*Rép. P. Dr. B., t.a.p.*, nr. 1262) dat in geval van openbare verkoping de taal van de streek, waar de verkoping geschiedt, moet gebruikt worden om de liefhebbers van de verkoopzaal niet verwijderd te houden.

De toewijzing in het onroerend beslag is een akte van tenuitvoerlegging van het vonnis, dat het onroerend beslag geldig verklaart (*Rép. P. Dr. B., t.a.p.*, nr. 1213) en moet derhalve, krachtens artikel 37 geschieden in de taal van dit vonnis. In het arrondissement Brussel (*t.a.p.*), alsook in de arrondissementen met meertalig rechtsgebied, heeft dit ten gevolge, dat wanneer de gedaagde in een gemeente van het Nederlandse (of omgekeerd in het Franse) taalgebied woont, de toewijzing moet geschieden in het Nederlands (of omgekeerd in het Frans) in een Waalse (of omgekeerd in een Vlaamse) gemeente waar de goederen gelegen zijn.

275 Hetzelfde kan gezegd worden van het uitvoerend beslag op roerend goed. Het bevel, het proces-verbaal van beslag en de veiling zijn akten die de tenuitvoerlegging betreffen. De eis tot revindicatie en het verzet tegen de afgifte van de verkoopprijs vormen evenwel een nieuwe rechtspleging (Rb. Luik, 12 jan. 1956, *Pas.*, 1956, III, 93; *J. Liège*, 1955-56, 243).

In het uitvoerend beslag onder derden, maken het beslag en de aanzegging deel uit van de tenuitvoerlegging van dit vonnis (Rb. Nijvel, 26 mei 1959, *Rec. Jur. Nivelles*, 1959, 116).

Het verzet van de schuldenaar is integendeel een nieuwe rechtspleging.

Het beslag op tak- en wortelvaste vruchten, en het voorafgaand bevel zijn akten van tenuitvoerlegging (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 80); het verzet tegen de afgifte van de verkoopprijs leidt weerom een nieuwe rechtspleging in.

276 Onder de akten, die de tenuitvoerlegging betreffen van een vonnis, dat een verdeling beveelt, treft men aan: de inventarissen, het proces-verbaal van opening van de verrichtingen, de staat van vereffening, het proces-verbaal van moeilijkheden, het proces-verbaal van veiling (*Rép. P. Dr. B., Tw. Notaire*, nr. 819; *Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaires*, nr. 1592). De betwistingen, naar aanleiding van deze tenuitvoerlegging voor de rechter gebracht, bij toepassing van artikelen 1219 Ger. W., betreffen integendeel een nieuwe rechtspleging (zie boven, nr. 273).

277 Wanneer alle partijen meerderjarig zijn, kunnen zij na het vonnis dat moet ten uitvoer gelegd worden, overeenkomen vrijwillig dit vonnis uit te voeren. In dat geval staat het hun vrij, de taal die zij verkiezen te gebruiken (*Rép. P. Dr. B., Tw. Notaire*, nr. 806; *Pand. B., Tw. Usages corporatifs des notaries*, nr. 1584). Dit is echter niet het geval in de willige rechtspleging (zie boven, nr. 62) en, in het algemeen, in alle gevallen, waar de tenuitvoerlegging niet anders kan geschieden dan krachtens de gerechtelijke beslissing.

278 In strafzaken biedt de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten geen moeilijkheden in taalopzicht. Zekere bestuurlijke akten, opgemaakt naar aanleiding van het vonnis of arrest, vallen uiteraard buiten de toepassing van artikel 37 (zie boven, nr. 36). De burgerlijke partij moet voor de tenuitvoerlegging van de burgerlijke veroordelingen de zoëven uiteengezette regelen in acht nemen.

HOOFDSTUK IV

DWINGEND KARAKTER VAN DE VOORSCHRIFTEN

279 De nietigheid van artikel 40 treft ook de akten van tenuitvoerlegging (over de draagwijdte van dit artikel zie nrs. 260-262).

Uiteraard zal deze bepaling niet dikwijls kunnen toegepast worden om de eenvoudige reden dat de rechter doorgaans niet meer in de gelegenheid gesteld wordt om eventuele nietigheden bij de tenuitvoerlegging vast te stellen. Alleen wanneer een nieuwe vordering voor de beslagrechter gebracht wordt (vordering tot benoeming van een notaris, eis tot revindicatie, verzet tegen de afgifte van de verkoopprijs) kan deze eventuele nietigheden vaststellen.

TITEL X

**TAALKENNIS VEREIST VAN DE LEDEN
VAN DE RECHTSCOLLEGES EN VAN DE
GERECHTELIJKE AMBTENAREN**

280 Het zesde hoofdstuk van de wet bevat, naast de voorschriften omtrent de taalkennis van magistraten en gerechtelijke ambtenaren, ook bepalingen die de gerechtelijke inrichting aanbelangen. Sommige van deze bepalingen waren trouwens wijzigingen of aanvullingen van de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting, die nu in een gewijzigde vorm werden opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek. Deze bepalingen zullen behandeld worden onder het trefwoord *Rechterlijke inrichting*.

Omgekeerd worden verschillende bepalingen die voorkomen in het Gerechtelijk Wetboek en die de taalkennis van magistraten betreffen, in deze studie behandeld.

HOOFDSTUK I

MAGISTRATEN IN EN BIJ DE RECHTSCOLLEGES VAN EERSTE AANLEG

281 Door artikel 43, § 1 en § 2, zoals het gewijzigd werd door artikel 174 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, worden de zetelende en staande magistraten-juristen bedoeld, die hun ambt uitoefenen in en bij een rechtscollege dat in eerste aanleg kan zetelen.

Het zijn meer bepaald:

- de voorzitters, ondervoorzitters, rechters en plaatsvervangende rechters in de rechtbanken van eerste aanleg, de arbeidsrechtbanken en de rechtbanken van koophandel;
- de procureurs des Konings en hun substituten;
- de arbeidsauditeurs en hun substituten;
- de werkende en plaatsvervangende vrederechters;
- de werkende en plaatsvervangende politierechters;
- de toegevoegde rechters in een vredegerecht of een politierechtbank.

Naargelang deze magistraten worden benoemd in of bij een rechtscollege van de Nederlandse of de Franse taalgroep, moeten zij in het bezit zijn van een diploma waaruit blijkt dat zij de examens van het doctoraat of licentiaat in de rechten respectievelijk in het Nederlands of het Frans hebben afgelegd.

Dit sluit in dat de werkende en plaatsvervangende rechters in de vredegerichten en politierechtbanken van het arrondissement Brussel, doch gevestigd buiten de agglomeratie Brussel, het doctoraat of licentiaat in de rechten in het Nederlands moeten gevolgd hebben (art. 43, § 3). Al deze rechtbanken behoren immers tot de Nederlandse taalgroep (zie boven, nr. 21).

De magistraten in en bij een rechtscollege van de Frans-Duitse taalgroep moeten de examens van doctor of licentiaat in de rechten in het Frans gevolgd hebben. Op dit punt wordt geen onderscheid gemaakt in artikel 43, § 1, tussen de taalstreken in de provincie Luik.

Het dient onderstreept te worden dat uit het voorschrift van artikel 43 voortvloeit dat de examens over alle vakken van het doctoraat in de rechten in dezelfde taal moeten afgelegd worden, opdat het diploma toegang tot de voornoemde functies in de magistratuur zou kunnen verschaffen. De strekking om dit vereiste te beperken tot de verplichte leervakken (Wetsvoorstel ROLIN, *Parl. Besch., Senaat*, 1951-52, nr. 254) schijnt voorgoed overwonnen.

282 Artikel 60, § 1, bepaalt evenwel, dat de bepalingen van artikel 43 niet toepasselijk zijn op diegenen die hun diploma van doctor in de rechten behaald hebben vóór 1 januari 1938 en voldaan hebben aan de voorschriften, hetzij van artikel 49 van de wet van 10 april 1890 - 3 juli 1891 op het toekennen van de

academische graden en het programma van de universitaire examens, zoals het werd aangevuld door artikel 7 van de wet van 31 juli 1923, op het gebruik der talen aan de universiteit van Gent, hetzij van artikel 40 van de wet van 21 mei 1929 op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens.

Artikel 49 van de wet van 10 april 1890, 3 juli 1891 en artikel 40 van de wet van 21 mei 1929 bepaalden dat een kandidaat voor een gerechtelijk ambt bij alle rechtscollèges, behalve de consulaire, in de vier Vlaamse provincies en bij de rechtbanken van eerste aanleg en de vrederechten van de arrondissementen Brussel en Leuven slechts kan benoemd worden, indien hij door een examen het bewijs levert, dat hij voldoende Nederlands kent, met het oog op de toepassing van de wetten van 3 mei 1889, 4 september 1891 en 22 februari 1908 op het gebruik van de Nederlandse taal in strafzaken. Daartoe werd door de wet een jury ingesteld, bestaande uit vijf leden, waarvan twee professoren van het officieel onderwijs, twee professoren van het vrij onderwijs en één lid buiten het onderwijs gekozen. Van dit examen werden evenwel vrijgesteld, diegenen die door hun diploma bewijzen dat zij over strafrecht en strafrechtspleging in het Nederlands ondervraagd werden, en diegenen die hun diploma behaalden aan de universiteit van Gent onder het regime van de wet van 31 juli 1923.

De tekst van artikel 60, § 1, van de wet van 15 juni 1935 laat niet toe eraan te twijfelen, dat kandidaten in het Vlaamse land (en trouwens ook in het arrondissement Brussel) kunnen benoemd worden, wanneer zij hun diploma van doctor in de rechten behaalden vóór 1 januari 1938, mits zij het examen voor de jury, bedoeld door de wetten van 10 april 1890, 3 juli 1891 en 21 mei 1929 afgelegd hebben, zelfs na het in werking treden van de wet van 15 juni 1935.

In feite werd echter die jury niet meer samengeroepen na 1938. Van toen af werden nog alleen examens afgenomen door de jury's ingesteld door de wet van 15 juni 1935. Volgens de heersende mening zal het volstaan dat een kandidaat, drager van een diploma van vóór 1 januari 1938, het examen aflegt over de voldoende kennis van de Nederlandse taal voor de jury, ingesteld door de wet van 15 juni 1935, opdat hij zou kunnen benoemd worden in het Vlaamse land, en *a fortiori* in het arrondissement Brussel. Inderdaad, de eisen gesteld aan de *examinandi* over de voldoende kennis van het Nederlands voor die jury, zijn merkkelijk hoger dan die waaraan men moest voldoen voor de jury's ingesteld onder het stelsel van de wetten van 10 april 1890, 3 juli 1891 en 21 mei 1929.

283 Artikel 43 van de overgangsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, bepaalt bovendien, dat van de vereisten gesteld door artikel 43, § 1 en § 2, van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd ter gelegenheid van het uitvaardigen van het Gerechtelijk Wetboek, kan afgeweken worden ten voordele van diegenen die bewijzen dat zij voor de inwerkingtreding van het gewijzigde artikel 43 geslaagd zijn in het examen, ingesteld bij de vroegere paragrafen 4 en 9 van artikel 43 van de wet van 15 juni 1935, betreffende de grondige kennis van respectievelijk het Nederlands of het Frans.

Deze kandidaten worden bij hun benoeming gelijkgesteld met de magistraten die de examens van het doctoraat in de rechten hebben afgelegd respectievelijk in het Nederlands of in het Frans.

Deze regel is niet toepasselijk op magistraten in functie ten tijde van de inwerkingtreding van voornoemde wetsbepalingen. Deze kunnen enkel de gelijkstelling vragen op basis van artikel 61 van de wet van 15 juni 1935, wanneer zij een ambt bekleden bij de Brusselse rechtbanken (zie verder, nr. 286).

Dat artikel 43 van de overgangsbepalingen niet kan ingeroepen worden door magistraten in functie, blijkt uit de gebruikte bewoordingen „houders van een diploma van doctor in de rechten” in tegenstelling met de term „magistraten” gebruikt b.v.

in artikel 44 van dezelfde overgangsbepalingen. Bovendien werd tijdens de voorbereidende werken van het Gerechtelijk Wetboek duidelijk gesteld, dat deze gelijkstelling geldt voor de gehele loopbaan van de benoemde kandidaat (*Parl. Besch., Kamer, 1965-66, nr. 59/49, blz. 301*).

284 Van sommige magistraten wordt de kennis van de tweede landstaal vereist. Eén magistraat van het parket van de procureur des Konings en één magistraat van het arbeidsauditoriaat te Tongeren moeten het bewijs leveren van de kennis van het Frans (Wet van 15 juni 1935, art. 43, § 2, gewijzigd door artikel 174 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek).

Twee magistraten van het parket van de procureur des Konings en één magistraat van het arbeidsauditoriaat te Doornik moeten het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands (art. 43, § 1, gewijzigd als boven).

De vrederechter en een plaatsvervangende vrederechter van de kantons Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem moeten het bewijs leveren van de kennis van het Frans (art. 46, gewijzigd door art. 20 van de wet van 9 augustus 1963).

De vrederechter of een plaatsvervangende vrederechter van de kantons Ronse, Sint-Martens-Voeren en Tongeren en van het tweede kanton Kortrijk moeten het bewijs van de kennis van het Frans leveren (zelfde artikel). De wetgever van 1963 had hieraan nog toegevoegd het kanton Mesen en het tweede kanton Halle, doch beide kantons werden afgeschaft door de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek.

De vrederechter en een plaatsvervangende vrederechter van de kantons Komen en Moeskroen, moeten het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands (zelfde artikel).

De vrederechter of een plaatsvervangende vrederechter van het kanton Edingen moet het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands (zelfde artikel). De wetgever had hieraan nog het kanton Flobecq (Vloesberg) toegevoegd, doch dit kanton werd afgeschaft door de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek.

285 Het oorspronkelijke artikel 43, § 4, dat ter gelegenheid van het totstandkomen van het Gerechtelijk Wetboek, door andere beschikkingen werd vervangen, bepaalde een dubbele afwijking van het vereiste beginsel, dat de kandidaat-magistraat de examens van het doctoraat in de rechten respectievelijk in het Nederlands of in het Frans moest afgelegd hebben. Voor de magistraten-juristen bepaalde het de mogelijkheid van een examen lopende over de grondige kennis van de taal. Voor de plaatsvervangende rechters niet-juristen, in een vredegerecht of politierechtbank, volstond een persoonlijke verklaring van taalkennis gevoegd bij de kandidaatstelling.

De eerstgenoemde afwijking moest in 1935 worden toegestaan, vermits de vernederlandsing van het universitair onderwijs in het Nederlands taalgebied nog maar zeer recent was. Dat die afwijking door de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek kon opgeheven worden, mag gewis aangetekend worden als een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van de Vlaamse beweging. De culturele afstand tussen magistratuur en volksgemeenschap in het Nederlands taalgebied in België werd zodoende definitief overbrugd.

De tweede afwijking is zonder voorwerp geworden sinds het Koninklijk Besluit van 14 november 1935, dat artikel 3 van de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting in die zin wijzigde, dat de plaatsvervangende rechters in een vrederecht of politierechtbank doctors in de rechten dienen te zijn. Intussen bleef evenwel artikel 43, § 1 en § 2, van de wet van 15 juni 1935 zonder toepassing op plaatsvervangende magistraten in een vrederecht of politierechtbank in de vier Vlaamse provincies en het arrondissement Leuven, en in de vier Waalse provincies en het arrondissement Nijvel. In het arrondissement Brussel integendeel, zowel in de agglomeratie (art. 43, § 5) als daarbuiten (art. 43, § 3), stelde de wet hetzelfde vereiste voor de plaatsvervangende als voor de werkende vrederechters en politierechters. Al deze anomalieën werden opgeheven ter gelegenheid van het uitvaardigen van het Gerechtelijk Wetboek.

286 De taalkennis, gevegd van de magistraten in en bij een rechtscollege gevestigd in de Brusselse agglomeratie, wordt bepaald door artikel 43, § 4 en § 5.

Moeten het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands en van het Frans:

- de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg;
- de voorzitter van de arbeidsrechtbank;
- de voorzitter van de rechtbank van koophandel;
- de procureur des Konings;
- de arbeidsauditeur;
- de werkende en plaatsvervangende vrederechters;
- de werkende en plaatsvervangende politierechters;
- de toegevoegde rechters in een vrederecht of politierechtbank.

Bovendien wordt een taalkader vastgesteld voor de magistraten respectievelijk van de rechtbank van eerste aanleg, van de rechtbank van koophandel, van de arbeidsrechtbank, van het parket van de procureur des Konings en van het parket van de arbeidsauditeur.

Dit kader behelst:

- tenminste één derde van het aantal magistraten moet de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands afgelegd hebben;
- tenminste één derde van het aantal magistraten moet de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans afgelegd hebben;
- voor het overige wordt het kader aangevuld volgens het aantal kamers van iedere rechtbank, die kennis nemen van de zaken in het Nederlands, en het aantal kamers die kennis nemen van de zaken in het Frans.

Deze soepele vaststelling van het taalkader in en bij de Brusselse rechtbanken is onontbeerlijk, niet enkel om te kunnen rekening houden met de evolutie van het aantal Nederlandstalige en Franstalige procedures, doch ook met de uiteenlopende verhoudingen in de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank. Voor de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek lag het aantal Nederlandstalige zaken verhoudingsgewijs heelwat hoger in de rechtbank van

koophandel dan in de rechtbank van eerste aanleg. Men mag onderstellen dat dit aantal nog hoger zal liggen in de arbeidsrechtbank. Bovendien zal het onderscheid tussen de bevoegdheid *extra muros* en de bevoegdheid *intra muros* (zie boven, nr. 90) het aantal Nederlandstalige zaken ongetwijfeld doen stijgen.

Bij toepassing van artikel 61 van de wet van 15 juni 1935, zoals het gewijzigd werd bij artikel 180 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het gerechtelijk wetboek, kunnen de magistraten, behorende tot de rechtbank van eerste aanleg en de rechters in de rechtbank van koophandel van Brussel, alsmede de werkende en toegevoegde rechters in de Brusselse agglomeratie, in dienst op de dag van de inwerkingtreding van het gewijzigd artikel 43 van de wet, op hun verzoek gelijkgesteld worden met de magistraten die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands of respectievelijk in het Frans hebben afgelegd, wanneer zij:

— ofwel geslaagd zijn in het examen over de *grondige* kennis van het Nederlands of respectievelijk het Frans onder het vroegere regime van § 4 en 9 van artikel 43 van de wet van 15 juni 1935;

— ofwel hun diploma van doctor in de rechten behaald hebben onder de voorwaarden van artikel 60, § 1, van dezelfde wet. In dit laatste geval bestaat de gelijkstelling vanzelfsprekend slechts in één richting nl. met diegenen die de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd.

Het is van belang erop te wijzen dat deze gelijkstelling enkel kon gevraagd worden door voornoemde magistraten in dienst op het ogenblik dat artikel 43 in werking trad, d.w.z. op 1 september 1970 (Rondschrijven nr. 30/70 van de Procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel, 28 sept. 1970, blz. 6).

Deze gelijkstelling moest gevraagd worden aan de Minister van Justitie uiterlijk drie maanden na de inwerkingtreding van artikel 61, dus uiterlijk op 30 november 1970 (art. 63 *bis*).

Vermits de wet duidelijk deze termijn heeft gesteld, kan de magistraat de bekomen gelijkstelling niet meer ongedaan maken, b.v. ter gelegenheid van een kandidatuur voor een ander gerechtelijk ambt (brief van 2 okt. 1970 van de Minister van Justitie aan de Procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel aangehaald in de omzendbrief van 13 okt. 1970 van de Procureur des Konings te Brussel).

Overeenkomstig artikel 88 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt het reglement van de rechtbanken van Brussel, volgens de behoeften van de dienst, de kamers die kennis nemen van de zaken in het Nederlands, en de kamers die kennis nemen van de zaken in het Frans. Om de drie jaar brengt de voorzitter van iedere rechtbank verslag uit bij de Minister van Justitie omtrent de behoeften van de dienst van de kamers van beide taalstelsels, op grond van het aantal zaken die gedurende de laatste drie jaren in het Nederlands en in het Frans zijn behandeld.

De Nederlandse, respectievelijk de Franse rechtspleging worden steeds gevoerd voor magistraten die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands, respectievelijk in het Frans hebben afgelegd (art. 43, § 5, gewijzigd door art. 174 van de overgangsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek).

De hier bedoelde magistraten zijn vanzelfsprekend zowel deze van de zetel van de rechtbank als deze van het parket. De „rechtspleging wordt gevoerd” zowel voor de zetel van de rechtbank als voor de magistraat van het openbaar ministerie. Nochtans wordt aan tweederden van het globaal aantal magistraten van iedere rechtbank en ieder parket de kennis van de twee landstalen opgelegd (art. 43, § 5, gewijzigd door art. 174 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, en art. 61 van de wet van 15 juli 1970).

De bedoeling van dit voorschrift is niet, toe te laten dat deze tweetalige magistraten willekeurig Nederlands- en Franstalige zaken zouden kunnen behandelen, doch alleen mogelijk te maken dat zij kennis nemen van stukken en verklaringen in de andere taal dan die van de rechtspleging (Verslag HERMANS, *Parl. Besch., Kamer*, 1965-66, nr. 59/49, blz. 27 en 284).

Het lijkt derhalve geen twijfel, dat een rechter, gelast met een getuigenverhoor, de getuigen kan horen, onverschillig of zij hun verklaringen afleggen in de een of de andere taal, op voorwaarde dat die rechter wettelijk of in feite beide talen kent. Maar aangezien het getuigenverhoor deel uitmaakt van een bepaalde rechtspleging, kan het slechts gehouden worden door een rechter die door zijn diploma bewijst de kennis van de taal van de rechtspleging te bezitten of die met de houder van zulk diploma werd gelijkgesteld. De rechtspleging kan immers niet voor een ander rechter gevoerd worden en het verhoren van getuigen behoort tot het voeren van de rechtspleging.

In strafzaken bracht artikel 61 van de wet van 15 juli 1970 een mildering in de strakke regeling van artikel 43, § 5.

Wanneer de taal van de rechtspleging wordt gewijzigd op verzoek van de verdachte of met toepassing van artikel 21, kunnen de magistraten, die met het onderzoek of de berechting van de zaak belast zijn, de rechtspleging voortzetten, indien zij het bewijs hebben geleverd van de kennis van de twee talen.

Hetzelfde geldt voor de uitvaardiging van een bevel tot aanhouding, dat gesteld is in de andere taal dan die van de rechtspleging en voor de rechtspleging voor de raadkamer, zowel om uitspraak te doen over de voorlopige hechtenis als om de rechtspleging te regelen.

Dit betekent dat de onderzoeksrechters te Brussel, wanneer zij wettelijk tweetalig zijn, een bevel tot aanhouding kunnen uitvaardigen in de andere taal dan die van de rechtspleging en het onderzoek van een zaak kunnen voortzetten in geval van wijziging van de taal van de rechtspleging. De Nederlandstalige raadkamer en de Franstalige raadkamer kunnen uitspraak doen over de bevestiging van ieder bevel tot aanhouding in eenzelfde zaak, inclusief het bevel dat niet gesteld is in de taal van de rechtspleging, en uitspraak doen over de regeling van de rechtspleging, zelfs wanneer de taal van de rechtspleging gewijzigd wordt, mits de voorzitters van de raadkamers wettelijk tweetalig zijn. Zodoende wordt de continuïteit van het onderzoek en van de procedure betreffende de voorlopige hechtenis beter gevrijwaard (Memorie van toelichting bij de wet van 15 juli 1970, *Parl. Besch., Kamer*, 1969-70, nr. 666/1, blz. 18; Verslag, *Parl. Besch., Kamer*, 1969-70, nr. 666/6, nr. 13; Rondschriften nr. 30/70 van 28 september 1970 van de Procureur-Generaal bij het hof van beroep te Brussel, blz. 4).

Krachtens artikelen 43 en 44 van de overgangsbepalingen, gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, worden beschouwd als bezittende de kennis van beide landstalen, de magistraten, die op de dag van de inwerkingtreding van het gewijzigd artikel 43 van de wet van 15 juni 1935:

— hetzij gelijkgesteld zijn met de magistraten die door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in de andere landstaal hebben afgelegd;

Dit zijn de magistraten die bij hun benoeming (art. 43 van de overgangsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek) of op hun verzoek (art. 61, laatste lid, van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd door artikel 180 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek) gelijkstelling bekwamen, omdat zij het examen over de *grondige* kennis van de andere landstaal onder het vroeger stelsel van § 4 en 9 van artikel 43 der wet van 15 juni 1935 hebben afgelegd, of hun diploma van doctor in de rechten hebben behaald onder de voorwaarden van artikel 60, § 1, van dezelfde wet.

— hetzij het diploma van doctor in de rechten behaald hebben onder de voorwaarden van artikel 60, § 1, van dezelfde wet;

— hetzij geslaagd zijn voor het examen over de *grondige of voldoende* kennis van de tweede landstaal onder het vroegere stelsel van § 4 en 9 van artikel 43 der wet van 15 juni 1935.

287 Uit wat voorafgaat blijkt, dat heel wat magistraten het bewijs moeten leveren van hun kennis van de tweede taal, met name van de taal waarin zij hun examens van het doctoraat in de rechten niet hebben afgelegd.

Het bewijs van deze kennis van de tweede taal wordt geleverd door een door de Koning ingericht examen, bedoeld door artikel 43 *quinquies* van de wet (art. 178 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek).

Het examen omvat een schriftelijk en een mondeling gedeelte.

De examencommissies bestaan uit een voorzitter, gekozen uit de werkende leden van het Hof van Cassatie, uit twee andere werkende magistraten en uit vier professoren van de faculteit van rechtsgeleerdheid, twee uit het officieel onderwijs en twee uit het vrij onderwijs.

Voorheen diende het bewijs van de grondige of van de voldoende kennis van de tweede taal geleverd te worden door het bijzonder taalexamen, bedoeld door het oorspronkelijk artikel 43, § 9, van de wet, en geregeld door het Koninklijk Besluit van 9 september 1935 (zie de kritiek op dit examenstelsel in CUSTERS, J.L., *De taalregeling voor de Brusselse agglomeratie*, R.W., 1955-56, 178). De examencommissies bestonden uit een voorzitter, gekozen uit de raadsheren bij het Hof van Cassatie of bij een hof van beroep, en vier leden, waarvan twee professoren van het officieel universitair onderwijs en twee professoren van het vrij universitair onderwijs; de helft van de leden waren professoren in de rechten, de andere helft professoren in de filologie.

288 De inrichting van de examens over de kennis van de andere taal wordt geregeld door het Koninklijk Besluit van 1 april 1970.

Er worden drie examencommissies opgericht: één voor het afnemen van de Nederlandse, één voor het afnemen van de Franse, en één voor het afnemen van de Duitse examens. Elk van deze commissies is samengesteld naar het voorschrift van artikel 43 *quinquies* van de wet (zie boven, nr. 287). Elk lid krijgt een plaatsvervanger, die moet voldoen aan de voorwaarden bepaald voor het werkend lid dat hij vervangt. Leden en plaatsvervangende leden worden door de Koning benoemd (art. 1).

De twee jaarlijkse examenzittingen voor de examinandi die het bewijs willen leveren van de

kennis van de Franse taal nemen een aanvang, de eerste, de eerste dinsdag van de maand april en de tweede, de eerste dinsdag van de maand oktober.

De twee jaarlijkse examenzittingen voor de examinandi die het bewijs willen leveren van de kennis van de Nederlandse taal nemen een aanvang, de eerste, de derde dinsdag van de maand april en de tweede, de derde dinsdag van de maand oktober.

De twee jaarlijkse examenzittingen voor de examinandi die het bewijs willen leveren van de kennis van de Duitse taal nemen een aanvang, de eerste, de vierde dinsdag van de maand april en de tweede, de vierde dinsdag van de maand oktober.

De examencommissies houden zitting te Brussel, in het lokaal dat de Minister van Justitie aanwijst en op de uren die hij vaststelt.

Zij vergaderen alle dagen, uitgezonderd zondagen en wettelijke feestdagen.

De aanwezigheid van de zeven leden van de examencommissie is voor de beraadslaging vereist (art. 5).

Elke vraag om inschrijving wordt bij aangetekende brief aan de Minister van Justitie gezonden; daarin zijn vermeld: het diploma dat de examinandus bezit en de taal over de kennis waarvan hij wil ondervraagd worden.

Een bericht dat ten minste een maand vóór de opening van iedere zitting in het Belgisch Staatsblad wordt geplaatst, geeft de termijn voor inschrijving aan.

De Minister van Justitie stuurt de lijst aan de voorzitter van de examencommissie die, bijgestaan door de secretaris, onverwijld overgaat tot de loting om de orde vast te stellen waarin de examinandi zullen ondervraagd worden. De secretaris deelt hun bij aangetekende brief mee op welke dag zij zich moeten aanmelden.

Er moet een termijn van ten minste acht dagen verlopen tussen de dag waarop de aangetekende brief verzonden wordt en die waarop de examens moeten plaatsvinden (art. 6).

Het mondeling gedeelte geschiedt in het openbaar en gaat het schriftelijk gedeelte vooraf.

Het mondeling gedeelte bestaat in:

1° het luidop lezen van één of meer wetteksten, gesteld in de taal waarover het examen loopt. Die teksten hebben betrekking op het strafrecht, de strafvordering, het burgerlijk recht, het handelsrecht en het gerechtelijk privaatrecht;

2° een gesprek over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

De examinandi worden om beurten naar de orde welke bij de loting is vastgesteld, in de openbare vergadering opgeroepen.

Het mondeling gedeelte duurt maximum een half uur.

Wanneer al de examinandi ondervraagd zijn en zich verwijderd hebben, beraadslaagt de examencommissie op staande voet en beslist of zij tot het schriftelijk gedeelte kunnen toegelaten worden. De uitslag van de beraadslaging wordt in notulen vermeld en onmiddellijk in openbare zitting afgekondigd.

Is het aantal examinandi zo groot dat het niet mogelijk is voor allen de vorenbedoelde verrichtingen in één zitting te beëindigen, dan verdeelt de examencommissie de lijst in twee of meer reeksen, naar de orde van de uitloting. De examencommissie beraadslaagt op staande voet met gesloten deuren over het examen van de examinandi van iedere reeks (art. 8).

De tot het schriftelijk gedeelte toegelaten examinandi nemen plaats in de zaal, naar de orde die bij de loting werd vastgesteld.

Het schriftelijk gedeelte bestaat in het redigeren, in de taal waarover het examen loopt, van een commentaar op een in de andere taal gesteld vonnis of arrest.

Het schriftelijk examen, onder toezicht van de examencommissie, duurt ten minste twee uur.

De examinandi mogen geen contact hebben met elkaar; zij mogen zich van juridische boeken en woordenboeken alsmede van wetboeken bedienen.

Na iedere reeks examens, beraadslaagt de examencommissie met gesloten deuren over de definitieve toelating van de examinandus.

De uitslag van de beraadslaging wordt in de notulen opgeschreven. Daarin wordt ook vastgesteld dat het behoorlijk bekrachtigd diploma van doctor in de rechten overgelegd werd, en bevestigd dat de voorschriften van de wet en van dit besluit in acht genomen werden. De notulen worden ondertekend door de voorzitter en door alle leden van de examencommissie die het examen afgenomen hebben. Er wordt onmiddellijk in openbare zitting voorlezing van gedaan (art. 9).

De examencommissie kan slechts tot toelating of verdaging besluiten. Geen graad van verdienste mag aan de toelating toegevoegd worden, noch in de notulen, noch in de getuigschriften die de examencommissie uitreikt (art. 10).

De examinandus die zich, zonder wettige reden, niet op de gestelde dag heeft aangemeld of, aanwezig zijnde, zich zonder gewettigde reden heeft verwijderd, wordt met de verdaagden gelijkgesteld.

De examencommissie oordeelt over de aangevoerde redenen. Worden zij geldig bevonden, dan wordt de examinandus toelating gegeven om zich bij het einde van de zitting aan te melden. De geneeskundige attesten moeten door de gemeentebesturen gelegaliseerd zijn (art. 11).

Niemand mag, op straffe van nietigheid van het examen, als lid van de examencommissie betrokken zijn bij het examen van zijn echtgenoot, van een bloed- of aanverwant tot en met de vierde graad (art. 12).

De door de examencommissie afgegeven getuigschriften zijn opgesteld en gedrukt overeenkomstig het model gevoegd bij het K.B. van 1 april 1970.

Zij worden ondertekend door de voorzitter en door alle leden van de examencommissie, die het examen hebben bijgewoond.

Na bekleed te zijn met het zegel van het Ministerie van Justitie en de legalisatie van de handtekeningen door een gemachtigde ambtenaar van dat departement, worden zij aan de examinandi afgeleverd (art. 13).

Het notulenboek wordt op het einde van iedere zitting afgesloten en aan de Minister van Justitie afgegeven (art. 14).

289 Artikel 46, eerste lid, gewijzigd door de wet van 9 augustus 1963, en artikel 62 van de wet van 15 juli 1970, bevatten bijzondere voorschriften voor de magistraten van de rechtbanken van de Frans-Duitse taalgroep.

Vijf rechters van de rechtbank van eerste aanleg en twee substituten-procureur des Konings bij die rechtbank, een rechter en vier rechters in sociale zaken in de arbeidsrechtbank en een substituut-arbeidsauditeur bij die rechtbank en een rechter in de rechtbank van koophandel en drie rechters in handelszaken, alle met zetel te Verviers, moeten het bewijs leveren van hun kennis van het Duits.

Hetzelfde geldt voor de vrederechters van de gerechtelijke kantons Eupen, Aubel, Limbourg, Sankt-Vith en Malmédy.

Oorspronkelijk legde dit artikel enkel een „voldoende” kennis van het Duits op. Nooit werd vastgesteld hoe die voldoende kennis zou moeten bewezen worden.

Bij afwijking van artikel 46, eerste lid, mogen de referendarissen en adjunkt-referendarissen die hun ambt hebben uitgeoefend vóór het in werking treden van voormeld artikel, tot de ambten van voorzitter, ondervoorzitter of rechter in de rechtbank van koophandel met zetel te Verviers benoemd worden, hoewel zij het bewijs van hun kennis van het Duits niet leveren (art. 65 van de wet van 15 juli 1970).

HOOFDSTUK II

NOTARISSEN

290 Niemand kan in het Nederlands taalgebied benoemd worden tot notaris, indien hij niet bewijs door zijn diploma, dat hij het examen van licentiaat in het notariaat in het Nederlands afgelegd heeft, of een bijzonder examen afgelegd heeft, waaruit blijkt dat hij in staat is het Nederlands te gebruiken in de uitoefening van zijn ambt. Omgekeerd, kan men slechts tot notaris in het Frans taalgebied benoemd worden, indien men door zijn diploma laat blijken het examen van licentiaat in het notariaat in het Frans te hebben afgelegd, of het bijzonder examen afgelegd heeft, waaruit blijkt dat men in staat is het Frans te gebruiken in de uitoefening van zijn ambt (art. 43, § 10, § 11 en § 12, eerste lid).

Niemand kan tot notaris benoemd worden in een van de tweetalige kantons van het arrondissement Brussel, indien hij niet kan bewijzen de kennis van beide landstalen te bezitten. De kennis van een taal blijkt uit het diploma van de betrokkene, de kennis van de andere taal, uit een bijzonder examen (art. 43, § 12, tweede en derde lid).

De kennis van het Duits wordt door de wet niet opgelegd aan de notarissen in de Duitstalige gewesten van het land.

Door „diploma” dient men te verstaan dat van licentiaat in het notariaat. De taal van het diploma van kandidaat in de wijsbegeerte en letteren speelt geen rol (*Rép. P. Dr. B.*, Tw. *Notaire*, nr. 90).

291 De inrichting van het bijzonder taalexamen voor de licentiaten in notariaat, die het bewijs willen leveren van hun kennis van de landstaal, waarin zij niet het examen van licentiaat in het notariaat afgelegd hebben, wordt geregeld door het Koninklijk Besluit van 9 september 1935. Alhoewel artikel 43 geen zichtbaar onderscheid gemaakt had tussen de taalkennis vereist voor de examinandi, naargelang zij in het Nederlands of het Frans taalgebied enerzijds of in de kantons van de Brusselse agglomeratie anderzijds het ambt van notaris beogen te bekleden, heeft het Koninklijk Besluit van 9 september 1935 dat onderscheid scherp doorgedreven. Deze discriminatie is geenszins strijdig met de bepalingen van artikel 43 van de wet, dat immers bepaalt dat de stof van het bedoelde examen zou aangeduid worden bij Koninklijk Besluit, zonder voor te schrijven dat die stof dezelfde zou zijn voor alle examinandi, ongeacht of zij wensen in aanmerking te komen voor een standplaats in het Vlaamse of Waalse land of in een van de Brusselse kantons.

Door dat Koninklijk Besluit wordt van de eersten een grondige kennis en van de tweeden slechts een voldoende kennis vereist van de taal, waarin zij hun examen van licentiaat in het notariaat niet afgelegd hebben.

Zoals voorheen het taalexamen voor de doctors in de rechten, behelst het taalexamen voor de licentiaten in het notariaat een mondeling en een schriftelijk gedeelte.

Het mondeling gedeelte omvat:

1° Het luidop lezen van een of meer wetteksten, gesteld in de taal van het examen, en betrekking hebbend op het notarieel recht, het burgerlijk recht of het handelsrecht (voor de examinandi over de grondige kennis der taal) en van een of meer dagelijks toegepaste wetteksten, betrekking hebbend op die rechtsvakken (voor de examinandi over de voldoende kennis van de taal).

2° Een ondervraging in dezelfde taal over die teksten.

3° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

Het schriftelijk gedeelte omvat:

1° Voor de proef over de grondige kennis: het stellen van een notariële akte en van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels betreffende een actueel vraagstuk in verband met het notarisambt. Voor de proef over de voldoende kennis: enkel het stellen van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels, waarvan het onderwerp aan de dagelijkse praktijk van het notarisambt ontleend is.

2° Voor de proef over de grondige kennis: het schriftelijk beantwoorden van een vraag over elk van volgende vakken: burgerlijk recht, notarieel recht, handelsrecht, administratief recht, en burgerlijke rechtsvordering in verband met het notarisambt. Voor de proef over de voldoende kennis: het schriftelijk beantwoorden van een of meer vragen betreffende de gewone praktijk van het notarisambt.

Tweemaal per jaar wordt door de regering een *examencommissie* samengeroepen, die belast is met het afnemen van de examens over de voldoende en de grondige kennis van de Franse taal; tweemaal per jaar wordt op dezelfde wijze een examencommissie bijengeroepen, voor de examens over de voldoende en de grondige kennis van de Nederlandse taal. De leden van de commissie worden benoemd door de Koning op voordracht van de Minister van Justitie. Elk van deze commissies bestaat uit een voorzitter, gekozen onder de raadsheren bij het Hof van Cassatie of bij een hof van beroep, en uit vier leden, waarvan twee professoren van het officieel universitair onderwijs en twee professoren van het vrij universitair onderwijs. De helft der leden worden gekozen uit de professoren in de rechten, de andere helft uit de professoren in de filologie. De Koning benoemt tevens een plaatsvervanger van de voorzitter en van elk lid. De Minister van Justitie kiest onder de leden een secretaris en een plaatsvervangende secretaris.

De zittingen van de commissie voor de examens in het Nederlands vangen aan de eerste dinsdag van april en de eerste dinsdag van oktober; voor de examens in het Frans de derde dinsdag van april en de derde dinsdag van oktober. De zittingen worden gehouden te Brussel, in een lokaal aan te duiden door de Minister van Justitie. De commissie zetelt alle dagen behalve op zon- en feestdagen. De commissie kan slechts geldig zetelen bij aanwezigheid van de voorzitter en de voltallige leden.

De kandidaten voor dit examen moeten bij aangetekend schrijven een aanvraag tot inschrijving naar het Ministerie van Justitie zenden, waarin zij vermelden welk diploma zij behaald hebben en voor welk examen zij zich wensen in te schrijven (Frans of Nederlands, grondige of voldoende kennis).

Tenminste één maand voor de aanvang van de examenzeit wordt in het Staatsblad een bericht bekend gemaakt, waarin de termijn voor de inschrijvingen aangeduid wordt. Gedurende tien dagen na deze publicatie kunnen de namen van kandidaten-examinandi op de inschrijvingslijst gebracht worden. Sinds het Koninklijk Besluit van 12 augustus 1953 wordt die lijst niet meer in het Staatsblad bekend gemaakt. Zij wordt echter door de Minister van Justitie overgemaakt aan de voorzitter van de examencommissie. Deze laatste, bijgestaan door de secretaris, stelt bij loting de volgorde vast waarin elke kandidaat zal ondervraagd worden. De secretaris verwittigt dadelijk bij aangetekende brief iedere kandidaat op welke datum hij zich voor het examen moet aanbieden.

Het examen, zowel over de grondige als over de voldoende kennis van de taal, omvat een eerste gedeelte, dat mondeling en openbaar is, en een tweede gedeelte, dat schriftelijk afgenomen wordt. Het eerste duurt een half uur, het tweede twee uur. Na het mondeling examen van al de kandidaten, beslist de commissie dadelijk welke kandidaten tot het schriftelijk gedeelte van het examen kunnen toegelaten worden.

Die beraadslaging wordt in de notulen van de commissie vermeld en in openbare zitting afgekondigd. Indien het aantal examinandi te groot is, mag de commissie ze per reeksen verdelen en per reeks over het mondeling examen beraadslagen. Wat het schriftelijk gedeelte betreft, wordt voor elke nieuwe reeks van examinandi een nieuwe opgave en nieuwe vragen gesteld. De uitslag van het schriftelijk examen wordt weerom in de notulen opgetekend en afgekondigd in openbare zitting. De commissie kent geen graden van taalkennis of van verdienste toe: zij zegt enkel of de examinandus geslaagd is of moet uitgesteld worden.

292 Artikel 60, § 1, bepaalt evenwel, dat de bepalingen van artikel 43 niet toepasselijk zijn op de licentiaten in het notariaat, die hun diploma behaald hebben vóór 1 januari 1938 en voldaan hebben aan de voorschriften, hetzij van artikel 49 van de wet van 10 april 1890 - 3 juli 1891, aangevuld door artikel 7 van de wet van 31 juli 1923, hetzij van artikel 40 van de wet van 21 mei 1929 (zie boven, nr. 282, de uiteenzetting over artikel 60, § 1, betreffende de doctors in de rechten).

ADVOCATEN BIJ HET HOF VAN CASSATIE

293 Artikel 45, § 1, van de wet, zoals het werd gewijzigd door artikel 179 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek, schrijft voor, dat de helft van de advocaten bij het Hof van Cassatie het bewijs moeten leveren van de kennis van het Nederlands, en dat de andere helft het bewijs moeten leveren van de kennis van het Frans.

Indien deze pariteit niet wordt bereikt, kunnen slechts kandidaten voorgedragen worden die het bewijs leveren van hun kennis van de taal, ten nadele van dewelke de dispariteit bestaat (zie: Cass., 13 juni 1969, *Pas.*, 1969, I, 933). Deze indeling in taalgroepen berooft de advocaten bij het Hof van Cassatie geenszins van hun recht op te treden in procedures gevoerd in de taal die niet die is van hun taalgroep (Cass., 13 juni 1969, *t.a.p.*).

294 De advocaten die vóór de inwerkingtreding van artikel 179 van voornoemde wijzigingsbepalingen bij de balie van cassatie ingeschreven waren, kunnen van de kennis van één van beide landstalen het bewijs leveren door de gewone praktijk van die taal, bevestigd door de Tuchtraad van hun Orde; deze verklaring behoeft de homologatie van het Hof van Cassatie.

Indien zij hun studies van het doctoraat in de rechten gedaan hebben in een bepaalde taal, is het overbodig bovendien nog het bewijs voor de gewone praktijk te leveren van hun kennis van die taal (Cass., 13 juni 1969, *t.a.p.*).

Het verzoekschrift tot homologatie van de beslissing van de Raad van de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie wordt onderzocht door de algemene vergadering van het Hof van Cassatie, zetelend in raadkamer. Het Hof homologeert die beslissing, na kennis te hebben genomen van de feiten, waarop de beslissing steunt, en na te hebben nagegaan of de Raad van de Orde uit die feiten de taalkennis van betrokkene heeft kunnen afleiden op grond van de gewone praktijk van die taal (*t.a.p.*). De advocaten die na het in werking treden van voornoemd artikel 179 worden voorgedragen moeten van de kennis van één van beide landstalen het bewijs leveren door de overlegging van het diploma van doctor in de rechten waaruit blijkt dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in die taal hebben afgelegd, of door te voldoen aan het examen over de kennis van die taal, overeenkomstig artikel 43 *quinquies* (zie boven, nr. 287).

295 Het examen waarbij de kandidaten advocaten bij het Hof van Cassatie het bewijs kunnen leveren van hun kennis van het Nederlands of van het Frans, wordt geregeld door het Koninklijk Besluit van 21 maart 1969, gewijzigd door dit van 15 mei 1970.

De examencommissie belast met het afnemen van de Nederlandse examens en die belast met het afnemen van de Franse examens, bestaan ieder uit een voorzitter, gekozen uit de werkende leden van het Hof van Cassatie, twee andere werkende magistraten en vier professoren van de faculteiten van rechtsgeleerdheid, onder wie twee uit het officieel en twee uit het vrij onderwijs, met voor ieder een plaatsvervanger. De leden van de commissies worden door de Koning benoemd (art. 1 van voornoemd Koninklijk Besluit).

De zitting voor de examinandi die het bewijs willen leveren van de kennis van de Franse taal neemt een aanvang de eerste dinsdag van de maand november.

De zitting voor de examinandi die het bewijs willen leveren van de kennis van de Nederlandse taal neemt een aanvang de derde dinsdag van de maand november.

De examencommissies houden zitting te Brussel, in het lokaal dat de Minister van Justitie aanwijst en op de uren die hij vaststelt.

Zij vergaderen alle dagen, uitgezonderd zondagen en wettelijke feestdagen.

De aanwezigheid van de zeven leden van de examencommissie is voor de beraadslaging vereist (art. 5 van hetzelfde besluit).

Elke vraag om inschrijving wordt bij aangetekende brief aan de Minister van Justitie gezonden; daarin zijn vermeld het diploma dat de examinandus bezit en de taal over de kennis waarvan hij wil ondervraagd worden.

Een bericht dat ten minste een maand vóór de opening van iedere zitting in het Belgisch Staatsblad wordt geplaatst, geeft de termijn voor inschrijving aan. Gedurende tien dagen kunnen namen op de lijst worden ingeschreven. Vervolgens wordt zij op dezelfde wijze openbaar gemaakt.

De Minister van Justitie stuurt de lijst aan de voorzitter van de examencommissie die, bijgestaan door de secretaris, onverwijld overgaat tot de loting om de orde vast te stellen waarin de examinandi zullen ondervraagd worden. De secretaris deelt hen onmiddellijk bij aangetekende brief mee op welke dag zij zich moeten aanmelden (art. 6).

Het examengeld bedraagt 200 frank; het wordt bij de inschrijving gestort (art. 7).

Het examen over de kennis van een van de beide talen omvat een mondeling en een schriftelijk gedeelte.

Het mondeling gedeelte geschiedt in het openbaar; het gaat het schriftelijk gedeelte voorat.

Het mondeling gedeelte bestaat in:

1° het luidop lezen van een of meer wetteksten, gesteld in de taal waarover het examen loopt. Die teksten hebben betrekking op de rechterlijke organisatie, de bevoegdheid, de burgerlijke rechtsvorderingen en de middelen tot tenuitvoerlegging;

2° een gesprek over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.

De examinandi worden om beurten in de volgorde die bij de loting is vastgesteld, in de openbare vergadering opgeroepen.

Het mondeling gedeelte duurt een half uur.

Wanneer al de examinandi ondervraagd zijn en zich verwijderd hebben, beraadslaagt de examencommissie op staande voet en beslist of zij tot het schriftelijk gedeelte kunnen toegelaten worden.

De uitslag van de beraadslaging wordt in de notulen vermeld en onmiddellijk in openbare zitting afgekondigd.

Is het aantal examinandi zo groot dat het niet mogelijk is voor allen de bovenbedoelde verrichtingen in één zitting te beëindigen, dan verdeelt de examencommissie de lijst in twee of meer reeksen, naar de orde van de uitloting. De examencommissie beraadslaagt op staande voet over het examen der examinandi van iedere reeks (art. 8).

De tot het schriftelijk gedeelte toegelaten examinandi nemen plaats in de zaal, naar de orde die bij de loting werd vastgesteld.

Het schriftelijk gedeelte bestaat in:

1° het redigeren, in de taal waarover het examen loopt, van een commentaar op een in de andere taal gesteld vonnis of arrest;

2° een thema over de stof van het gerechtelijk recht.

Het thema verschilt voor iedere nieuwe reeks examinandi.

Het schriftelijk examen onder toezicht van de examencommissie, duurt twee uur (art. 9).

De examinandi mogen geen contact hebben met elkaar; zij mogen gebruik maken van juridische boeken, woordenboeken en wetboeken (art. 9, gewijzigd door K.B. van 15 mei 1970).

Na iedere reeks examens, beraadslaagt de examencommissie met gesloten deuren over de definitieve toelating van de examinandus.

De uitslag van de beraadslaging wordt in de notulen opgeschreven. Daarin wordt ook vastgesteld dat het behoorlijk bekrachtigd diploma van doctor in de rechten overgelegd werd, en bevestigd dat de voorschriften van de wet en van dit besluit in acht genomen werden. De notulen worden ondertekend door de voorzitter en door alle leden van de examencommissie die het examen afgenomen hebben. Er wordt onmiddellijk in openbare zitting voorlezing van gedaan (art. 9). De examencommissie kan slechts tot toelating of verdaging besluiten. Geen graad van verdienste mag aan de toelating toegevoegd worden, noch in de notulen, noch in de getuigschriften die de examencommissie uitreikt (art. 10).

De examinandus die zich, zonder wettige reden, niet op de gestelde dag heeft aangemeld of, aanwezig zijnde, zich zonder gewettigde reden heeft verwijderd, wordt met de verdaagden gelijkgesteld.

De examencommissie oordeelt over de aangevoerde redenen. Worden zij geldig bevonden, dan wordt de examinandus toelating gegeven om zich bij het einde van de zitting aan te melden.

De geneeskundige attesten moeten door de gemeentebesturen gelegaliseerd zijn (art. 11).

Niemand mag, op straffe van nietigheid, als lid van de examencommissie betrokken zijn bij het examen van zijn echtgenoot, van een bloed- of aanverwant tot en met de vierde graad (art. 12).

GERECHTSDEURWAARDERS

296 Artikel 45 bepaalt eveneens, dat een Koninklijk Besluit zal voorschrijven aan welke voorwaarden van taalkundige bekwaamheid de kandidaten-gerechtsdeurwaarders moeten voldoen. Dit gebeurde in het Koninklijk Besluit van 9 september 1935, dat tevens de vereiste taalkennis voor de vroegere pleitbezorgers voorschreef.

Niemand kan tot gerechtsdeurwaarder benoemd worden in het Nederlands of in het Frans taalgebied, tenzij hij het bewijs levert van zijn kennis van de taal van het rechtscollege, waarbij hij zijn ambt zal uitoefenen (K.B. 9 sept. 1935, art. 4).

Niemand kan tot gerechtsdeurwaarder benoemd worden in het arrondissement Brussel, indien hij zijn kennis van beide landstalen niet heeft laten blijken (K.B. 9 sept. 1935, art. 5).

297 De kandidaten-gerechtsdeurwaarders leveren het bewijs van hun kennis van een of beide landstalen, door het bijzonder taalexamen, waarvan de inrichting geschiedt volgens dezelfde regelen, als diegene vereist voor het taalexamen voor doctors in de rechten (zie boven, nr. 289).

Voor de kandidaten-gerechtsdeurwaarders bestaat de jury echter uit een voorzitter, raadsheer van een hof van beroep, en uit vier leden, waarvan twee magistraten, een leraar van het officieel middelbaar onderwijs van de hogere graad en een leraar van het vrij middelbaar onderwijs van de hogere graad; haar zittingen vangen aan de eerste dinsdag van mei en de eerste dinsdag van november.

Het examen bestaat uit een mondeling en uit een schriftelijk gedeelte.

Het mondeling gedeelte bestaat uit:

- 1° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.
- 2° Het luidop lezen in de taal van het examen van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte.
- 3° Een ondervraging over die akte.

Het schriftelijk gedeelte bestaat uit:

- 1° Het opstellen van een uiteenzetting van ongeveer 30 regels, betreffende een onderwerp in verband met het dagelijks leven.
- 2° De vertaling van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte van de ene taal in de andere.
- 3° Een vertaling van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte van de andere taal in de eerste taal.

Voor de examinandi over de kennis van slechts één taal, worden de vertalingen, hierboven bedoeld onder nrs. 2° en 3°, vervangen door het schriftelijk beantwoorden van één of meer vragen in verband met de uitoefening van het beroep (K.B. 4 nov. 1935, art. 2).

Zoals men kan opmaken uit wat voorafgaat, geldt het diploma van doctor in de rechten, dat een kandidaat-gerechtsdeurwaarder zou bezitten, niet als bewijs van de kennis van de taal, waarin de examens voor het behalen van dat diploma afgelegd werden. Om tot het ambt van gerechtsdeurwaarder te kunnen benoemd worden, moet de kandidaat dus in elk geval het taalexamen afgelegd hebben.

RECHTERS IN SOCIALE ZAKEN OF IN HANDELSZAKEN

298 Het Gerechdelijk Wetboek heeft het stelsel van de geschreven verklaring van taalkennis, dat sinds de wet van 15 juni 1935 de taalkennis van de rechters in de rechtbanken van koophandel en in de werkrechtersraden bepaalde, afgeschaft.

Artikel 206 van het Gerechdelijk Wetboek schrijft voor, dat men slechts kan benoemd worden tot werkend of plaatsvervangend rechter in sociale zaken of in handelszaken in de rechtscolleges van de Nederlandse of de Franse taalgroep, wanneer men in het bezit is van een studiegetuigschrift of diploma van Nederlands, respektievelijk Frans, onderwijs.

In de rechtscolleges van de Nederlands-Franse taalgroep, moeten die magistraten in het bezit zijn van een studiegetuigschrift of diploma van Nederlands of Frans onderwijs. Zij mogen slechts zitting houden in zaken van dezelfde taal als het getuigschrift of diploma dat zij bezitten.

Het besluit van benoeming bepaalt, overeenkomstig de hierboven gestelde regelen, het taalstelsel van de rechter.

Uit dit laatste voorschrift vloeit voort, dat een rechter, die b.v. een Nederlands studiegetuigschrift van Lager Onderwijs naast een Frans diploma van Middelbaar Onderwijs bezit, dient te opteren voor het een of het ander taalstelsel. Hij kan bovendien slechts zetelen in zaken behandeld in de taal van zijn taalstelsel, ook al bezit hij een diploma of studiegetuigschrift van onderwijs in de andere taal.

De rechters in de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep schijnen te vallen buiten de toepassing van deze voorschriften.

299 De wet van 15 juli 1970 bevat een artikel 16, dat voormelde beschikkingen heeft aangevuld ten behoeve van de rechters in de rechtscolleges van de Frans-Duitse taalgroep.

Kandidaat-rechters in sociale zaken en kandidaat-rechters in handelszaken die het bewijs van hun kennis van het Duits moeten leveren en niet in het bezit zijn van een studiegetuigschrift of diploma van Duits onderwijs, worden aan een door de Koning ingericht mondeling examen onderworpen.

De examencommissie waardoor dit laatste wordt afgenomen, bestaat uit een onder de werkende leden van het hof van beroep of van het arbeidshof te Luik gekozen voorzitter, uit twee werkende magistraten die het bewijs van hun kennis van het Duits hebben geleverd en uit twee taalprofessoren van het universitair onderwijs.

GEZWORENEN

300 Artikel 48 zegt dat men niet als gezwoorene kan zetelen, wanneer men de taal niet kent, die krachtens de wet toepasselijk zal zijn op de rechtspleging en de pleidooien ter zitting van het hof van assisen, in de zaak waarvan de gezwoorenen zouden moeten kennis nemen.

Artikel 223 van het Gerechdelijk Wetboek legt de burgemeester op een onderzoek in te stellen bij ieder kiezer die op de voorbereidende lijst van gezwoorenen is ingeschreven, onder meer om te weten of de kiezer in staat is, de debatten van het hof van assisen te volgen in het Nederlands (in de Vlaamse provincies en het arrondissement Leuven), in het Frans (in de Waalse provincies en het arrondissement Nijvel) of in beide talen of één van hen (in het arrondissement Brussel).

De rechter belast met het opmaken van de definitieve lijst van gezwoorenen, laat de personen weg, van wie hij aanneemt dat zij de taal van de debatten voor het hof van assisen niet kennen (art. 231 Ger. W.).

HOOFDSTUK VII

MAGISTRATEN IN EN BIJ DE MILITAIRE GERECHTEN

301 In het Militair Gerechtshof en in alle krijgsraden is er een Nederlandse en een Franse kamer (art. 49, § 1).

De van de magistraten vereiste taalkennis alsook het taalkader worden geregeld door artikel 49, § 2 tot 5, van de wet, waarvan de oorspronkelijke tekst vervangen werd door de beschikkingen van de wet van 2 juli 1969, artikelen 15 en 16.

Niemand kan tot eerste voorzitter van het Militair Gerechtshof of tot auditeur-generaal worden benoemd, indien hij het bewijs niet levert van de kennis van beide landstalen.

De helft van de magistraten van het auditoraat-generaal en van de krijgsauditoraten moeten door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd; de andere helft van deze magistraten moet door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd. Bovendien moeten twee magistraten de Duitse taal kennen.

Tweederde van de magistraten en de krijgsauditeur, die door de auditeur-generaal worden verbonden aan een krijgsauditoraat bij een vaste krijgsraad, moeten door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat (of licentiaat) in de rechten hebben afgelegd in de taal van de streek waar de krijgsraad zetelt.

Voor de krijgsraad in het gerechtelijk arrondissement Brussel wijst de auditeur-generaal een gelijk aantal magistraten aan die door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat in de rechten respectievelijk in het Nederlands en in het Frans hebben afgelegd. Bovendien moet de krijgsauditeur het bewijs leveren van de kennis van beide landstalen.

De burgerlijke leden van de krijgsraden moeten het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands of van het Frans naargelang zij hun ambt moeten vervullen in een Nederlands- of een Franstalige kamer. Bovendien moet ten minste één burgerlijk lid Duits kennen.

302 Telkens wanneer van de magistraat de kennis wordt gevergd van het Nederlands en van het Frans, wordt het bewijs van de kennis van de andere landstaal, dan die waarin het examen van doctor in de rechten is afgelegd, geleverd door het welslagen in het taalexamen bepaald bij artikel 43 *quinquies* van de wet van 15 juni 1935, ingevoerd door de wet van 10 oktober 1967 (zie boven, nr. 287).

303 De magistraten die bij de inwerkingtreding van de wet van 2 juli 1969 geslaagd waren in het examen over de grondige kennis van de andere landstaal dan die waarin hun diploma van doctor in de rechten is gesteld, of die hun diploma van doctor in de rechten hebben behaald in de voorwaarden bepaald door artikel 60, § 1, van de wet van 15 juni 1935, konden uiterlijk binnen de drie maanden na de inwerkingtreding van de wet van 2 juli 1969 aan de Minister van Justitie gelijkstelling vragen met de magistraten die hun diploma in die taal hebben behaald. Evenzo kun-

nen doctors in de rechten, die aan diezelfde voorwaarden voldoen, tot magistraat in of bij een militair gerecht benoemd worden met dezelfde gelijkstelling.

Deze „gelijkgestelde” magistraten, alsook diegenen die hun diploma van doctor in de rechten behaalden onder de voorwaarden bepaald in artikel 60, § 1, evenals diegenen die geslaagd zijn voor het examen over de grondige of de voldoende kennis van de tweede landstaal, worden geacht tweetalig te zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 juni 1935 (W. 2 juli 1969, art. 18).

304 De militaire leden van het Militair Gerechtshof alsmede de voorzitter en de militaire leden van een krijgsraad moeten het bewijs leveren van de grondige kennis van het Nederlands of van het Frans naargelang zij hun ambt uitoefenen in een Nederlands- of een Franstalige kamer. Bovendien moet tenminste één militair lid van beide gerechten Duits kennen.

Het bewijs van de grondige taalkennis wordt geleverd overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 2 of 7 van de wet van 30 juli 1938, gewijzigd bij de wet van 30 juli 1955 en de wet van 10 juni 1970 betreffende het gebruik der talen bij het leger.

Dit wil zeggen:

— hetzij door het welslagen in de proef over de grondige taalkennis bij het ingangsexamen voor de Koninklijke Militaire School of bij het voorbereidend examen van onderluitenant (W. 30 juli 1938, art. 2);

— hetzij door het diploma van middelbaar onderwijs van de hogere graad of van de volledige studiecycclus van normaal onderwijs, waaruit blijkt dat zij hun studies in die taal hebben gevolgd (W. 30 juli 1938, art. 7, § 1, 1°);

— hetzij door een diploma of studiegetuigschrift van hoger onderwijs, na tenminste één jaar hoger onderwijs in die taal (W. 30 juli 1938, art. 7, § 1, 2°);

— hetzij door het welslagen in de eindproeven in die taal — na ten minste gedurende één jaar cursus — bij de Koninklijke Militaire School en andere militaire scholen (W. 30 juli 1938, art. 7, § 1, 3°);

— hetzij door het welslagen van de professionele proeven in die taal ter bevordering tot de graad van majoor, van korvetkapitein of van kapitein-techniker (W. 30 juli 1938, art. 7, § 1, 4°);

— hetzij door het welslagen in een proef over de grondige kennis van die taal (W. 30 juli 1938, art. 7, § 1, 5°).

De aanduiding van de militaire leden van het Militair Gerechtshof en van de voorzitter en de militaire leden van de krijgsraden gebeurt overeenkomstig de bepalingen van het K.B. van 14 juli 1971 (*Staatsblad*, 30 juli 1971, 9121).

305 De leden van de rechterlijke commissie bij een krijgsraad moeten beide landstalen grondig kennen, ofwel één van beide talen grondig kennen en een effectieve kennis van de andere taal bezitten. Voor de procedure in het Duits wordt vereist dat de leden van de rechterlijke commissie daarenboven deze taal kennen (K.B. 14 juli 1971, art. 1, *Staatsblad*, 30 juli 1971, 9122).

De officieren die in aanmerking komen om aangewezen te worden als lid van de rechterlijke commissie bij een krijgsraad worden door de territoriale commandant gegroepeerd op een lijst.

De rechterlijke commissie bij het Militaire Gerechtshof wordt samengesteld bij loting uit een van de drie lijsten naargelang de taal van het onderzoek door de Minister van

Landsverdediging elke maand opgemaakt. De eerste lijst omvat de hoofdofficieren die overeenkomstig art. 2 of art. 7 van de wet van 30 juli 1938 het bewijs leveren de Nederlandse taal te kennen. De tweede lijst omvat de hoofdofficieren die zulk bewijs leveren van hun kennis van het Frans en de derde lijst omvat de hoofdofficieren die Duits kennen (zie art. 1 e.v., K.B. 14 juli 1971, *Staatsblad*, 30 juli 1971, 9122).

Eén derde van de bedienden van het parket der gerechtelijke commissies moeten een voldoende kennis hebben van de twee landstalen, om als schriftelijke of mondelinge vertaler te kunnen optreden (art. 14, K.B. 14 juli 1971, *Staatsblad*, 30 juli 1971, 9124).

HOOFDSTUK VIII

MAGISTRATEN IN EN BIJ DE HOVEN VAN BEROEP EN DE ARBEIDSHOVEN

306 Alle magistraten in en bij het hof van beroep of het arbeidshof te Gent, moeten door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 43 *bis*, § 2, en art. 43 *ter*, § 2, ingevoegd door de artikelen 175 en 176 van de wijzigingsbepalingen bij het Gerechtelijk Wetboek).

De magistraten van het hof van beroep te Gent, indienst bij de inwerkingtreding van voornoemd artikel 43 *bis*, en die aan de gestelde voorwaarde niet voldoen, worden gelijkgesteld met magistraten die houder zijn van het vereiste diploma (art. 62, gewijzigd door artikel 181 van de voornoemde wijzigingsbepalingen).

307 Alle magistraten in en bij het hof van beroep of het arbeidshof te Luik, moeten door hun diploma bewijzen, dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd.

Deze regel geldt niet:

1° voor de raadsheren in het hof van beroep, waarvoor de voordracht door de provincieraad van Limburg moet worden ingediend;

2° voor vier leden van het parket-generaal, die door hun diploma moeten bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 43 *bis*, § 1, ingevoegd door artikel 175 van de voornoemde wijzigingsbepalingen);

3° voor de raadsheren en de leden van het arbeidsauditoraat-generaal die zitting moeten nemen op de in het Nederlands gehouden zittingen van het Hof. Deze magistraten moeten door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 43 *ter*, § 1, ingevoegd door artikel 176 van de voornoemde wijzigingswetten).

De eerste voorzitter en de procureur-generaal bij het hof van beroep en de eerste voorzitter van het arbeidshof moeten het bewijs leveren van de kennis van het Frans. Dit bewijs wordt geleverd hetzij door het diploma hetzij door het examen bedoeld in artikel 43 *quinquies* (zie boven, nr. 287).

Ten minste één raadsheer en één advocaat-generaal of een substituut-procureur-generaal in het hof van beroep, en een raadsheer en een advocaat-generaal of substituut-auditeur-generaal in het arbeidshof moeten de Duitse taal kennen (zie boven, nr. 289).

De magistraten in of bij het hof van beroep te Luik, in dienst bij het inwerking-treden van artikel 43 *bis*, en die een plaats bezetten waarvoor de voordracht toekomt aan de provincieraad van Luik, Namen of Luxemburg, doch niet bewijzen door hun diploma dat zij de examens van doctor in de rechten in het Frans hebben afgelegd, worden gelijkgesteld met de magistraten die houder zijn van dat diploma. Het

omgekeerde geldt voor de magistraten die een plaats bezetten, waarvoor de voordracht toekomt aan de provincieraad van Limburg.

De magistraten van het parket bij het hof van beroep te Luik, die voorheen een ambt hebben uitgeoefend in een Nederlandstalige rechtbank, worden, voor zoveel als nodig, gelijkgesteld met de magistraten die houder zijn van een diploma waaruit blijkt dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 62, gewijzigd door artikel 181 van voornoemde wijzigingsbepalingen).

Het reglement van het hof van beroep en van het arbeidshof te Luik bepaalt de kamers die kennis nemen van de zaken in het Nederlands of in het Frans. Het reglement bepaalt bovendien de samenstelling van de kamers die kennis moeten nemen van de zaken in het Duits (art. 106 Ger. W.).

308 Onder de leden van het hof van beroep te Brussel voor wier ambten de voordracht door de provincieraad van Brabant wordt ingediend, moeten ten minste tien leden door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans en tien andere dat zij die examens in het Nederlands hebben afgelegd.

Wordt op het ogenblik van de voordracht, het minimum aantal raadsheren die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd, niet bereikt, dan mogen enkel kandidaten worden voorgedragen die aldus bewijzen deze taal te kennen; wordt, op het ogenblik van de voordracht, het minimum aantal raadsheren die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd niet bereikt, dan mogen enkel kandidaten worden voorgedragen die aldus bewijzen deze taal te kennen.

Ten minste een derde van de raadsheren benoemd tot een ambt waarvoor de voordracht door de provincieraad van Brabant wordt ingediend, moeten het bewijs leveren van de kennis van beide landstalen.

Niemand kan tot procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel worden benoemd, indien hij het bewijs niet levert van de kennis van beide landstalen.

De Koning waakt ervoor dat het aantal magistraten van het parket bij het hof van beroep te Brussel die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd, en dat van de magistraten van het parket die bewijzen deze examens in het Nederlands te hebben afgelegd, bepaald worden met inachtneming van de behoeften van de dienst van het hof.

Ten minste een derde van de magistraten van het parket bij het hof van beroep te Brussel moeten het bewijs leveren van de kennis van beide landstalen (art. 43 *bis*, § 3 en 4, ingevoegd door artikel 175 van bovenbedoelde wijzigingsbepalingen).

De Koning waakt erover dat het aantal magistraten-leden van het arbeidshof met zetel te Brussel, zowel in de zetel als bij het parket, die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd, en dat van de magistraten-leden van dit hof die bewijzen deze examens in het Nederlands te hebben afgelegd, bepaald wordt met inachtneming van de behoeften van de dienst van het hof.

Ten minste een derde van die magistraten moeten het bewijs leveren van de kennis

van beide landstalen (art. 43 *ter*, § 3, ingevoegd door artikel 176 van boven bedoelde wijzigingsbepalingen).

Het minimum aantal raadsheren die een ambt bezetten waarvoor de voordracht door de provincieraad van Brabant werd ingediend en die hun diploma van doctor in de rechten in het Nederlands hebben behaald, moet uiterlijk worden bereikt wanneer, sinds de inwerkingtreding van deze wetsbepaling, twintig raadsheren zullen zijn benoemd tot ambten waarvoor voordrachten door die provincieraad worden ingediend (art. 65, gewijzigd door artikel 185 van boven bedoelde wijzigingsbepalingen).

Betreffende het bewijs van de tweede landstaal zie boven, nr. 287.

De magistraten van het hof van beroep te Brussel, in dienst bij de inwerkingtreding van artikel 43 *bis* van de wet, die geslaagd zijn voor het bij de voormalige § 4 en 9 van artikel 43 bepaalde examen over de grondige kennis van de tweede landstaal, worden op hun verzoek gelijkgesteld met de magistraten die de examens van het doctoraat in de rechten in die taal hebben afgelegd. Deze regel is mede van toepassing op de magistraten die hun diploma van doctor in de rechten hebben behaald onder de voorwaarden bepaald in artikel 60, § 1, en die verlangen te worden gelijkgesteld met de magistraten die de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 62, gewijzigd door artikel 181 van boven bedoelde wijzigingsbepalingen).

Aangaande de procedure tot het bekomen van gelijkstelling met houders van het diploma van een bepaald taalstelsel: zie boven, nr. 286.

Het reglement van het hof van beroep en van het arbeidshof te Brussel bepaalt de kamers die kennis nemen van de zaken in het Nederlands, in het Frans of in een van beide (art. 106 Ger. W.). De inrichting van „tweetalige” kamers in de Brusselse hoven is weinig logisch, vooral t.a.v. het beginsel dat magistraten recht spreken in de taal van hun diploma (*Parl. Besch., Kamer*, 1965-66, nr. 59/49, blz. 282 e.v., blz. 27 en 31).

Er weze opgemerkt, dat de wet geen uitdrukkelijke taalvoorwaarden stelt voor de leden van het hof van beroep te Brussel, die een ambt bezetten waarvoor de voordracht wordt ingediend door de provincieraad van Antwerpen en deze van Henegouwen. Het was evenwel de uitdrukkelijke veronderstelling van de wetgever, dat zij hun examens van het doctoraat in de rechten moeten afgelegd hebben de eersten in het Nederlands, de tweeden in het Frans (Verslag HERMANS, *Parl. Besch., Kamer*, 1965-66, nr. 59/49, blz. 285; Rondschriften nr. 30/70 van de Procureur-Generaal bij het hof van beroep te Brussel van 28 sept. 1970, blz. 4). Aangezien de „Antwerpse” en de „Henegouwse” zetels in het hof in de regel bezet worden door magistraten die een gerechtelijk ambt bekleed hebben in respectievelijk de provincies Antwerpen of Henegouwen, bezitten zij respectievelijk een Nederlands of een Frans diploma van het doctoraat in de rechten of werden zij met de houders van zulk diploma door de wet gelijkgesteld (art. 180 van de wijzigingsbepalingen gevoegd bij het Gerechtelijk Wetboek).

MAGISTRATEN IN HET HOF VAN CASSATIE

309 De helft van de magistraten van de zetel van het Hof van Cassatie en de helft van de leden van het parket bij dit hof moeten, door hun diploma, bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd; de andere helft van de leden van het hof en van het parket moeten, door hun diploma, bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd. De eerste voorzitter en de voorzitter aan de ene kant, en de procureur-generaal en de eerste-advocaat-generaal aan de andere kant, moeten luidens hun diploma behoren tot verschillende taalstelsels.

Bovendien moeten zes leden van de zetel en drie leden van het parket, het bewijs leveren van de kennis van beide landstalen (art. 43 *quater*, ingevoegd door art. 177 van boven bedoelde wijzigingsbepalingen).

Door dit nieuw artikel 43 *quater* werd het voorschrift van artikel 52, § 3, impliciet afgeschaft.

Wat betreft het bewijs van de kennis van de tweede landstaal: zie boven, nr. 287.

De bepaling van artikel 43 *quater*, die het taalstelsel regelt waartoe de eerste voorzitter en de voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal en de eerste-advocaat-generaal bij dit hof behoren, is niet toepasselijk op de magistraten die tot raadsheer of tot advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie werden benoemd vóór de inwerkingtreding van voormelde bepaling (art. 63 *ter*, ingevoegd door art. 184 van bovenbedoelde wijzigingsbepalingen).

De magistraten van het Hof van Cassatie, in dienst bij de inwerkingtreding van artikel 43 *quater*, die geslaagd zijn voor het bij de voormalige § 4 en 9 van artikel 43 bepaalde examen over de grondige kennis van de tweede landstaal, worden op hun verzoek gelijkgesteld met de magistraten die de examens van het doctoraat in de rechten in die taal hebben afgelegd. Deze regel vindt eveneens toepassing op de magistraten die hun diploma van doctor in de rechten hebben behaald onder de voorwaarden bepaald in artikel 60, § 1, en die verlangen te worden gelijkgesteld met de magistraten die de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd (art. 63, gewijzigd door art. 182 van boven bedoelde wijzigingsbepalingen).

Wat betreft de procedure tot het bekomen van gelijkstelling: zie boven, nr. 286.

310 Er bestaat bij het Hof van Cassatie een dienst voor documentatie en overeenstemming van de Franse en Nederlandse teksten van de arresten (zie hierover: art. 136 Ger. W.).

GRIFFIERS

311 Krachtens artikel 53, gewijzigd door de wetten van 20 december 1957, 15 februari 1961 en 9 augustus 1963, kan niemand benoemd worden tot griffier bij een rechtscollège waarvan de zetel gevestigd is in het Nederlands of in het Frans taalgebied, indien hij niet het bewijs levert van zijn kennis respectievelijk van het Nederlands of van het Frans.

Op deze regel bestaat evenwel een uitzondering: de griffiers die zetelen in de Nederlandstalige kamers van het hof van beroep te Luik moeten enkel het bewijs leveren van hun kennis van het Nederlands. Men mag aannemen dat deze uitzondering ook geldt voor de griffiers in de Nederlandstalige kamers van het arbeidshof te Luik.

Aan sommige griffiers wordt bovendien de kennis van de andere landstaal, Nederlands of Frans, opgelegd:

- de griffiers gehecht aan een Franstalige kamer van het hof van beroep te Gent;
- de griffiers gehecht aan een kamer van een krijgsraad die kennis neemt van zaken in de andere taal dan die van de streek;
- twee griffiers in de rechtbank van eerste aanleg te Doornik;
- één griffier in de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren;
- de griffier-hoofd van de griffie van de vredegerichten van Komen, Moeskroen, Flobecq, Edingen, Kortrijk tweede kanton, Ronse, Tongeren, Sint-Martens-Voeren, Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wolvertem.

De wet vermeldt hierbij nog de vredegerichten van Halle tweede kanton en van Mesen, die evenwel sinds het inwerkingtreden van het Gerechtelijk Wetboek afgeschaft zijn.

312 In de rechtscollèges die zetelen in de Brusselse agglomeratie, behalve de hoven, kan niemand benoemd worden tot griffier, indien hij niet het bewijs levert van zijn kennis van beide landstalen.

In het hof van beroep te Brussel moeten de helft van de griffiers het bewijs leveren van hun kennis van beide landstalen; één vierde moet het bewijs leveren van de kennis van het Nederlands, één vierde van de kennis van het Frans.

313 Het bewijs van taalkennis wordt geleverd door het studiecertificaat, afgeleverd door een instelling van het lager of middelbaar onderwijs, onderworpen aan de wet van 14 juli 1932 op het gebruik der talen in het onderwijs. Het bewijs van kennis van de andere taal, of, bij gebreke aan studiecertificaat, het bewijs van taalkennis, wordt geleverd door een examen, bestaande uit een mondeling en een schriftelijk gedeelte, en waarvan de stof zowel als de samenstelling en de werking van de jury door een Koninklijk Besluit geregeld wordt.

Het Koninklijk Besluit van 9 september 1935 regelt vooreerst de samenstelling van de jury. Deze bestaat uit een voorzitter, raadsheer bij een hof van beroep of hoge ambtenaar van het departement van Justitie, en vier leden, waarvan twee leraren uit het officieel middelbaar onderwijs van de hogere graad en twee leraren uit het vrij middelbaar onderwijs van de hogere graad. De twee jaarlijkse zittingen vangen aan de eerste dinsdag van mei en de eerste dinsdag van november.

Het mondeling gedeelte van het examen omvat :

- 1° Een onderhoud over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.
- 2° Het luidop lezen van een arrest of vonnis in de taal van het examen.
- 3° Een ondervraging over die tekst.

Het schriftelijk gedeelte omvat:

- 1° Een opstel van ongeveer 30 regels over een onderwerp in verband met het dagelijks leven.
- 2° De vertaling van een tekst van de ene taal in de andere.
- 3° De vertaling van een tekst van de andere taal in de eerste.

Voor de examinandi over de kennis van slechts één taal, worden de vertalingen, bedoeld onder 2° en 3°, vervangen door het schriftelijk beantwoorden van één of meer vragen in het raam van het programma van het middelbaar onderwijs (K.B. 4 nov. 1953, art. 1).

Voor het overige zijn de regelen dezelfde, als diegene voor het examen van de licentiaten in het notariaat (zie boven, nr. 291).

314 Een griffier bij het hof van beroep en een griffier bij het arbeidshof waarvan de zetel gevestigd is te Luik, een griffier bij de rechtbank van eerste aanleg, een griffier bij de arbeidsrechtbank en een griffier bij de rechtbank van koophandel waarvan de zetel gevestigd is te Verviers, alsmede de griffiers bij de vredegerichten te Eupen, Aubel, Limbourg, Sankt-Vith en Malmédy moeten het bewijs leveren van hun kennis van het Duits (art. 53, § 5, gewijzigd door art. 64 van de wet van 15 juli 1970).

Een Koninklijk Besluit moet vaststellen hoe de kennis van het Duits wordt bewezen (art. 53, § 7).

315 Niemand kan worden benoemd tot hoofdgriffier bij het Hof van Cassatie of tot hoofdgriffier bij het hof van beroep te Brussel, indien hij niet blijk geeft van de kennis van beide landstalen. Hetzelfde voorschrift geldt voor de hoofdgriffier en twee griffiers bij het Militair Gerechtshof.

De helft van de griffiers bij het Hof van Cassatie en de helft van de griffiers bij het Militair Gerechtshof (de twee tweetaligen niet meegerekend) moeten het bewijs leveren van hun kennis van het Nederlands. De andere helft moet het bewijs leveren van de kennis van het Frans (art. 54, gewijzigd door art. 14 van de wet van 20 dec. 1957).

Het bewijs van taalkennis wordt geleverd hetzij volgens de regelen voorgeschreven voor de doctors in de rechten door artikel 43 (zie boven, nrs. 281 e.v.), hetzij volgens de regelen die gelden voor de griffiers (zie boven, nr. 313).

316 De regelen die gelden voor de griffiers zijn mede toepasselijk op de kommissiegriffiers, opstellers en bedienden.

In de terminologie van het Gerechtelijk Wetboek betekent dit: klerk-griffiers, opstellers en beampten.

ALGEMENE REGELS

317 Geen enkele van de voorschriften betreffende de taalkennis van het personeel der rechtbanken en hoven is voorgeschreven op straffe van de nietigheid van artikel 40. De tussenkost van een magistraat, die niet voldoet aan de wettelijke vereisten van taalkennis, heeft derhalve geen invloed op de rechtspleging.

De benoeming van een magistraat of gerechtelijke ambtenaar, in weerwil van de wettelijke voorschriften inzake taalkennis, zal zelfs niet kunnen herroepen of vernietigd worden wanneer het een ambt betreft, waarvan de titularis onafzetbaar is.

318 Ieder lid van een rechtscollege wordt krachtens artikel 60, § 3, als wettig belet beschouwd, wanneer hij de taal niet kent die overeenkomstig de wet moet gebruikt worden voor de rechtspleging. Indien het door dit wettig belet in een rechtscollege niet mogelijk is de zetel samen te stellen, dan wordt de zaak verwezen naar een rechtscollege van dezelfde rang en binnen het rechtsgebied van hetzelfde hof van beroep.

In tegenstelling met de bewering van VAN HOOREBEKE (*a.w.*, nr. 104), kan artikel 60, § 3, ingeroepen worden telkens wanneer om het even welk lid van het rechtscollege, hetzij rechter, hetzij openbaar ministerie, hetzij griffier, de taal van de rechtspleging niet machtig is. In tegenstelling met het geval van artikel 23 (zie boven, nr. 185) speelt de taalkennis van de griffier hier een rol.

De verwijzing geschiedt overeenkomstig de voorschriften van artikelen 7 en 20; de beslissing van verwijzing is vatbaar noch voor verzet noch voor hoger beroep. In werkelijkheid zijn alleen artikel 7, § 2, en artikel 20, laatste lid, op deze verwijzing toepasselijk, met name de regelen, die moeten in acht genomen worden na de beslissing van de verwijzing. Inderdaad de verwijzing bedoeld door artikel 60 steunt op geheel andere beginselen dan diegene die aan artikelen 7 en 20 ten grondslag liggen.

De wet bepaalt het ogenblik niet waarop een zaak moet verwezen worden. Het is vanzelfsprekend, dat de rechter de zaak moet verwijzen zodra hij vaststelt dat de rechtspleging moet geschieden in een taal, die niet alle leden van de rechtbank machtig zijn en dat de rechtbank niet kan samengesteld worden uit andere beschikbaar zijnde leden, die die taal wel machtig zijn (Cass., 15 sept. 1958, *Pas.*, 1959, I, 47, met noot; *J.T.*, 1959, 45; zie nochtans Brussel, 18 okt. 1961, *Pas.*, 1963, II, 136). Gewoonlijk zal de rechtbank zekerheid hebben over de taal van de rechtspleging bij het begin van de debatten. Maar een wijziging in het gebruik van de taal kan steeds intreden, door samenvoeging van verschillende vorderingen of op verzoek van een gedaagde of beklaagde die aanvankelijk verstek liet gaan. De rechtbank zal dadelijk na haar beslissing van taalwijziging of zo mogelijk in dezelfde beslissing, haar zetel op een andere wijze samenstellen of de zaak verwijzen, naar gelang van het geval. Gezien de wijziging in de samenstelling van de rechtbank of de verwijzing van de zaak, zal deze volledig opnieuw moeten behandeld worden (*anders*: VAN HOOREBEKE, *a.w.*, nr. 104).

De verwijzing geschiedt niet noodzakelijkerwijze naar het meest nabij gelegen, evenmin naar het gemakkelijkst te bereiken rechtscollege van dezelfde rang, doch wel naar om het even welk rechtscollege van dezelfde rang binnen het rechtsgebied van hetzelfde hof van beroep. De verwijzing moet zelfs niet geschieden naar een rechtscollege van de andere taalgroep.

319 In afwijking van artikel 60, § 3, eerste lid, worden niet geacht te zijn verhinderd de raadsheren in het Hof van Cassatie, die onbekend zijn met de taal die

op de algemene vergaderingen, de zittingen van de verenigde kamers of op de voltallige zittingen van iedere kamer dient te worden gebruikt.

Nemen deze raadsheren zitting, dan wordt simultaanvertaling ingericht op de openbare zitting, en voor de raadkamerdebatten of voor het beraad treedt als tolk een magistraat op, die van de kennis van beide landstalen heeft doen blijken (art. 352 Ger. W.).

ZAAKREGISTER

A

- Aalst, 133.
- Aangifte,
  - betwiste schuldvordering in faillissement, 27, 59.
- Aanhouden van een zaak, 184.
- Aanmaning, 28.
- Aanvaarding,
  - nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving, 27.
- Aanzegging, 28.
- Aarlen, 133.
- Aarschot, 133.
- Adoptie, 30.
- Advocaat,
  - bij het Hof van Cassatie, 293-295.
  - taalstreek —, 162, 223.
  - tuchtzaken —, 70-72.
- Afpaling, 27.
- Afstand,
  - van gemeenschap, 27.
  - van nalatenschap, 27.
  - van voorziening, 245, 248.
- Agent, 196-197.
- Akkoord (gerechtelijk —), 67.
- Akte,
  - bestuurlijke — van gerechtelijke diensten en overheden, 25, 35-39, 278.
  - buitengerechtelijke —, 26-28.
  - eentaligheid van de —, 76.
  - inleidende —, 76-108.
  - notariële —, 40-44, 269, 272.
  - taal van de geschreven — van rechtspleging, 165-171, 224-226, 246.
  - van beroep, 231-237.
  - van magistraten als openbaar ambtenaar, 29-34, 268.
  - van rechtspleging, 8, 25, 66-67.
  - van tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen, 42-44, 264-279.
  - van vervolging en van onderzoek, 218.
  - van voorziening, 243-245.
  - vertaling van een betekende —, 170.
- Algemene vergadering van de rechtscolleges, 39, 319.

- Alseberg, 192.
- Amel, 20.
- Andenne, 133.
- Anderlecht, 16, 133.
- Antwerpen,
  - arrondissement, 133.
  - provincie, 21, 23, 67, 179, 240, 282, 308.
- Arbeidsauditeur, 281, 284, 286.
  - substituut, 281, 289.
- Arbeidsrechtbank, 5.
- Asse, 21, 23, 133.
- Ath, 23, 133, 179.
- Aubel, 21, 23, 103, 133, 175, 199, 202, 218, 289, 314.
- Auditeur-generaal, 301.
- Auditoraat-generaal, 301.

B

- Balie, 72.
- Barvaux, 133.
- Bastogne, 133.
- Beambte, 316.
- Beaumont, 133.
- Beauraing, 133.
- Bekeurde,
  - taal van de —, 175-176.
- Beklaagde,
  - meerdere —, 198, 201, 203, 206, 215.
  - meerderheid van —, 186, 189, 190, 196, 201.
  - taalkennis van de —, 186, 193.
  - taalkeuze van de —, 195, 205-206, 235.
  - taal van de —, 175-176, 189, 193, 214.
  - verblijfplaats van de —, 194.
  - woonplaats van de —, 188, 194, 204, 218, 241.
- Belet,
  - wettig —, 318.
- Berichten, 66-67.
- Beringen, 133.
- Beroep,
  - Zie: Hoger beroep.
- Beschuldigde,
  - meerdere —, 210, 212.
  - taalkennis van de —, 208.

— taalkeuze van de —, 211-212, 235.
 — taal van de —, 214.
 Beslag,
 — bewarend —, 34, 120.
 — onder derden, 27, 275.
 — op tak- en wortelvastе vruchten, 275.
 — rechter, 279.
 — toelating tot bewarend — op schepen en in handelszaken, 34.
 — toelating tot — op goederen van foorkramers, 34.
 — uitvoerend — op onroerend goed, 274.
 — uitvoerend — op roerend goed, 274.
 Besluiten.
 Zie: Conclusies.
 Bestuurlijke akten, 25, 35-39, 278.
 Bestuurszaken,
 — taalgebruik in —, 9-10, 14, 18, 25, 29, 35-39, 45, 65, 114, 165, 169, 229.
 Betekening,
 — met bevel, 38.
 — van arresten, 265.
 — van de akten, 78, 80-81, 86-87, 167, 170, 180, 225, 267.
 — van voorziening in cassatie, 244.
 Bevel tot aanhouding, 196, 225, 286.
 Bevelschrift op verzoekschrift, 256.
 Beveren-Waas, 133.
 Bevoegdheid,
 — *extra muros*, 61, 82, 102, 151-153, 286.
 — geschil, 91, 102, 118.
 — *intra muros*, 61, 93-101, 147-150, 286.
 — inzake verwijzing, 127, 130, 184.
 Bilzen, 23, 133.
 Binche, 133.
 Boedelbeschrijving,
 — aanvaarding van de nalatenschap onder voorrecht van —, 27.
 Borgloon, 23, 133.
 Bouillon, 133.
 Boussu, 133.
 Brabant, 18, 19, 144, 308.
 Bree, 23, 133.
 Brugge, 133.
 Brussel,
 — arrondissement, 21, 67, 90, 105, 112-114, 133, 175, 281-282.
 — hof van beroep en Arbeidshof te —, 308.
 — kanton —, 133.
 — rechtbanken te — in burgerlijke zaken, 133, 151-153.
 — rechtbanken te — in strafzaken, 194-198, 218.
 — stad —, 16.
 Buitenlandse rechtscolleges, 270.
 Burgemeester,
 — bericht tot de — na arrest, 36, 229.

Burgerlijke epuratie, 74.
 Burgerlijke partij, 196, 221, 222.
 Burgerlijke stand,
 — ambtenaar van de —, 74.
 Burgerrechtelijk aansprakelijke partij,
 — taal van de —, 195, 214, 226.
 Büllingen, 20.
 Butgenbach, 20.

C

Cassatie,
 — Hof van —, 38, 46.
 — termijnen van —, 262.
 — voorziening in —, 111.
 Charleroi,
 — arrondissement —, 23, 133, 179.
 — kanton —, 133.
 Châtelet, 133.
 Chimay, 133.
 Ciney, 133.
 Conclusies, 111, 129, 156, 162, 167, 214.
 Couvin, 133.
 Crombach, 20.
 Curator van faillissement, 159.

D

Dadelijke uitwinning,
 — bevel bij —, 27.
 — verkoop bij —, 34, 63.
 Dagvaarding,
 — in hoger beroep, 235.
 — in 't algemeen, 44, 76-78, 83, 86-87, 91, 93, 95.
 — op verzoek van het Openbaar Ministerie, 195.
 — rechtstreekse —, 178, 189, 195.
 Deinze, 133.
 Dendermonde, 133.
 Deputatie (Bestendige —), 243.
 Derden-beslag, 27, 275.
 Deskundige,
 — opdrachten, 27.
 — verslagen, 158, 217.
 Deurwaarder,
 — taalkennis —, 296-297.
 — tuchtzaken —, 70.
 — uitvoering door —, 272.
 — vertaling door — van een akte, 80-81.
 Diest, 133.
 Dinant, 133.
 Diploma,
 — van doctor of licentiaat in de rechten, 281-283, 286, 294-295, 301, 306-309.
 — van licentiaat in notariaat, 290-292.
 — van onderwijs, 298.

Doornik, 11, 23, 112, 128, 133-139, 179, 188, 218, 241, 284, 311.
 Dour, 133.
 Drogenbos, 18, 144-146, 152, 192.

E

Echtscheiding,
 — bij onderlinge toestemming, 27, 30, 64.
 — in 't algemeen, 61, 93.
 — vordering tot het bekomen van voorlopige maatregelen bij —, 120.
 Edingen, 133, 284, 311.
 Eed,
 — gedingbeslissende of aanvullende —, 156.
 — van de getuigen, 168.
 Eedaflegging, 30, 157.
 Eeklo, 133.
 Eentaligheid,
 — conclusies, 167.
 — inleidende akte, 76.
 — processen-verbaal, 176.
 — van de rechtbanken, 9, 182.
 — van rechtspleging en gerechtelijke akten, 8, 239.
 Eerherstel,
 — in strafzaken, 36, 229.
 — inzake faillissement, 230.
 Eghezée, 133.
 Eigenlijke rechtspleging, 33, 42-44, 61, 91, 96.
 Eiser, 93-94, 96-99, 100.
 Elsenborn, 20.
 Epuratie (burgerlijke —), 74.
 Etterbeek, 16.
 Eupen, 20, 21, 23, 37, 103, 108, 174, 199, 200, 218, 289, 314.
 Evere, 16.
 Evocatie, 239, 262, 265.
 Examencommissie.
 Zie: Taalexamen.
 Excepties, 120.
 Exequatur, 57, 270.
 Eynatten, 20.

F

Fabrieksmerken, 27.
 Faillissement,
 — aangifte van betwiste schuldvordering in —, 27, 59.
 — curator, 159.
 — dagvaarding tot opnemng van een schuld- vordering in het passief van het —, 120.
 — eerherstel inzake —, 230.
 Familieraad, 31, 65.
 Fexhe-Slins, 133.

Fiscale zaken, 230, 243.
 Fléron, 133.
 Flobecq, 311.
 Florennes, 133.
 Fontaine-l'Evêque, 133.
 Fosse, 133.

G

Ganshoren, 16.
 Gedinne, 133.
 Geldboeten,
 — verklaring van ontvangst der —, 36.
 Gembloux, 133.
 Gemeenschap,
 — afstand van —, 27.
 Gemeentebestuur,
 — attesten van —, 36.
 Gemeenten,
 — der Brusselse agglomeratie, 16.
 — Duitse, 20.
 — Vlaamse, 18.
 — Waalse, 19.
 Gemeenverklaring van vonnis, 120.
 Genk, 23, 133.
 Gent,
 — arbeidshof, 21, 306.
 — arrondissement, 133.
 — hof van beroep, 21, 306, 311.
 Geraardsbergen, 133.
 Gerechtelijk akkoord, 67.
 Gerechtelijk ambtenaar, 272.
 Gerechtelijk raadsman, 31.
 Gerechtelijk Wetboek, 5, 10, 55, 70, 72, 81, 126, 153, 230, 256, 258, 281-286, 298, 300.
 Gerechtskosten, 170.
 Getuigen,
 — bij notariële akten, 41.
 — taal van de —, 157, 168, 175, 215.
 — verhoor, 286.
 Gezworenen, 300.
 Gosselies, 133.
 Griffie,
 — algemeen, 185.
 — van de vrederechten, 74.
 — verklaring ter — inzake hoger beroep, 235.
 — verklaring ter — inzake voorziening in cassatie, 244.
 Griffier, 311-316.
 Grivegnée, 133.
 Grondwet, 1, 14, 40, 43, 47, 244.

H

Haacht, 133.

Halle,
 — arrondissement — Vilvoorde, 18.
 — kanton —, 21, 23, 133, 179.
 Hamme, 133.
 Hamoir, 133.
 Handelshuur,
 — termijn van huurhervorming inzake —, 262.
 Handelsvennootschappen, 114.
 Hannut, 133.
 Hanset, 20.
 Harelbeke, 133.
 Hasselt, 23, 133, 179.
 Hechtenis,
 — voorlopige —, 196.
 Henegouwen, 19, 21, 27, 67, 179, 240, 308.
 Heppenbach, 20.
 Herentals, 133.
 Hergenrath, 20.
 Herkeuringsraad, 243.
 Herne, 21, 23, 133, 179.
 Herroeping van het gewijsde, 160.
 Herstal, 133.
 Herve, 23, 179.
 Herzele, 133.
 Herziening, 245.
 Hoei,
 — arrondissement —, 23, 133, 179.
 — kanton —, 133.
 — rechtbank —, 61.
 Hof van beroep,
 — taalkennis der magistraten, 306-308.
 — zetelend in eerste en laatste aanleg, 228-230, 243.
 — zetelend in hoger beroep, 231-233.
 Hof van Cassatie,
 — arresten van het —, 258.
 — griffier bij het —, 315.
 — taalkennis der magistraten, 309-310.
 — taalgebruik, 319.
 Hoger beroep, 111, 113, 183, 187, 282.
 Hollogne-aux-Pierres, 133.
 Houffalize, 133.
 Hoven van assisen, 21, 46, 208-211, 213.
 Huur, 27.
 Hypotheekbewaarder, 74.

I

Ieper, 133, 138, 241.
 Incidenteel beroep, 237.
 Incidentele vorderingen, 119-120, 122-123.
 Inleidende akte, 76-108.
 Internering (verzoek tot —), 183.
 Izegem, 133.

J

Jette, 133.
 Jodoigne, 133.
 Jumet, 133.
 Jurylid, 300.

K

Kamer van inbeschuldigingstelling, 178, 183, 208-209, 213, 219, 293.
 Kelmis, 20.
 Kennisgevingen, 81.
 Kettenis, 20.
 Klacht, 216.
 Klerk-griffier, 316.
 Koekelberg, 16.
 Komen, 5, 9, 11, 22-23, 88, 112, 134, 137-139, 141-143, 188, 191-193, 218, 241, 284, 311.
 Kortrijk, 133, 138, 241, 284, 311.
 Kosteloze rechtspleging, 237, 243.
 Kraainem, 5, 10, 18, 21-23, 88, 113, 133-135, 144-146, 152, 192-193, 284, 311.
 Krankzinnige,
 — onbekwaamverklaring —, 61.
 Krijgsauditeur, 301.
 Krijgsauditoraat, 301.
 Krijgshof, 21.
 — griffiers bij het —, 315.
 — indeling van het —, 301.
 — leden van het —, 304-305.
 — zetelend in eerste en laatste aanleg, 228.
 Krijgsraad, 21, 46, 205-207, 214, 301, 304-305, 311.
 Kruishoutem, 133.

L

La Louvière, 133.
 La Roche-en-Ardenne, 133.
 Landen, 133.
 Lessen, 23, 133, 179.
 Leuven,
 — arrondissement, 18, 21, 23, 67, 133, 179, 240, 282.
 — kanton, 133.
 Leuze, 23, 133, 179.
 Limbourg, 21, 23, 103, 175, 199, 202, 218, 282, 289, 314.
 Limburg, 18, 21, 67, 179, 240, 307.
 Linkebeek, 18, 144-146, 152, 192.
 Lokeren, 133.
 Lommersweiler, 20.
 Lontzen, 20.
 Louveigné, 133.
 Luik,
 — arrondissement, 23, 133, 179.

— hof van beroep en arbeidshof, 21, 46, 255, 307, 311, 314.
 — kanton, 133.
 — provincie, 19, 21, 67, 240, 307.
 — rechtbanken te —, 138, 241.
 Luxemburg, 19, 21, 23, 67, 179, 240, 307.
 Luxemburg (Groot Hertogdom), 52.

M

Maaseik, 23, 133.
 Maatschappelijke zetel,
 — rechtspersonen, 96, 101.
 Magistraten,
 — akten van —, 271.
 — als openbaar ambtenaar, 29, 257.
 — mededelingen, 34, 36, 169, 224.
 — taalgebruik, 218-221.
 — taalkennis, 5, 24, 134, 226, 281-289.
 — tuchtzaken, 70.
 Malmédy, 21, 23, 37, 103, 108, 174, 199, 202, 218, 289, 314.
 Manderfeld, 20.
 Marche-en-Famenne, 133.
 Marchienne-au-Pont, 133.
 Mechelen, 133.
 Mechelen-aan-de-Maas, 23, 133.
 Mededelingen,
 — algemeen, 66-67.
 — betreffende het inwendig beheer der parketten, 36.
 — van magistraten, 34, 36, 169, 224.
 — van parket aan tuchtkamer der notarissen, 36.
 Memorie van Cassatie, 245.
 Menen, 133.
 Merbes-le-Château, 133.
 Meyerode, 20.
 Militieraad (Hoge —), 243.
 Minderjarige,
 — toelating tot openbare verkoop van onroerende goederen toebehorend aan —, 34, 63.
 Minnelijke schikking, 218, 225.
 Moelingen, 138.
 Moeskroen, 5, 9, 11, 22, 23, 61, 88, 112, 133, 134, 137-139, 141-143, 188, 191-193, 218, 241, 284, 311.
 Mol, 133.
 Mons,
 — arrondissement, 23, 133, 179.
 — kanton, 133.

N

Naamloze vennootschap, 114.

Nalatenschap,
 — aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving, 27.
 — afstand van —, 27.
 Namen, 19, 21, 23, 67, 133, 179, 240, 307.
 Nationale talen, 45-46.
 Nationaliteit,
 — Belgische —, 48, 155, 202, 204.
 Nationaliteitskeuze, 61.
 Nederbrakel, 133.
 Neerlegging ter griffie, 26.
 Neerpelt, 133.
 Neufchâteau, 133.
 Neu-Moresnet, 20.
 Nietigheid, 13, 80-81, 85, 93, 109, 127, 158, 160, 166-168, 172, 177, 185, 217, 227, 238, 244, 248, 255, 260-263, 279, 317.
 Nijvel,
 — arrondissement, 19, 21, 23, 67, 133, 179, 240.
 — kanton, 133.
 Nijverheidsmerken, 27.
 Ninove, 133.
 Noodwendigheden der zaak, 149, 175, 194, 250-251.
 Notarieel recht, 33, 62, 64.
 Notariële akten, 40-44, 269, 272.
 Notaris,
 — echtscheiding door onderlinge toestemming, 27.
 — misdrijven gepleegd door —, 74.
 — taalkennis —, 290-292.
 — tuchtkamer, 36, 73.
 — bij verkoop van onroerende goederen van minderjarigen, 63.

O

Officieren,
 — leden der militaire rechtscollèges, 304.
 Onbekwaamverklaring,
 — kankzinnige, 61.
 Onbekwamen, 34.
 Onderwijs,
 — wet op het taalgebruik in het —, 9, 18, 45.
 Onderzoek, 178, 183, 189, 194-196, 213, 286.
 Onderzoeksrechter, 195-198, 217, 218, 226, 286.
 Onroerend beslag, 274.
 Onteigening, 27.
 Ontkenning vaderschap, 120.
 Ontzetting, 31.
 Oostende, 133.
 Oostkantons, 11.
 Oostrozebeke, 113.
 Oost-Vlaanderen, 18, 21, 23, 67, 179, 240, 282.

Openbare besturen, 114.
 Openbare instellingen, 114.
 Openbaar Ministerie, 160, 185, 189, 195-197,
 218, 226, 286.
 Opvoeding tot vrijwaring, 111, 120.
 Opsteller, 316.
 Opsporingsonderzoek, 173-178, 183, 189, 194-
 197.
 Oudenaarde, 133.
 Overijse, 23, 133.

P

Pacht,
 — betekening inzake —, 27.
 — verklaring voor de vrederechter inzake —,
 30.
 — verzoening, 96.
 Pandbeslag, 27.
 Parket,
 — mededelingen van het —, 36, 169.
 Particulieren, 156-159.
 Partijen,
 — gezegden en verklaringen, 156.
 — verhoor van —, 156.
 Pâturages, 133.
 Peruwelz, 23, 133.
 Perwez, 133.
 Philippeville, 133.
 Plaatsvervangende magistraten,
 — rechter, 286.
 — vrederechters, 284, 286.
 Pleidooien, 46, 161-164, 222-223, 246-247.
 Politierichter, 281, 286.
 Proces-verbaal,
 — van beraadslaging in familieraad, 65.
 — in burgerlijke zaken, 168.
 — van onderhoor, 205, 214.
 — van pandbeslag, 27.
 — in strafzaken, 173-177, 223.
 — van vaststelling, 28.
 — van verzet ten bezwarende titel tegen uit-
 betaling, 28.
 Procureur des Konings, 281, 284, 286.
 — substituut van de —, 281, 289.

Q

Quevaucamps, 23, 133, 179.

R

Raadkamer, 178, 183, 196, 197, 198, 219,
 226, 286.
 Raad van State, 6, 226, 243.
 Raden der orde van advocaten, 71-72.
 Raedien, 20.
 Recht, 20.

Rechtbanken (indeling volgens de taalgroep
 waartoe ze behoren), 21.
 Rechtbanken (indeling volgens hun taal-
 statuut),
 — Doornik, 134-139.
 — Frans-Duitse taalgroep, 23, 154-155.
 — Nederlands-Franse of Frans-Nederlandse
 taalgroep, 93, 140-146.
 — Nederlands of Frans taalstatuut, 23, 128-
 133.
 — Tongeren, 134-139.
 — zetelend in de Brusselse agglomeratie, 23,
 147-153.
 Rechter,
 — taalkennis van de — in sociale zaken en
 in handelszaken, 289, 298-299.
 — taalkennis van de werkende, plaatsvervan-
 gende en toegevoegde —, 185, 281, 286,
 289.
 Rechtsbijstand,
 — bureau voor —, 56.
 — rechtspleging tot het bekomen van —, 32,
 120.
 Rechtspersoon, 94, 96, 101, 114.
 Rechtspleging,
 — eigenlijke —, 37, 42-44, 61, 96.
 — nieuwe —, 272-278.
 — van tenuitvoerlegging, 272-278.
 — willige —, 33, 42-44, 60-65, 93, 96, 256,
 268, 270.
 Rechtsstreekse dagvaarding, 178, 189, 195.
 Rechtsvergelijking,
 — Canada, 51.
 — Groot-Hertogdom Luxemburg, 52.
 — Zuid-Afrika, 50.
 — Zwitserland, 49.
 Referendaris, 289.
 Regeling van rechtsgebied, 126, 186.
 Registratie, 26, 40.
 Remersdaal, 138.
 Requisitorium, 220.
 Reuland, 20.
 Rochefort, 133.
 Rocherath, 20.
 Roeselare, 133.
 Rœulx, 133.
 Rogatoire commissie, 218.
 Rome (Verdrag van —), 48.
 Ronse, 133, 284, 311.

S

Saint-Hubert, 133.
 Saint-Nicolas, 133.
 Samenhangende misdrijven, 186, 206.
 Samenvoeging,
 — in hoger beroep, 237.

— in strafzaken, 196.
 — van verschillende vorderingen, 92, 121-126, 153.
 Sankt-Vith, 20, 21, 23, 37, 103, 174, 199-200, 218, 289, 314.
 Schaarbeek, 16.
 Scheiding van tafel en bed, 61.
 Scheidsgerichten, 57, 223, 240, 270.
 Scheidsrechterlijke instelling met publiek karakter, 55, 57, 116.
 Schoenberg, 20.
 Schorsing van betaling, 67.
 Schuldvordering,
 — aangifte van een betwiste — in een faillissement, 27, 59.
 Seneffe, 133.
 Seraing, 133.
 's Gravenvoeren, 138.
 Sint-Agatha-Berchem, 16.
 Sint-Genesius-Rode, 5, 10, 18, 21-23, 88, 113, 133-135, 144-146, 152, 191-193, 284, 311.
 Sint-Gillis, 16.
 Sint-Jans-Molenbeek, 16.
 Sint-Joost-ten-Node, 16.
 Sint-Kwintens-Lennik, 21, 23, 133, 179.
 Sint-Lambrechts-Woluwe, 16.
 Sint-Martens-Voeren, 5, 9, 11, 22-23, 88, 112, 133-134, 137-139, 141-143, 188, 191-193, 218, 241, 284, 311.
 Sint-Niklaas-Waas, 133.
 Sint-Pieters-Jette, 16.
 Sint-Pieters-Voeren, 138.
 Sint-Pieters-Woluwe, 16, 133.
 Sint-Truiden, 133.
 Soignies, 133.
 Spa, 23, 179.
 Staat, 114.
 Stavelot, 23, 179.
 Straffinrichting,
 — moreel verslag van het bestuur van de —, 16.
 Strafzaken, 74.
 Studiegetuigschrift, 298, 313.
 Stuiting der verjaring, 262-263.
 Stukken, 81.
 Substituut,
 — auditeur-generaal, 301.
 — krijgsauditeur, 301.
 — procureur des Konings, 281, 289.

T

Taal (nationale —), 45-46.
 Taalexamen,
 — advocaten bij het Hof van Cassatie, 295.
 — deurwaarders, 297.

— griffiers, 313.
 — magistraten, 282-283, 286-288.
 — magistraten in en bij de militaire gerechten, 302, 304.
 — magistraten in en bij de hoven van beroep en arbeidshoven, 307-308.
 — notarissen, 290-291.
 — rechters in sociale zaken en in handelszaken, 289.
 Taalfaciliteiten, 18.
 Taalgebied, 14.
 Taalgebruik,
 — bij tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen, 264-279.
 — door particulieren, 156-159, 214-217.
 — van de geschreven akte van rechtspleging, 165-171, 224-227.
 — van het hof van beroep zetelend in eerste en in laatste aanleg, 228-230.
 — van magistraten, 218-221.
 — van rechtscolleges zetelend in hoger beroep, 231-242.
 — voor het Hof van Cassatie, 243-254.
 — voor pleidooien, 161-164, 222-223.
 — vrij — van de burgers, 12.
 Taalgelijkheid tussen de verweerders, 149, 153.
 Taalgroep,
 — grondwettelijke —, 14.
 — indeling van de rechtscolleges volgens hun —, 21, 88.
 Taalkader in en bij de Brusselse rechtbanken, 286.
 Taalkennis,
 — advocaat bij het Hof van Cassatie, 293-295.
 — beklagde, 186.
 — gerechtsdeurwaarder, 296-297.
 — gezworenen, 300.
 — griffiers, 311-316.
 — magistraten,
 — — algemeen, 24, 134, 226, 281-289.
 — — in en bij de militaire gerechten, 301-305.
 — — in en bij de hoven van beroep en de arbeidshoven, 306-308.
 — — bij het Hof van Cassatie, 309-310.
 — notaris, 290-292.
 — rechtbank, 184-185.
 — rechters in sociale zaken en handelszaken, 298-299.
 — rechtspersoon, 114.
 — verweerder, 113.
 Taalkeuze,
 — beklagde, 195, 205-206, 235.
 — beschuldigde, 211-212, 235.
 — verweerder, 93-94, 96-97, 100, 113, 156-159, 170, 235.

- Taalregeling (tweevoudige —), 90-92.
 Taalstatuut (indeling van de rechtscolleges volgens hun —), 23, 128-155.
 Taalstreek,
 — Brusselse agglomeratie, 10, 16, 105, 112-114.
 — Duitse —, 20.
 — in 't algemeen, 14-15.
 — Franse, 19.
 — Nederlandse, 18.
 Taalwijziging, 23, 46, 61, 64, 92, 96, 109-114, 125-126, 239, 265, 286.
 Tekstverschil, 81.
 Tenuitvoerlegging,
 — vrijwillige — van gerechterlijke beslissingen, 33, 62.
 — taalgebruik bij — van gerechterlijke beslissingen, 264-279.
 Termijn van rechtspleging, 262.
 Territorialiteit, 9, 109.
 Testament,
 — akte van neerlegging van een mystiek of eigenhandig —, 34.
 — openbaar, 40.
 Teuven, 138.
 Thommen, 20.
 Thuin, 133.
 Tiel, 133.
 Tienen, 133.
 Toelating tot verkopen, 34.
 Tongeren, 11, 23, 112, 129, 133-139, 179, 188, 218, 241, 284, 311.
 Torhout, 133.
 Tubize, 133.
 Tuchtkamer van notarissen, 73.
 Tuchtzaken, 68-73.
 Turnhout, 133.
 Tussenkoms, 120.
 Tussenvonnissen, 181-186, 265.
 Tussenvorderingen,
 — in hoger beroep ingesteld, 237.
 — taal der —, 119-120, 123, 136, 150.
- U**
- Uitvoerend beslag,
 — onder derden, 275.
 — op onroerend goed, 274.
 — op roerend goed, 274.
 Uitvoering,
 — krachtens rechterlijke beslissing, 277.
 — vrijwillige, 277.
 Ukkel, 16, 133.
- V**
- Vaderschap,
 — ontkenning van —, 120.
- Vennootschap,
 — naamloze —, 114.
 Verdachte.
 Zie: Beklaagde.
 Verdeling, 276.
 Verdrag van Rome, 48.
 Vergadering (algemene — der rechtscolleges), 39, 319.
 Verhoor van partijen, 156.
 Verjaring, 262.
 Verknochtheid, 124-126.
 Verkoop,
 — bij dadelijke uitwinning, 63.
 — openbare, 274.
 — toelating tot —, 34, 63.
 — van onroerende goederen, toebehorend aan minderjarigen en onbekwamen, 34, 63.
 Veroordelingsbladen, 36.
 Verslagen van deskundigen, 158, 217.
 Verstek, 129, 189, 205, 207, 226.
 Vertaler, 215.
 Vertaling,
 — recht op — van akten van rechtspleging, 165, 171.
 — van akten betreffende de tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen, 267.
 — van arresten van het Hof van Cassatie, 258.
 — van bestuurlijke akten, 37.
 — van betekende akten in burgerlijke zaken, 78-81, 167.
 — van betekende akten in strafzaken, 78-81, 180, 225.
 — van dagvaarding, 77-78.
 — van deskundige opdrachten, 217.
 — van exequatur, 57.
 — van getuigenverhoor en verhoor van verdachten, 157, 168, 176, 214, 215.
 — van inleidende akten van rechtspleging, 78-81, 93, 95, 105, 107.
 — van notariële akten, 40-41.
 — van stukken, 47, 226, 238, 253.
 — van uitgifte van een buitenlands vonnis of van een scheidsrechtelijke uitspraak, 270.
 — van verklaringen van partijen, 214.
 Vervallenverklaring van staatsburgerschap, 230.
 Verviers,
 — arrondissement, 20, 21, 67, 103, 112, 133, 204.
 — politierechtbank, 179.
 — rechtbank (correctionele), 199.
 — rechtbanken te —, 11, 21, 23, 103, 108, 138, 240-241, 289, 314.
 — vredegerecht, 23.
 Verweerder,
 — echtelijke verblijfplaats, 61.
 — feitelijke verblijfplaats, 94.

— meerdere —, 91, 97-101, 124, 139, 148, 149, 153, 170.
 — taalgelijkheid tussen de —, 149.
 — taalkeuze, 93-94, 96-97, 100, 113, 156-159, 170.
 — woonplaats, 61, 82-84, 93-94, 98-100, 102, 137, 139, 146, 241.
 — zonder woonplaats, 94, 97-98.
 Verwijzing naar een ander rechtscollege, 64, 318.
 — in burgerlijke zaken, 112, 115-118, 125-146.
 — in strafzaken, 181-190, 191-204, 219.
 Verzet, 22.
 Verzoekschrift, 81, 162, 183.
 Veurne, 133.
 Vielsalm, 133.
 Vilvoorde,
 — arrondissement Halle —, 18.
 — kanton —, 21, 23, 133, 179.
 Visé, 133.
 Volmacht, 76, 166, 224, 236, 244, 245.
 Vonnis van gemeenverklaring, 120.
 Voorkoop, 30.
 Voorlopige hechtenis, 196.
 Vooronderzoek, 189.
 Voorrecht van rechtsmacht, 228-229.
 Voorziening in Cassatie, 111, 243-253, 259, 262.
 Voorzitter,
 — eerste — van het Hof van Cassatie, 251-252, 258.
 — van de raadkamer, 286.
 — van de rechtbank, 30, 34, 56, 96, 281, 286.
 — van de rechterlijke commissie, 205-207.
 Vorst, 16.
 Vrederegerecht, 55.

Vrederechter, 30, 63, 65, 134, 141-146, 281, 284, 286, 289.
 Vreemdelingen, 48, 170, 183, 188, 195.
 Vrijwaring (oproeping tot —), 111, 120.

W

Walcourt, 133.
 Walhorn, 20.
 Wareme, 133.
 Watermaal-Bosvoorde, 16.
 Waver, 133.
 Wellin, 133.
 Wemmel, 18, 144-146, 152, 192.
 Wervik, 133.
 Westerlo, 133.
 West-Vlaanderen, 18, 21, 23, 67, 179, 240, 282.
 Wetteren, 133.
 Wezembeek-Oppem, 18, 144-146, 152, 192.
 Willige rechtspleging, 33, 42-44, 60-65, 93, 96, 256, 268, 270.
 Wisselrecht, 27.
 Wolvertem, 10, 21-23, 88, 113, 133-135, 144-146, 191-193, 284, 311.
 Woonplaats.
 Zie: Verweerder, Beklaagde.

Z

Zaventem, 21, 23, 133.
 Zeerecht, 27.
 Zele, 133.
 Zelzate, 133.
 Zittingsbladen, 168, 224.
 Zomergem, 133.
 Zottegem, 133.
 Zuidafrikaanse rechtspleging, 50.
 Zwitserse rechtspleging, 49.